J o s e f K u b o v ý

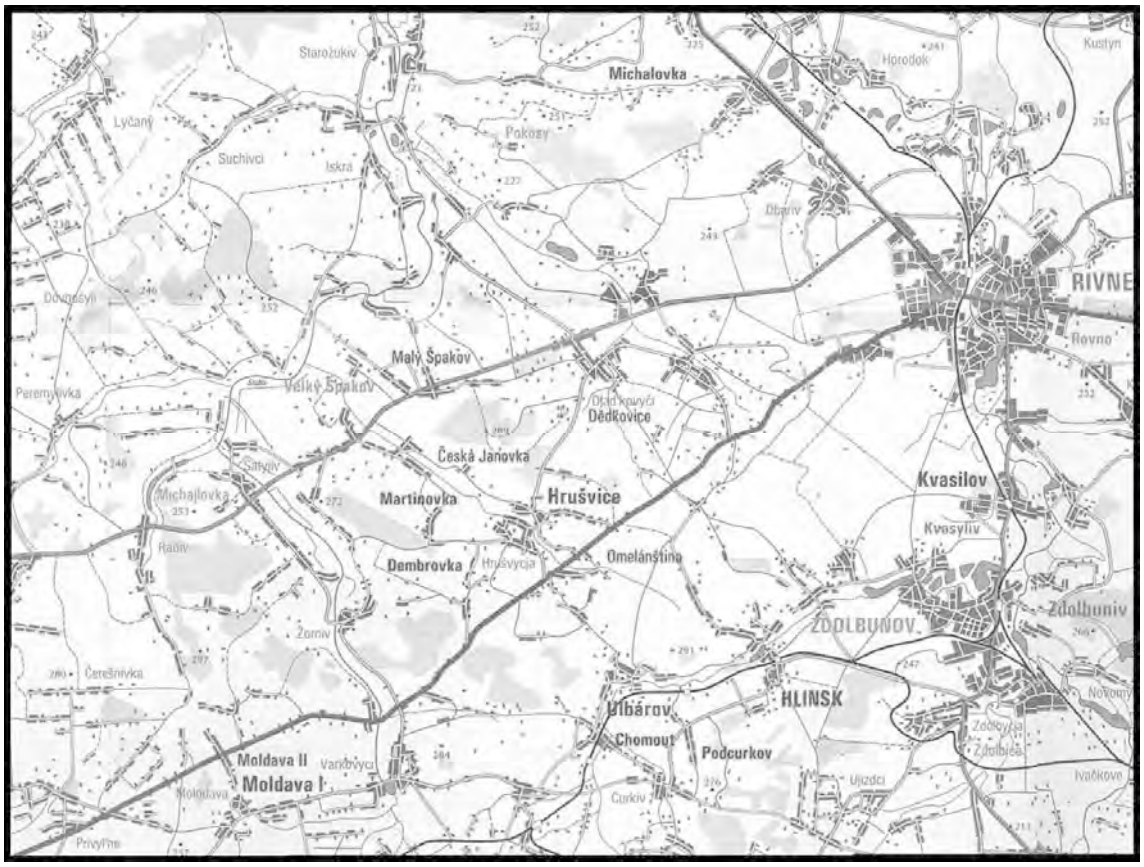

M i n u l o s t z a v á t á č a s e m

Stránky ze života ve Velkém Špakově a nejen tam

Fulnek, srpen 2004

Jano, Rosťo a Martine,

Vám věnuji toto vyprávění, až se Vás někdo po létech zeptá, odkud pocházel Váš tatínek, dědeček a babička a také prababička Růžena, řeknete jim : z VOLYNÉ.

Byl to maličký český ostrůvek na Ukrajině, kde v létech 1868 – 1947 žilo 45 tisíc Čechů, kterým lidé říkali „Volyňáci“. V roce 1944 si 12 tisíc Volyňáků probojovalo návrat do země svých předků se zbraní v ruce a ostatní se vrátili do ČSR v roce 1947.

V této knížce ukazuji na život ve VELKÉM ŠPAKOVĚ, ale nejen v něm. Dobové fotografie ukazují život na VOLYNI. Za několik let toto vyprávění bude už jen pouhou legendou.

Toto své vyprávění věnuji nejen svým dětem, ale také Vám, všem ŠPAKOVÁKŮM a jejich rodinným příslušníkům, jejich potomkům a vůbec VOLYŇÁKŮM, kteří v dané oblasti žili, pracovali, radovali se a když bylo zapotřebí bojovali a mnozí i umírali za ten lepší svět.

U příležitosti 60. výročí Karpatsko-Dukelské operace (6. 10. 1944 a překročení hranic ČR) odevzdávám Vám k nahlédnutí celou řadu dokumentů a fotografií.

Naši rodiče, dědové, babičky a prarodiče, ať jsou nám příkladem v úctě k lidem, v budování, lásce k vlasti, hrdinství a také odhodlání k šťastnému životu v dalších letech 21. století.

Fulnek, srpen 2004

Zleva: Růžena Kubová-babička, Vladimír Kubový-její syn,
ve voj.uniformě Bohuslav Kubový, Marie Kubová,
Josef Kubový-2.syn Růženy Kubové
Vzadu v bílé košili Václav Kubový, vpravo Josef Kubový ml.
srpen 1964

O B S A H

		strana
I.	JAK TO ZAČALO – PUTOVÁNÍ DO RUSKA	3
	* Pozvánka do Ruska	3
	* Říše, nad kterou slunce nezapadá	3
	* Tvorba diplomacie	4
	* Mezihra na pražské policii	5
	* Odkud se známe	5
	* Buďtež vítáni, pánové	5
	* Zanechte marných nadějí	6
II.	HISTORIE VOLYŇSKÝCH ČECHŮ	7
	* Co Čechy do Ruska lákalo...	7
	* Kdo vystěhování připravoval...	7
III.	EPOPEJE VOLYŇSKÝCH ČECHŮ	9
IV.	PLÁNEK OSÍDLENÍ VELKÉHO ŠPAKOVA	18
	* Plánek usedlostí Volyňských Čechů	18
	* Seznam českých obyvatel – žijících rodin	19
	* Fotografie domů a hospodářství	22-40
V.	HISTORIE VELKÉHO ŠPAKOVA	41
	a) Podnikání ve Velkém Špakově	41
	b) Období 1914 – 1918 na Volyni	45
	c) A jak se vzájemně domlouvali	48
VI.	NÁBOŽENSTVÍ, OSVĚTA, ŠKOLA	51
	* České dítě patří do české školy	53
	* Školství na Špakově	55
	* X. všesokolský slet v Praze roku 1938	58
	* Ze života mládeže na Volyni	60
VII.	KONEC NADVLÁDY POLÁKŮ	63
	* Rozvoj podnikání za Poláků	63
VIII.	JAK PROBÍHAL ROK VE VELKÉM ŠPAKOVĚ	65
	* Jak se pekl ve Velkém Špakově chléb	71
IX.	ŠPAKOVSKÝ VŠEDNÍ DEN	73
X.	JAK SE VE VELKÉM ŠPAKOVĚ A NA VOLYNI OBLÉKALI	75
XI.	STAVBA FARNÍHO KOSTELA V HRUŠVICI	79
	* Založení Sdružení katolické mládeže (SKM)	80
XII.	OBDOBÍ PŘED 2. SVĚTOVOU VÁLKOU NĚMECKO – POLSKÁ VÁLKA	85

XIII. NĚMECKÁ OKUPACE VOLYNĚ 87

XIV. ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ V ROVNĚ 91

XV. NÁSTUP VOLYŇSKÝCH ČECHŮ 97
* Kdo z Velkého Špakova narukoval 98
* Účast občanů Špakova při osvobozování ČSR 100

XVI. ŽIVOT V DOBĚ VÁLEČNÉ 106
* Z rodinné kroniky Josefa Kubového 106

XVII. KRVAVÉ SVATODUŠNÍ SVÁTKY 1945 NA V. ŠPAKOVĚ 108

XVIII. ZPRÁVY Z FRONTY A Z ČESKOSLOVENSKA 110
* Konec války a život v létech 1945 – 1947 110

XIX. REEMIGRACE – NÁVRAT DO STARÉ VLASTI 112
* Doma v Československu 112
* Reemigrace – návrat do staré vlasti 113

XX. VZPOMÍNKY 118
1. Můj nezapomenutelný 1. máj – Vladimír Dušek 118
2. Z vyprávění paní Vlasty Sikorové (Fialové) 121
3. Josef Hynek z Malýho Špakova – vzpomíná 123
4. Vzpomínka na Špakov – Václav Dušek 125
5. Kulturní a společenský život na Volyni -Vladimír Samec 129
6. Vzpomínka na 1. máj na Volyni – Vladimír Řehák 131
7. Z rodinné kroniky – Rostislav Zeman 133
8. Dopis Knopovým – Vladimír Klepsa 140
9. Používaná slova na Volyni 141

XXI. DOSLOV 146

XXII. PŘÍLOHY 149
a) Dokumenty 150-174
b) Články ze Zpravodajů Svazu Čechů z Volyně 175-184
c) Fotografická část 185-225

V o l y ň

Volyň, ty živitelko moje milá,
tys chlebem svým mne sytě vykrmila,
tys mlékem svým mne štědře vykojila,
ty země krásná, Volyň moje milá.

Volyň, ty země žírných lánů, lesů,
ty země zpěvů, hudby, tanců, plesů,
ty země čarovných višňových sadů,
březových hájů, kalin, vinohradů.

Volyň, ty země lásky, milování,
ty země slavičího klokotání,
ty země skřivánčího znění,
tesklivých dumek, poesie, snění.

Volyň, ty země dívek horkokrevných,
překrásných žen, ohnivých avšak věrných,
ty země mládců veselých a zdravých,
jak slunko smavých, leč jak bouře dravých.

Volyň, ty země švarných Volyňáků,
jež nepodlehli nižádnému tlaku,
jež dovedou i srdce s každým rozděliti,
však jako lvi se umí s vrahy bíti.

Volyň, ty země věčných nepokojů,
aréno zápasů, nesčetných vražd a bojů,
ty země mohyl, hřbitovů, kurhanů,
vulkáne vzpour, válečných uraganů.

Volyň, tys země ve své kráse strašná,
leč ve své hrůze půvabná a krásná,
tys kolébkou i matkou pro mne byla,
proto mi provždy budeš blízká, milá.

Jiří RÉBL

Podbořany 24. X. 1946

Car Alexandr II. hovoří s Františkem Palackým. Carské Selo 26. května 1867.

I. JAK TO ZAČALO – PUTOVÁNÍ DO RUSKA

Audienční sál paláce v Carském Sele se v májovém polední roku 1867 přímo blyštěl slávou. Bohatýrské uniformy se střídaly s fraky a sem tam zahlédli přítomni skromnější oděvy pravoslavných duchovních. Reprezentanti slovanských národů očekávali příchod cara Alexandra II., který se rozhodl přijmout zástupce výpravy putujících do Moskvy na národopisnou výstavu.

Mezi třemi desítkami přítomných postávali i čeští zástupci, František Palacký se svým zetěm Františkem Ladislavem Riegrem, poslanec František August Brauner, pražský lékař Josef Hamerník a městský archivář Karel Jaromír Erben, na jehož básnickou slávu se zde trochu zapomínalo.

Pozvánka do Ruska

Přijetí u cara bylo pro velkou část českých politiků vrcholem jejich putování do Ruska. Doufali, že vládce vší Rusi nabídne svou pomoc rakouským a uherským Slovanům a mezi nimi zejména Čechům v jejich zápolení s ministerským předsedou Beustem. Někdejší saský diplomat podporoval u císaře Františka Josefa myšlenky na vyrovnání s uherskými magnáty. V jeho projektu se vůbec nebral ohled na českou autonomii a chystaná uherská korunovace Františka Josefa dotvrzovala úmysly vídeňského dvora, v nichž se s českými žádostmi nepočítalo.

Reprezentanti české národní strany zahrozili. Prstem, když ne pěstí. Hledali zahraniční přímluvce v okolí francouzského císaře Napoleona III. a nyní u petrohradského dvora. Příležitost jim dávala pozvánka ke sjezdu představitelů Slovanstva na připravované moskevské národopisné výstavě, kde byly i předměty z českých zemí a dalších oblastí mimo hranice Ruska. V době, kdy se v Moskvě a Petěrburgu začínaly vyplňovat pozvánky na národopisnou výstavu, opustili čeští politici zemský sněm (13. 4. 1867) a zahájili pasivní resistenci proti Beustově vládě.

Rostly projevy rusofilství v české vlastenecké společnosti, která přitom překonávala dosavadní sympatie k polským povstalcům proti carskému režimu z roku 1863. Podpora haličských Poláků dualistické politice rozbila dosavadní spojenectví politické reprezentace obou národů ve vídeňském parlamentu a přivodila příklon k ruskému slavjanofilství. V odporu proti carismu zůstával jen radikál Josef Václav Frič, který se stal největším kritikem moskevské poutě.

Přijetí ruského pozvání jasně vyjádřily 27. dubna 1867 Národní noviny, které vydával Julius Grégr: „Nehodláme tajiti, že má výstava moskevská pro nás, kteří tam nejedeme za pouhou filologií nebo etnografií, význam skutečně a hluboce politický..... Význam nevložili jsme do ní my, nýbrž ti, kdož právě pro tento význam nejvíce se hněvají.“

Říše, nad kterou slunce nezapadá

V polovině května 1867 se na pražském Státním (dnes Masarykově) nádraží sešli poutníci. Chyběli mezi nimi Palacký a Rieger, kteří v té době jednali v Paříži. Sondovali

francouzskou reakci na českou účast na chystaném moskevském sjezdu a zároveň se snažili získat tichý souhlas organizací soustřeďující Čechy žijící v metropoli nad Seinou. K výpravě se Palacký s Riegrem připojili až ve Vilně.

Politickým vůdcem ruské výpravy se za jejich nepřítomnosti stal František August Brauner. Jeden z protagonistů revolučních událostí let 1848/49 již dávno nehorlil tak rozhodně proti vídeňské vládě, i když pražská policie mu ve svých situačních hlášeních až tak zase nevěřila. Brauner se obával radikálnějšího Julia Grégra, jehož liberální názory mohly být nepříjemné ruským monarchistům. Snad v tom byl i kousek žárlivosti, a tak vydavatel Národních novin (listů) zůstával v české výpravě poněkud v pozadí.

Sotva česká delegace, k níž se v Přerově přidali Moravané, nepočetní Slováci a Jihoslované, přejela hranice, pospíšil si Brauner s nadšeným projevem. Nechyběla v něm slova o „říši ruské, nad kterou slunce nezapadá“. Vzdálený Frič si jen povzdechl: „Co bychom řekli my, kdyby několik německých cestovatelů, např. Sasů ze Sedmihradska, uvítaných od členů německého kasina někde v Mikulově nebo v České Třebové, telegrafovalo svým bratrům do Berlína, že je pozdravují na hranicích německé říše?“

Trochu diplomacie

Už ve Varšavě pocítili čeští poutníci chlad polské strany, která jen těžko chápala nadšenou důvěru Čechů a jižních Slovanů k carskému pokořiteli polského povstání. Sotva však poutníci opouštěli Poláky obývané území, proměňovala se jejich cesta v triumfální vítání slovanských hostí. Po chlebu se solí na nádraží následovaly bohatýrské hostiny. Jídelní lístky o mnoha chodech, které se dochovaly v pozůstalosti F. L. Riegra jsou svědectvím o gostomilstvu, tolik příjemnému valné většině účastníků ruské pouti.

Hostiny nepřestaly ani v Petrohradě, kam slovanští hosté dorazili 20. května. Petěrburské dny zaplňovaly návštěvníky pamětihodností, uměleckých sbírek i význačnějších osobností ruského veřejného života. Večerní koncerty se již programem řadily k projevům oddanosti romanovským panovníkům. Nikdy nechyběly árie či scény z Glinkova Ivana Susanina – samozřejmě, že s původním názvem Život za cara – a mnohokrát si na závěr poutníci vyslechli hymnu Bog carja chrani.

O českou deputaci se staral konzervativní ministr osvěty Dmitrij Andrejevič Tolstoj, ale Palacký s Riegrem věřili, že najdou cestu k carovi vší Rusi. Ocitali se v choulostivém postavení. Byli občany cizího státu a neodjeli do Ruska s oficiálním posláním. Jejich kroky mohla Vídeň považovat přinejmenším za neloajální. Obrátili se proto na rakouského vyslance v Petrohradě hraběte Reverteru, aby zprostředkoval přijetí slovanských delegátů ze zemí rakouského mocnářství u carova dvora. Revertera se musel obratně vyhnout případné diplomatické zápletce a požádal (společně se svým srbským kolegou) cara o formální přijetí vybraných zástupců jednotlivých delegací. Spolu s nimi očekával v Carském Selu Alexandrův příchod.

Mezihra na pražské policii

Česká politická reprezentace se teprve rozhoupávala ke své cestě do říše ruského cara, když rakouská policie začala pracovat. Zvláštní aktivitou hořel pražský policejní ředitel Straub. Uvažoval o možnosti poslat na moskevskou výstavu policejního důvěrníka, který by podával pravidelné zprávy o chování české delegace. Zjistil však, že do Moskvy odjíždí jako zpravodaj Národních novin Emanuel Vávra, který „jest zetěm zdejšího konfidenta Romana (recte Karla Sabiny) a že by se zde snad při menších výlohách dalo provésti, abychom prostřednictvím Romanovým obdrželi od Emanuela Vávry přímé a spolehlivé zprávy o zmíněné výstavě“ – psal pražský policejní ředitel svým vídeňským nadřízeným.

Za pouhých 100 zlatých pak získávalo policejní ministerstvo ve Vídni důvěrná sdělení s charakteristikou názorů české výpravy, jež se vydala do Ruska. „Naši lidé mají největší kuráž, když se hodně napijou,“ psal Vávra svému tchánovi. „To poznal jsem nejlépe při malém čaji, na který nás Čechy pozvali někteří profesoři petrohradští. Tu ovšem se rozvázalo více než na veřejnosti..... Tu byste byl nepoznal líného Braunera ani Riegra, jak mluvili, a p. Beustovi muselo brnět v uších, jak to znělo.“

Odkud my se známe

Konečně vstoupil car v doprovodu manželky a „nejjasnějších dětí“ do audienčního sálu. V doprovodu ceremoniáře (s typicky slovanským jménem Vilhelm Karlovič Lieven) začal obcházet zástupce jednotlivých národů. Ke každému prohodil několik zdvořilých vět o tom, kde se již dříve mohli setkat a nezapomněl na sychravé petrohradské počasí, které znepříjemňovalo pobyt slovanských hostí.

Po Srbech přistoupil car k rakouským poddaným, které uváděl vyslanec Revertera. Obrátil se k vůdci české delegace Palackému s otázkou, zda se spolu nemohli vidět v Praze. „Nikoliv, Vaše Veličenstvo,“ odvětil historiograf Království českého, „ale měl jsem čest viděti Vás v Římě.“ Jak dále popisuje publikace o české pouti na Rus – „car podotkl, že ho viděl za svého pobytu v Římě, jsa ještě nástupcem trůnu.“

Ještě jednou se Alexandr vrátil k Srbům. V jejich případě nehrozilo nebezpečí diplomatických nedorozumění. Cestovali do Ruska s požehnáním svého knížete a Rusové se netajili svou podporou jejich boji za nezávislost na Turecku. Ze srbských řad také zazněl holdovací projev. „Vaše císařské Veličenství, nejmilejší pane! My nejpokorněji děkujeme Vašemu Veličenství za to, že jste milostivě ráčili nás poctít spatřením Své nejjasnější tváře,“ oslovil panovníka vší Rusi sekretář Srbské učené společnosti Janko Šafařík a pokračoval až ke přání dlouholetého žití a panování.

Buďtež vítáni, pánové!

Hosudar popřál Srbům „v krátkém čase lepší budoucnost“ a po hlučném provolávání Sláva a Živio oslovil car ještě jednou shromážděné slovanské delegáty. Teď čekali zástupci Čechů slova vyjadřující podporu jejich úsilí o národní autonomii, ale car nevyjádřil nic z toho, co chovali ve svých srdcích : „Buďtež vítáni, pánové! Vítám vás, rodné slovanské bratry, na rodné slovanské zemi! Doufám, že budete spokojeni s připraveným pro vás přijetím, jak zde, tak v Moskvě. Na shledanou!“

Nejoficiálnější část audience skončila. Na carův pokyn přistoupili k delegátům členové jeho rodiny a zahájili nejmilostivější konverzaci. „Carova také blahosklonně hovořila s členy deputace. Tak zpozorovali všickni, že J. V. nějakou chvíli mluvila s Palackým. J. V. bavila se o české literatuře, o tom, že Čechové jsou puristé co do jazyka a nepřipouštějí do něho cizích slov. J. Vel. podotkla, že to činí čest českému národu. Dále J. V. vyslovila litování, že všecka slovanská plemena neužívají jedné abecedy a jednoho pravopisu."

Josef Václav Frič ironicky konstatoval : „Jaká to ovšem slasť pro hlavu nejfilologičtějšího národa, bavit se s caricou, rozenou Němkyní, o abecedě všeslovanské, jaká je to čest pro chudáky, české literáty, posnídat v dvorních komnatách Cářského Sela, být provázen jenerálem, ba samým pobočníkem cářským a obdivovat se sálům z želví, ba dokonce z jantaru! – Pověsť dí, jantar to slzy dávných pokořených bohů slovanských, darované carici Kateřině Bedřichem Velkým nabývají ovšem v letním sídle holštejn-gottorpském zvláštního významu."

Zanechte marných nadějí

Přijetím u cara zdaleka neskončila slovanská pouť na národopisnou výstavu v Moskvě. Její návštěva patřila ke zlatým hřebům celého putování. Při jedné z bohatých hostin promluvil František Ladislav Rieger a vyslovil svůj názor o potřebě slovanské svornosti, která se týkala hlavně vztahů mezi Rusy a Poláky. Nenašel příliš porozumění a mnozí z ruských účastníků projevovali nesouhlas s Riegrovou výzvou ke smíření. Zklamání z ruské výpravy nejostřeji formuloval Frič v brožurce Rub a líc té slovanské výpravy na Rus. Bratr Julia Grégra Eduard si zapsal do deníku o přijetí české delegace u cara : „Vzniknouti ale musela zároveň i jiná myšlenka v hlavě každého, totiž myšlenka, že nejsme přece tak úplně opuštěni od celého světa a že může přijíti hodina, kdy nám mocný bratr na severu, který nám nyní podává ruku bratrské lásky, podá též ruku mocného ochránce. Avšak myšlenka tato jest rovněž tak nebezpečená, jako lahodná, neboť by mohla vzbudit v národě českém naděje, které se snad nikdy nevyplní, mohla by v národě českém vyvolati důvěru v pomoc ruskou, která by nás v rozhodném okamžiku mohla zklamati..... Věřím, že sympatie, které národ ruský najevo dává slovanským hostům, jsou upřímné, čisté a pravdivé, věřím též, že car i celá rodina carská prodchnuta jest vzájemností slovanskou, věřím, že i státníci ruští – alespoň někteří – na to pomýšlí spojiti konečně všechny národy slovanské pod žezlo cara ruského – avšak kdož se může spoléhati na to, že všechny tyto city a plány budou míti dlouhého trvání! Sympatie národů mění se rychleji, než sympatie jednotlivého člověka...."

A tak českým politikům po moskevské pouti zbývala jen jedna útěcha, kterou vyjádřil Eduard Grégr slovy : „Avšak co mne nejvíce těší, jest hněv a vztek, který ve Vídni míti budou z jednání carova."

Miloslav MARTÍ NEK
(Bylo uvedeno v Magazínu PRÁVA 12. 4. 1997)

II. HISTORIE VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

V roce 1860 nabídla carská vláda Rakousko-Uhersku osídlovací možnosti ve Volyňské gubernii na Ukrajině. Rakouská vláda nabídku přijala a povolila vystěhování z Českých zemí několika tisícům bezzemků a řemeslníků. První přistěhovalci přicházeli na Volyň v roce 1868. Některé rodiny byly velmi chudé a neměly ani na zaplacení cestovného. Ti nejchudší šli pěšky a svůj „majetek“ si vezli na trakaři.

Přicházeli do míst prvního osídlení v okruhu měst LUCK, ROVNO, LVOV, DUBNO, ŽITOMÍR apod. bez přístřeší. Neznali jazyk, byli obtěžováni překupníky a dohazovači. Carská vláda nabízela osídlencům převážně zalesněné oblasti. Čeští přistěhovalci je kupovali, les mýtili a z kmenů stromů si stavěli „dřevěnice“ – příbytky i ostatní hospodářské budovy.

Co Čechy do Ruska lákalo...

V jihozápadních guberniích carského imperia, ke kterým patřila také gubernie Volyňská, po zrušení nevolnictví v roce 1861 a po potlačení polského osvobozeneckého „lednového“ povstání v roce 1863, bylo levně na prodej mnoho lesů, luk, orné a jiné půdy. Hlavní příčinou nabídky a nízké ceny půdy byla neschopnost šlechticů ve změněných podmínkách své velkostatky výnosně obhospodařovat. Carská vláda prodávala levně také velkostatky, které konfiskovala polským šlechticům, účastníkům potlačeného povstání.

Car i carská vláda přistěhovalectví z Evropy podporovali. Vítali příliv protestantů, protože se tím především v těchto pohraničních oblastech – vždy sporných – posiloval nekatolický – proti polský živel. Amerika byla za oceánem a kromě toho v důsledku občanské války, přistěhovalectví značně omezila. Rusko mělo s Rakouskem společnou hranici, přistěhovalci tam mohli dojet vlakem, nebo koňským spřežením a to trvalo nejdéle 6 týdnů a to až do pohraniční stanice BRODY.

Příslušnost k české národnosti již tehdy v Rusku něco znamenalo a také zavazovalo. Svůj význam měly i tehdejší všeslovanské a proruské sympatie mezi slovanskými národy v Rakousko-Uhersku.

Kdo vystěhování připravoval...

Těch, kteří připravovali vystěhovalectví bylo mnoho. Nejvýznamněji jej však ovlivnily tyto osobnosti – František PALACKÝ a první organizátoři emigrace František PŘIBYL s Josefem OLIČEM. František Palacký se v roce 1867 zúčastnil v čele 27 členné české delegace VŠERUSKÉ ETNOGRAFICKÉ VÝSTAVY v Moskvě. Více, jak o výstavu, však šlo o setkání významných slovanských osobností, především ze států mimo Ruskou říši, aby se posílily panslavínské tendence. František Palacký jednal mimo jiné se členy vlády o možnostech IMIGRACE ČECHŮ DO RUSKA. Byl přijat i carem ALEXANDREM II. a při této audienci byla vznesena i tato otázka.

Konkrétní organizace se ujal bývalý správce jednoho ze SCHWARZENBERSKÝCH panství František PŘIBYL, narozený v TŘEBONI. Při hledání zaměstnání se uchytil ve VARŠAVĚ u Polské zprostředkovatelské firmy a tam se seznámil s velmi příznivými

podmínkami pro nákup lesů a půdy ve VOLYŇSKÉ GUBERNII. Spolu s bývalým učitelem Josefem OLIČEM, který pocházel z ŘEVNIČOVA na Rakovnicku, zakoupili v roce 1868 velkostatek HLINSK v ROVENSKÉM ÚJEZDĚ o rozloze 1 797 ha. Statek rozparcelovali a již v roce 1868 na půdě hospodařilo 126 rodin, které přijely z Čech.

V roce 1868 bylo na Volyni založeno dalších 6 českých obcí. V prvních deseti létech Češi založili nebo se přistěhovali do více než 100 obcí (ročně to bylo asi 10 obcí). V dalších dvaceti létech to byly ročně 2 – 3 obce. Později nastávalo rozptylování Čechů do již existujících ukrajinských obcí, které byly osídleny třeba z poloviny českými rodinami. V některých vesnicích bylo jen několik českých rodin.

V roce 1870 a to 24. září tito imigranti přijali slavnostně ruské státní občanství.
V roce 1875 bylo na Volyni 2 190 českých rodin a v roce 1878 celkem 2 636 rodin se 13 255 osobami.

Rodina Františka ZAJÍČKA přišla do Ruska z obce KOŽLÍ a ORLÍK z Jižních Čech,
rodina DUŠKOVA z obce LETY č. 13 a rodina VANĚČKOVA také z obce LETY,
rodina Františka KUBOVÉHO ze severočeského JIŘETÍNA,
rodina Václava DVOŘÁKA z obce VITĚJOVES č. 115, okresní hejtmanství POLIČKA,
rodina HYNKOVA z Malého Špakova přišla do Ruska z vesnice ZDUCHOVICE, okres Příbram
Rodina CARBOCHOVA z obce KŘÍŽOV, okres Dobříš
Josef SVOBODA se narodil v obci ROHOZNÁ, hejtmanství Polička, rodina MORAVCOVA a ZEMANOVA pochází z obce ČESKÉ LIBCHAVY.

Lety č.13 rodiště
Václava Duška

Lety č. 13, rodiště
Václava Duška

III. EPOPEJE VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

Po nešťastné Bílé Hoře
zastřel Čechy temný mrak,
život lidu dravě svíral
dvojhlavý rakouský drak...

V porobě a ponížení
musil žíti národ náš,
houževnatě práv svých hájil,
aby nekles, neuhas...

Pracoval a lopotil se,
kulturně se pozvedal,
prací velkých Buditelů,
probouzel se, vyrůstal.

Mocně pial se vzhůru stále,
mohutný byl jeho vzlet,
na příznivou dobu čekal
nepřehledných tři sta let.

Avšak doba nespěchala,
lepší život nenes čas –
za to pouta Habsburkova
národ hnětla zas a zas...

Těžká krize hospodářská,
hanebný vídeňský bič,
potupa a ponížení
hnaly lid náš z vlasti pryč.

Toho času v dálném Rusku
slovanský se zmáhal ruch,
proto lid náš k stěhování
na Rus vábil mocný duch.

Ohromný se zájem zrodil
v lidech vznikl pravý bunt,
nadšenci jen na Rus chtěli -
za chalupu získat grunt...

V roce sedmašedešátém
pozval velký ruský car,
do Moskvy na sjezd slovanský
našich Buditelů pár.

Na slovanském sjezdě v Moskvě
Jungman, Riegr, Palacký,
projednali s carem ruským
stěhovací otázky.

Také při tom vyjednali
pro lid mnohé výhody,
jakých v Rusku nemívaly
žádné jiné národy.

Dle pokynu Buditelů
na zvědy pan Přibyl jel
a s Oličem v krátkém čase
prohlédnutou Volyň měl.

Po návratu do Čech zpátky,
dojmy z cesty sděloval,
a hned na to k stěhování,
houfce rodin verboval.

Na to v létech sedmdesátých,
první houf již připravil
s patnácti tisíci Čechů,
na Volyň se vypravil...

- o –

Do ciziny, v kraj daleký
rodina se ubírá,
s domovem se smutně loučí,
v žalu slzy utírá...

Chaloupko má, domku rodný,
dnes mám z tebe odejít,
tebe, rodné místo předků,
na věky mám opustit...

Kterak mám tě zanechati,
kterak opustit tvůj práh,
a již nikdy nespatřiti
rodné hroudy svatý prach...?

- Dvorku milý, zahrádečko,
i ty, rodný hřbitove,
opouštím vás jednou provždy
drahý předků domove...!

Opouštím vás, hroby dědů,
odcházím v neznámou dál...
ach, jak rád bych také někdy
mezi vámi odpočal...

Žehnejte nám duchem vaším
opatrujte z rodu rod!
My pak navždy zachováme
lásku pro vlast, pro národ...

S Bohem, drazí pradědové,
děkuji vám za vše teď,
v úctě líbám vaše rovy
ještě jednou – naposled...

Odchodu se chvilka blíží,
Bože, rač nám požehnat,
rač nás cestou posilovat,
v cizině nás zachovat!

- Och, jak těžce opouštím tě,
milený můj domove,
avšak, půdu sehnat musím
pro dětičky milené...

Ve bratrské, dálné Rusi
přemnohý tam čeká lán,
tam založím nový domov,
jenž nám bude požehnán.

Odhodlaně půjdu světem,
neleknu se tíhy nic,
jen když Bůh mi dopomůže
sehnat dětem půdy víc...

- o –

Vesničkou se v kraj neznámý
houfec lidí ubírá,
ohlíží se teskně zpátky,
v žalu slzy utírá...

Na rozcestí, za vesničkou
naposled v prach uklekne,
skropí slzou drahou půdu,
čapky k modlitbě smekne.

Pravice své zbožně zvedá,
vroucně šeptá prosby své :
„Zachovej nás bez nehody
v této pouti daleké....!“

- Naposled tě, rodná vísko,
oko naše objímá,
naposled nás na tvé hrudi
blaží kouzlo domova...

Naposled zde srdce buší,
slza smáčí rodnou prsť,
naposled tě ret náš líbá,
ruka zvedá země hrst...

S Bohem, vísko, navždy s Bohem
Bůh tě tady opatruj,
za kolébku děkuje ti
naposledy občan tvůj...!

- o –

Ke hranicím divný průvod
ubíral se cestou vdál...
Z celých Čech prý houfy lidu
car si na Rus povolal.

Ze všech stran jak tažní ptáci :
mnozí jedou, mnozí jdou –
muži s vírou, odhodláním,
ženy s pláčem, modlitbou...

Od Orlice, od Loun, Písku,
od Hradce a Kolína,
Od Tábora, Žatce, Kladná,
Rakovníka, Tetína.

Od modravé Vltavěnky,
od Šumavských snivých hor,
od tajemných Krkonoší,
od Řípu a Rudohor,

z usměvavé Moravěnky
od Prahy a Pardubic,
od Blaníku pověstného –
houfů táhlo víc a víc...

Zámožnější vozy jeli,
jmění vezli v žebřinách,
chuďas trakař s uzly tlačil
aneb vozík s dětmi táh...

Divná byla podívaná
na houf lidí hrdinných,
jenž bez nářku nesl tíhu
po neznámých cestách zlých.

Na hranici vlasti milé
zástup zas se zastavil,
naposledy k rodné hroudě
kolena svá přiklonil,
pravice své vzhůru zvedl,
vroucně šeptal : „Vlasti má,
nevyrve nám nikdo z hrudi
lásku věrného syna.

S Bohem, Matko – vlasti drahá,
s nadějí jdem do světa,
snad nám osud zhynout nedá,
žehná-li nám láska tvá.

S Bohem navždy, navždy s Bohem,
Bůh Tě sil a opatruj!
Nezapomenou Tvé dítky
na Vlast, Národ milý svůj...

Naposled Ti děkujeme
za životy, původ, řeč...
Pro Tě vždy jsme odhodláni
vrhati se v krutou seč.

Dejž Ti sílu Všemohoucí
pomstit Bílou Horu zas,
spoléhej na naše vnuky
nebude-li nikdo z nás!:

- Do rámečku každý vložil
rodné zemi plnou hrst,
skropil slzou drahou půdu,
zlíbal vroucně černou prsť...

Zahleděl se naposledy
na ten krásný domov svůj,
zapěl vroucně s bolem v srdci
hymnu svou : „Kde domov můj...“

A když houfec dopěl hymnu,
naposled si zaplakal...
a pak zvolna zadumaně
ubíral se světem dál...

- o –

Od hranice vlasti milé
poutníci se brali v dál
zamyšleně, mlčenlivě...
v srdcích smutek, bol a žal...

Dny a týdny ubíhaly,
nevlídný byl cizí kraj...
Ach, jak bolně vzpomínali
na ztracený český ráj...

S nadějí a vírou mocnou
odhodlaně spěli vpřed –
již i Krakov zůstal vzadu,
minulí i Lvova střed.

V bídě, nouzi, v blátě, dešti
nemohl se mnohý hnout,
nohy puchly, údy tuhly,
nebylo kdy odpočnout...

Nemoce je přemáhaly,
obtěžoval škodný hmyz.
ba i domorodci byli
dotěrnými přespříliš...

Mračili se na cizince,
všemožně rušili klid,
takže místo odpočinku
hlídat musel v noci lid.

Ženy zoufaly a lkaly,
nechtěly již dále jít,
naříkaly, mužům lály,
že je chtějí zahubit.

Avšak svatá trpělivost
stesky, nářky zmohla zas,
neb se zástup kolem Brodu
za nedlouhý octnul čas.

S uctivostí ještě jednou
na svůj domov vzpomenul,
přes Rakouské pak hranice
do Ruska se zástup hnul.

- o –

Jako hejno tažných ptáků
po Volyni houf se dal...
Jedni v Dubně zakotvili,
jiní pustili se dál.

K Lucku, Rovnu, Zdolbunovu,
pod Křemenec, Vladimír,
pod Novohrad, Ostroch, Kovel,
ba pod samý Žitomír.

Po Volyni hemžili se
jako hejno bílých vran,
prohlíželi, vybírali
nejvhodnější sobě lán.

Prostodušný zdejší občan
cizinců se skoro bál,
čapku smekal jak před pány,
nízko hřbet svůj ohýbal.

Ba i šlechtic na našince
s uctivostí hledíval,
neb již české emigranty
z poctivosti dobře znal.

Čechům velmi důvěřoval,
prodával jim statky své -
desatina dvacet rublů -
většinou za hotové.

Židé půjčky nabízeli,
běda, kdo jim v ruce pad -
dvě kopějky denně z ruble
Boratin prý musel dát.

Trpké chvíle na počátku
snášet musel český lid,
ale tvrdá česká lebka
dovedla zas zvítězit.

Jako hříbky vyrůstaly
po Volyni řady chat,
a lid s velkou silou ducha
do práce se musel brát.

Zadrnčela česká pila...
Od seker a pádných ran
klesal k zemi kmen za kmenem,
jak podťatý velikán...

Po mýtině pařezaté
roztíral se ohňů dým,
planul les a ustupoval
místo polím úrodným.

Požehnaná předků práce
dařila se jako vždy,
po Volyni vyrůstaly
nové české osady :

Hlinsk, Mirohošť, Semiduby,
Kupičov, Hulč, Ulbárov,
Moldava, Lutharda, Straklov,
Volkov, Kopče, Kvasilov,

Kněhynky, Teremno, Niva,
Lipian, Mstěšín, Boratín,
Moskoviština, Malín, Miluš,
Podhájec a Mirotín.

Mnoho potu, síly, krve
Čech tu musel vycedit,
mnoho dřiny, bídy, nouze
musel lid náš zakusit.

Avšak z práce vytrvalé,
z mozolů a dědů cti,
rozkvétala k blahobytu
řada našich milých vsí.

Rozkvétala hospodářsky,
vznášela se kulturně,
v brzku došel lid náš český
do vysoké úrovně.

Spořádané vísky české
vzorem byly pro jiné,
kulturou povznesli Češi
rolnický stav Volyně.

Před kulturou našich dědů
každý musel respekt mít,
úřady i domorodci
dovedli to ocenit.

Říkávali s podivením :
„Co za přičinlivý lid,
vytrvalý, silný, zdatný,
vše je schopen docílit.

V rukou práce jen mu hoří,
co jen poví – pravdou je,
vše co slíbí – také splní,
mateřskou řeč miluje!

Šťasten vskutku je ten národ,
jenž tak vzorné syny má,
ten vždy sílí, kvete, roste,
nehyne a neklesá...“

- o –

Vůdcem Čechů, hlavní tepnou
pan OIič s Přibylem byl,
ti pro dobro, rozkvět Čechů
neželeli práce, sil.

Velký Čechů dobrodinec
Alexandr Druhý – car,
život Čechů pozoroval
a jim velmi mnoho přál.

Daroval jim samosprávu,
- a lid šťasten při tom byl –
v Kupičově, Dubně, Hlinsku,
v Lucku „volost“ utvořil.

Farnosti též české byly
v Hlinsku, Hulči v Podhájci,
v nichž Hrdlička, Kašpar, Saska
sloužívali českou mši.

Žel však, novou českou církev
rozbil náboženský spor,
ve víře se církve přely
katolická s husitskou.

Dějinné to břímě naše
dvojilo lid jako vždy...
Nastal zmatek, a tak Češi
přišli o své výsady.

Odňata jim samospráva,
všecky české farnosti,
nepochopil lid náš dosud,
že síla je v svornosti.

Těchto zmatků, rozdvojení
ruský Synod využil,
mezi Čechy volyňskými
pravoslaví rozšířil.

Snažil se pak lid náš zase
napraviti chyby své
vlastnostmi, jež sobě přines
ze své země mateřské.

Ideálem se mu staly :
pospolitost, poctivost,
směrnicemi k blahobytu :
pracovitost, šetrnost...

Zdatností svou, obratností,
moudrostí a rozvahou,
zažehnali potomkové.
chybu dědů neblahou.

Sedlačením, chmelařením,
živností a průmyslem,
Češi Volyň zvedebili,
sblížili ji se Západem...

- o -

V nejlepším když květu byly
naše české dědiny,
- jako Perun, z čista jasna –
přišly hrozné noviny...

Hrozná válka rudou září
zapálila celý svět,
žhavým dechem spalovala
nejzdárnější lidstva květ...

Volyň naše svíjela se
pod údery strašných rad,
přes pozemky hrnuly se
pluky vojska ze všech stran.

Kule Volyň rozdíraly,
skrápěla ji lidská krev,
strašlivě se rozléhaly
krajem nářky, lomoz, řev.

Pusté byly naše vísky,
do boje táh každý muž,
rodiny se strachy chvěly,
stále bylo hůř a hůř...

Zákopy, jak hrozné jizvy
pokrývaly rodný lán,
mnohý strom a mnohý domek
od kulí byl provrtán.

Každý stařec, žena, dítě
v hrozné chvíli musel snést,
odporného prachu zápach,
válečného deště křest.

Každá víska vypadala
jako oškubaný pták,
nad mnohými zářil plamen,
unášel se dýmu mrak...

Mnohé vísky s domy, sady
lehly jako hmoty kus,
podťaty a pokoseny
pilou smrti, ran a hrůz...

V mnohých vískách živé duše
svíčkou byl bys nenašel,
národ s Rusy při ústupu
dál do TRuska odešel.

Po příchodu Rakušanů,
donucen byl mnohý lid,
rodné hnízdo opustiti,
do zajetí odejít.

U Boremla, Vladimíru,
Berestečka, Nových Tok,
na Michně a na Šibíně
prodlel v nouzi celý rok...

Po vítězství Brusilově
přiznivější nastal čas,
zbědovaný lit náš český
k návratu se chystal zas.

Ožebračen přijel domů
do zbořených, rodných hnízd,
neměl kam by hlavu sklonil,
ba neměl ani co jíst...

Smutně čněly zříceniny tam,
kde vzorný statek stál,
mnohý občan ani místa,
kde dům stával, nepoznal.

Pohltila hrozná válka statky
- práci mnohých let,
vyhubila, vyvraždila
nejkrásnější lidstva květ.

Mnoho reků z našich vísek
v Legiích též válčilo,
staré vlasti u Zborova
životy své složilo...

Splnily se takto sliby,
jež dědové složili,
když se se svou drahou vlastí
naposledy loučili.

Odhodlaně tehdy zněla
pradědů prorocká řeč :
- „Pro Tě vždy jsme odhodláni
vrhnouti se v krutou seč...

Dopomůž Ti Všemohoucí
pomstít Bílou Horu zas -
spoléhej na naše vnuky,
nebude-li více nás...“

Tak vnukové za své dědy
Bílou Horu pomstili,
za svobodu staré Vlasti
životy své složili.

Dokázali takto vlasti,
že v nás češství nezhyne,
že jsme věčně jeden národ,
dětí matky jediné...

- o –

Pominula hrozná válka,
lid se do práce zas dal,
aby statky rozbořené
opravil a zbudoval.

A již znovu Volyň naše
rostla jak na kvasnicích...
Opět všude bělely se,
domečky po vesnicích.

Vyrůstaly řady stromů,
všude plot za plotem rost,
tučných krav a bujných koní
přibývalo dost a dost.

Až tu náhle od východu,
jako hrozná vichřice,
přehnalo se po Volyni
Bolševíků tisíce...

Z Ruska polské Legiony
až k Varšavě couvali –
museliť opustit Kijev,
který dříve zajali.

A hned na to celou Volyň
zalil hrozný potop zas,
pod kopyty štvaných koní
celý kraj se hrůzou třás...

Všechna lůza z rudé Rusi
v dravý houf se srazila,
takže od pohledu na ni
až krev v žilách mrazila...

V pestré této smečce dravců
různých ras se shlukla sběř,
Rusové, Tataři, Židé,
Číňané a jiná spřež.

Jedni byli v uniformách,
jiní v cárech z fraků, říz,
v cylindrech i v kněžském rouchu,
mnohý pro smích nosil kříž.

Jako hromů žhavé blesky
hnal se krajem tento mrak,
zdrancoval, vše kazil, hubil,
jako nejlítější drak.

Všude nářek, smrt a hrůza,
všude ukřivděných hlas...
o vše přišel lid náš znovu,
o vše, co již sehnal zas.

Padlo Dubno, Luck i Rovno,
padlo Vilno, Lublín, Chelm,
celou silou ku Varšavě
již se hnaly houfy šelm.

Volná Polska zase se chvěla,
visel nad ní hrozný meč,
padnout měla do poroby,
ztratit volnost, slávu, řeč...

Pilsudski však národ polský
spojil v jeden mocný šik,
s ním se vrhl na vetřelce
jako Perun v okamžik.

Nad Vislou pod Radzyminem
převeliký div se stal,
Velký Vůdce se svým lidem,
Bolševíky rozehnal.

Ve zmatku a nepořádku
na útěk se „Motloch“ dal,
Maršálek jej s Legiony
za hranice Polsky hnal...

- o –

Oddechl si národ znovu,
navrátil se svatý klid,
radoval se celý národ,
uklidnil se i náš lid.

Do práce se zase pustil
s novou pílí, ze všech sil,
aby rány nezhojené
ještě jednou zacelil...

Znovu pilná jeho ruka
tvořila za divem div,
měnila rozrytá pole
v lány požehnaných niv.

Pobořené domy, domky
z popelnišťat zvedla zas
vísky naše zkvetly znovu,
všechno zhojil lékař – Čas...

Různé, nové instituce
český lid si založil :
Hasičů, Matici školskou,
Mládeže svaz utvořil.

Také Sokol nad Volyní
bujaře se náhle vznes,
třeba v letu ochaboval,
avšak, dosud nepokles...

Nyní také družstevnictví
k novým činům budí nás –
kéž se nedá předstihnouti
v závodění národ náš...!

Spěj náš lide, k předu stále,
nes svůj prapor Volyni
jak v popředí hospodářském,
tak v kultuře duchovní!

Avšak, abys při pochodu
nesnížil své pochodně,
pamatuj, že nikdy nesmíš
ustrnouti kulturně!

Hleď své dítky řádně vzdělat,
pro život je připravit,
pro ně školu hospodářskou
na Volyni založit,
aby mladá generace
hodnotnější byla nás,
aby pro důstojnost její
úctu měli všickni zas...

Nuže, vpřed, lide náš milý,
do práce se chutě dej,
cos zanedbal vykonati
bez váhání vykonej!

S rozvahou, svorností, kázní
vzhůru, lide, hurá, vpřed.
Vše pro národ, naše dítky,
pro blaho i pro rozkvět...!

- o -

(Bylo publikováno v RODINNÉM KALENDÁŘI Volyňských Čechů na rok 1938)

ZRNKA

Cizímu jazyku chtíti někoho učit, pokud domácího nemá v malíku, je na vlas tak, jako kdybys chtěl syna učit jezdit, dokud neumí chodit.

J. A. Komenský

*

V práci a vědění jest naše spasení. F. L. Rieger

*

Neubíjejme se navzájem, ale pomáhejme si vespolek! Buďme Čechy vždy a všude, a to více skutky nežli slovy! Jen tak doděláme se úspěchů ať v čemkoli a kdekoli.

Dr. V. Bačkovský

*

Bude-li každý z nás z křemene, jest celý národ z kvádrů. Jan Neruda

*

Nechte cizích, mluvte vlastní řečí, ona libým zvukem mnohé předčí, v ní jsou duše otců schovány.

J. Kollár

*

IV. PLÁNEK OSÍDLENÍ VELKÉHO ŠPAKOVA

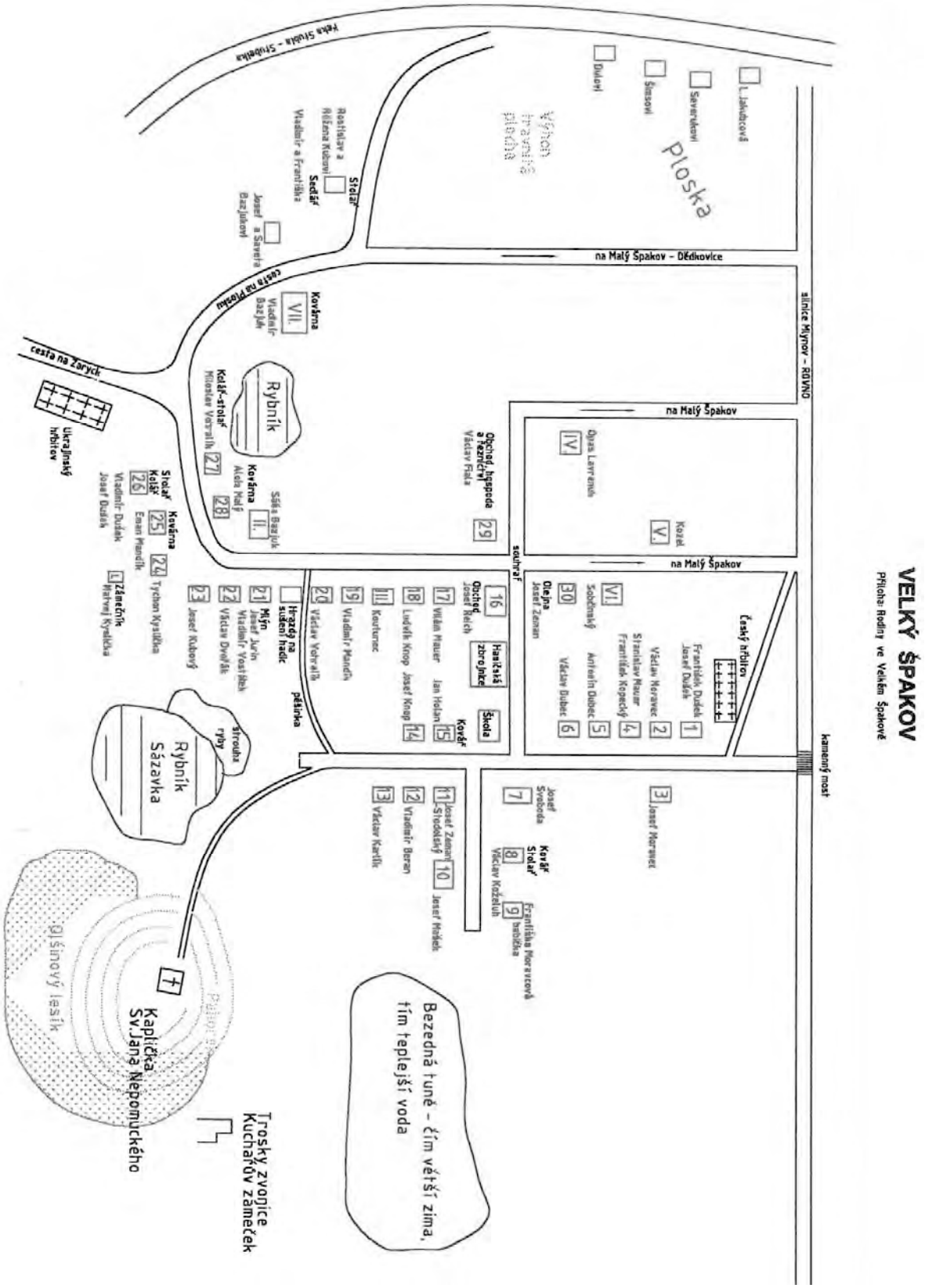

<u>České rodiny ve Velkém Špakově</u>

Příjmení a jméno	jejich děti
1. DUŠEK František a Marie DUŠEK Josef a Aloizie	 Marie
2. MORAVEC Václav a Johanka	Anna Bačovská Marie Božena Ručková Josef
3. MORAVEC Josef a Anna	Jaroslav
4. MAUER Stanislav a Alžběta bydlel u nich KOPECKÝ František	Vladislav Alžběta
5. DUBEC Antotnín a Marie	Anežka Lipinská František Jaroslav Josef
6. DUBEC Václav a Anna v době války i po ní byl předseda obce	Kristýna Kracíková Anna Karasová Arnošt Josef Václav
7. SVOBODA Josef a Alžběta	Václav Libuše Řehounková
8. KOŽELUH Václav a Barbora	Václav
9. MORAVCOVÁ Františka babička	
10. MAŠEK Josef a Anna	Emilie Vítězslav
11. ZEMAN Josef a Marie (Stodolský)	Olga Mauerová Marie Bročková Josef
12. BERAN Vladimír a Olga sekretář obce	Marie Libuše Rostislav

13. KARLÍK Václav a Antonie zedník	Anna Marie Václav František
14. KNOP Josef a Františka	Božena Dvořáková Albínka Mauerová
15. HOLAN Jan a Blažena kolář	Josef Blažena
16. REICH Josef a Helena obchod	Vladimír
17. MAUER Vilém a Olina	Mařenka Vladimír
18. KNOP Ludvík a Marie	Ladislav Vladimír
19. MANDÍK Vladimír a Josefa kovář	Amálka
20. VOHRALÍK Václav a Libuše	Alžběta Matějková Stanislava Chrástecká
21. JURIN Josef a Božena mlýn parní bydlel u nich VOSTÁREK Vladimír a Haňa před válkou byl předseda obce	Marie Vítězslav
22. DVOŘÁK Václav a Slavěna	Marie
23. KUBOVÝ Josef a Marie	Josef Bohuslav
24. KYSLIČKA Tychon a Aloisie	
25. MANDÍK Eman a Alžběta	Alžběta Josef Vladimír Eman Anna Marie

26. DUŠEK Vladimír a Emilie	Josef Vladimír Václav
DUŠEK Josef stolař a kolář	
27. VOHRALÍK Miloslav a Marie stolařství a kolářství	Marie
28. MALÝ Alois a Ludmila kovárna	Anna Satrapová Vladimír Libuše Alexandr (Sáša) Evženie (Žeňa)Dragounova
29. FIALA Václav a Amálie-Ludmila hospoda	Vlasta Sikorová
30. ZEMAN Josef – Volejník Marie – první žena Olga – druhá žena	
volejna	Anna Šteklová Rostislav Libuše Naďa Papoušková Věra Pospíšilová

Někteří Ukrajinci :

I.	KYSLIČKA	Matvej	zámečník
II.	BAZJUK	Sáša	ukrajinský předseda obce
III.	KOUTUNEC		velitel hasičů
IV.	LAVREŇUK	Opas	
V.	KOZEL		
VI.	SOBČINSKÝ		polský učitel
VII.	BAZJUK	Vladimír	kovář na Plosce

Nejstarší, dosud žijící Špakováci :

Josef	MORAVEC	25. 5. 1906	98 let	Fulnek
a jeho manželka				
Anna	MORAVCOVÁ	18. 7. 1913	91 let	Fulnek
Aloisie	DUŠKOVÁ	12. 7. 1921	83 let	Ostrava Hrabůvka
Vladimír	DUŠEK	20. 9. 1921	83 let	Vlkovice
Evženie	DRAGOUNOVÁ	5. 5. 1923	81 let	Kujavy
Františka	KUBOVÁ	12.10. 1923	81 let	Kostelec
Václav	DUŠEK	6. 3. 1928	76 let	Budišov nad Budišovkou
Marie	SVOBODOVÁ	8.10. 1922	82 let	Přerov

Hřbitov ve Velkém Špakově.
Rok 1947 - Josef Moravec a syn u hrobu rodiny a otce Josefa před odjezdem do ČSR.

Dole vlevo v hasičské uniformě Josef Dušek, Naďa Zemanová (s mašlí), Marie Zajíčková, kněz Stanislav Višněvski, za ním Marie Dušková, vpravo Rostislav Zeman

Zleva František Dušek, Aloisie s dcerou Mařenkou, Josef Dušek a Marie Dušková před odjezdem do ČSR v březnu 1947, dům byl postaven v roce 1940.

Hospodářství Josefa Moravce (vpravo), jeho žena Anna a syn Jaroušek (uprostřed). Rok 1946

Hospodářství Václava Moravce
Velký Špakov 1975

Hospodářství Václava Moravce
Velký Špakov 1975

Stavení Antonína a Marie Dubcových ve Velkém Špakově

Marie a Alžběta Mauerovy

Zleva: Albínka a Božka Knopovy
a Emilie Mašková

Rodina Vohralíkova
Rodiče Alžběta a Václav
Za nimi dcery Alžběta a Stanislava

Zprava Vladimír Mandík, Václav a Marie Vohralíkovi,
první zleva Václav Koželuh

Rodina Koželuhová
Barbora a Václav, děti Marie a Václav

Rodina Holátková
Stojící uprostřed Anna a Josef Maškovi

Rodina Maškova, Josef a Anna
děti Emilka a Víťa - rok 1937

Bývalé Maškovo hospodářství v roce 1959

Anna a Kristýna (dcery Václava Dubce)
a Vláďa Votava (bydlel u babičky Fr.Moravcové)

Rodina Svobodova
Josef Svoboda, manželka Alžběta
dcera Ludmila, syn Václav
a matka Marie

Koně a dům Josefa Svobody - Velký Špakov

Rodina Josefa Svobody z Velkého Špakova
na nákupu v Rovně

Výměnek Marie Svobodové v roce 1983
Velký Špakov

Domek Františky Moravcové kolem roku 1900

Babička Františka Moravcová
maminka Josefa, Václava
a Vladislava Moravce

Sekretář obce Velký Špakov
Vladimír Beran a Olga se synem
Rostislavem. Druhý zleva Karlík.

Rodina Reichova

Hospodářství Knopovo
Velký Špakov 1983

Marie Knopová u domku
Velký Špakov 1946

Ludvík Knop
a paní Romašowská

Vladimír Reich

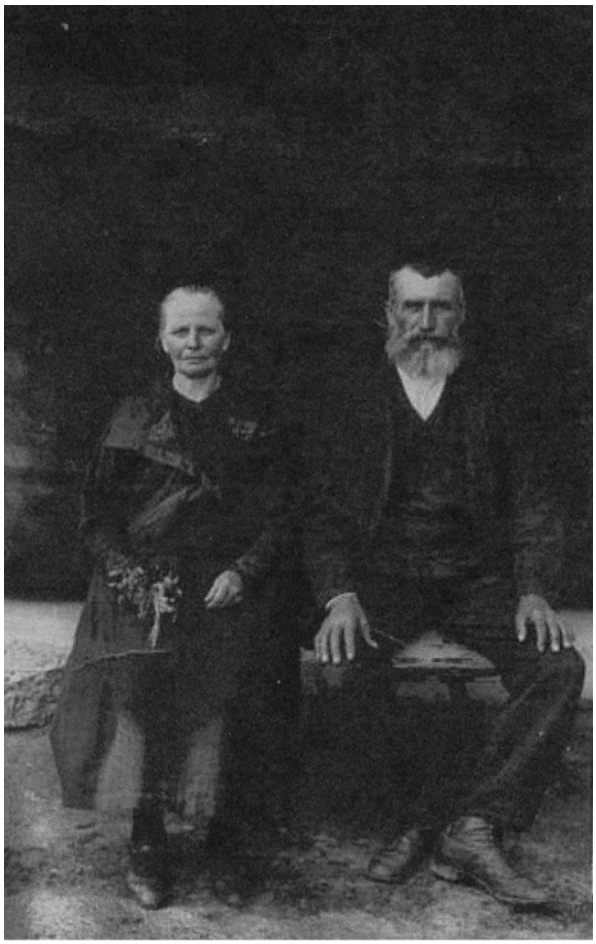

Albertina (*1865) a František Dvořák
(otec Václava Dvořáka)
foto z 30.7.1935

Josef Jurin a Božena
u mlýna na Velkém Špakově

Františka Dušková, Vladimír Dušek a Běta Mauerová u mlýna
na cestě od Souhrati na Plosku v roce 1938.

Václav Dvořák a Marie Kubová.

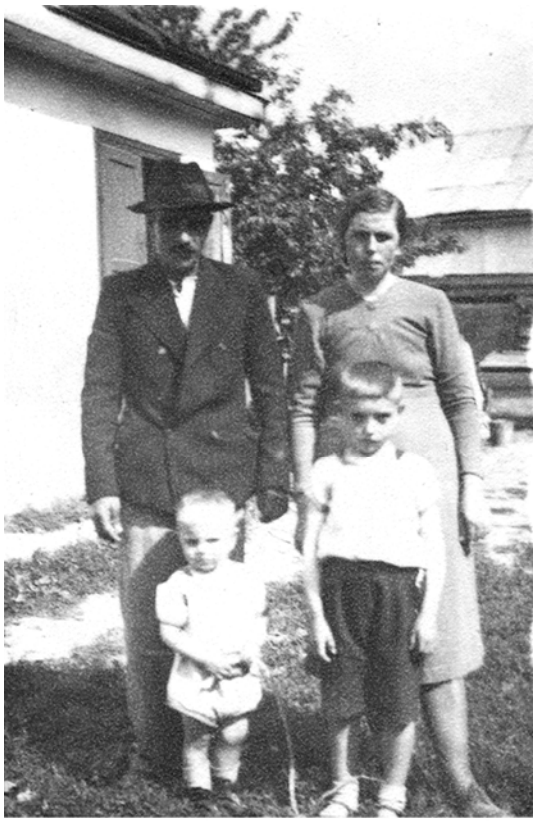

Josef a Marie Kuboví
děti Bohoušek (2 r.) a Josífek (6 let)
Rovno 1946

Dům Josefa a Marie Kubových na Velkém Špakově - rok 1942

Dům Vladimíra a Emilie Duškových - 1925 (bývalá škola)

Vlevo Lída Jakubcová z Plosky

Ludmila Malá
manžel Alois byl kovářem

Rozestavěný nový dům "Batinový" Vladimíra Duška
Otec Vladimír a syn Josef Duškovi při výrobě nového kola.

Václav Fiala - řezník
Cesta na Souhrati, Velký Špakov

Marie Dvořáková, Žeňa Malá a Antonín Dubec

Hospodářství ukrajince Kozla

Nové postavené stavení Vladimíra a Emilie Duškových ve Velkém Špakově.
Postaveno v létech 1940 - 1942

Kovárna Vladimíra Bazjuka.

Cesta na Souhrati, vlevo Fialova hospoda, vpravo Zemanova olejna.
Svatební průvod s muzikanty, na koni Václav Fiala. Vdává se Libuše Zemanová,
ženich Jan Novotný z Kvasilova

Kaplička sv.Jana Nepomuckého na Velkém Špakově (perokresba).

Řeka Stubla - Stubelka, ilustrační perokresba

Stavení Růženy Kubové na Plosce roku 1943.

Rostislav Kubový na Plosce na výhoně v roce 1943.

Vybírání brambor u Kubových na Plosce, rok 1938
Za pluhem Josef Kubový a babička Růžena, vpravo na pytli sedí Vladimír Kubový.

U studny Svobodových.
Zleva: Antonín Dubec, Vláďa Mauer, Mařenka Dvořáková, sedí Vlasta Fialová,
za ní Vladimír Kubový, Josef Dušek, sedí Anička a Kristýnka Dubcové a Vlad.Votava

Kuchařův zámeček - zvonice.
U plotu stojí učitelka Zajíčková, pod oknem pasák dobytka, u sloupu Josef Zeman, vedle sedí jeho děda Kuchař, v gaňku stojí jeho žena - babička Kuchařová, vedle babičky vnučka Jurinová, dále Ludmila, sestra Josefa Zemana a Marie, manželka Josefa Zemana

Hasičská zbrojnice - ruční stříkačka - Špakov 1919
Stojící zleva: Josef Zeman a Josef Jurin
Na stříkačce vlevo sedí Vladimír Dušek a Josef Křesina, na kozlíku vpředu sedí Svojanovský a Rys

V. HISTORIE VELKÉHO ŠPAKOVA

Velký Špakov, jak ukazuje mapka, je vesničkou z poloviny českou, z poloviny ukrajinskou. Její osídlení Volyňskými Čechy spadá do roku 1871, jak je uvedeno v Historické mapě českého osídlení Volyně, vydané v Praze roku 1995 u příležitosti putovní výstavy OSUDY ČECHŮ Z VOLYNĚ. V okolí Velkého Špakova vedla hlavní cesta ROVNO – MLYNOV. Tato cesta měla velkou výhodu pro styk s okolními vesnicemi, ale i s okresním městem. Město ROVNO se nacházelo asi 18 – 20 km. Ploska byla vzdálena ½ km, Malý Špakov 2 km, Martínovka 5 km a Hrušovice 8 km. V okolí se nacházely : Česká Jánovka, Dembrovka, Dědkovice, Kolonie Dědkovice, Podgorica, Humeniky, Záryck, Michajlovka, Satyjev a další.

Tyto vzdálenosti měly velký význam pro rozvoj české kultury, vzájemné setkávání i hospodářskou úroveň. Dosti časté bylo také setkávání rodin příbuzných, sourozenců, bratranců, tetiček a strýčků, babiček i dědečků. Lidé se setkávali na zábavách, při různých společenských slavnostech a událostech v kostele, při církevních obřadech apod. Hrála se divadla, organizovala se Sokolská vystoupení.

V roce 1947 žije ve Velkém Špakově 280 českých obyvatel a Velký Špakov spadá pod újezd ROVENSKÝ.

a) Podnikání ve Velkém Špakově

MLÝN – poháněný dřevoplynem a větší CIHELNU si zřídili Josef a Božena JURINOVI. Byl to pěkný mlýn i práce měl dost. Odstávku měl jen tehdy, když ho bylo třeba vyčistit a něco opravit. Strojníka v něm dělal Vladimír DUŠEK starší a mlynáře KNOP.

Když Češi opouštěli Velký Špakov v roce 1947, mnohá stavení byla velmi pěkná – zděná, upravená a všude byl náležitý pořádek. Tak například cihly na výstavbu svých hospodářství si vyráběli bratři Josef a Václav MORAVCOVI, kteří bydleli kousek u HŘBITOVA. Svá stavení postupně budovali v létech 1930–35. Dům byl zděný, střecha z pozinkovaného plechu. Stáje byly zděné, kryté plechem. Stodola byla dřevěná, krytá slámou. Sklep kamenný.

Cihelný dům z pálených cihel bez omítky si postavil František DUŠEK s manželkou Marií a synem Josefem, který prohlásil, že se nebude ženit, pokud nebude mít nový dům a hospodářské budovy. Ten stavěli v létech 1938-39 na konci vesnice v poli u hřbitova za Moravcovými.

Batinové domky si postavili v létech 1940 - 1942 Josef KUBOVÝ a Vladimír DUŠEK.

Někteří hospodáři si zakládali i CHMELNICE. Chmel pěstovali MAŠKOVI, SVOBODOVI, FIALOVI a rodina Františka DUŠKA. Chmelnice byly stavěny z dubových, hluboko zakopaných sloupů. Celá konstrukce byla propojena silným ocelovým drátem. Chmel se postupně zavěšoval na tenký ocelový drátek. Chmel svým pěstitelům přinášel zisky, ale vyžadoval také stálou péči a velkou dřinu.

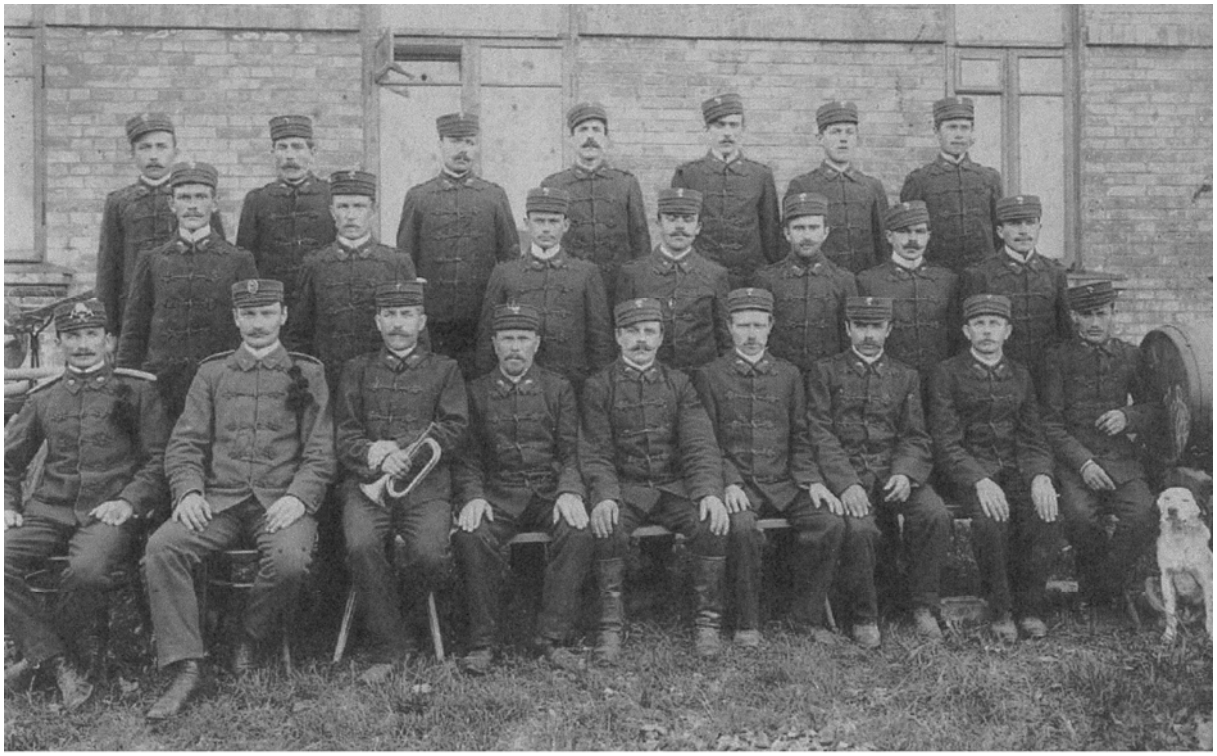

Špakovský sbor dobrovolných hasičů - rok 1920
Zleva sedící: Josef Jurin, Josef Zeman - volejník, ?, Josef Zeman - stodolský, Svojanovský, Daňhelka, Bača, Carboch a Rys
Zleva stojící 1.řada: Mendlík, Fr.Zajíček, Josef Hynek, Křesina, ?, Vlad.Dušek a Josef Křesina
V horní řadě první zleva Stanislav Kopecký, jména ostatních nejsou známa.

Vybudovanou a poměrně moderně zařízenou VOLEJNU měli ZEMANOVI. Říkalo se také Josef ZEMAN – VOLEJNÍK. Škoda byla veliká, když na Svatodušní svátky 1944 vyhořela.

Na SOUHRATI, jak se říkalo cestě okolo školy a HASIČSKÉ ZBROJNICE měli pěknou HOSPŮDKU s dosti velkým sálem Václav a Amálka- Ludmila FIALOVI, kteří mimo to měli ještě řeznictví a malý obchod. Tady se konaly muziky a hody, kde se při různých akcích Špákováci scházívali. Naproti hospody Fialových, přes cestu , vedle Hasičské zbrojnice, na souhrati, vlastnili OBCHOD Josef a Helena REICHOVI. Byli to Poláci a dobře se u nich nakupovalo.

Mezi obchodem a školou stála již zmíněná hasičská zbrojnice. Početný byl i SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ, který vedl Josef SVOBODA. Hasiči pořádali různé výlety, cvičení i muziky v sále u Fialů. Hasičské sbory vznikaly na vesnicích v létech 1928-30. V Martinovce roku 1928.

Jan HOLAN prováděl velmi kvalitní práce KOLÁŘSKÉ a dělal velmi pěkné bryčky. Vladimír MANDÍK rád a ochotně dělal práce KOVÁŘSKÉ, u něho pracoval před válkou Vladimír DUŠEK mladší. Josef DUŠEK , syn Vladimíra, vykonával práce STOLAŘSKÉ a KOLÁŘSKÉ. Vyhledávaným zedníkem byl Václav KARLÍK.

U rybníka, okolo kterého šla hranice mezi Velkým Špakovem a Ploskou, měl KOLÁŘSTVÍ A STOLAŘSTVÍ Miloslav VOHRALÍK. Práce dělal kvalitní a proto měl také

hodně zákazníků. Vedle stála KOVÁRNA Aloise MALÉHO. Kola, která Vohralík udělal, MALÍ hned „orafovali“ ať to byla kola k vozu, či menší kola k pluhům. Na druhé straně rybníku, už na území Plosky, byla KOVÁRNA Vladimíra BAZJUKA. Na Plosce měl STOLAŘSTVÍ Rostislav KUBOVÝ a jeho bratr Vladimír byl „šorníkem“ – sedlář a čalouník, šil postroje na koně, chomouty i postroje slavnostní.

Na Malém Špakově, který byl 2 km vzdálen od Velkého Špakova, měl opravárenskou dílnu, zaměřenou na opravy zemědělských strojů Vladimír ZAJÍČEK. Byl zručný opravář, opravy dělal kvalitně a rychle. Proto se k němu chodili učit i ukrajinci. Někteří byli pracovití a chtěli se něčemu naučit. Někteří zase byli přičinliví i jinak, co se jim líbilo, to si přivlastnili. Ale s takovými se Vláďa Zajíček nemazlil. Ševcovské řemeslo na Malém Špakově úspěšně vykonával Antonín KUBOVÝ a vyhledávaným KREJČÍM byl ZEMAN.

Na území Velkého Špakova byly 3 rybníky - rybník BEZEDNÁ TŮNĚ, rybník SÁZAVKA a menší, již zmíněný RYBNÍK u cesty na Plosku. Okolo vesnice tekla řeka STUBLA, které se říkalo Stubelka.

Přes Velký Špakov procházely prašné cesty, jedna od stavení Františka Duška, která vedla skoro až k rybníku Sázavka u kterého na pahorku stále kaplička sv. Jana Nepomuckého. Nedaleko stál roku 1904 KUCHAŘUV ZÁMEČEK. U školy navazovala kratší cesta k domku babičky Františky Moravcové. Cestu na Souhrati mezi Obchodem Reichlových a hospodou Fialových, křižovala cesta na Malý Špakov vedle stavení ukrajince KOZLA a na druhou stranu ke staveni Vladimíra Duška a dále směrem na Plosku či okolo ukrajinského hřbitova směrem na ZARYCK.

Na Volyni žili vedle sebe Češi, Ukrajinci, Poláci i Židé. Vztah mezi jednotlivými skupinami byl korektní a závisel především na těch, kteří je vedli. Češi vůči Polákům zachovávali neutralitu, nemíchali se do někdy velmi napjatých vztahů mezi Poláky a Ukrajinci. Češi byli většinou katolického nebo evangelického vyznání, zatímco místní ruské a ukrajinské obyvatelstvo bylo pravoslavné a obyvatelstvo polské bylo vyznáním katolické.

Carské úřady se snažily, aby Češi přecházeli na pravoslavnou víru a podle toho také vázaly příděly půdy. Češi byli uznávanými zemědělci a mnohým se dařilo v obchodě i v podnikání. Byli pracovití a proto rozšiřovali svá pole, budovali a zlepšovali své usedlosti, nakupovali lepší stroje, zvětšovali stavy koní, dobytka, prasat a pod. České vesnice rostly a zvětšovaly se a přibíraly na kráse.

STOWARZYSZENIE OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ

w

Książka protokołów

193 3

Okresy działalności 193 3

193 3

Vladimír Dušek s řádem Sv.Jiří, voják carské armády (druhá dělostřelecká divize) - rok 1915

František a Václav Duškovi jako vojáci carské armády

František a Josef Duškovi v carské armádě
Chelm 1910

b) Období 1914 – 1918 na Volyni

Česká Volyň v Rusku byla právě v největším hospodářském rozkvětu, mladí hoši sice odcházeli každým rokem na dlouhou dobu k carským regimentům, ale to nijak nerušilo běh života volyňských Čechů. Hospodářství Čechů bylo poznat. Kolem dokola se táhly lány bohatých klasů obilí, bujné řepy a krásných chmelnic. Vysazovaly se velké zahrady a začínaly chovy včelstev. Český sedlák na Volyni si nepotrpěl jen na dobře obdělanou půdu, ale jeho chloubou a radostí byli krásní a bujní koně i pěkně vykrmené dojnice.

Vesnice by nebyly českými, kdyby v nich nebyly hody, posvícení, poutě a muziky. Když český hospodář přijížděl k rodině či přátelům na posvícení, cítil se v kočáře jako skutečný vládce svého kraje.

A přišel rok 1914. Začalo to v SARAJEVU a hned na to zařinčely zbraně. V Rusku začala mobilizace. Válečná kola se v kraji roztáčela. Rok 1914 nezastihl Čechy v Evropě nepřipravené, 300 let byla otčina porobena a Volynští češi byli skoro 50 let v cizině, mimo hranice své krvácející vlasti.

Ještě, než začala válka, byla v Kyjevě založena „Česká družina“, ze které později vznikla slavná Československá armáda, která v zahraničí hájila zájmy své porobené vlasti. V carské armádě sloužili i muži z Velkého Špakova – a to čtyři synové Václava Duška (nar.1858 v obci Lety č.13 v Čechách). Například František DUŠEK sloužil v carské armádě skoro 6 let. Car ALEXANDR II. zkrátil vojnu z 25 na 6 let. Nejdříve sloužil v HUDEBNÍM SBORU Carské armády spolu s Rudolfem BAČOVSKÝM v období let 1910 – 1914 v pevnosti MODLIN u Varšavy. Při vytváření Československých jednotek na Rusi se stali se svým bratrem Josefem příslušníky České družiny (ČD). Oblečeni byli do ruských stejnokrojů. V carské armádě sloužili také jejich bratři Václav a Vladimír. Vladimír DUŠEK sloužil v 1. baterii druhé dělostřelecké divize. Za bojovou činnost obdržel v roce 1915 Řád sv. Jiří.

V červenci 1914 byla manželka Františka Duška Marie se svou jednoroční dceruškou Aničkou na návštěvě u bratra Václava CUPALA na SMOLÁRNĚ. Dozvěděla se, že tudy mají procházet „Čeští družináři“, jak se jim říkalo. Tak se tady jejich malá dceruška Anička setkala se svým tatínkem Františkem DUŠKEM. Jako příslušník České družiny, byl František Dušek ve vesnici KRÁSNÉ KARPATY asi 10 km od města KROSNO raněn do levé nohy. Po částečném vyléčení, byl propuštěn z vojska.

Válka skončila. Na bojištích zahynul velký počet mladých volyňských Čechů. Volyň připadla POLSKU. Volyňský Čech z roku 1918, už nebyl štvanec, ale sebevědomý člověk. Novou chuť k životu mu dodal vznik samostatné Československé republiky. Po létech, zásluhou České matice školské, byly budovány 7 třídní České školy ve městech ROVNO, LUCK a ZDOLBUNOV.

Nastal opět rozkvět podnikání i rozvoj zemědělství.

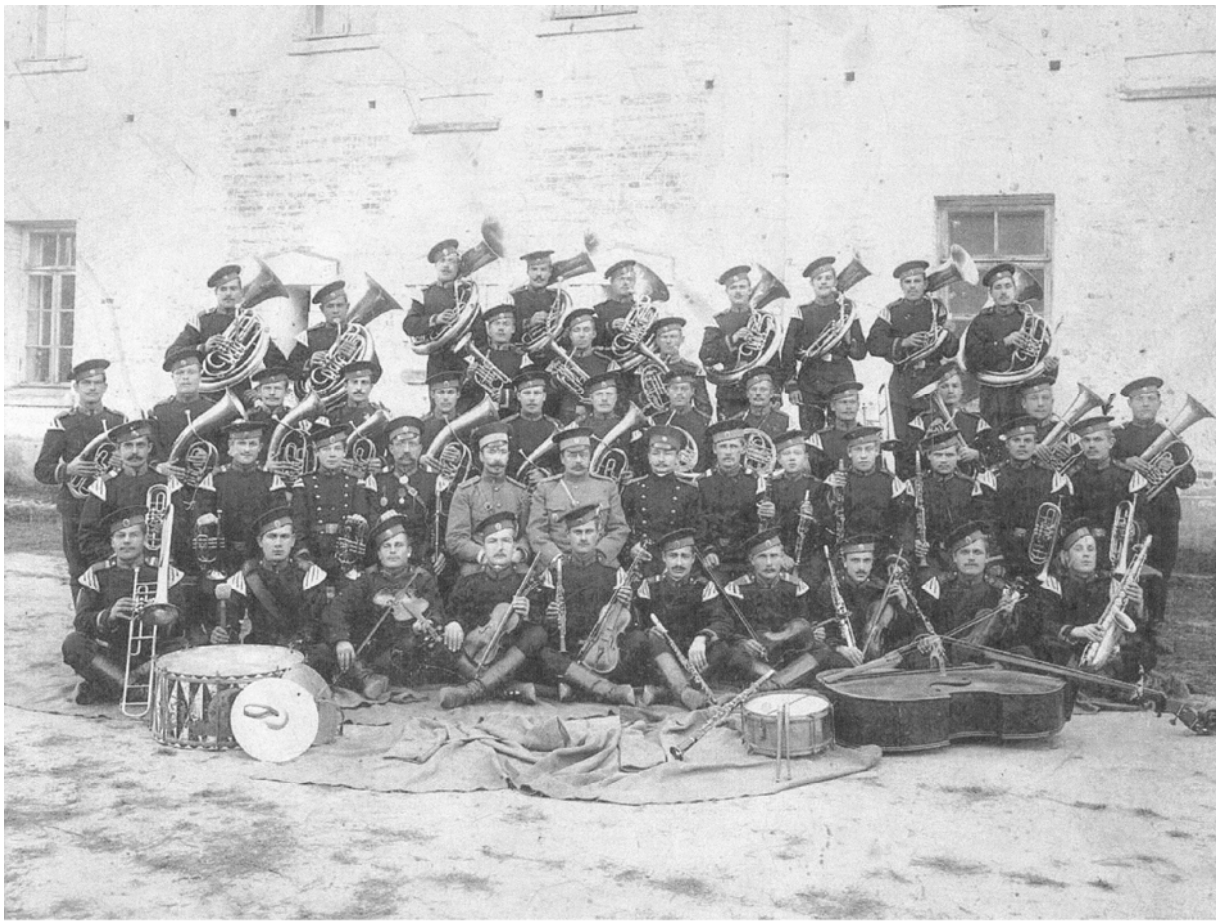

František Dušek (*8.6.1886) z Velkého Špakova sloužil v carské armádě v letech 1910-1914 jako muzikant (1.řada shora 3. zprava)
Rudolf Bačovský (*1888), druhá řada 1.zprava - pevnost Modlin u Varšavy

Bauernkate (Südukraine)

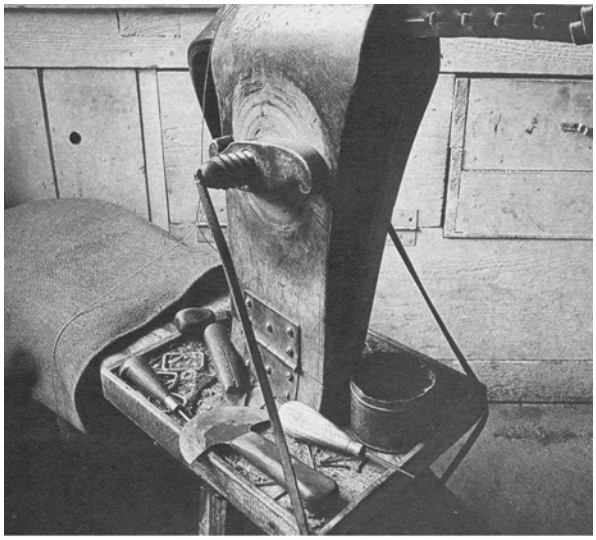

Sedlářský koník používaný k upínání výrobku.

Sedlář při práci na chomoutu pro tažného koně.

Kovář při výrobě podkovy pro koně.

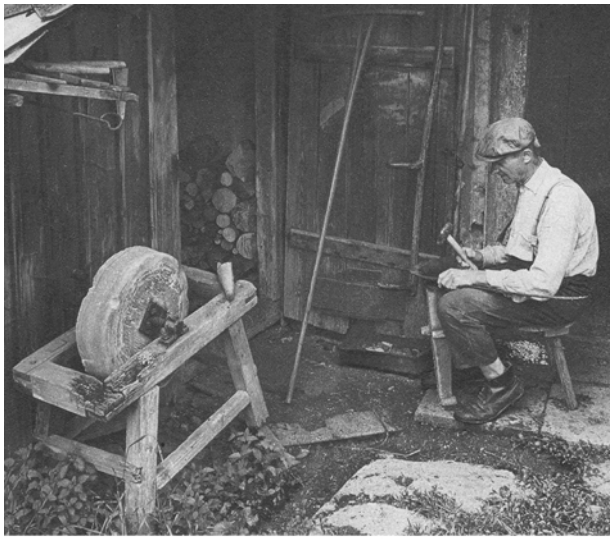

Vyklepávání kosy a brus na nářadí.

Pletení košíků.

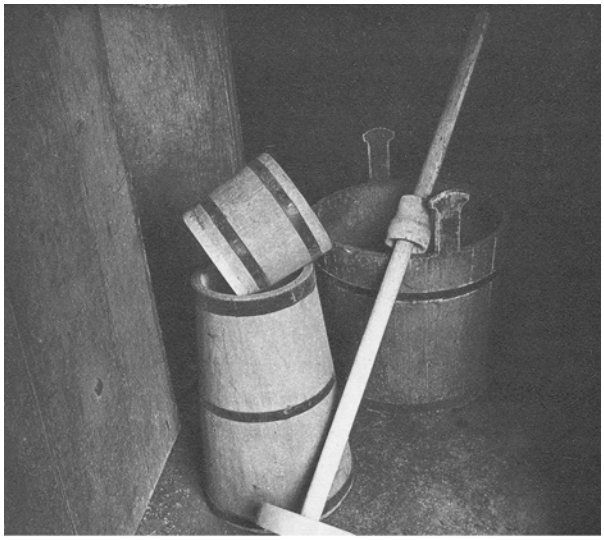

Máselnice na tlučení másla.

c) A jak se vzájemně domlouvali ?

Každý Čech se uměl domluvit s Rusy, Ukrajinci i Poláky. Mnozí chodili do Polských škol. Proto také v dopisech při psaní často používali dvojité W a polská písmena. S Židy například na trzích v okresním městě Rovně, či na jiných místech, se domlouvali česky. Někdy se stalo, že každý mluvil svým jazykem a dobře se domluvili a měli za to, že je to tak správné. Stalo se, že si například Češka vzala Ukrajince, ale častější byly svatby mezi českými a polskými mládenci a děvčaty.

Jeden takový příklad, který se stal v roce 1947 při odjezdu do ČSR. Lojzička LUKŠANOVÁ si vzala na Velkém Špakově Ukrajince Tychona KYSLIČKU. Dobře hospodařili a měli se poměrně dobře. Když se všichni připravovali k odjezdu do Československa, také oni všechno, co měli prodali a některé věci sbalili a jako ostatní, přijeli do Rovna na nádraží. Aloisii Kysličkovou k odjezdu propustili, ale Tychon se musel vrátit domů, ale kam domů?! Byl Ukrajinec, všechno měl prodáno. Všelijak se pak potloukal po rodině. Trvalo skoro 2 roky, kdy až na zásah Československých úřadů, byli zase pohromadě. Bydleli ve Fulneku a oba pracovali v Hospodářském družstvu a od družstva měli i domeček, který si postupně koupili. Na Ukrajinu pak Tychon své rodině psal: „Vy by pobáčili, što ja pokupil – kolo, dom, radio, televizi.“ Nevěřili mu. Tychon Kyslička zemřel ve Fulneku a jeho manželka Aloizie se pak přestěhovalal k rodině do Vlkovic, kde také zemřela v roce 1978.

Bratr Tychona Kysličky Matvej KYSLIČKA byl sekretářem obce za Ukrajince ve Velkém Špakově. Byl také velmi dobrým a vyhledávaným zámečníkem – opravářem zemědělských strojů. Na co sáhl, to opravil, upravil či zdokonalil – mlátičky, fukary, pluhy apod. Neměl moc rád banderovce, kteří mu unesli a zlikvidovali jeho syna. Říkal, že mu ho snědli.

V roce 1943 opravoval ve své dílně mlátičku Josefa MORAVCE. Když si však pro ni přijel – Matvej v dílně nebyl. Jen jeho manželka Moravcovi důvěrně vyprávěla, jak přišli banderovci, Matveje Kysličku sebrali, šli s ním na úřad s tím, že potřebují vyřídit nějaké „dokumenty“ – doklady. Na úřadě Matveje svlékli do naha a strašně ho bili. Vzali mu všechno jeho prádlo i kožich, ve kterém byl a vezli ho nahého cestou na ZARYCK, kde asi po 5 km od Velkého Špakova byla velmi hluboká studně a živého jej tam hodili. V jeho kožichu a oblečení pak Špakováci poznávali chodit některé Ukrajince – banderovce. Lidé si o tom potichu vyprávěli, ale nikdo se však neodvážil v této hrozné době o tom hovořit – nahlas.

RODINNÝ

KALENDÁŘ

VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

NA ROK

1938

ROČNÍK II.

NÁKLADEM ČESKÉ MATICE ŠKOLSKÉ V REPUBLICE POLSKÉ.
DRUKARNIA RICHTERA W ŁUCKU.

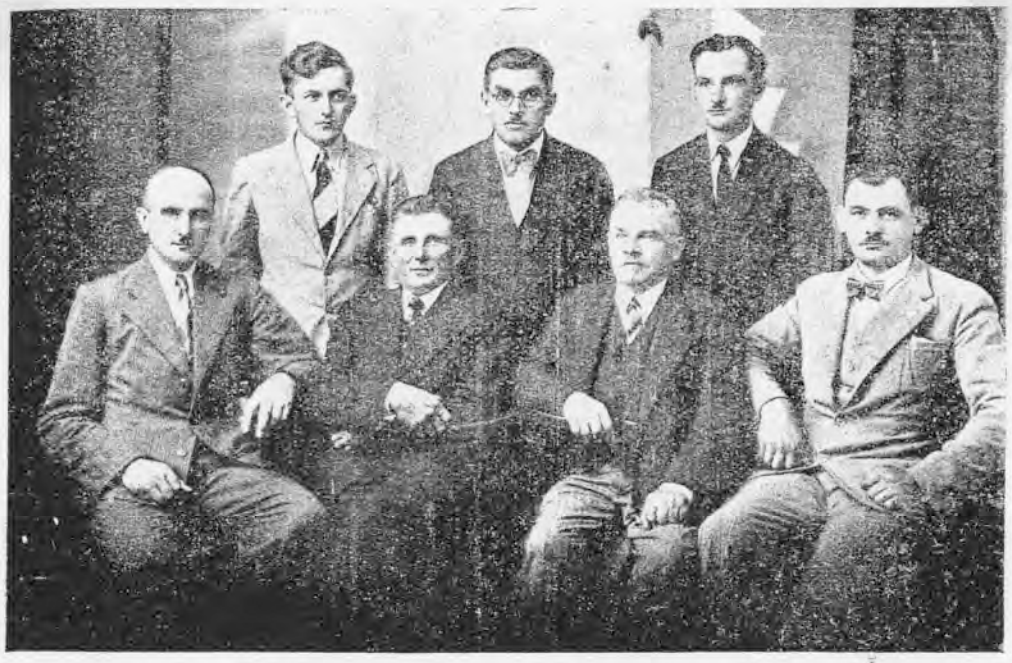

Redakční kroužek kalendáře „Volyňských Čechů"
Od leva stojící: J. V. Rejzek, K. Půlpytel, J. Foitík;
sedící: Vl. Ficek, A. Flengr, J. Vlk, J. Rébl.

Učitelé a žáci české matiční školy v Rovně 1934.
Bradu na tabuli vlevo má Vladislav Kubový, za ním sedí jeho sestra Marie (s bílým límečkem).

A. Perný, redaktor časopisu „Hlas Volyně“

J. Vlk, redaktor časopisu „Buditel“

Josef Vinařický, redaktor časopisu „Hlasatel“

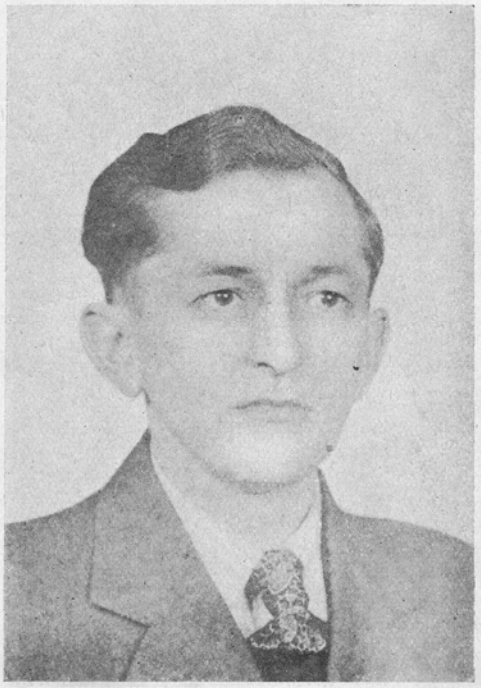

Josef Foitík, redaktor „Krajanských listů“

VI. NÁBOŽENSTVÍ, OSVĚTA, ŠKOLA

Většina přistěhovalých Čechů do Ruska byli katolíci. Snažili se proto udržovat co nejvíce národních a náboženských tradic a zvyků svých předků. Slavili Velikonoční svátky, Zelené svátky – sv. Ducha a svátky Vánoční. Držely se všechny svátky P. Marie. Ve sváteční dny se dělaly jen nejnutnější práce okolo dobytka a hospodářství, ale těžké práce se nedělaly a přesto se všechno zvládlo. Doba byla klidnější, nežilo se uspěchaně a stresově. Oslavy svátků a posvícení, to byla příležitost na návštěvy příbuzných a ty trvaly někdy i několik dní.

Marie DUŠKOVÁ, manželka Františka Duška, pocházela z rodiny CUPALOVÝCH a měla hodně sourozenců. Bydleli na SMOLÁRNĚ, ve VERBĚ, v POKOSECH a v PODLISKÁCH, při posvíceních se scházeli vždy v některé té vesnici.

Po roce 1890, po trvalém opatření Carské vlády a pod nátlakem, přestoupili někteří na pravoslaví. Po roce 1905 nastalo politické a náboženské uvolnění a někteří pravoslavní se zase vraceli zpět ke katolické víře.

Například babička Růžena Kubová, když se vdávala přešla na pravoslaví a říkávala „vždyť je to jedno, pambíčka máme stejně jenom jednoho“. Když přijela do Čech, do obce DĚRNÉ u Fulneku, katolický kostel měla pár metrů. Chodila do katolického kostela a kněz Antonín LOPRAIS jí říkal, ať se k němu chodí i vyzpovídat a k příjímání, že se Pán Bůh zlobit nebude.

Hřbitovy ve Velkém Špakově byly dva – Český a Ukrajinský. Český se nacházel v poli na kraji vesnice, kousek od usedlosti Františka Duška. Byl oplocen dřevěným plotem a byl pěkně udržován. Pochováni byli na něm i někteří zemřelí z PLOSKY či Malého Špakova. Ukrajinský hřbitov byl na druhé straně vesnice, za stavením Vladimíra DUŠKA u cesty na ZARYCK.

Velký vliv na uvědomění Volyňských Čechů, měly krajanské noviny ČESKÉ LISTY, které se vydávaly v Polsku i v Rusku. První český list v Rusku byl měsíčník ČESKOSLOVENSKÉ LISTY. Od roku 1906 vycházel v Kyjevě RUSKÝ ČECH, potom ČECHOSLOVAN. Mnoho časopisů , novin a knih se odebíralo přímo z Československa.

V roce 1923 byla Volyňskými Čechy založena ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ. V okresním městě ROVNO, byla i ČESKÁ MATIČNÍ ŠKOLA, viz. foto z 15. 6. 1934. V každé vesnici bylo KOLO ČMŠ (skupina). Její členové všemožně podporovali a řídili kulturní činnost české mládeže. Česká matice školská byla založena v roce 1926 – Hrušvici, 1927 – Dembrovce, Velkém a Malém Špakově, 1928 – Chomoutu a 1929 – Martinovce.

V roce 1925 začal vycházet v POLSKU HLAS VOLYNÉ , který řídil redaktor Jaroslav PERNÝ. Objevují se první české noviny a časopisy. V roce 1937 i RODINNÝ KALENDÁŘ VOLYŇSKÝCH ČECHŮ. Byl vydáván nákladem České matice školské v Republice Polské v LUCKU. Členy redakčního kroužku byli : Josef VLK, učitel v.v., Josef KREDBA, řídící učitel, Jiří RÉBL, učitel, Karel PŮLPYTEL, učitel, Vl. FICEK, učitel, Antonín FLENGER, J. FOJTÍK a J. REJZEK. V tomto prvním RODINNÉM KALENDÁŘI věnuje učitel Jiří RÉBL mládeži tuto báseň :

VOLYŇSKÉ MLÁDEŽI

Jsme švarní mládenci
a dívky z Volyně,
zde vychovali nás
rodiče na hlíně.

Zde českou písničku
nám máti zpívala,
když nás co robátka
v kolébce líbala.

Zde drahý tatíček
učil nás práci ctít,
s robotou statečně
po česku zápolit.

Zde česká babička
hýčkala mazlíčka
a děda dělával
pro něho koníčka.

Zde český učitel
učil nás Boha znát,
národ svůj, českou řeč
horoucně milovat.

Zde česká kapela
hrává nám zvesela
křepčí bujaře
ta mládež veselá.

Hoši jak jedle jsou,
dívky jak růžičky,
dokola vesničkou
zní jejich písničky.

A to náš domov jest –
volyňská česká ves,
v níž žije, pracuje
náš český národ dnes.

A proto ten národ náš,
pro naše vesničky,
my, mladí, věnujme
své síly všecičky.

Pracujme pro svůj rod
všichni jak náleží,
své síly soustřeďme
ve „SVAZÍCH MLÁDEŽI“.

A hrdě vyznejme,
že hájíme svou čest,
neb pokrok pro mládež
nejvyšším heslem jest!

A na tom mládeži
nejvíce záleží,
abychom národ náš
vynesli jak náleží.

Abychom hrdě pak
pronésti mohli v svět :
„JSME MLÁDEŽ Z VOLYNÉ,
MENŠINY ČESKÉ KVĚT!“

Náš český koutek

Každý člověk chová v sobě touhu míti aspoň malý koutek pro sebe, kde by se mohl zaříditi podle své možnosti a chuti. Miluje-li člověk krásno, je i ten jeho koutek, třebas někdy i chudý, přece jen hezký. I na cizince, když do něho vkročí, to mile působí. My Češi zde na Volyni, ač jsme hodně roztroušeni, přece chceme všichni společně tvořiti jakýsi celek a svůj vlastní český koutek, jak to kde poměry dovolují. Je-li něco jednotlivcovo, lze to snáze zaříditi, nežli když o tom rozduje mnoho hlav, avšak naopak, jest to snazší ku provedení, když se k dílu přiloží mnoho rukou.

Jak radostně jsme vítali ČMŠ, proto, že to byla „naše“ organizace, pak ty školy české a vše, co slouží ku okrase a užitku toho našeho – českého koutku. Ovšem, že mnohá dobrá a krásná myšlenka i věc nedala se uskutečniti jen pro nepochopení druhých, a to jest naší chybou. „Těžko se tvoří, když jeden staví, a druhý boří.“ I tento kalendář má býti ozdobou „našeho českého koutku“ a zároveň má sloužiti všem. Proto všichni projevme oň zájem a snažme se o jeho rozšiřování.

Dnes má žena tatáž práva jako muž. Může pracovati na poli literárním, vědeckém nebo kterémkoliv jiném - ale přece nejvíce vážnosti sluší ženám, které poctivě a věrně pracují na poli jim od věků určeném, totiž v rodině jako matky a hospodyně. A proto se hlavně obracím k vám, matky a dívky, pracujte věrně ve svých domácnostech a nemyslete při tom jen na sebe, ale snažte se šířiti vůkol sebe takové ovzduší, aby ve vašich domácnostech každý rád prodléval. Pracujte pro zkrášlení tohoto českého koutku na Volyni. Předně tedy, matky, vychovávejte svoje dítky na řádné a poctivé občany – Čechy, ať jsou ozdobou našeho českého lidu. To jest ta vaše záslužná práce, která se může konati často s větším zdarem v malé chatce, nežli v palácích. Učte své dítky milovati rodnou mluvu, jí si vážiti a nestyděti se za ni. Aby na otázku : „Tážete se, české hlasy, proč se proudí z lyry mé a proč míním na vše časy věren zůstat řeči své:“ mohly směle odpověděti : „Český otec, česká máti učili mne jazyk znáti.“ Když všecky matky budou míti toto na zřeteli, nevyrostou z dítek odrodilci.

I vy, dívky, přiložte ruku k společnému dílu! Nechtějte vyniknouti pouze krásou těla, nýbrž hlavně krásou svého vnitřního života. – Vždyť co krásných myšlenek dříme ve vašich hlavách. Neváhejte uvésti je v čin, neboť necháte-li je zaniknouti, ochuzujete sebe i jiné. Učte se hned z mládí pracovati pro jiné z lásky a nikoliv pouze pro zisk a brzy poznáte, oč jste bohatší a šťastnější.

Mám jeden recept (na sobě vyzkoušený), který mne ještě nikdy nezklamal. Když se mne zmocňují chmurné myšlenky, že se jiní mají lépe a že se na ně štěstí usmálo a já počínám býti nespokojenou se životem, tu se ohlížím po někom, komu bych mohla posloužiti a podaří-li se mi vykouzliti úsměv na jeho chmurné tváři, přijdu zase do duševní rovnováhy. A na tuto práci není zapotřebí žádné učenosti, tu může konati každá dívka i žena, jak doma, tak i v nejbližším okolí. Avšak musí si k ní vyprositi pomoc s hůry. Snáze můžeme pracovati a sloužiti jiným, máme-li širší rozhled do světa. K tomu nám dopomáhá ušlechtilá četba. Jako tělo vyžaduje potravy, tak i duch. Nesyťme jej však čímkoliv, nýbrž vybírejme sobě knihy takové, které povznášejí a zušlechťují duši! Co pěkných myšlenek jest uloženo v knihách a co nových se při čtení v hlavě vyrojí! Ty pak uplatňujme v denním životě!

Budeme-li takto společně pracovat, budeme-li se snažit každá na svém místě a ve svém povolání – ať jest ono jakékoliv - šířiti krásno v nás i kolem nás, pak to bude znáti v rodině, v obci i v celém našem veřejném životě. Potom i ten náš český koutek bude krásný. Snažme se přinésti do něho každá aspoň jeden kvítek.

Chutě tedy ku společné práci!

sl. Olga JANATOVA

(Bylo publikováno v 1. Rodinném kalendáři Volyňských Čechů pro rok 1937)

Školství na Špakově

V létech 1874 – 1925 se vyučovalo v budově, ve které od roku 1925 bydlela rodina Vladimíra Duška. Školu „povšechnou“ ve Velkém Špakově v roce 1915 navštěvovali například : Josef Moravec, Václav Zajíček, Rostislav Zeman, Václav Kopecký, František Dubec, Josef Mašek, Josef Svoboda a další – viz. příloha. Dříve se vyučovalo po domech, kde měli větší „seknici“ – pokoj, kam se vešlo několik dětí.

Nová ŠKOLNÍ BUDOVA s poměrně velkou zahradou ve Velkém Špakově stála vedle Hasičské zbrojnice u cesty, které se říkalo Na souhrati. Na zahradě školní budovy se děti učili pěstovat zeleninu, ovocné stromky a pojímat přírodu podle zásad J. A. Komenského. Do školy ve Velkém Špakově chodili i české děti z okolních vesnic z Plosky, Malého Špakova, Zárycka a i děti ukrajinské. Ve škole se vyučovalo takovým jazykem a to podle toho, kdo byl v dané době vládce Volyně - Poláci, Ukrajinci, Němci nebo Rusové.

Učitelé na vesnici nejen organizovali vzdělávání dětí, ale v zimních měsících i vyučování dospělých. Mnozí se tak naučili základnímu vzdělání. Do školy se chodilo od 7 do 14 let. Když doma na hospodářství bylo hodně práce, například při sběru brambor, učitelé děti na tyto práce uvolňovali.

Pro mnohé žáky byla ve VERBÉ – 7 třídní škola a v HRUŠVICI pak STŘEDNÍ ŠKOLA. Při škole byl Pěvecký sbor i Sbor strunných nástrojů, který vedl učitel Daškovič. Tento sbor jezdíval i do okolních vesnic a měl několik zdařilých vystoupení. Syn Františka Duška z Velkého Špakova Josef, navštěvoval školu ve Verbě a bydlel u Cupalů na Smolárně tj. 2 km. Ve škole hrál divadlo a byl také členem Hudebního kroužku, kde hrál na mandolínu. Ve starším věku byl členem Hasičského sboru ve Velkém Špakově a vedl KOLO – buňku České katolické mládeže.

V České Jánovce ve 30. létech vznikla skupina DECHOVÉ HUDBY, která jezdila hrát do všech okolních vesnic. Hrávala v Dembrovce, Hrušvici, Martinovce, Šestákově a také na Malém a Velkém Špakově.Velmi dobrá HUDEBNÍ SKUPINA byla na Martinovce, která hrávala v širokém okolí při různých příležitostech. Hrávala často i na Velkém Špakově v sále HOSPODY u Fialů.

Kapela z Janovky
vpravo u bubnu Josef Mangolt,
s paličkou Josef Rozšlapil

Děti ve škole Velký Špakov - rok 1915
Horní řada zleva: Josef Moravec (*1906),Václav Zajíček, Josef Danělka, Josef Mandík, Rosťa Zeman (*1906), Véna Svoboda, ukrajinec, Vláďa Kopecký, Josef Zajíček (bratr Václava), Eman Mauer, Josef Báča, ukrajinec-školník,
2.řada zprava: ?, Václav Kopecký, František Dubec, Stáňa Kopecký, ?, učitel, baťuška, Josef Knop, Josef Mašek (*1904), Josef Svoboda, Josef Svojanovský, Josef Havlíček
3.řada zleva: Anička Mandíková, Anička Kopecká, Anička Moravcová, Ola Zemanová, Marie Knopová-Svobodová, Zemanová, Marie Zajíčková, Běta Dvořáková-Mandíková
Spodní řada zprava: Anička Koželoušková, Anička Havlíčková, Anička Báčová, Marie Zemanová, Marie Kopecká, Mařenka Danělková, Svojanovská

Ze vzpomínkového setkání u příležitosti 70. výročí vzniku České matice školské na Volyni v roce 1993.
Na snímku druhý zleva Ing. Jaroslav Kubový, uprostřed pěvec ND Eduard Haken.

Školní zahrada - u plotu vlevo v bílé košili učitel Jan Voronič - rok 1928

Hudební kroužek školy ve Verbě při hře na mandolinu.
Sedící první zleva Josef Dušek z Velkého Špakova.

X. Všesokolský slet v Praze roku 1938

Ve třicátých létech se celá Volyň připravovala na X. Všesokolský slet v Praze roku 1938. Soutěže na cvičení prostná, plakáty, nálepky, sletovou scénu velmi četně obeslané, porady, nácviky, vypsání divadelní a loutkářské soutěže, práce a přípravy sletových komisí v každé župě svědčí, že desátý slet všesokolský bude míti majestátní a kromobyčejný ráz. Úspory členů v jednotách, sbírky pro slet, daně zahraničních sokolů z Bruselu prozrazují veliký zájem o tento národní podnik manifestační, který v době mimořádné ukáže národu zástupy věrných paží a srdcí, hotových ku všem obětem pro vlast a národ. A aby tam byly jen opravdové a uvědomělé masy sokolské, vydal sletový výbor usnesení, která omezují výběr a účast sokolů a stanoví jím přísné podmínky účasti proto, aby velký svátek sokolstva byl prožíván skutečně po sokolsku, tj. důstojně, uvědoměle a opravdově. I necvičící členové musí ovládati pořadová cvičení, musí býti každý plnoprávným členem a písemně potvrditi vědomí sletových povinností. Každý, kdo chce jeti na slet jako sokol, musí se proukázati účasti na srazech 17. – 19. září 1937.

Tato opatření zaručují, že slet absolvovati budou jen sokolové ukáznění a plně uvědomělí, kteří svůj X. slet prožívati budou celou duší a celým srdcem. Tyto přísné a poctivé přípravy ku sletu prozrazují tudíž jeho budoucí účinek na ty, kteří jej stvoří, i na ty, kteří budou přihlížeti. Tím se projeví ta nesmírná síla a ukázněnost sokolská, která vedla československé legie k osvobození vlasti, a která dokáže uchrániti svobodu naší od každého nebezpečí. Slet bude manifestací této síly všem dobrým Čechoslovákům, kteří se sjedou ze všech stran pozdraviti vlast a sokolstvo a prožíti radost z národní síly a rozkvětu. Matička Praha zase se zastkvěje v sokolských krojích a nadšení, radostné pozdravy vlajek, rukou a domů vyzdobených slavnostně.

Průvody prouditi budou ulicemi až ve dvacetistupech, budou pochodovati vyznavači hesla : „ Tam svět se hne, kam síla se napře.“

A my, krajané ze zahraničí a Volyně nedáme si ujíti příležitost, abychom tento slet a v něm obraz národa nespatřili. Obzvláště, když různé výhody a slevy jízdného nám umožňují návštěvu vlasti našich předků. Pojedeme s našimi sokoly prožíti jejich velký svátek, shlednouti ověnčenu Prahu a přinésti krajanský pozdrav. Kéž se naše přání uskuteční!

Jar. PARMA
(uvedeno v RODINNÉM KALENDÁŘI volyňských Čechů na rok 1938)

ZRNKA

Žít – znamená pracovat ze všech sil pro blaho lidstva a osobní spokojenost.

*

Máš-li ublížiti člověku jednomu, raději prospěj světu celému...

*

Nechceš-li práci svou vykonat zle, soustřeď své myšlenky roztoulané...

*

Nikdy mnoho neslibuj, slib však daný dodržuj!

*

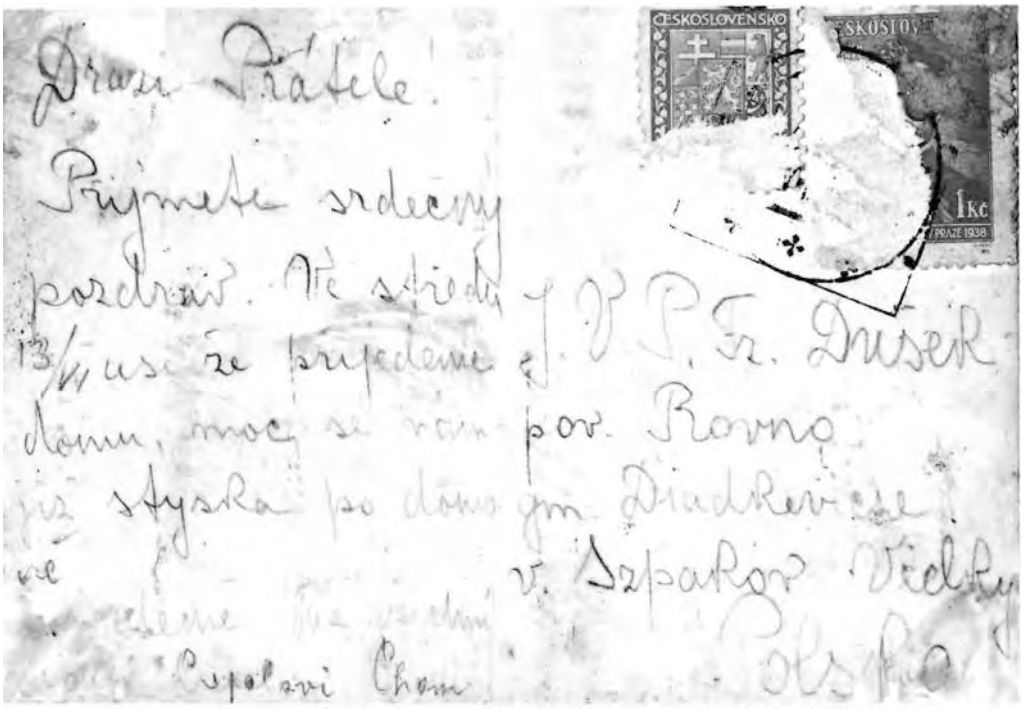

Pozdrav Františku Duškovi na Velkém Špakově zasílají z Prahy 12.6.1938
Cupalovi a Chomičtí.

X. všesokolský slet v Praze 1938.

Ze života mládeže na Volyni

Život mládeže na Volyni se odlišoval od života mladých lidí v Československu. Byly to především tvrdší životní podmínky i když v období Polské republiky trochu lepší. Byly to podmínky prostšího charakteru života s malými civilizačními prostředky. Kromě vlakové dopravy a to jen v obcích poblíž tratí, nebyla žádná veřejná doprava. Děti od prvních tříd a v každém ročním období, chodily kilometry pěšky, zvláště z menších českých vesnic a osad.

Ve velkých českých obcích a městech, kde byly české školy, byla situace příznivější. Docházka do školy od ranného mládí měla i své klady. Byla to především dobrá fyzická příprava spojená s pobytem na čerstvém vzduchu a ve zdravém prostředí. Tato docházka měla však i nedostatky, zvláště pak v zimním období a při letních bouřích či dešti. Do školy ve Velkém Špakově chodily děti z Plosky jen ½ km, ale z Malého Špakova do školy chodily děti 2 km, stejně tak ze Zárycka, Tušebínu apod. Na chození do školy z větších vzdáleností, děti jako dospělí pak rádi vzpomínají. Cesta byla zdrojem různých příhod a zážitků. V zimě to bývaly koulovačky, kluci zase mezi sebou zápasili, kdo bude silnější apod.

Mládež na Volyni se rozvíjela i kulturně. Byla to hlavně četba české knihy při večerních rodinných posezeních při světle petrolejové lampy. Byly to pěkné večery, kdy rodiče si povídali s dětmi a tak je vlastně i vychovávali k vlastenectví, čestnosti, pravdomluvnosti a především úctě ke starším lidem a k ženám.

Život mládeže byl na Volyni veden i k výchově – ke statečnosti, která se později stala jedním z prvků volyňské mládeže na frontách za 2. světové války. Svědčí o tom řada udělených vyznamenání „ZA CHRABROST“ i „ VÁLEČNÉ KŘÍŽE“, které zdobí hruď volyňské mládeže a to jak chlapců, tak i dívek.

Muži zleva: Josef Dušek, Vladislav Vaněček, Rostislav Kopecký, Pavlín
Ženy zleva: Marie Kopecká-Svobodová, Anna Maurová, Anička Pěničková
rok 1938

1.řada zleva: Josef Knop, Rostislav Zeman,Josef Mašek, Josef Moravec
2.řada zleva: Dubcová, Slavěna Knopová-Dvořáková, Dubcová vd.Svojanovská
Běta Svobodová-Kopecká (CA), Běta Mandíková-Dubcová
Mašková-Horníková, Anna Svobodová-Mašková
Dole ležící zleva: František Dubec, Václav Svoboda

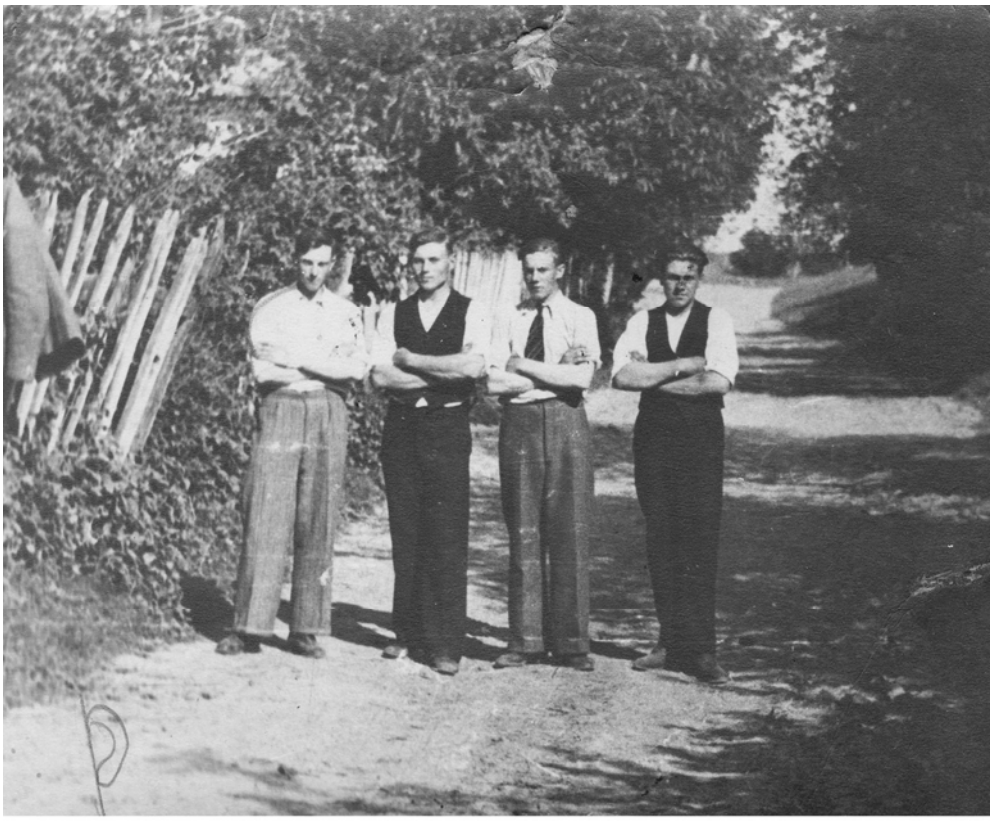

Cesta na souhrati, rok 1938
Zleva: Vladimír Kubový, Josef Dušek, Vladimír Votava, Vladimír Mauer

Vlevo Františka Dušková (14 let) a Bětuška Mauerová.
Rok 1937

Zleva: ?, Marie Kopecká-Svobodová, Aloisie Savrová-Dušková, Rostislav Kubový,
Marie Zajíčková, Josef Savr, Běta Danělková

VII. KONEC NADVLÁDY POLÁKŮ

16. září 1939 skončila nadvláda Poláků. Od roku 1919 celých 20 let, byli Češi pod vládou Poláků. Po ukončení ÉRY polského státu, měli Češi dobré postavení. Po celou tuto dobu byly navazovány a upevňovány kulturní a vzdělávací styky se starou vlastí. Češi se pěkně oblékali a tomu učili i své ukrajinské spoluobčany. Společně se v obcích vyhrávalo na gramofonech s troubou – českými gramofonovými deskami a písničkami od VEJVODY, KMOCHA, VACKA apod. Kupovala se jízdní kola a tím se také zkracovala vzdálenost mezi vesnicemi za zábavou i navazování známostí mezi mládeží.

Na dobových fotografiích jsou mladí lidé, většinou pohromadě, z Velkého Špakova, Malého Špakova, Šestákova, Plosky apod.

Rozvoj podnikání za Poláků

České firmy za Poláků, vyráběli různé stroje, tak například : v Kvasilově se vyráběly zemědělské stroje a žentoury. Některé stroje se dovážely z Československa. TOVÁRNA NA HOSPODÁŘSKÉ STROJE Vladimíra SVÁROVSKÉHO byla založena již v roce 1888 v Kvasilově. Vyráběla brousící stroje na pily, chladiče na pivo, kotlářské výrobky, chmelové lisy, mlátičky, pumpy, sušky chmelové, soustruhy na kov i dřevo, tvansmise, žentoury, výtahy apod.

České hospodářské družstvo v Rovně zajišťovalo secí stroje, žací stroje a rozmetadla zn. MELICHAR z Brandýsu nad Labem v Československu.

V Lucku měl VELKOOBCHOD PAPÍRNICKÝ A GALANTERNÍ, TISKÁRNU A KNIHAŘSTVÍ RICHTER. Obchod byl založen už v roce 1902. Karel REKTOR v Lucku měl výrobu a sklad hospodářských strojů – MLÁTIČKY nejnovější konstrukce na kuličkových ložiskách, model 1937 s přístrojem na odsávání prachu. Dále pak MLÝNY BUKOVNÍKY na vylušťování jetelového semena s jednoduchým i podvojným čištěním. ŘEZAČKY – všeho druhu. Jan ANDRŠT prodával v Lucku kanafasy, prádlo, trikotové zboží, zástěry – vše v nejlepší kvalitě. Uznávány ve světě byly speciality PIVOVARU Václava ZEMANA v Lucku.

V Rovně bylo UZENÁŘSTVÍ Josefa NOVÁKA, RESTAURACE A KAVÁRNA Vladimíra VEGRICHA. První česká RESTAURACE PRAGA Vladimíra SRKALA, byla vždy hojně navštěvována v Rovně.

Josef JANDURA ve Zdolbunově, kolem roku 1930 vyráběl cihly všeho druhu a to strojní, ruční a fasované. Dlaždice chodníkové. Cihly ohnivzdorné do parních kotlů, topenišť apod.

Jan ORAVA v Dubně řídil svou českou kuchyň a měl vždy dobré pivo s rychlou obsluhou. Jeho firma byla založena v roce 1918. Bratři HOVORKOVÉ měli PARNÍ A VÁLCOVÝ MLÝN a KRUPÁRNU v Hulči.

Na tyto firmy i obchody upozorňoval kalendář z roku 1938.

Otec Podkarpatské Rusi Dr. Antonín ROZSYPAL

Prvního ledna letošního roku zavládly v Užhorodu černé prapory na znamení úmrtí váženého a drahého muže. Zemřel bývalý zemský president Dr. Antonín Rozsypal, šlechetný člověk a vzorný úředník.

Narodil se v Domažlicích. Po studiu práv odešel do politické služby. V Mostě začala jeho kariéra a přes Teplice, Písek, Prahu, Poličku, Kralupy, Kolín a Kladno, dosáhl funkce víceguvernéra Podkarpatské Rusi. Dne 1. července 1928 byl dekretem presidenta republiky jmenován presidentem Zemského úřadu pro Podkarpatskou Rus.

Jeho kariéra svědčí o tom, že pro své vynikající schopnosti byly mu svěřovány důležité úkoly a že byl povolán, aby své bohaté zkušenosti a svůj organizační talent uplatnil při budování politické administrativy v tomto kraji. O tom, jak svědomitě plnil největší svůj životní úkol, svědčí projevy tamějšího guvernéra Konstantina Hrabara, uveřejněné v podkarpatských listrech. Psáno, že zemský president A. Rozsypal všechny své síly věnoval Podkarpatské Rusi a jejímu lidu. Své působení neomezoval pouze na záležitosti úřední, nýbrž téměř každý týden zajížděl do okolí svého působiště, aby sledoval život lidu a pomáhal mu svou bohatou zkušeností.

Dne 1. ledna t.r. odešel do výslužby a při této příležitosti dostalo se mu všech stran projevů uznání a díků za jeho činnost v nejvyšším správním úřadě podkarpatoruském. Z Užhorodu přestěhoval se do Prahy a jeho vila na Spořilově byla často vyhledávána četnými přáteli z Podkarpatské Rusi, kteří přicházeli čerpat z jeho bohatých zkušeností a otcovského pochopení potřeb tohoto kraje. Proto zpráva o jeho úmrtí způsobila tak bolestný rozruch.

Na Dr. Antonína Rozsypala vzpomněl Jar. PARMA .

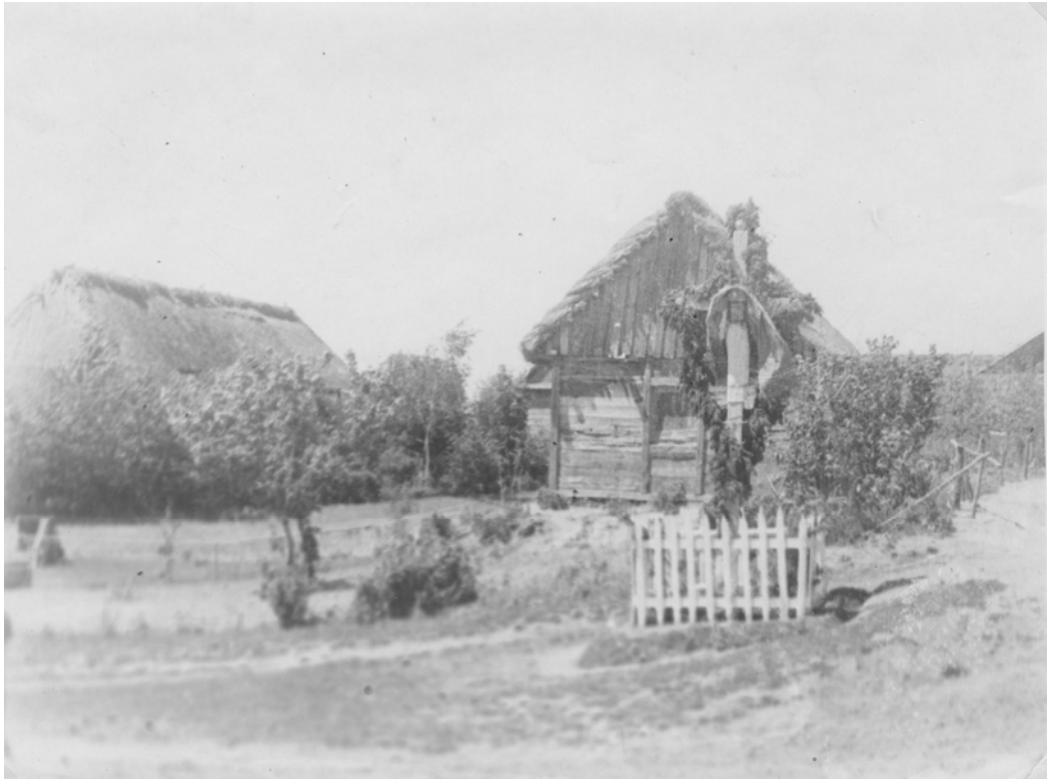

VIII. JAK PROBÍHAL ROK VE VELKÉM ŠPAKOVĚ

SENOSEČ byla jedna z prací, které se dělaly před žněmi. Každý sedlák měl něco luk na sena, například Josef Moravec měl 2,5 ha luk, Josef Kubový 1,45 ha a Vladimír Kubový na Plosce 1,90 ha. Louky se sekaly kosou, později sekačkami. Nasekaná tráva se musela po louce rozhazovat, aby tráva mohla dobře vyschnout. Na vlhčích místech se tráva musela také posekat a přenést na místo vhodnější, kde mohla dobře vyschnout. Tráva se musela obracet, aby dobře vyschla. Sušená tráva – seno, se muselo pohrabat na řádky, louky vyhrabat a seno dát do kop (skopit). K práci byly zapotřebí vidle a hrábě.

Seno se pak nakládalo na žebřiňák a odváželo domů. Stalo se také, že se louky posekaly a už trochu usušené – zmokly. Proto bylo zapotřebí všechno seno znovu obrátit a načechrat, usušit, ale kvalita už nebyla taková dobrá. Dobře usušené seno, krásně vonělo. V zimě se senem krmili koně a přidávalo se také dobytku.

Při sekání luk i sušení sena pomáhala obyčejně celá rodina, aby bylo rychle usušené a sklizené. Zkrátka, aby bylo kvalitní... Někteří sedláci měli seno z jetelů a vojtěšek a to se sklízelo o něco dříve, než seno z luk.

ŽNĚ přicházely obyčejně po senách. Někdy se také tyto práce i prolínaly. Přicházela sklizeň obilí – žně, na které se všichni těšili. Každý hospodář měl už před žněmi všechno připraveno tj. vozy – žebřiňáky, nářadí, stroje, sekačku, pluh na podmítku strniště. Sledoval obilí, jak dozrává. Při žních se nejdříve začínalo se sklizní ŽITA , když se klásky ohýbaly do háčků a zrno bylo dost tvrdé. Na obsekávání se používaly hrabice . Vysekal se kousek rovného žitného pole – žito se vymlátilo cepy a ze slámy se udělaly povřísla. Dobrý hospodář si povřísla na žně připravil už v zimním období.

Po žitu se ve žních sklízela PŠENICE – fouska, bělka a jařina. Z žita a pšenice se někdy dělala povřísla přímo při sklizni na poli. Zavazování snopů se dělalo roubíkem. Čerstvě posekané obilí mělo pěknou vůni a sedlák se už těšil na čerstvou vonící mouku a pak na chleba, koláče a buchty. Když měl hospodář posečeno a na poli bylo plno navázaných snopů nového obilí, odstavil sekačku, dobře uvázal koně a šel stavět panáky a nebo mandele. Snášení snopů ke stavění panáků či mandelů, dělaly obyčejně starší děti.

Další plodinou ke sklizni byl JEČMEN. Ten sloužil ke krmení dobytka a zrno se mlelo na šrot. Ječmen také sloužil k výrobě krup a krupek. Nakonec se sklízel OVES, ten spolu s řezankou sloužil ke krmení koní. Koně byly chloubou každého hospodáře. Oves a ječmen byly nižší plodiny, které se sekaly na řádky hrabicí. Je to kosa, kde se na kosiště připevnil oblou z pružného dřeva a tenkými lištami blízko sebe, aby obilí nepadalo mimo řádek. Někdy se na kosiště připevnil ohebný prut a oblouk, který vznikl se vyplnil plátnem.

Kdo měl obilí málo, sekal obilí s pomocníky. Větší hospodáři měli sekačky či žnivárky. Žnivárku na Špakově měli Moravcovi a Kubovi. Když obilí dobře proschlo, nakládalo se na žebřiňáky a sváželo se to stodol. Snopy se podávaly pomocí vidlí a ukládaly se na žebřiňáku, kde ten nejzkušenější je ukládal tak, aby se při svážení fůra nevysypala. Až byl žebřiňák naložen, pomocí pavuzy se obilí provazem – pavuzákem přivázalo. Doma se snopy zase skládaly do stodoly či do stohu. Při mlácení byl jeden člověk u žentouru na pobízení koní, aby pravidelně chodili do kruhu a obilí se mohlo vymlátit. Další člověk dával

do mlátičky, podavač mu obilí podával a další byl na perně ve stodole či na stohu, další pak u mlátičky dbal na kvalitu výmlatu. Někoho bylo také třeba na ukládání slámy. Po vymlácení se ze slámy žitné a pšeničné dělala řezanka, spolu s ovsem to bylo vynikající krmení pro koně.

Po sklizni se chodilo pole ještě pohrabat. Na malých polích se používaly velké hrábě asi 2 m široké, které se tahaly. Na větších statcích se už používaly hrabačky, tažené jedním koněm a byly široké 4 m. Pohrabaná sláma sloužila jako stelivo.

VYBÍRÁNÍ BRAMBOR bylo důležitou podzimní prací. Byla to práce náročná pro celou rodinu a někdy byla třeba pomoc i sousedů. Nejdříve se brambory vyorávali pluhem. Později už měli větší hospodáři vyoravače brambor „ čerty“. Brambory se pak sbíraly obyčejně do věder, které se vysypávaly na vůz. Vozy „fasuňky„ – celé z prken specielně upravené na boku či uprostřed vozu, kde byla udělaná zašupovadla na povytáhnutí a vysypávání brambor pomocí šuplíku na brambory, které se takto koulely do sklepa. Někdy se pohybu brambor muselo pomoci nohama, aby se dostaly na šuplík a do sklepa.

Ve sklepě se pak brambory pomocí vidlí na brambory nakupovaly do horních částí sklepa na pěknou hromádku. Vidle nebyly ostré, ale měly na konci kulaté bambulky, aby se na ně brambory nenapichovaly. Brambory sloužily nejen k jídlu, ale směs brambor vařených s ječmenným šrotem, byla dobrá potrava pro prasata a drůbež, která si na takto připravené směsi ráda pochutnávala.

Brambory se uskladňovali do sklepů a museli vydržet až do jara, do rané sadby. Někteří hospodáři měli brambory uschovány v krechtech a teplota se kontrolovala, aby se neztratila jejich kvalita. Z brambor se také připravovalo velké množství chutných jídel. Aby byla dobrá úroda brambor, tak se sadba vyměňovala u jiných hospodářů či u příbuzných ve vzdálenějších obcích. Aby při sázení brambor nebyla jejich spotřeba tak veliká, krájeli se podle oček na několik kusů. Aby brambory narostly veliké a bylo jich hodně, musela se k tomu připravit i půda. Na pole se dovážel hnůj, dával se na kopky a ty se pak rozhazovaly vidlemi na daný pozemek a pak se pole pooralo a sázely se brambory.

Po vybrání brambor se pole pobranovalo a brambory, které se tím dostaly na povrch se posbíraly. Branami posbíraná bramborová nať se pálila a někdy také zaorávala jako hnojivo. Stávalo se, že pasáci krav do bramborové natě naházeli brambory a nať zapálili a ta pěkně brambory upekla. Upečené brambory se pěkně rozsypávaly a byly velice chutné a dobře chutnala i takto dobře upečená bramborová kůrčička.

Po bramborách se obyčejně sela ozimá pšenice. Po pšenici další rok žito, po žitě pak ječmen nebo oves. Takové starosti sklizně i osevu pozemku měli i vojáci na frontě, když radili v dopisech svým ženám, co a jak dělat. Například Rostislav Kopecký z Malého Špakova své manželce Marii v dopise ze dne 25. 6. 1944 píše :....“zrychtuj si pole na podsetí, po ječmeni dej žito, na půl a půl si nech pro ječmen. Žito dej vod jetele, po jeteli dej brambory, u chátě kousek ovsa, udělej to, jak ti to bude vypadat.“

PŘÍPRAVA DŘEVA NA ZIMU – k topení v zimě bylo třeba nadělat dřevo a to i k letnímu topení. V zimě v příhodnou dobu po hlavních pracích se domluvili chlapi a jeli dělat dřevo. Bylo třeba tvrdého, jako dub, buk, topol, habr, aby dlouho hořelo a dávalo teplo. Porážely se také břízy, které rychle rostly. Nejdříve bylo třeba dřevo v lese pokácet, pořezat, dovést domů, doma pořezat na špalky, pak rozštípat, uschovat, aby nezmoklo či na dřevo napadal sníh, uložit ho někde pod střechu do hranice.

Sekačka a Josef Kubový

Žně.
Žnivárka a Vladimír Dušek.

Vladimír Dušek ml. při orání

Marie a Růžena Kubové při okopávání řepy - rok 1939

Hospodářství Růženy Kubové na Plosce - rok 1939

Josef Kubový při stavbě mostu.

U žnivarky stojí Sergej Chomický, v tmavém oblečení jeho žena Pavlína, vedle ní vpravo dcera Ludmila a úplně vpravo její manžel Vladimír - Podlisky rok 1934

Na koni sedí Ludmila Chomická, u koně stojí Marie Cupalová, vzadu Josef Cupal
Podlisky 1934

DRANÍ PEŘÍ v zimním období bylo pro selky jednou z nejdůležitějších prací. Dohromady se sešlo několik rodin a dralo se od odpoledne až do pozdních hodin a to několik dnů až se všechno sedralo. Pak se šlo do druhé rodiny, na druhý statek až bylo peří sedráno. Každá hospodyně dbala na to, aby měla pro své dcery dostatek peřin.

Dračky, jak se draní peří také říkalo, byly provázeny vypravováním různých událostí, které se během roku udály, či na které se zapomnělo při minulých dračkách. Vzpomínalo se na různé historky ze života. Při draní peří se také hodně zpívalo i staré české písničky, které si Češi přivezli sebou na Volyň. Na dračkách se scházeli i muži, aby je obveselovali či si poseděli někde ve vedlejší „seknici“ a řešili svoje starosti s hospodářstvím a po skončení draní si svoje polovičky odváděli domů.

V zimních měsících byla i DOBA ZABIJAČEK. U Čechů na Volyni se zabíjela prasata pořádně narostlá i 250 kg a někdy i víc. Na zimu se prasátko muselo pořádně vykrmit, aby mělo také pořádný kus sádla. K pořádnému vykrmení sloužil ječný šrot a brambory. Ve válečném období se zabíjela prasata i mnohem menší. Kdyby se totiž dověděli Banderovci, Němci, nebo i Sověti o pěkném a tlustém praseti, tak by si pro něj přišli. Někteří svá prasata vykrmovali v různých skrýších – ve stodole, ve stohu, ale to prasata nemohla mít hlad, aby nekřičela a nebudila pozornost.

Zabijačky se dělaly v období, kdy dobře mrzlo a bylo chladné počasí. Nebyly žádné ledničky a všechno se muselo dobře a rychle zpracovat. Maso se nakládalo a udilo, sádlo se vyškvařilo, to lepší sádlo a nejsilnější se nechávalo na slaninu. Dobře naložená slanina byla s chlebem dobrou pochoutkou v letních měsících. Když bylo po zabijačce, tak se zabijačka zanesla sousedům, rodině - každému kousek masa, jitrničky, jelita a také zabijačková polévka. Když pak zabíjeli sousedi, tak to zase zabijačku přinesli oni. Takový to byl zvyk na Volyni, který se přenesl i do Čech. Roznášet zabijačku, byla většinou záležitost dětí.

Jak se pekl na Velkém Špakově chleba

Těsto na chleba se připravovalo v dřevěné díži. Byla vyšší než škopek 60 - 70 cm vysoká a 1,00 – 1,20 v průměru, podle toho, kolik chleba se peklo. Díž se nikdy nevymývala. Když se měl péci chléb, přenesla se do kuchyně. Postavila se vedle kamen. V zimě se topilo celý den a nalilo se do ní asi 3 litry vlažné vody. Díž se ohřála a rozmočily se v ní zbytky starého těsta a ještě se k tomu přidala placka od minulého pečení. Večer se tam dolila teplá voda a žitná mouka, která musela být také dostatečně ohřátá a to všechno se dobře promíchalo. Bylo však nutné přenést mouku do tepla již večer, aby se přes noc ohřála.

Ráno se dala díž doprostřed kuchyně na zem. Kousek těsta v díži byl již pěkně nakynutý, přisypala se žitná mouka, podle toho, kolik chleba se chtělo péci. Peklo se asi ze 16 – 18 kilo. Hospodyně to měla už v oku, mouka se nikdy nevážila. Přilila se teplá voda, sůl a hrst kmínu, to všechno se muselo „kopistem“ dobře promíchat. Chodilo se okolo díže s tím kopistem – větší a širší tak 1,5 metrů dlouhá vařečka a těsto se míchalo tak dlouho, až bylo hezky hladké a dělalo „pšpš“ – pak bylo hotové. Těsto bylo trochu tužší jak na buchty. Ale ne zase moc tuhé, to by chleba nebyl chutný. Když bylo těsto hotové, dalo se na postel a zakrylo se peřinou. Kvasnice se do těsta nikdy nedávaly. Pak se šlo zatopit v peci. Dříví muselo být připraveno předem, aby bylo dobře suché a ihned se rozhořelo. Když dříví shořelo, uhlí se rozhrnulo po celé peci.

Těsto zatím vykynulo, takže ho byla plná díže. Ošatky se posypaly moukou a na ně se pokládaly hezky vyválené bochníky těsta. Z takového množství těsta bylo 8 – 10 bochníků chleba a po upečení vážily 2 – 2,5 kg. Když bylo těsto na ošatkách vykynuté, žhavé uhlí v peci se rozhráblo, popel se vytřel mokrým čistým hadrem a chléb se sázel do pece na plechové lopatě s dlouhou tyčí, zase podle hloubky pece. Když byl chléb v peci, přihrnulo se uhlí a pec se zavřela. Chléb tam musel být 2 hodiny.

I stala se taková událost na Velkém Špakově u rodiny Františka Duška v roce 1923 : jeho manželka Marie chodila okolo díže a kopistem míchala těsto, okolo díže chodila i její dvouletá dceruška Mařenka a najednou je Mařenka v díži. Těsto v nose, uších, všude tam, kam se dostalo – i v ústech. Rychle ji maminka musela vytáhnout a také rychle umýt, aby se neudusila. I takové příhody se stávaly při míchání a pečení chleba.

Hospodářství Růženy Kubové na Plosce - rok 1939

Chov včel na zahradě Antonína Kubového na Malém Špakově.
Rok 1940

IX. ŠPAKOVSKÝ VŠEDNÍ DEN

Podívejme se, jak asi vypadal Špakovský obyčejný den a jak o tom vypráví starší generace. Každý člen rodiny měl v něm své uplatnění, dospělí i děti, kluci i holky. Podívejme se, co je pro dnešní mladé docela neznámé či neobvyklé. Co se jedlo a pilo (jídelníček), co se nosilo (móda), jak se žilo v rodině doma a co bylo na denním pořádku či jen jednou za týden. Jaké bylo zásobování vodou, teplem, světlem dříve a dnes.

Vstávalo se časně ráno a první starost byla nakrmit a ošetřit domácí zvířectvo. Každý člen rodiny vykonával určitou práci. O koně se staral hospodář, nebo nejstarší syn, který měl hospodářství převzít, protože kůň byl chloubou i vizitkou hospodáře. Kůň se musel nakrmit, napojit, hřebelcovat a uklidit stání. Ve větších hospodářstvích byl k nim najímán čeledín - voráč. Na Velkém Špakově sloužil u Josefa Maška a Stanislava Mauera.

Život na Volyni byl bez koně nemyslitelný, zvláště v zemědělství a dopravě. Koně byli používáni při pracích na poli, na chmelnicích a zahradách. Koně byli používáni k dopravě a to jak ke svážení obilí i k jízdám do města, k převážení obilí do mlýnů i při jiných příležitostech. Při svatbách, či v zimě u saní. Velmi pěkná bývala jízda s koňmi s rolničkami na krku v bryčce či na saních. Volynští Češi většinou používali velké a silné koně, kteří se odlišovali od malých koní občanů ukrajinské národnosti. Kůň byl skutečným přítelem člověka a sdílel s ním všechna hezká období na Volyni, ale i tragická údobí druhé světové války.

O krávy – nakrmit, napojit, vyházet hnůj a podestlat, ale také vydojit, se starala hospodyně s dcerami za pomoci mužské síly, někde také najatá děvečka. U Josefa Maška měli pasáka. O prasata se starali společně a o psi, kočky a drůbež se starali ostatní členové rodiny, převážně děti.

Ono se řeklo napojit dobytek, ale to byla velice náročná a zdlouhavá práce. Vodu bylo třeba vytáhnout ze studny a donést dobytku či drůbeži. Studna však nebývala v blízkosti chléva. Byla kopaná a hluboká kolem 10 m. Zpravidla byla krytá, aby voda nemohla být znečištěna. Voda ze studny se tahala pomocí rumpálu ve džberu upevněném na ocelovém laně či řetězu. Krávy vypily i vodu špinavou z kaluže či potůčku, koně se však nenapili ani čisté vody z vědra, kterým se dávalo žrádlo prasatům. Koně museli mít svoje nádoby. Každý kůň vypil nejméně 1 vědro vody, stejně tak kráva. Spotřeba vody byla veliká, podle toho, jak veliké bylo hospodářství. V této době musela hospodyně podojit a mléko rozdělit pro vlastní potřebu rodiny, někdy dát prasátkům či prodat.

Teprve teď, když byla práce hotova, zasedla rodina i s pomocníky ke snídani. Snídaně byla vydatná, protože byla několik hodin po vstávání. K chuti přišly pečené brambory s mlékem, vajíčka se škvarkami, ale nikdy ke snídani nechyběla bílá žitná káva a chleba. Děti si ho namáčely v sirobu. Kafe bylo z domácího vařeného mléka, proto v něm plavaly pořádné škraloupy.Děti je neměly rády a kafe proto cedily i přesto, že je dospělí denně přesvědčovali, že nevědí, co je dobré a to nejlepší dávají kočce či do „pomejí“ pro prasata.

Po snídani každý odcházel za svými úkoly. Děti do školy chodily převážně bosí. Z jara se už nemohly dočkat dne, kdy uslyší poprvé kukačku, aby mohly odložit boty a chodit bosí. Jen v zimě, či v neděli měly boty. Hospodář s dospělými syny, nebo dětmi (kteří chodily do školy jen přes zimu) a s celou rodinou odjel na pole. Od jara až do podzimu tam byla nějaká práce (rozvoz hnoje na pole, orání, setí, práce s řepou, sázení brambor, plečkování, branování a pak sklizeň celé úrody)!

Někdy bylo třeba zajet do kostela do Hrušvice (Hruszwice), či do města Rovna něco vyřídit, to se pak koně zapřáhli do lehké „bryčky“ či lehkého vozu. Na pole se jezdilo lehčím vozem a pro svoz obilí, sena, slámy se používalo žebřiňáků. V zimních měsících bylo zase třeba navozit dřevo na topení. Topilo se převážně v kuchyňských kamnech dřívím či chroštím. Pec, ve které se jednou za týden či za dva, pekl domácí chleba, se vytápěla dřevěnými poleny. V ložnici se netopilo vůbec, i když tam byla v zimních měsících nízká teplota. V některých domech se topilo ve speciálních „pilinových kamnech“! Zásobit se dřívím na celý rok, byl v zimních měsících úkol pro mužské členy rodiny. Jedním dřevem se každý hospodář zahřál několikrát – když ho kácel, - když ho řezal, vozil, řezal a sekal a nakonec – když ho v kamnech topil a pálil.

K obědu se scházela celá rodina v kuchyni u dubového stolu, dostatečně velikého s pohodlnými trnoži a samozřejmě bez ubrusu. Oběd býval podle hesla . „Polívka je grunt a další je špunt“. Oblíbený byl „bařt“, hrachová polévka, zelňačka, česnečka, mléková, ze šťovíku, fazolačka, krupicová. Po polévce ve všední dny bývaly knedlíky plněné ovocem (jablky, třešněmi, višněmi, slívami), či povidly, tvarohem nebo zelím, dělaly se knedlíky se zelím a škvarky, „séjkory“ – bramboráky pečené na holé plotně, lívance, vdolky (kynuté i se sodou). Při těžké práci, třeba v lese, měli chlapi ke svačině mezi chlebem slaninu, nebo bůček. V dlouhých letních dnech se na poli svačilo. Většinou to byl chleba se sádlem a cibulí, s máslem, které se dělalo doma. K pití byla černá káva - žitovka, chladná syrovátka, ale i jen čistá dobrá voda.

Po obědě se šlo znovu do práce, na pole, do zahrady, chmelnici, či jen k domácím pracím. Děti pásly krávy – hlavně na podzim. Na zimu bylo třeba připravit dostatek krmiva. Krouhala se řepa, dělala se ze slámy „řezanka“, řezaly se „turky“ – velké dýně, spotřebovávaly se plevy. Domácí práce řídila hospodyně a práci na poli, pak hospodář.

K večeři bývaly zase brambory pečené v troubě s kyselým „mlíkem“ či domácím podmáslím, v létě pak jen chleba se studeným „mlíkem“, někdy „škubánky“. Po večeři se vždycky našla nějaká práce, zvlášť v zimě – vyklepávání makovic, vylupování fazolí, draní peří, což dělávaly především ženy, které se scházely na „dračkách“.

Příjemným obřadem bylo každodenní mytí nohou ve škopku a teplou, nebo „letní“ vodou, která vždycky byla na plotně. Bosé nohy dětí byly nejen špinavé, ale i značně unavené a vodní lázeň jim přišla vhod.

Dále bylo třeba také upéci chleba, ze smetany stlouci v máselnici máslo, odstředěné mléko se dávalo prasátkům, vyprat na „valše“, v době válečné, navařit mýdlo, z cukrové řepy „sirob“, zpracovat na zahradě vypěstovaný tabák na dobré a kvalitní kuřivo a také zpracovat chmel.

X. JAK SE NA ŠPAKOVĚ A NA VOLYNI OBLÉKALI

Velice rozdílně v neděli a ve všední dny. Fotografie svědčí o dobovém oblékání. Do první světové války ženy nosily dlouhé sukně, muži obleky s kravatou či motýlkem. U saka si muži zapínali jen horní knoflík, aby vynikaly hodinky s řetízkem. Zimní kabáty byly zdobeny kožešinou. Ženy na rukou nosily „mufky“ nebo „štucly“. Ty byly z „karakulu“ – ovčí kožešina z jehňátka, nebo jen z „králičiny“. V poslední době to byly oblíbené „lišky“. Muži nosili v zimě „beranice“ – papachy. Ženy i muži nosili klobouky.

Ve všední dny ženy nosily blůzy a sukně, či šaty z kanafasu, flanelu, či barchetu. Na nich nesměla chybět zástěra, na hlavě šátek. V zimě, když chodily k sousedkám na „dračky“ si obyčejně přehodily přes ramena „vlňák“ – vlněný šátek s třásněmi místo kabátu a už se šlo. Oblečení se šilo doma. Jen svátečnější věci se nechávaly šít švadleně.

Muži pracovali na poli v „cajkových“ kalhotech – oblecích z bavlněné látky a nosili až ke krku zapínaný kabátek – „frenč“. V zimě nosívali krátký kožíšek a k delší jízdě na saních byla vhodná „burka“ – plášť z vlněné látky s kapucí – „bašlykem“. Do vysokých bot měli vlněné ponožky či onuce. Nosily se i plátěné válenky s koženým spodkem. Hodně se také nosil vatovaný prošívaný kabátek „fufajka“ a na hlavách děvčat se objevily angorské čepice - „pilotky“.

Emilie Balatková
rok 1918

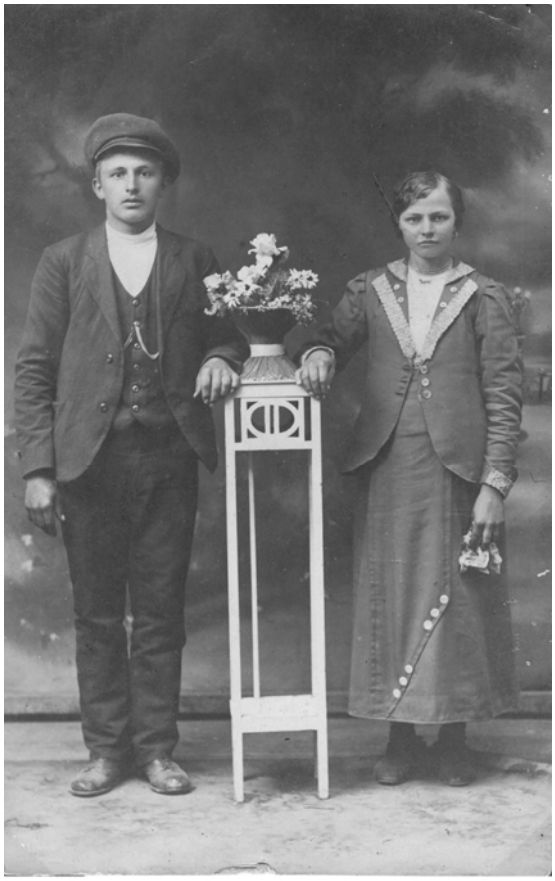

Josef Samec - Dembrovka

Ukrajinská svatba.

Ukrajinská děvčata

Bazjukovi z Plosky.
S háčkovaným límečkem Tonja, dcera Josefa a Savety Bazjukových, s rodinou

Tonička Savrová - Bačová

Václav Cupal
2.4.1934

Mařenka Burešová
Verba

Vánoční pozdrav
Josefa Duška

Vlasta Fialová - Sikorová

Sestry Tonička a Lojzička Savrovy

Josef a Anna Stehlíkovi
Foto: Luck

Slečny Mauerové
Anna vdaná Tučková
Anna vdaná Křesinová
Alžběta vdaná Kopecká

Na památku V.Knopovi od M.Mauerové

Anna Pěničková-Vaněčková
Libuše Janková-Šreková
Foto Rovno

Krásná neznámá.

XI. STAVBA FARNÍHO KOSTELA V HRUŠVICI

Po první světové válce, žila celá farnost a s ní i obec HRUŠVICE intenzivním náboženským životem. Polská vláda všemožně katolíky podporovala a katolické náboženství bylo považováno za státní. Ostatní náboženství tolerovala. Obec Hrušvice byla převážně ukrajinská. Stála tu kaple kam se chodili modlit jak Češi, tak i Poláci z dalekého okolí.

Z KRONIKY této utvořené farnosti je známo, že tu byl postaven v roce 1756 Janem Nepomukem KAMIEŃSKIM kostel. V roce 1809 kaple, která přečkala až do odchodu do Československa, byla postavena Janem TOMAŠOVIČEM. Všichni uvedení, byli polští šlechtici.

V roce 1923 se domluvil biskup LUCKÝ s biskupem OLOMOUCKÝM a tak od této doby přijížděli do Hrušvice kněží z Čech : Dr. Klement ŽUREK, Josef STŘÍŽ a Ondřej KŘENEK. Tito kněží byli také prvními propagátory stavby nového kostela.

Na své první cestě na Volyň v roce 1923 p.Josef STŘÍŽ podělil volyňské Čechy českými kancionály a katechismy, které dostal k dispozici od Ústředního apoštolátu sv.Cyria a Metoděje v Olomouci a olomouckého arcibiskupa Dr. Antonína Cyrila STOJANA. V každé obci měl alespoň dvě kázání a dal všřícím příležitost ke svaté zpovědi. Celkem měl 86 kázání a vyzpovídal 3000 krajanů. Na druhé misijní cestě v červnu-červenci 1925 chtěl navštívit sovětskou Volyň, ale nedostal vstupní vízum SSSR. Cestoval po polské Volyni na obyčejných povozech do lokalit vzdálených od sebe 20-30 km a to v horku a po prašných cestách. Při této cestě pronesl 98 kázání, vždy v neděli kázal v některém kostele, do kterého se sjeli Češi z širokého okolí. Také v roce 1926 p.Josef STŘÍŽ navštívil během tří měsíců 40 českých lokalit po celé Volyni, přednesl zde 110 kázání a vyzpovídal 3700 věřících. Jeho zásluhou konvertovalo ke katolictví přes 350 v roce 1925 a 250 v roce 1926 pravoslavných Čechů. Navrhoval, aby trvale působil na Volyni alespoň jeden katolický kněz a byly zřízeny české farnosti v Hrušvici a v Kupičově. V roce 1927 se p.STŘÍŽ zúčastnil v Hrušvici otevření české farnosti. Volyň navštívil i v roce 1929 a to v doprovodu p.KŘENKA a Dr.ŽURKA.

Konkordátem uzavřeným mezi VATIKÁNEM a Polskou vládou dne 10. 1. 1925 byla zakázána duchovní činnost kněží, kteří nebyli polskými státními příslušníky. Tak tedy zůstaly kaple a farní budovy prázdné. Jen občas přijížděli kněží ze sousedních farností. Teprve 1. 9. 1927 obsadil LUCKÝ biskup faru mladým aktivním knězem Stanislavem JADČYKEM. Češi neradi zde viděli polského kněze a dokonce sbírali podpisy na rezoluci, kterou chtěli zaslat biskupovi se žádostí o dosazení českého kněze. Akce však nebyla provedena do konce.

Biskupským výnosem téhož roku byla ustanovena farnost, ke které patřily tyto obce :

Dembrovka	Česká Jánovka	Pokosy
Dědkovice	Kardáš	Serednyj Háj
Kollonie Dědkovice	Martinovka	Špakov Malý
Hrušvice	Novosilky	Špakov Velký
Kolonie Janovice	Ploska	

Celkem bylo ve farnosti asi 1 200 katolíků Čechů a Poláků, z toho 90% Čechů.

Myšlenka stavby nového kostela zapustila velmi hluboké kořeny. 18. 9. 1927 byl vybrán KOMITET pro stavbu kostela v Hrušvici. Všechny obce farnosti v něm byly zastoupeny a to za :

Velký Špakov	František	Dušek		
Malý Špakov	Josef	Savr		
Hrušvici	Vladimír	Vik		
Martínovku	Václav	Bača,	Leopold	Bačovský,
	Ignác	Dubec a	Josef	Lajavebr

Dále pak za ostatní obce :

František Brož	Josef	Kubin	Jaroslav	Vegricht
Jan Kopecký	Stanislav	Maur	Miloslav	Zalátko
Bronislav Kopikovský	Michal	Oliňáld		
Josef Kovář	Jaroslav	Šindelář		

Předsedou byl kněz	Stanislav	Jadčyk
zástupcem	Josef	Lajavebr
tajemníkem	Ignác	Dubec
pokladníkem	Vladimír	Vik
revizory účtů	Josef	Kovář
	Stanislav	Maur

Bylo započato se sbírkou peněz. Farníci byli vyzváni k dobrovolné dani : 2 ruble ve zlatě z morku, 5 rublů z DOMU. Na započetí stavby se tak vybralo 18 000 polských zlotých.

2. 7. 1928 byla zahájena výstavba. Stavba byla zadána ŠKOLE ZEDNICKÝCH UČŇŮ v KŘEMENCI.

6. 10. 1929 byl posvěcen základní kámen a zakládací akt byl zazděn v rohu velkého hlavního oltáře.

V roce 1930 přišla hospodářská krize a tak šla stavba velmi pomalu. Přesto však byla stavba kostela 18. 8. 1930 úplně ukončena. Náklad činil kole 60 000 polských zlotých, který celý uhradili farníci. Dne 28. 9. 1930 v den Sv. VÁCLAVA byl kostel vysvěcen biskupem Adolfem ŠELAŠKIEM za obrovské účasti věřících, duchovenstva a představitelů úřadů.

O stavbu se nejvíce přičinili, kromě faráře Vladimír VIK z Hrušvice, který za vlastní peníze pořídil hlavní dveře. Gustav a Aloisie BAČOVŠTÍ z Martinovky, kteří darovali peníze na zakoupení všech dvanácti velkých oken. Ani ostatní členové KOMITETU nešetřili svých sil a peněz. Jan MÍLA později zakoupil velký zvon, který byl také přivezen do ČSR. Kostel i farnost byly zasvěceny sv. Václavu, patronu České země.

Založení SDRUŽENÍ KATOLICKÉ MLÁDEŽE

18. 8. 1932 bylo na Hrušvické faře založeno Sdružení katolické mládeže (SKM), které mělo značný vliv na výchovu a spolkový život mládeže. O založení se přičinil polský farář Stanislav JADČYK a kněz Josef STŘÍŽ ze STARÉ BĚLÉ u OSTRAVY a Dr. DROBNÝ

z BRNA. Sdružení mělo ústředí v Hrušvici pro celou farnost a odbočky v jednotlivých obcích. Člen této skupiny byl i Josef DUŠEK z Velkého Špakova.

V těchto létech přijížděli na Volyň z Čech kněží – misionáři a s nimi i světští kulturní pracovníci, kteří ve vlasti – ČSR pořádali sbírky knih na vybavení knihoven na Volyni. Obstarávali zasílání časopisů, divadelních her i hudebních skladeb. Velmi kladně se tak přičinili o celkový kulturní rozvoj České národní menšiny. Starší krajané velmi dobře znali Jindřicha DUŠKA. Jeho zásluhou byla v obci MARTINOVKA zřízena knihovnička se 150 svazky knih.

Kněz Josef STŘÍŽ sloužil bohoslužby i ve Velkém Špakově. Na setkání s ním vzpomínají Josef a Anna Moravcovi: „Bylo to v polovině května roku 1937 nebo 1938, kdy byla pouť u kaple sv. Jana Nepomuckého, vzdálené asi ½ km od vesnice. Otec Stříž měl velmi pěkné kázání a stále držel v ruce kříž.“ Svým kázáním byl znám po celé Volyni. Bohoslužby míval také v Hrušvici v kostele – z Velkého Špakova je to 8 km, ale kázal před kostelem pro velký počet věřících z okolních vesnic. Po vesnicích jezdil s koňmi, také někdy autem, které mu půjčila i s řidičem paní Lída JAKUBCOVÁ z Plosky. Po bohoslužbách za panem farářem chodilo hodně mladých lidí. a přecházelo z pravoslavné víry na katolickou. Když přijížděl kněz Josef Stříž na Volyň, tak s ním někdy jezdil i redaktor DUŠEK z Prahy a přiváželi časopisy a knihy. V té době se mluvilo, že Poláci nemají p. Stříže rádi, protože povzbuzuje český lid a hájí jejich práva na Volyni.

V roce 1947 kněz Josef Stříž sloužil bohoslužbu také v Suchdole nad Odrou, které se zúčastnilo velké množství Volyňských Čechů. Na jeho pohřbu ve Staré Bělé bylo mnoho Volyňáků.

Sdružení katolické mládeže před kostelem v Hrušvici 18.8.1932
Sedící zleva: pan Vik, Stan.Bača (varhaník), páter Josef Stříž, polský kněz Stan.Jadčyk, pan Kubín
Zleva nahoře sedmá Johanka Moravcová, vedle Josef Dušek. Na zídce sedí Vláďa Vaněček.

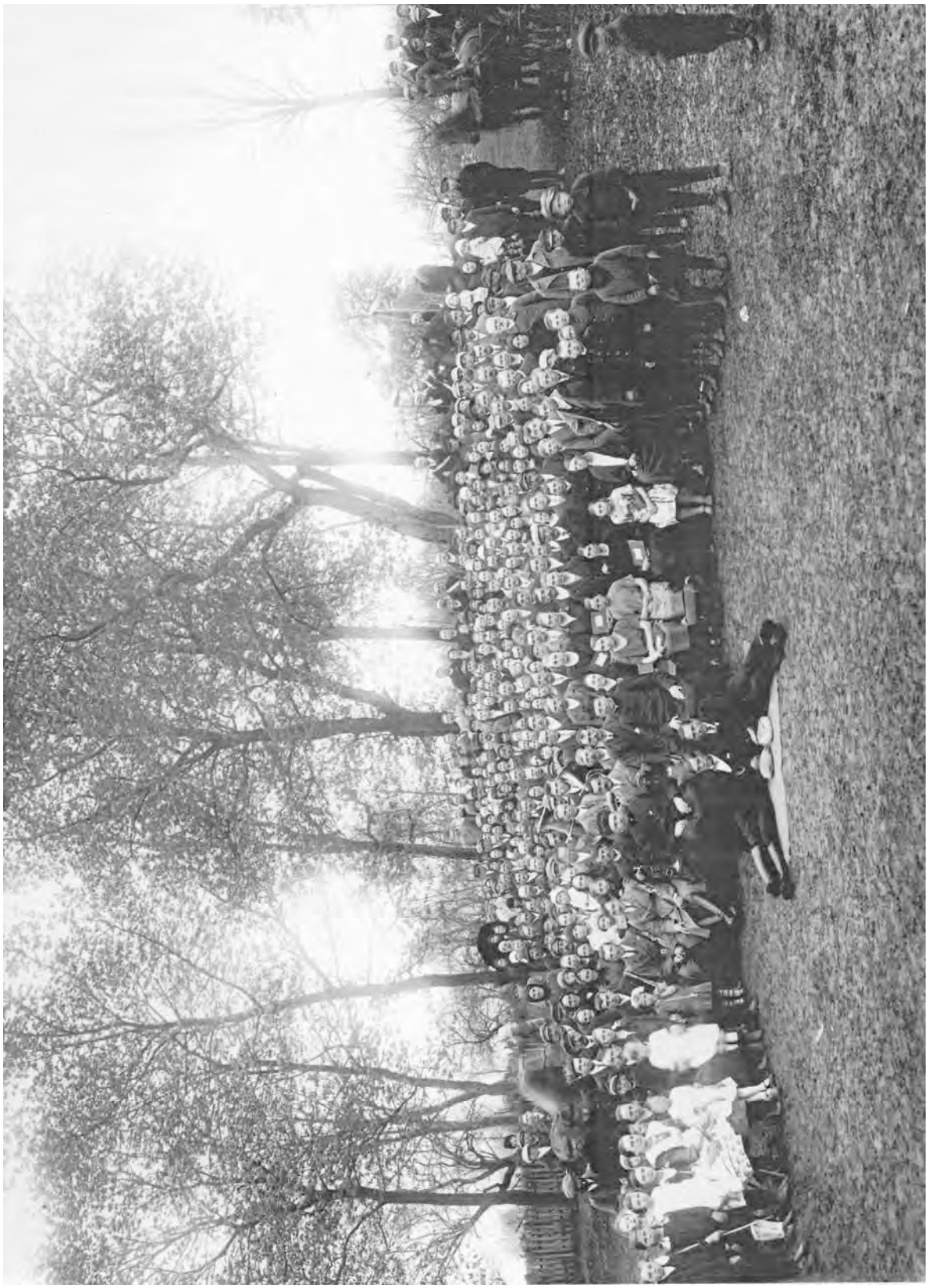

Slavnost posvěcení základního kamene nového kostela v Hrušvici
6.10.1929

1. sjezd katolické mládeže v Kupičově - uprostřed redaktor Josef Dušek z Prahy - rok 1932

Nad bílým klukem sedí Josef Šindelář z Jánovky, úplně nahoře stojí čtvrtý zprava Josef Dušek z Velkého Špakova, sedmý je pan Herbich. Před bílým pruhem praporu stojí Stanislav Bača, varhaník

Třetí zprava sedí Josef Cupal, za ním vlevo je Vladimír Chomický

Kostel v Hrušvici na svátek sv.Václava 1935
Na praporu je nápis "Nedej zahynouti nám ni budoucím"
kněz Stanislav Jadčyk.

Památka
na
svatou misii,
kterou na Volyňsku v roce 1926
se svolením
Nejdůstojnějšího Pána
Dra Leopolda Prečana,
arcibiskupa olomuckého,
konal katolický český kněz
JOSEF STŘÍŽ,
farář ve Staré Bělé.

Tvrdá, Diecéze.

XII. OBDOBÍ PŘED 2. SVĚTOVOU VÁLKOU, Německo-Polská válka

1. září 1939 napadl Hitler Polsko. Německo-polský konflikt naznačil, že se Hitler nezastaví, ale že půjde dál, podmaní si Polsko i další národy. Je pozoruhodné, že i když hrozilo bezprostřední nebezpečí války, lidé se snažili zachovávat klid – neděsila je panika, nedělali žádné velké zásoby, ani se nezbavovali bezhlavě peněz. Určitý strach a obavy byly v rodinách, kde byli mladí mužové, že budou odvedeni. Lidé na Volyni věděli při vypuknutí války, že polská armáda nemá dobré vedení a že dlouho nevydrží. Sloužilo v ní i mnoho Čechů.

Už 6 dnů po vypuknutí války se objevovala na silnicích i ve vesnicích auta s uprchlíky a mezi nimi bylo velmi mnoho polských důstojníků ve stejnokroji i s rodinami. Někteří vojáci i důstojníci byli v civilu. Čeští obyvatelé vesnic se obávali, že Volyň bude obsazena němci. Proto s velkým ulehčením přijali zprávu, že po silnicích ROVNO – DUBNO a ROVNO – MLYNOV pochoduje Rudá armáda. Bylo to ráno dne 17. 9. 1939. Lidé pomalu nabývali jistotu a klid.

23. 3. 1938 nastoupil do Polské armády v Chelmu Vladimír Kubový z nedaleké Plosky, bratr Josefa Kubového. 30. 4. 1939 byl na svatbě svého bratra Josefa a po několika volných dnech, odjel k jednotce. Při přepadení Polska se dala na útěk i jeho jednotka, ve které sloužil. 15. 9. 1939 byl německými vojáky zajat a odvezen i s dalšími do BUCHENVALDU. Umístěni byli v dřevěných barácích, pokrytých plechem. Německo potřebovalo schopné pracovní síly pro průmysl na výrobu zbraní i do zemědělství, aby bylo dobré zásobování německých jednotek na frontě.

Vladimír Kubový se dostal na službu jako pracovní síla k velkému německému sedlákovi. Zacházení i strava byly dobré. Vladimír u něho šil chomouty, opravoval postroje na koně a vykonával různé práce. Asi po ½ roce, na jaře 1940, byla jeho touha po rodině i po domově veliká. Sdělil to svému hospodáři, který ale nechtěl, aby Vladimír odešel. Varoval ho, že situace není ještě dobrá ani vhodná. Když však Vláďa přesto trval na odchodu, hospodář mu pomohl dostat se před řeku. Rozloučili se. Neměl žádné „dokumenty“ – osobní doklady. Po několika dnech byl zajat ruskými vojáky. Dostal se do Ruského zajetí a byl považován za německého agenta – špiona. Uměl česky, ukrajinsky, polsky i rusky.

Jako německý špion byl odvezen do Charkova, kde s ním bylo nelidsky zacházeno, byl bit a vyslýchán – k čemu je veden, za jakým účelem jde do Ruska a jaké má úkoly pro fašistické Německo. Učinil prohlášení, že jde k rodině na Plosku, kde je jeho maminka Růžena a bratři Josef a Rostislav. Otce, že nemá. Dotazovali se tedy u předsedy obce na Plosce, ten byl však velký ožralec a oznámil, že otce má. Byl to však jeho dědeček – tatínek jeho maminky Růženy – František ZAJÍČEK. To způsobilo ještě větší komplikace. Taková nepravdivá informace do Charkova, byla podána 2 krát.

Vláďa si tedy vzpomněl na kamaráda – Ukrajince Sášu BAZJUKA, který dělal na Velkém Špakově předsedu obce pro Ukrajince. Požádal ho o nové prozkoumání jeho záležitosti. Po dopise Sáši Bozjuka do Charkova a jeho vyjádření, i snad proto, že Sáša Bazjuk byl komunista, přispělo k tomu, že Vladimír Kubový byl propuštěn k 30. říjnu 1940. Byl tedy v zajetí od 15. září 1939 do 30. října 1940.

Po propuštění obdržel cestovní lístek s cílovou stanicí LVOV. Odkud pak se vydal cestou na SMOLÁRNU, kde bydlela rodina CUPALOVA. Když tak šel cestou, projelo okolo něj několik povozů. Všimnul si, že na jednom z nich mají koně chomouty, jaké používali Češi. Pozdravil tedy česky a dostalo se mu také české odpovědi. Projíždějící sedlák byl ze Smolárny Josef MENDLÍK. Vzal tedy Vláďu a přivezl ho až k Cupalům. Na Smolárně u Cupalů byla babička Marie Dušková z Velkého Špakova a Josef Moravec s rodinou. Babička hned navařila slepičí polévku na posílení, celkově zchátralého vězně. Pro Vláďu to bylo veliké překvapení, sejít se po tak dlouhé době - od svatby bratra Josefa 30. 4. 1939 se vlastně neviděli.

Vláďa se musel celý převléknout a umýt, byl celý zavšivený. Dali mu oblečení a Moravcovi mu nabídli, že může jet s nimi na Velký Špakov a na Plosku. Vláďa si odpočinul, nechtěl je obtěžovat, ani nechtěl čekat, tak šel do VRBY a odtud pak jel do ROVNA.

U rodiny pekaře Václava Kubového v Rovně přespali Josef a Rostislav Kubový spolu se svojí maminkou Růženou. Na nádraží v Rovně šel Vláďoví naproti bratr Rosťa s bratrancem Vladislavem Kubovým a ten také první setkání bratrů, po zajetí – vyfotografoval. Všichni se pak sešli u „Rovenských“ Kubových. Povykládali, něco čerstvého pečiva snědli a jeli na Plosku.

Taková byla anabáze 24-letého polského vojáka Vladimíra Kubového z Plosky po přepadení Polska. Po třech, snad trochu klidných létech, pracoval Vláďa na Plosce jako „ŠORNÍK“ – sedlář a čalouník. Jeho bratr Rostislav byl stolařem. V březnu 1944 byl Vladimír Kubový v Rovně odveden a 23. 4. 1944 nastoupil jako řidič – spojka Československé tankové brigády. Byl spojkou velitele kpt. SMULOVIČE a později plk. Vladimíra JANKA. Prošel bojovou cestou čs. armády v SSSR. Byl účastníkem Karpatsko-Dukelské i Ostravské operace a osvobozoval Hlučínsko, Opavsko a Moravu.

Rovno listopad 1940 - v polské uniformě Vladimír Kubový po návratu z ruského zajetí se svým bratrem Rostislavem v kožíšku.

XIII. NĚMECKÁ OKUPACE VOLYNĚ

22. června 1941 začala válka – byl přepaden SSSR. Po 4 hodině ranní letěla skupina asi 20 bombardérů a stíhaček směrem na město ROVNO. Letěli tak nízko, že bylo vidět na jejich křídlech černé kříže. Lidé si to ani neuvědomovali a dívali se na ně. Po chvíli bylo slyšet výbuchy bomb. Němci bombardovali letiště a město Rovno. Od té chvíle se válka stala skutečností i pro Volyňskou oblast okolo města Rovno.

Od roku 1941 vznikají na Volyni odbojové organizace, které později přijaly název BLANÍK s ustředím v MIROHOŠTI. Buňka byla také ve Velkém Špakově. Organizace působila v létech 1941 – 44. Zaměřovala se na jednotný postup všech osad a vesnic proti okupantům, banderovcům i Polákům. Na sabotáž německého válečného úsilí, spolupráci se sovětskými partyzány a především na přípravu mládeže ke vstupu do Československé armády v SSSR. Od samého počátku se BLANÍK zaměřoval na získávání zbraní a střeliva. Prosazoval zásadu nevměšování se Čechů do konfliktu mezi banderovci a Poláky.

Příchodem němců, přestaly platit sovětské ruble a byly nahrazeny ukrajinskými „KARBOVANCI“, které už měli Němci předem natištěné a hned je pustili do oběhu. Ve městě se objevili i natištěné pohledy města ROVNA s německými nápisy. V oběhu byly i pohledy okolní přírody i některé ukrajinské domky se slaměnými střechami a s německými údaji. Příchodem němců se situace v oblasti zhoršila. Němci sbírali koně, dobytek, prasata i potraviny. Potřebovali zásobování pro svou armádu.

Lidé se přestávali bát, zařizovali se podle svého, Obilí si schovávali do slámy, či do vykopaných jam. Na mletí mouky se používaly po domácku vyrobené šrotovníky a po různých místech je schovávali. Místo cukru se vařil „SIROP“, z loje se vařilo MÝDLO. Mýdlo se dobře směňovalo s Ukrajinci za plátno a přízi. Doma se vyráběla vodka „SAMOHONKA“ z cukrové řepy či z žitné mouky. Za vodku se dalo koupit a vyměnit všechno.

V roce 1942 obchod na Ukrajině neexistoval. Do okresního města Rovna se jezdily vyměňovat potraviny za oblečení. Němci tomu chtěli zabránit, tak vozy na příjezdových cestách kontrolovali a prohledávali – potraviny a věci zabavovali. Důmyslní lidé proto dělali dvojitá dna na vozech, na sedlech vozů dělali dvojité stěny.

Na jaře 1942 každá vesnice dostala za úkol poslat do Německa na práce určený počet mladých lidí. Předsedové obcí dostali směrnice, kterými se měli řídit. Docházelo proto k „chabarům“ – podplácení předsedů a úředníků. Někteří mladí lidé se proto nechávali zapisovat jako manželé, kteří musí pracovat na svém hospodářství. Tak tomu bylo také v případě Františky Duškové, která se nechala zapsat na úřadě s Vladimírem Kubovým. V okresním městě Rovně se zapsali 5 .11. 1942 jako manželé Josef Dušek a Aloizie Savrová.

Příchod němců na Ukrajinu přinesl i pohledy již s německými nápisy

Dnjepr-Landschaft bei Kiew

Luzk (Ukraine)

Ukrainisches Bauernhaus

Bauernhaus (Westukraine)

XIV. ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ V ROVNĚ

Česká matice školská v ROVNĚ měla svoji školu. V létech 1934 – 39 v ní vyučovala učitelka Marie VLASÁKOVÁ bratry Vladislava i Jaroslava KUBOVÉHO. Do školy chodili pravoslavní i katolíci. Pravoslavné vyučoval náboženství POP a katolické děti katechetka. Do školy dojížděl sedm let učitel Vladimír LEŠNER z Prahy, který dělal zároveň i ředitele školy. Deset měsíců učil, potom na dva měsíce odjel domů a pak zase přijel. Na přiložené fotografii z 15. 6. 1934 je s vousem. Sedí vedle pravoslavného kněze – POPA.

V české škole se učili básničky i písničky například :

Když začali jsme rozum brát,
s hračkami přestali si hrát,
našli jsme matku druhou,
tu rodnou vystřídali jsme ŠKOLOU...

Ano, matka a škola jsou jedno. České školy v ROVNĚ, ZDOLBUNOVĚ a OMELÁNŠTINĚ byly o to ryzejší, že v nich panovalo češství, chráněné láskou k vlasti. A tato láska k češtině a všemu českému, byla zaseta do duší českých hochů a dívek a rostla s nimi do dospělejšího věku a po celý život. A řadu mladých 16 a 17 letých hochů přivedla až do řad 1. čs. armádního sboru v SSSR, když bylo třeba chránit Československou republiku, ke které se všichni v cizině hrdě hlásili. Mladí lidé si přidávali roky, aby byli staršími, aby měli těch 17 let a mohli být přijati do jednotky.

Svědectvím odhodlání bojovat, je i dopis Vladislava KUBOVÉHO z Rovna své sestře Marii ze dne 28. 7. 1944. Jeho sestra Marie Kubová vstoupila do Rudé armády jako dvacetiletá a pracovala jako skladník prádelního – desinfekčního oddílu (PDO) frontového útvaru 93.

Marie Kubová v civilu (dcera Václava Kubového - Rovno) se svou ruskou přítelkyní Feňou

Nahoře třetí zleva Marie Kubová.

Лицевая сторона

Выше черты не писать!

28. VII. 1944.

Marko!

Píši Ti tento dopis narychlo. Spěchám. Rekni Ti jenom, že jsem obdržel první dopis po poště. Jsem chvála Bohu zdráv a cítím se velmi dobře. Bylo nám Tu dobře. Dnes právě jsem poslal dopisy po jedné z našich sousedek. Buď u Vás a něco vám o mně také opoví. Paní Pospěchová také u mne byla a vyřídil jsem jí ústní vzkaz. Dnes právě přišel Ten dopis ještě z 22. VI. Je mi proto velice milý neb je poslední při kterém jsme nezvítězili. Ode dnes vcházíme do nového života který nám dá trvalou životní zkoušku, ale právě tomuto životu jdeme vstříc aby dosáhnout cíle tak nadšeně, aby dobýt vlasti svobodu. Psal jsem jednou chystalo jsme o dnešního dne počínám psáti více i všem. O mne se nermoutte Paní Pospěchová vyvětlí Vám naše podmínky. Nejsto se Vám dnes spokojeněji, i nám všem svítí záři, i my se radujem, že tak rychle události se rozvíjejí. Dnes právě ve Londýně je: Svaz - Stanislav - vzat! cesta do vlasti otevřena. Buď zdráva přeji Ti mnoho štěstí do budoucna. O mne se netrapte nejdu z nechuti ani z jakoukoliv bázní. Jdu hrdě, aby, když přijedu domů (a to bude brzy) nemusel se stydět. Na shledanou.

Ниже черты не писать!

Domek pekaře Václava Kubového, Rovno, ulice Pěkná

Смерть немецким захватчикам!

Воинское бесплатное УССР.

Куда обл. Ровно:
зап. Украина, ст. рай. Ровно
ул. Пелкна № 15.

Кому Марие Вячеславов.
Ной Кубов.

Адрес отправителя ПОЛЕВАЯ ПОЧТА
38032 – В
(указать № полевой почты)

Кубов Владислав
Вячеславович.

Pozdravuj ode mne rodiče, Petra, sousedé Schmidkovy, Helenu a Luboš, paní Vaňhabrovou a všechny příbuzné, Jarmu a Betu. Helenu pokaž-li, pozdrav, a jestli ji něčím uraził ať mi! odepíše, ono setto vyjasní.

Líbá Tě Tvůj
milovaný
bratr
Vladka

Na cestě do Nasti.

1.5.XI-43 г. Чиже черты де писать!

Po napadení města ROVNA v červnu 1941 se ve škole přestalo vyučovat. 3 roky se nechodilo do školy. V roce 1944 pak začalo vyučování v ukrajinském jazyce.

Když začala válka v ROVNĚ, poslali Václav a Anna Kubovi své 2 nejmladší děti – Bětušku 8 let a Jarouška 12 let na službu k Václavu Kopeckému na Malý Špakov. Kopecký měl dceru Marii a chtěl jí dobře vdát, ale žádný ženich se mu nelíbil. Mařence se líbil Jenda KLABAN a chtěla se s ním nechat tajně oddat. Nějaké věci si odnesla k tetě a doma řekla, že jde k tetě do vedlejší vesnice na muziku a že tam bude i spát. Václav Kopecký s manželkou Annou zjistili, že v „almaře“ dcery chybí nějaké oblečení, ptali se tedy po rodině. Kopecký jezdil na kole a pak zjistil, že se má svatba s Jendou Klabanem konat v MIZOČI. Jendovi však chyběli ještě nějaké doklady, tak si pro ně domů běžel a nevěsta čekala na schodech u kostela. Když Václav Kopecký uviděl svou dceru jako nevěstu a také vysílením po namáhavé cestě na kole před kostelem, omdlel. Dcera Mařenka utíkala k němu a pomáhala mu. Když se probral, tak dceři domlouval, aby se tajně nevdávala, že jí svatbu povolí. Svatba se tedy nekonala. Kopecký slovo nedodržel. Mařenka se pak scházela s Vláďou Svobodou až přišla do jiného stavu. Ten pak řekl, že si ji nevezme. Táta Kopecký pak přišel Vláďu Svobodu prosit, aby si nakonec jeho dceru vzal, že je v požehnaném stavu. Byla tedy svatba. Manželům Svobodovým se pak narodila v roce 1941 dcera Mařenka.

K této události pak vznikla i písnička :

Při Mlynovské silnici
v jedné české vesnici,
je tam královna krásy,
tato všem holkám hlásí :

Když se chcete holky vdát,
jak to máte udělat –
sebrat šaty, střevíce
a odjet do MIZOČE...

Táta tam za mnou přijel
a na místě omdlel,
kdyby táty nebylo,
všechno by dobře bylo...

Já ho litovala,
proto jsem se nevdávala,
mohla jsem být dneska vdaná,
využívat svět jako žena,
hrát si s malými dětmi
a teď musím trpěti,

Táta se teď o mě stará,
abych se přec jednou vdala,
po muzikách mě vozí
a namlouvá mě hoši.

složil Honza ZEMAN, Malý Špakov

НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ОСВІТИ

ПОХВАЛЬНА ГРАМОТА

Нагороджується цією грамотою уч Кубови Ярослав
четвертого класу чешської неповної середньої школи
№ 17 міста Рівно, рівенської області
ЗА ВІДМІННІ УСПІХИ В НАВЧАННІ І ЗА ЗРАЗКОВУ ПОВЕДІНКУ

Директор школи
Завідувач начальної частини
Учитель

№ 4
Рівно
4. червня 1941 р.

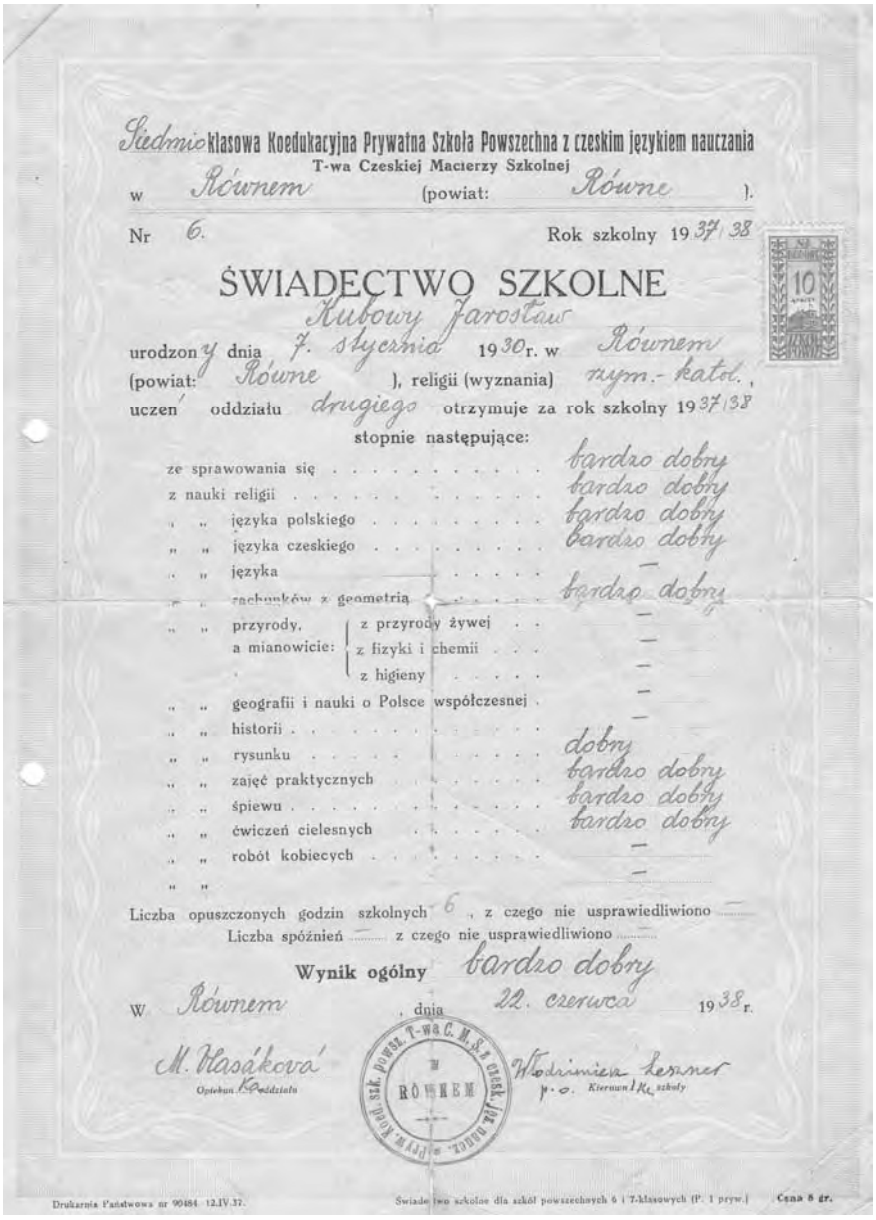

Siedmioklasowa Koedukacyjna Prywatna Szkoła Powszechna z czeskim językiem nauczania
T-wa Czeskiej Macierzy Szkolnej
w Równem (powiat: Równe).

Nr 6. Rok szkolny 1937/38

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Kubowy Jarosław
urodzony dnia 7. stycznia 1930 r. w Równem
(powiat: Równe), religii (wyznania) rzym.-katol.,
uczeń oddziału drugiego otrzymuje za rok szkolny 1937/38
stopnie następujące:

ze sprawowania się	bardzo dobry
z nauki religii	bardzo dobry
„ „ języka polskiego	bardzo dobry
„ „ języka czeskiego	bardzo dobry
„ „ języka	—
„ „ rachunków z geometrią	bardzo dobry
„ „ przyrody, a mianowicie: z przyrody żywej	—
z fizyki i chemii	—
z higieny	—
„ „ geografii i nauki o Polsce współczesnej	—
„ „ historii	—
„ „ rysunku	dobry
„ „ zajęć praktycznych	bardzo dobry
„ „ śpiewu	bardzo dobry
„ „ ćwiczeń cielesnych	bardzo dobry
„ „ robót kobiecych	—
„ „	—

Liczba opuszczonych godzin szkolnych 6, z czego nie usprawiedliwiono —
Liczba spóźnień —, z czego nie usprawiedliwiono —

Wynik ogólny bardzo dobry

W Równem, dnia 22. czerwca 1938 r.

M. Hasáková
Opiekun I. Oddziału

T-wo C. M. S. z czesk. ję. nauc. Prywatna szk. powsz. w Równem

Wodzimierz Leszner
p. o. Kierownika szkoły

Drukarnia Państwowa nr 90484 12.IV.37. Świadectwo szkolne dla szkół powszechnych 6 i 7-klasowych (P. i pryw.) Cena 8 gr.

ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ v REPUBLICE POLSKÉ

Sedmi TŘÍDNÍ MATIČNÍ ŠKOLA OBECNÁ v Rovně.

Číslo: 3. Školní rok 1934/35.

VYSVĚDČENÍ

Kubový Vladislav

NAROZEN ý DNE 1. ledna ROKU 1926 V Rovně

~ NÁBOŽENSTVÍ ř. katol.

ŽÁK druhé TŘÍDY (ODDĚLENÍ) CHOVAL SE chvalitebně

UČIL SE nejednostejně A PROSPĚL V JEDNOTLIVÝCH PŘEDMĚTECH UČEBNÝCH V ROCE ŠKOLNÍM 1934/35: (I. pololetí)

V NÁBOŽENSTVÍ	výborně
V ČESKÉM JAZYCE	dostatečně
V POLSKÉM JAZYCE	dostatečně
V POČTECH A MĚŘICTVÍ	dobře
V PŘÍRODOPISE	/
V DĚJEPISE	/
V ZEMĚPISE	/
V KRESLENÍ	dostatečně
V PSANÍ	nedostatečně
VE ZPĚVU	dobře
V TĚLOCVIKU	výborně
V RUČNÍCH PRACECH	dobře
V ŽEN. RUČNÍCH PRACECH	/
V	/
V	

ZAMEŠKAL VYUČOVACÍCH HODIN 2, Z TOHO OMLUVENÝCH 2 A NEOMLUVENÝCH ~.

JEST ZPŮSOBIL POSTOUPITI DO VYŠŠÍ TŘÍDY (ODDĚLENÍ).

V Rovně, dne 22. prosince 1934.

Blüh

ŘEDITEL ŠKOLY.

ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ KOLO ROVNÉ POLSKU

HLAVNÍ SPRÁVA ČMŠ.:

XV. NÁSTUP VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

Druhý únor 1944 znamenal pro většinu českých osad na západní Volyni definitivní osvobození ze spárů fašistické okupace. Jezdecké divize vítězné Sovětské armády pronikly ze severovýchodu přes Poleské lesy a močály hluboko do fašistického týlu. Přeťaly ústupové cesty početným fašistickým vojenským seskupením. V jednom dni byla osvobozena obě volyňská oblastní města Rovno a Luck.

Čtyřicet tisíc volyňských Čechů si konečně vydechlo. Válka sice dosud pokračovala a většina českých osad se octla v přifrontovém pásmu, což samo v o sobě přinášelo řadu dalších válečných útrap, nejistoty a strádání. Nemohlo to však zkalit radost krajanů, že pominul zběsilý fašistický teror, kdy nikdo nevěděl svého dne ani hodiny. Teror, který si vyžádal životy více než 450 krajanů, z toho 374 obětí v Českém Malině a na 30 obětí v Michně-Sergejevce. Vojenské operace a přechod front v roce 1941 a 1944 si vyžádaly nejméně stovku dalších životů z řad krajanů, oběti z rukou banderovců v to nepočítaje.

Mnoho krajanů bojovalo v Sovětské armádě od samého začátku v památné bitvě 1. československého polního praporu u Sokolova. Dvaadvacet jich tam padlo.

Volyňští krajané nečekali na osvobození se založenýma rukama. Hrstka nadšenců se už v roce 1941 sdružila v ilegální české protifašistické organizaci B l a n í k. Připravovali mládež na příchod sovětské, a s ní i československé armády. Prakticky ovládali politické i veřejné mínění tamní krajanské společnosti. Vštěpovali krajanům vědomí morální povinnosti vstoupit do řad československé armády a zásadu v ničem nepodpořit válečné úsilí okupantů a konečně podílet se se zbraní v ruce na konečném vítězství nad fašismem a na osvobození „staré vlasti“.

Díky ilegálnímu časopisu H l a s a t e l byli krajané dobře informováni o úspěšných bojích 1. československé samostatné brigády a netrpělivě očekávali její příchod na Volyň, aby mohli vstoupit do jejích řad. Nástup do československé armády proběhl spontánně, přímo manifestačně. Šli všichni, muži v síle věku, staří prošedivělí tatíci-legionáři 1. odboje, veteráni 1. světové války i nezletilí, sotva škole odrostlí chlapci. Ani ženy a dívky nezůstávaly stranou, Přes tři sta jich vstoupilo do československé armády.

Jednotlivé české osady přicházely uspořádaně do Rovna, později také do Lucka, aby se hromadně přihlásily. Přicházely ve vyrovnaných řadách, se sovětskými a československými vlajkami v čele, s československými trikolórami na čepicích a v klopách kabátů. Do kroku jim rázně vyhrávaly jejich pochodové kapely.

Odvodní komise měly rázem plné ruce práce, aby zvládly a zaregistrovaly lavinovitý příliv nováčků. Méně práce už měli lékaři. Krajané uvyklí těžké zemědělské práci se vesměs těšili dobrému zdraví a dobré fyzické kondici. Podle toho také jednali. Nikdo nesimuloval, kdekdo se hlásil „schopen“. Jen menší počet starých tátů a skutečně nemocných či jinak fyzicky postižených šlo k zevrubné lékařské prohlídce. Většinou ne proto, aby se vyhnuli vojenské službě, ale aby byli zařazeni a prospěšní podle svých omezených schopností a nezdržovali pak výcvik bojových útvarů.

Lékaři se snažili vrátit domů táty přes padesát a chlapce mladší sedmnácti let, což byla dolní hranice pro příjem do armády. Neměli mnoho úspěchu, především u mladých chlapců,

kteří se obvykle dělali staršími, než skutečně byli. Ze čtyřiceti tisíc krajanů žijících na Volyni, se přihlásilo do československé armády dvanáct tisíc! Na dva tisíce jich lékaři vrátili domů.

Příliv deseti tisíc volyňských krajanů umožnil reorganizaci a doplnění 1. brigády, vznik 3. brigády a tankové brigády, jakož i doplnění 2. paradesantní brigády. Umožnil tak vznik 1. československého armádního sboru v SSSR.

Volynští krajané nepřišli do armády s prázdnýma rukama. Darovali armádě přes osm set koní, na tři sta kusů skořu, sto deset vepřů, dvěstě padesát koňských povozů s kompletní úpřeží, na dvě stě padesát tun mouky a obilí. Dále 30 psacích strojů, na 500 českých knih pro vojenské knihovny a hudební nástroje pro dva dechové orchestry. Mnoho věcných darů nebylo vůbec zaregistrováno.

Volynští nováčci také podstatně přispěli ke sbírce na tankovou kolonu „Český Malín“, která u 1. brigády vynesla 600 000 rublů. Početně slabší 3. brigáda darovala 170 000 rublů. České osady na Volyni odvedly sovětské státní bance sbírku na nákup tanků pro čs. armádu ve výši 750 000 rublů.

Volynští krajané přispěli k porážce fašismu a k osvobození vlasti nemalou obětí životů. Jen v řadách 1. československého armádního sboru v SSSR to bylo na 1 500 padlých (jmenovitě je podchyceno přes 1 400). Raněných bylo nejméně dvakrát tolik. V Sovětské armádě podle neúplných seznamů, padlo přes 500 krajanů. V polské armádě asi 50 a v partyzánských řadách asi 20.

Ti, kdo svojí mravenčí prací v Blaníku tento úspěšný nástup po více než dva roky připravovali po stránce morální i organizační, zůstali skromně vzadu. Všichni splnili svoji vlasteneckou povinnost, spolu s ostatními vstoupili do československé armády. Prodělali řadu bojů. Mnozí z nich padli nebo byli ranění. Ti, kdo se dožili osvobození vlasti, patřili vždy k uvědomělým budovatelům společnosti.

Z Velkého Špakova bylo do československé armády odvedeno 14 mužů :

Jméno	narození	nástup	poznámka
DUŠEK Josef (syn Fr. Duška)	20. 8. 1914	1944	spojka poručíka + 25. 2. 1986 Hl. Životice
DUŠEK Josef (syn Vl. Duška)	18. 1. 1920	1944	radista + 10.6.2001 Šumperk
DUŠEK Vladimír (syn Vl. Duška)	20. 9. 1921	1944	tankista – samopalník
HOLAN Josef	1. 1. 1921	1944	parašutista + 31. 8.1984
KLEPSA Vladimír (bydlel u Zemana)	6. 9. 1924	1944	parašutista + 1970
KNOP Vladimír	2. 3. 1923	1944	parašutista, padl 16.10.1944 na Slovensku
KUBOVÝ Josef	24. 6. 1908	1944	telefonista – spojař + 7. 1. 1983 Děrné

MALÝ	Alexandr	28. 8. 1921	1944	parašutista, padl 7.3.1945 u Mýta pod Dumbierom
MANDÍK	Vladimír	20. 6. 1908	1944	skladník munice + 30.10.1990
MAŠEK	Josef	8. 8. 1904	1944	samaritán + 17.5.1974 Hl. Životice
MORAVEC	Josef	25. 5. 1906	1944	dělostřelec
MORAVEC	Václav	1. 5. 1910	1944	zásobovač pěchoty + 26.8.1966 Stachovice
SVOBODA	Vladislav	4. 2. 1917	1944	parašutista + 7. 7. 1983 v Přerově
VOSTÁREK (bydlel u Jurina)	Vladislav		1944	

Jména padlých hrdinů jsou vytesána na TABULI CTI v památníku Ostravské operace v HRABYNI u Opavy.

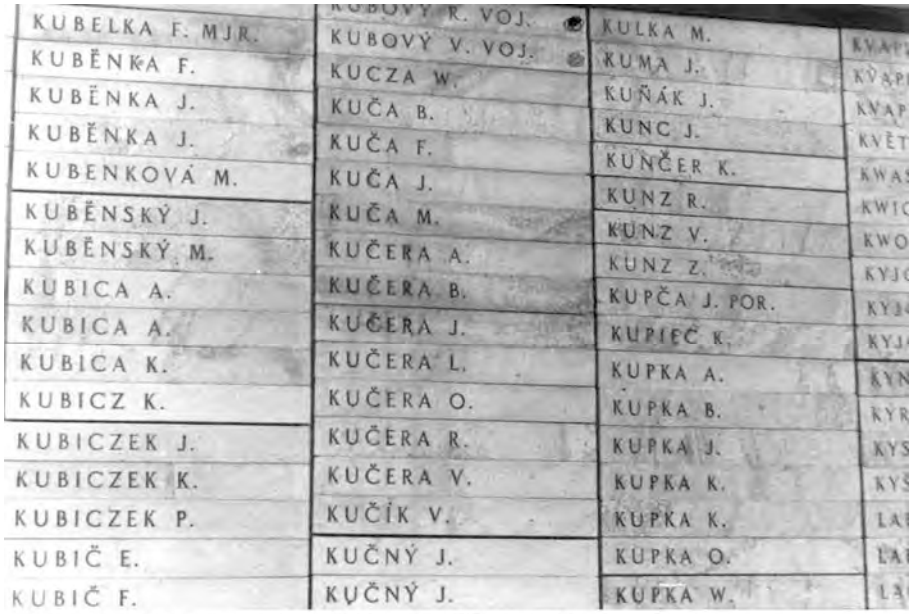

Ze seznamu padlých bojovníků v památníku v Hrabyni
Kubový Rostislav a Kubový Vladislav

Skupina spojařů a jejich ochranky
Stojící vpravo Josef Samec, vlevo u stromu Josef Kubový

Účast občanů Špakova při osvobozování ČSR.

Josef Dušek
syn Františka Duška

Josef Dušek
syn Vladimíra Duška

Vladimír Dušek
syn Vladimíra Duška

Josef Holan

Vladimír Klepsa

Vladimír Knop

Josef Kubový

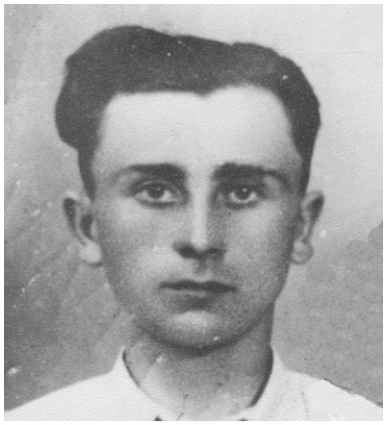

Alexander Malý

Vladimír Mandík

Vladislav Svoboda

Josef Mašek

Josef Moravec

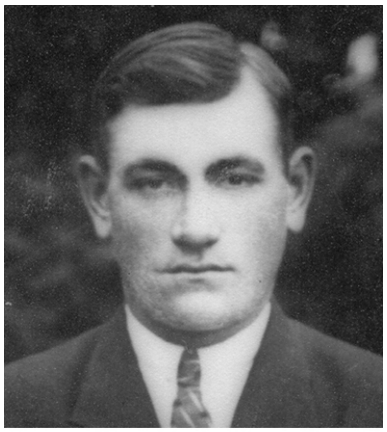

Václav Moravec

Rostislav Zeman

Vladimír Kubový

Rostislav Kubový

Marie Kubová - Lechová

Vladislav Kubový

Václav Kopecký

Rostislav Kopecký

Vladislav Kopecký

Josef Soukup

Vladimír Soukup

Vladimír Svojanovský

Nahoře zleva: Medaile SSSR „Za vítězství nad Německem“
Medaile SSSR „Za osvobození Prahy“
Československá vojenská pamětní medaile se štítkem SSSR
Československý válečný kříž 1939
Dole zleva: Dukelská pamětní medaile
Pamětní plaketa k 50.výročí vzniku ČSR
Pamětní medaile k 20.výročí SNP

SČVP

Vzájemný vztah volyňských Čechů a jejich velitelů v prvním zahraničním odboji (především v České družině a Legiích) a též ve druhém odboji (hlavně v 1. čs. praporu, 1. čs. brigádě, 1. čs. sboru) by měl být výrazněji a hlouběji historicky studován a publikován.

ZPRAVODAJ

Josef Kubový
Děrenská 646
742 45 Fulnek 1

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

9/95
ročník 5

Ludvík Svoboda a volyňští Češi

Na letošní 25. listopad připadá 100. výročí narození armádního generála Ludvíka Svobody, účastníka bojů čs. legií za 1. světové války, velitele československých vojenských jednotek v SSSR za druhé světové války, ministra národní obrany Československé lidově demokratické republiky, který byl začátkem 50. let suspendován, nějakou dobu vězněn, vyšetřován a nakonec propuštěn z armády, kde jeho místo zaujal kariéristický dr. Alexej Čepička. Až na zákrok Nikity Chruščova byl v roce 1954 znovu povolán do armády a jmenován velitelem Vojenské akademie v Praze.

Po odchodu do důchodu, činorodě vyplněného činností ve funkci poslance Národního shromáždění, který zejména dbal o nápravu křivd a prosazování oprávněných regionálních zájmů i působením ve Vojenském historickém ústavu a v ústředním výboru Čs. svazu protifašistických bojovníků, se celou svou obnovenou autoritou zasazoval o rehabilitaci účastníků odboje postižených perzekucemi. Angažoval se takto v záležitosti gen. H. Píky, plk. Kynycha, gen. Beránka, Bulandra, Drgače, Drnce, plk. Holby, gen. Klapálka, plk. Knopa, gen. Nosála, gen. Nováka, pplk. Pelikána, gen. Ressela, gen. Příkryla a dalších.

Zůstával ovšem členem KSČ, strany, do níž vstoupil v roce 1948 v upřímném přesvědčení, že komunisté zajistí naši zemi vnější bezpečnost a všestranný rozvoj. V tom se mýlil, stejně jako téměř 40 procent našich lidí, kteří volili KSČ v posledních svobodných volbách. Ve své politické víře setrvával, přesvědčen, že křivdy a zločiny jsou anomálním vybočením od ideálů socialismu a komunismu. Nechápal ještě to, co naprosto přesvědčivě dokázala až dnešní doba, že socialismus sovětského typu je nereformovatelný, protože jeho praxe je založena na chybných teoriích a zvrhává se v diktaturu stranické oligarchie.

Víra v ozdravený socialismus se v mentalitě Ludvíka Svobody spojovala s jeho vlasteneckou tužbou po sociálně spravedlivé, demokratické, zahraničně politicky zabezpečené a všestranně prosperující Československé republice. Utopičnost této tužby nebyla tehdy tak zřejmá, aby se mu to mohlo mít za zlé. Z tohoto stavu myšlení a cítění Ludvíka Svobody, který harmonicky, i když nereálně, spojoval české a československé vlastenectví se slovanskou vzájemností, demokratismem a ideálně viděným socialistickým internacionalismem, vyplynul zcela přirozeně jeho příklon k Pražskému jaru. Rozhodně se nezrodil dnem volby za prezidenta socialistické republiky v březnu 1968. Přes pokročilý věk byl v té době požádán o přijetí nejvyšší státní funkce, neboť iniciátorům odvážného pokusu o revoluční reformu kasárenského komunismu se jevil jako muž, který vzhledem ke své účasti v prvním i druhém odboji vhodně symbolizuje kontinuitu tradic vzniku a obnovy samostatného česko-slovenského státu a jeho poválečného vývoje až k socialismu s lidskou tváří.

Přijal tento úkol tak, jak byl po celý život zvyklý přijímat úkoly, před které ho stavěla nezbytnost vyplývající z jeho přesvědčení o nutnosti sloužit národu a vlasti.

Tentokrát se tato služba stala břemenem nad jeho síly. Přes dobrou vůli zachránit vlast před katastrofou ničivého násilí a vzdor statečnému odmítnutí brežněvovského scénáře internacionální pomoci s nastolením dělnicko-rolnické vlády se mu nepodařilo zabránit normalizátorské likvidaci iluzí o demokratickém socialismu. Stáří a postupující nemoc ochromily jeho síly natolik, že se už nedokázal vzepřít tomu, aby se jeho autoritou dekorativně zakrývalo bezpáteřné vazalství husákovského režimu.

Dnes by se dožil toho, co je v našich dějinách nápadně časté, že od slávy a poct se naráz přechází k opačné krajnosti, jíž je zatracování a hanobení. Ať už Ludvíka Svobodu někdo miluje anebo nenávidí a zavrhuje, nesporné je, že byl velkou osobností, která sehrála v řadě klíčových událostí našich novodobých dějin významnou roli a která má tudíž nárok na spravedlivé hodnocení, které vidí klady a zápory ve správných poměrech.

Volyňští Češi mají jako etnikum k Ludvíku Svobodovi zvlášť těsný vztah, neboť Ludvík Svoboda jako organizátor zahraničního vojenského odboje na Východě a velitel čs. vojenských jednotek v SSSR se dostal do přímého kontaktu s volyňskými Čechy, neobyčejně vysoko hodnotil jejich obětavé vlastenectví a jejich podíl na výstavbě a bojové činnosti čs. vojenských jednotek, praporu, brigády a nakonec armádního sboru. Lze říci, že ve své funkci zasáhl do života celé České Volyně i do osudů tisíců jednotlivých volyňských Čechů a jejich rodin. Velmi mnoho mužů i žen z české Volyně k němu získalo trvalý vztah jako k veliteli a soudě podle četných svědectví je tento vztah v naprosto převažující většině veskrze pozitivní.

Poprvé se Ludvík Svoboda setkával s volyňskými Čechy v Polsku v onom dramatickém roce 1939 jako velitel tamější čs. vojenské skupiny, z níž měla vzniknout československá legie v síle tří brigád. Ve svých pamětech Cestami života píše o volyňských Češích se zřetelnou vřelostí. Dovolím si přečíst úryvek, líčící cestu našich vojáků do výcvikového tábora v Lešné ve dnech vypuknutí války: "Po několika dalších hodinách jízdy se ráz krajiny náhle změnil. Po obou stranách trati se začaly objevovat úhledné domky a zahrady, vzorně sklízená pole, připomínající příslušníkům skupiny náš venkov. Transport projížděl Volyní, krajem českých kolonistů. Vlak zastavil v malém městečku Zdolbunově, polské zdravotnické sestry podávaly do vagónů občerstvení. V další stanici, v českém Kvasilově, si naši krajané zastavení transportu dokonce předem vyjednali. Setkání s našimi krajany bylo dojemné, lidé se objímali a líbali. Pro volyňské Čechy byl náš transport velikou událostí, po dlouhé době uviděli opět české prapory, slyšeli český zpěv, hovořili s nimi lidé z jejich vzdálené vlasti."

Svoboda dále cituje autentický záznam z válečného deníku skupiny: "... stojíme na stanici Rovno. Opět zde vidíme celou řadu tváří našich lidí, kteří nás vítali již v Kvasilově, pak sedli do auta a jeli do Rovna, aby nás vítali s hudbou, která vyprovázela na nádraží záložníky. Vítala nás sta milujících slovanských duší s výrazem lásky i radosti. Zpěv, provolávání slávy a hoštění nebralo konce. Ženy, hoši a dívky brali od našich chlapců na památku naše trojbarevné stužky, československé mince, poštovní známky apod."

Pouta našeho vojenského odboje s českou Volyní nekončila jenom srdečným vítáním čs. vojáků. S volyňskými Čechy se počítalo pro výstavbu československé brigády v Polsku. 5. září 1939 se L. Svoboda obrátil dopisem na redakci Krajanských listů v Lucku s prosbou o rozšíření přiloženého náborového provolání. V dopise stálo: "Prosíme Vás proto, bratři, abyste připojené provolání plakátovali ve Volyni a provedli nábor zbraněschopných mužů do naší legie. Víme, že učiníte vše, co je ve Vašich silách. Polské úřady zařídí odeslání dobrovolníků do našeho tábora. Vzhůru do boje za svobodu!" Provolání k volyňským Čechům pak začínalo slovy: "Bratři! Na základě výnosu prezidenta Polské republiky ze dne 1. září 1939, jímž bylo v Polsku povoleno ustavení československé legie, volám Vás, bratři Volyňští do zbraně! Vstupujte k nám, bojujte za svobodu Polsky a Československé republiky! Čekáme Vás, vlast volá!"

Na tuto výzvu do tábora legionu během pouhých čtyř dnů stačilo přijet na 60 dobrovolníků, když tábor musel být narychlo evakuován před blížící se frontou.

České vesnice na Volyni, které se v té době dostaly pod sovětskou správu, staly se útočištěm desítek českých běženců.

Kulometná rota.
Osmý zleva stojí Václav Satrapa.

Skupina vojáků před zahájením bojů o Duklu.
Osmý zprava stojí Rostislav Kubový (rovněž na malém snímku).

Skupina vojáků z Volyně 16.11.1944.
Třetí zprava sedí Rostislav Kopecký.

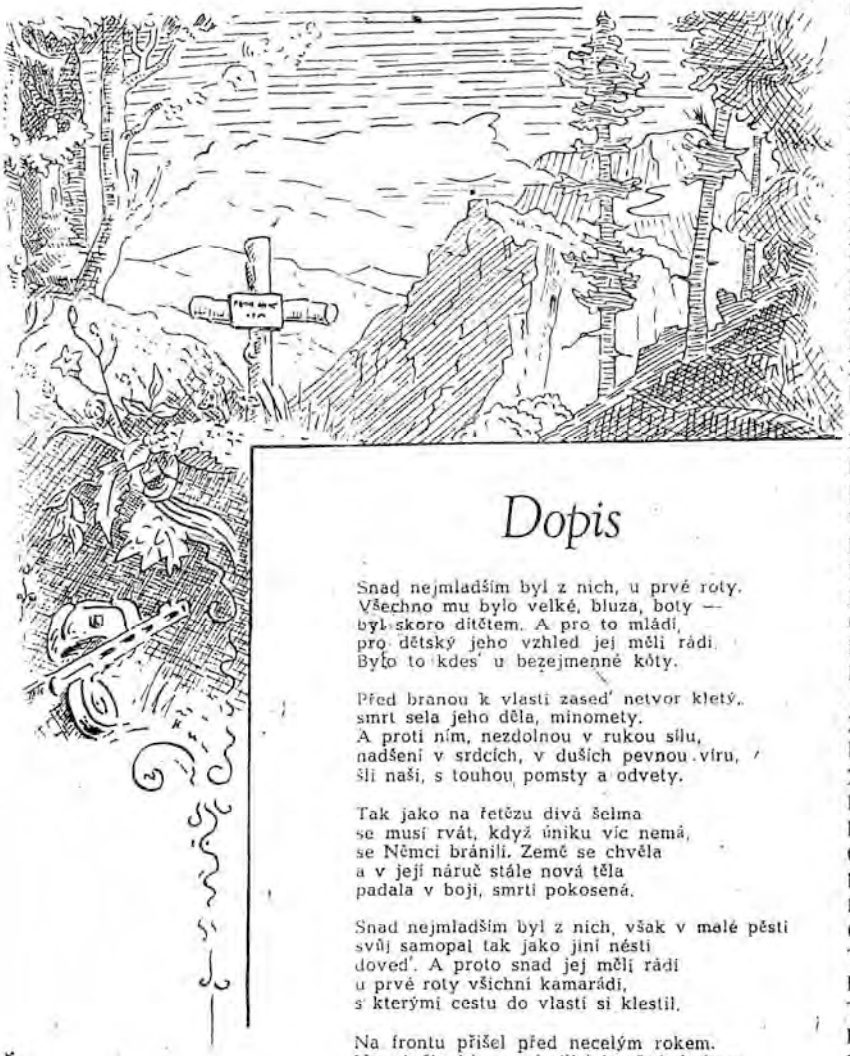

Dopis

Snad nejmladším byl z nich, u prvé roty.
Všechno mu bylo velké, bluza, boty —
byl skoro dítětem. A pro to mládí,
pro dětský jeho vzhled jej měli rádi.
Bylo to kdes u bezejmenné kóty.

Před branou k vlasti zased' netvor kletý,
smrt sela jeho děla, minomety.
A proti ním, nezdolnou v rukou sílu,
nadšení v srdcích, v duších pevnou víru,
šli naši, s touhou pomsty a odvety.

Tak jako na řetězu divá šelma
se musí rvát, když úniku víc nemá,
se Němci bránili. Země se chvěla
a v její náruč stále nová těla
padala v boji, smrti pokosená.

Snad nejmladším byl z nich, však v malé pěsti
svůj samopal tak jako jiní nésti
dovedl. A proto snad jej měli rádi
u prvé roty všichni kamarádi,
s kterými cestu do vlasti si klestil.

Na frontu přišel před necelým rokem.
Vyprávěl rád, ve chvilkách před útokem,
když nabírali všichni nové síly.
Na domov vzpomněl, matku — a za chvíli
běžel zas, jako jiní, vpřed — přískokem.

Ten den, kdy dostal dopis, byl mu svátkem.
Kolikrát čet' hoi A nad každým řádkem
proseděl každou skoro volnou chvíli.
A jeho pohled, ještě dětský, snivý,
zazářil ve vzpomínce bolně sladké.

Snad nejmladším že byl, snad pro to mládí,
pro chlapecký ten vzhled jej měli rádi.
Snad pro ten úsměv, ještě dětský, snivý,
či pro ten pohled modrých očí milý?
Vždyť byli všichni dobří kamarádi.

Je tvrdý boj. A jako Karpat skály
tvrdnou vojáků srdce. Tvrdnou svaly
a mladá krev jako zbraň rozpálená
řítí se vpřed. — Domov, milenka, žena,
matka . . . to vše zůstalo kdesi v dáli —

Vždyť pro vzpomínky tu dnes místa není.
Včerejšek zmizel v krutém zápolení
o nový zítřek, který přijde s námi —
anebo nad našimi mrtvolami
snese se noc věčného utrpení.

Od věků k obloze ční Karpat skály.
Tak jako před tisíci lety stály,
tak stojí dnes. Však teprv dnes po prvé
viděly tolik hrůzy, tolik krve,
viděly boj, jejž dosud nepoznaly.

Viděly boj. A tvrdší sebe sama
viděly srdce. Vždyť tam za horama,
tam čeká vlast, jež ještě v spárech úpí
zuřivé, rozdrážděné smečky supí —
jak Prometheus k skále přikovaná.

КОНСТАНТИН СИМОНОВ

Жди меня

Жди меня, и я вернусь.
Только очень жди...
Жди, когда наводят грусть
Желтые дожди.
Жди, когда снега метут.
Жди, когда жара.
Жди, когда других не ждут,
Позабыв вчера.
Жди, когда из дальних мест
Писем не придет.
Жди когда уж надоест
Всем, кто вместе ждет.

Жди меня, и я вернусь.
Не жалей добра
Всем, кто знает наизусть,
Что забыть пора.
Пусть поверят сын и мать
В то, что нет меня.
Пусть друзья устанут ждать,
Сядут у огня,
Выпьют горькое вино
На помин души...

Жди. И с ними заодно
Выпить не спеши.
Жди меня, и я вернусь
Всем смертям назло.
Кто не ждал меня, тот пусть
Скажет: „повезло".
Не понять не ждавшим, им,
Как среди огня
Ожиданием своим
Ты спасла меня.
Как я выжил, будем знать
Только мы с тобой, —
Просто ты умела ждать,
Как никто другой.

XVI. ŽIVOT V DOBĚ VÁLEČNÉ

Život české menšiny se po odchodu mužů zkomplikoval. Bylo třeba obdělat půdu, jako jediný zdroj obživy. Špakovští byli na práci zvyklí a tak ženy s dospívajícími dětmi, pod dohledem starších mužů a s jejich radami dokázaly hospodařit a ještě se pohybovat v domácnosti. Ve válce nebyli jen starší a nemocní muži. Ve Velkém Špakově doma zůstali : Dušek František a jeho bratr Vladimír, Dubec Antonín, Mauer Vilém, Knop Ludvík, Dubec Václav, Beran Vladimír – dělal předsedu obce a Kopecký František (bydlel u Stanislava Mauera).

Při odchodu mužů do války jim manželky či snoubenky dávaly na památku různé věci – fotografie rodiny, řetízky – amulety, ale především obrázky svatých patronů, aby je ve válce ochraňovali. Marie Kubová dala svému muži do „Šrajtofle“ – peněženky, obrázek nejsvětějšího srdce Panny Marie. Josef Kubový se domů z války vrátil poměrně zdráv a živ. Panna Maria jej jistě ochraňovala.

Na Velký Špakov k Marii Kubové, po odchodu mužů, přišla z Plosky její maminka z mužovy strany Růžena Kubová. Do války jí odešli 3 synové – ženatý Josef z Velkého Špakova a dva svobodní, se kterými na Plosce bydlela – Rostislav a Vladimír. Svého tatínka Františka Zajíčka odvezla k bratru Josefu Zajíčkovi staršímu na Malý Špakov. Marie a Růžena Kubové, za pomoci rodiny Františka Duška, Vladimíra Duška i ostatních, práce zvládaly. Musely po dobu války hospodařit na 30 ha pole, louky a lesa (byla to hospodářství Josefa a Vladimíra Kubového, Josefa Moravce a Františka Duška).

Z rodinné kroniky Josefa Kubového

„K nám na Velký Špakov přišla na výpomoc asi 18-letá dívka Ukrajinka MARUSJA. Mamince pomáhala při hospodářství a byla velmi vděčná, že měla jídlo a maminka ji kupovala oblečení. Měli jsme 6,5 ha půdy, koně krávy, prasata, drůbež, ale i to bylo dost na maminku. S babičkou Růženou z Plosky , s Duškovými a Annou Moravcovou, pracovali na asi 30 ha polích, chmelnici a na zimu 1944 dělali i dřevo v lese. Bylo třeba pole obdělat a sklízet, mlátit, zasít, zasadit a sklízet brambory, ošetřit koně, krávy, prasata a drůbež.

Všichni volyňáci si v době války taky vzájemně velmi pomáhali. Půjčovali si stroje například žnivárku (žací stroj na sekání obilí) měli Moravcovi a Kubovi a jak řídili práci na polích, z fronty hospodáři – vojáci je vidět z dopisů, které domů posílali.

Když skončila válka, poměry se urovnávaly, ale Marusja se s maminkou a babičkou nemohla rozloučit. Hodně mamince v hospodářství pomáhala a to hlavně při poklidu, protože 26. července 1944 se mamince v době žní, narodil syn BOHOUŠEK. Maminka dlouho jistě nemohla odpočívat. Když mohla, zajela k Václavu Kubovému do Rovna (měli pekařství) a tam jsme se fotografovali, aby tatínek, až dostane fotografii na vojnu, věděl, jakého to má syna.

Život válečný byl na Volyni těžký, chvíli tam byli Banderovci a chvíli zase Němci. Stalo se, že v domě spali jedni a na zahradě třeba druzí. Když pak odcházeli, tak si brali krávy, jalovice, prasata i drůbež, aby měli z čeho krmit vojsko, protože zásobování vázlo. Tak

se stalo, že u tety Marie Satrapové jí Němci pozabíjeli a vzali 2 krávy, 3 prasata a 1 jalovici, měla z toho takový nervový šok (bydlela sama v Šestákově a její manžel Václav, můj kmotr, byl ve válce), že se z toho léčila ještě po příjezdu do Československa na psychiatrii v Opavě. Dopadlo do dobře. Bydleli v KUJAVÁCH a teta zemřela v prosinci 1989 – měla 78 let.“

V době válečné chybělo mýdlo, cukr, petrolej apod. Zásobování vázlo, muselo se to nahradit domácí výrobou. Překonávání těžké práce bylo snadnější, než překonávat nejistotu a strach o blízké příbuzné, kteří byli nasazeni do bojových akcí. Zprávy docházely nepravidelně. Byla to ta známá psaní v podobě složeného trojúhelníku i složený kousek papíru s uvedením adresy.

Již na podzim 1944 přišly první smutné zprávy z prvních dnů Karpatrsko-dukelské operace. 1. září 1944 padl u Dukly Rostislav Kubový z Plosky – bratr Josefa Kubového z Velkého Špakova. 16. 10. 1944 padl na Slovensku Vladimír Knop, syn Ludvíka Knopa. Raněn byl těžce do levé ruky Václav Satrapa ze Šestákova. U Mýta pod Dumbierem padl 7. 3. 1945 Alexandr Malý z Velkého Špakova, 17. 1. 1945 padl v bojích Rostislav Kopecký z Malého Špakova. Těžce raněný do levého ramene a levé lopatky byl Josef Dušek, syn Františka Duška. Léčil se ve městě PRZEMYSL, kde jej také navštívila jeho maminka Marie Dušková a přivezla od vojáků z ostatních vesnic několik dopisů pro rodinné příslušníky. Josef Dušek se pak léčil i v Rovně. Předčasně v měsíci březnu 1945 byl propuštěn z armády. 19. 3. 1945 se oženil s Aloisií Savrovou z Malého Špakova a společně pak bydleli spolu s rodiči ve Velkém Špakově.

Josef Dušek a Aloisie Savrová.
19.3.1945

XVII. KRVAVÉ SVATODUŠNÍ SVÁTKY NA VELKÉM ŠPAKOVĚ

Josef Zeman - Volejník, byl poctivý a dobrý člověk. Každému se snažil pomoci a když bylo třeba, i posloužit. Ve své VOLEJNĚ zaměstnával jako dělníka Ukrajince. Ten byl komunista a využíval jeho dobroty. Scházel se s jeho manželkou Olgou. Zemanovi měli 5 děti. Syna Rostislava, který bydlel na Malém Špakově, 4 dcery Annu, Libuši a Naďu, ty byly vdané a nejmladší byla Věra.

Olga Zemanová
rok 1943

Na Svatodušní svátky 27. 5. 1944 šel Josef Zeman s dcerou Věrou na návštěvu za ženou svého syna Rostislava (který byl v armádě) na Malý Špakov. Doma zůstala manželka Olga. Na jeho statek přišli banderovci pro nějaký dobytek a prasata. Do cesty se jim postavil Ukrajinec a vytáhl na ně zbraň, ale ta se mu zasekla. Utekl tedy do sklepa , banderovci tam hodili granát a dům začal hořet, hořela i Volejna. Olga Zemanová se ztratila a od té doby jí nikdo neviděl. Vykládalo se však, že za vesnicí, směrem na Zaryck – 5 km od Velkého Špaková, byla hluboká studně, že by jí snad mohli banderovci hodit tam, ale nikdo po tom nepátral, protože by se banderovci mstili.

Johanka a Anna Moravcovy viděly velký oheň, tak se tam běžely podívat, ale nikoho nenašly. Zemanka byla pryč a celé stavení jeden oheň. Dověděly se u Volejny, že se taky něco stalo u Sáši Bazjuka a běžely tam. Co viděly, bylo strašné. Bazjukovi bydleli přes cestu naproti Jurínova mlýna a vedle kovárny Sáši Malého. U Jurínu na hrazdě, která sloužila na sušení hadic, byla pověšená Bazjukova holčička. Na dvoře bylo znát, jak provazem, který měla na krku, táhli k hrazdě Bazjukovou. Na návštěvě u Bazjuků byla sestra Sáši Bazjuka s dcerou a bylo velké štěstí, že byly zrovna na návštěvě u další rodiny.

Jurínovi se celí třásli, byli velmi ustrašeni. Bazjukovi nikomu nic nedělali, lidem pomáhali. Sáša Barzjuk dělal před válkou předsedu obce Velký Špakov pro Ukrajince. Byl komunista, proto banderovci jeho rodinu zlikvidovali. V této době Sáša Bazjuk sloužil v armádě a bojoval proti Němcům. Stejně jako řada jiných, za války padl.

Ještě před válkou se stávalo, že banderovci za někým přišli, aby je někde na jimi určené místo zavezl. Stalo se to i Vláďovi Vostárkovi. Bydlel s rodinou u Jurínů. V zimě 1943 vzal koně, saně a vezl banderovce. Měli nabitou pušku. Když byli v družné zábavě, tak tomu, co měl flintu - ji vyrazil z rukou a a utekl do lesa. Stříleli po něm. Schovával se, ale utekl k Pavlínům do Dědkovic a pak do Rovna. Vláďa Vostárek byl komunista – bolševik, dělal před válkou předsedu obce. Za 2. světové války byl na vojně a sloužil v 1. čs. armádním sboru.

Na Svatodušní svátky 1944, kdy banderovci vypálili Zemanovu Volejnu, zlikvidovali rodinu Sáši Bazjuka, tak také povraždili rodinu Vláďi Vostárka. Haňu Vostárkovou zařízli, pětiletému klukovi vypárali střeva. Bylo veliké štěstí, že děda Vostárek byl na ukrajinském pohřbu a nebyl doma. Vláďa Vostárek zůstal po válce v Čechách a otec za ním přijel.

Všechny tyto věci viděly a popsaly Johanka Moravcová, Anna Moravcová a Božena Jurínová. Takový byl život s banderovci ve Velkém Špakově na Volyni.

Příjmení a jméno: Kubovy Josef

Hodnost a branný poměr: vojín

Foto

Razítko

Čs. vojenská jednotka v SSSR

Dne 26 června

(Podpis velitele)

Kubovy Josef

(Vlastnoručně podpis)

Čís 16278

Mimo posádku nutný cestovní rozkaz!

Фамилия, имя и отчество: Кубови Йозеф

Звание: бочу

Чехословацкая военная часть в СССР

Дата: 26 июня 1944

Офицер связи Генштаба РККА:

Без печати и подписи офицера связи Генштаба РККА не действительно!

№ 16278

Вне гарнизона нужна командировка!

XVIII. ZPRÁVY Z FRONTY A Z ČESKOSLOVENSKA

Na rozdíl od doby válečné, kdy pracovala polní pošta bez známek a obálek – dopisy se skládaly do trojúhelníčku bez zalepení a byla přístupná každému, po válce byla obnovena pošta normální. Dopisy z fronty i ciziny byly cenzurovány, aby nebyla prozrazována třeba důležitá sdělení. Protože byly psány česky, docházely opožděně nebo nedošly vůbec. Na kontrolovaném dopise pak bylo razítko „prosmotreno“, jméno a číslo, kde se tak stalo.

Zprávy od vojáků přicházely nepravidelně a také nepravidelně je vojáci dostávali od rodin, někdy nepřišly vůbec. Svědčí o tom zasílané dopisy vojáků z fronty. Někdy se proto využívalo neoficiálního způsobu přenášení zpráv a to pomocí raněných vojáků, kteří navštěvovali své rodiny a pak se vraceli zpět k útvarům. Stávalo se také, že raněné vojáky, pokud to bylo možné, navštívili rodinní příslušníci, kteří pak cestou domů, nesli dopisy či vzkazy do ostatních vesnic od vojáků z fronty.

Za těchto okolností se dostala na Volyň i zpráva o Benešových dekretech, konfiskujících majetek sudetských a ostatních Němců a o jejich vysídlení z Československa a o organizovaném přestěhování Čechů z ciziny na jejich místa.

Konec války a život v létech 1945 – 47

Konečně přišel dlouho očekávaný konec války a s ním i konec o starost a životy mužů a žen. Co bude dál? Začalo se proslýchat, že se všichni přestěhují do osvobozeného Československa.Válka skončila 9. května 1945. Někteří vojáci se však vraceli domů až po vyléčení, někteří v srpnu i září 1945. Mnozí svobodní a ženatí muži si vybrali zemědělské usedlosti – statky a zůstali v Československu. Ze špákováků to byli : Vladimír Dušek a jeho bratr Josef – zůstali v Hladkých Životicích, podobně i Josef Mašek a Vladislav Svoboda. Čekali, až za nimi přijedou rodiče či jejich rodiny. Vladimíru Duškovi byla pak přidělena usedlost č. 1 v obci Vlkovice. Josef Dušek, Josef Mašek a Vladislav Svoboda obdrželi Dekrety o vlastnictví půdy v Hladkých Životicích.

A tak na Volyni nezbývalo nic, než přizpůsobit se a pracovat dál na hospodářství, až se vojáci opravdu vrátí. Josef Kubový se vrátil k rodině na Velký Špakov. Růžena Kubová se vrátila na Plosku, tam se vrátil i syn Vladimír, ale třetího syna Rostislava se nedočkala. Dostala jen toto sdělení :

1. června 1945 Komandatura Československého
č. 455 armádního sboru v SSSR

POTVRZENÍ

komu: pí KUBOVÁ Růžena

bydlící v obci PLOSKA, okres ROVNO-oblast ROVNO , o tom, že její syn KUBOVÝ Rostislav, nar. 1913, vojín čs. armádního sboru v SSSR, nacházel se na frontě a padl bez vědomí 1. září 1944.

Velitel komandatury čs. armádního sboru v SSSR
ppr. STRÁNSKÝ (podpis a kulaté razítko)

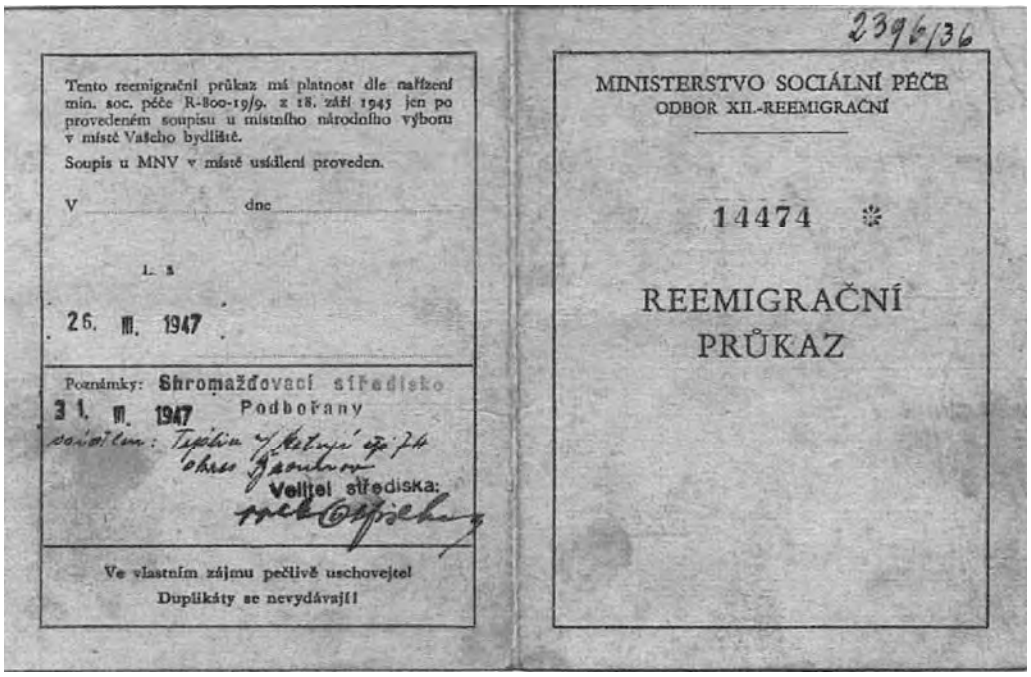

Tento reemigrační průkaz má platnost dle nařízení min. soc. péče R-800-19/9. z 18. září 1945 jen po provedeném soupisu u místního národního výboru v místě Vašeho bydliště.

Soupis u MNV v místě usídlení proveden.

V ..... dne .....

L. S.

26. III. 1947

Poznámky: Shromažďovací středisko Podbořany

31. III. 1947

Velitel střediska:

Ve vlastním zájmu pečlivě uschovejte!
Duplikáty se nevydávají!

2396/36

MINISTERSTVO SOCIÁLNÍ PÉČE
ODBOR XII.-REEMIGRAČNÍ

14474

REEMIGRAČNÍ
PRŮKAZ

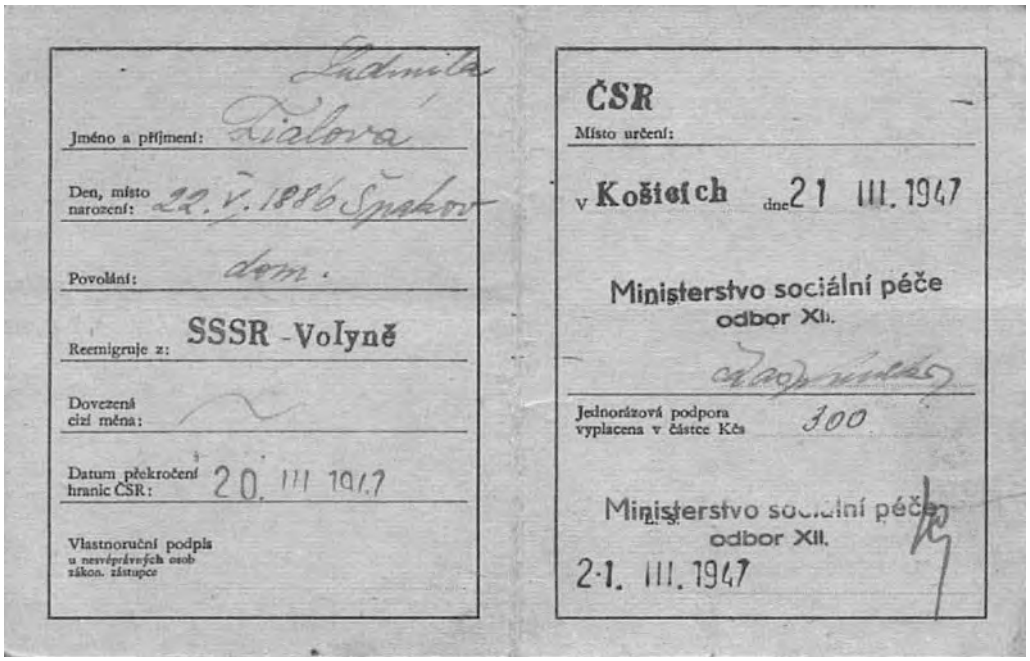

Jméno a příjmení: Ludmila Ďiašová

Den, místo narození: 22. V. 1886 Špakov

Povolání: dom.

Reemigruje z: SSSR - Volyně

Dovezená cizí měna:

Datum překročení hranic ČSR: 20. III 1947

Vlastnoruční podpis u nesvéprávných osob zákon. zástupce

ČSR

Místo určení:

v Košicích dne 21 III. 1947

Ministerstvo sociální péče
odbor XII.

Jednorázová podpora vyplacena v částce Kčs 300

L. S.

Ministerstvo sociální péče
odbor XII.

21. III. 1947

XIX. REEMIGRACE – NÁVRAT DO STARÉ VLASTI – duben 1947

Doma v Československu

Do Prahy přišlo v prvních dnech po válce asi 4 tisíce volyňských vojáků, kolem 2,5 tisíce jich bylo v nemocnicích na území Československa, Polska a Sovětského svazu nebo doma na doléčení. Kolem 4 tisíc jich padlo během války a asi 1 tisíc plnilo zvláštní úkoly, např. zajištění jednotlivých německých vojáků (wehrwolfů) potulujících se v moravských lesích. Zbytek byl na různých posádkách (zájemci o trvalý vstup do armády).

Převážná část volyňských vojáků byla po válce zařazena do zvláštní vojenské skupiny s umístěním v Žatci pod velením škpt. Jaroslava Perného. Vojáci plnili zvláštní úkoly v severozápadním pohraničí a zbývalo jim dost času na to, aby se seznamovali s novým prostředím. Uvažovali o svém novém uplatnění a připravovali se na demobilizaci. Někteří, převážně ženatí, nespokojení s vlekoucím se vyjednáváním reemigrace rodinných příslušníků, se vrátili na Volyň. Těch bylo asi jeden tisíc.

Dne 22. ledna 1947 vyšel článek Františka Karase ve SVOBODNÉM ZÍTŘKU pod názvem „VOLYŇŠTÍ ČECHOVÉ V NAŠEM ŽIVOTĚ“. Pro připomenutí, cituji podstatnou část tohoto textu :

„Je údělem našeho národa, že mnozí jeho příslušníci nemohou být účastni dobrodiní, která poskytuje rodná země. Pětina Čechů žije mimo hranici našeho státu, rozptýlená po světě. Nejdříve to byly důvody náboženské, pro které odcházeli naši bratři v 17. a 18. století do ciziny. Později začalo vystěhovalectví rázu hospodářského, když vlastní země nedávala dosti chleba a cizina ho slibovala větší kus. Tak vzniklo od třicátých let minulého století mnoho českých odnoží v cizině.

Způsob života našich krajanů, kteří jsou rozseti téměř po všech evropských zemích a také daleko za mořem, je různý, tak jako jsou různé poměry v jednotlivých zemích a dílech světa, ale všichni mají jednu společnou věc. Snaží se býti věrnými občany toho státu, který jim umožňuje obživu, ale nezapomínají na starou vlast kde stála kolébka jejich otců, dědů nebo ještě dávnějších předků. Svou lásku k našemu národu a státu prokázali za obou světových válek, kdy se rozhodovalo o získání a znovudobytí naší samostatnosti, jak jsme viděli na hrdinství Čechů volyňských, nebo československých partyzánů z Jugoslávie, nebo na obětavosti krajanů za mořem, kteří přinesli nesmírné oběti jak na majetku, tak i na krvi, bojující na všech pozemních, vzdušných i námořních frontách.

Mezi československými aglomeracemi v cizině zaujímala v dobách míru i za obou zápasů o naše bytí zvlášť čestné místo větev volyňská, která ze sebe vydala za poslední války všechno nejlepší, co měla, aby pomohla porazit odvěkého nepřítele. Za první světové války bojovalo v ruské armádě 8 000 volyňských Čechů a hodně z nich vstoupilo do českých legií. Dokázali tak, že není rozdílu mezi Čechem ve vlasti a v cizině, že jsme všichni rodnými bratry, odkojeni toutéž mateřskou řečí, třebaže jsme rozvátí po celé zeměkouli.

Na jejich zásluhy o československou samostatnost se pomalu začínalo zapomínat – a už přišel druhý důkaz jejich věrnosti a obětavosti. Když rozbilo hitlerovské Německo naši vlast, dozrál v tisících volyňských krajanů pevný úmysl: pomstíti tento hanebný čin. Nečekali dlouho. Nacistický moloch neměl stále dost, a tak napadl v polovině roku 1941 Sovětský svaz. Okupace Volyně naučila naše rodáky snad větší nenávisti vůči Němcům, než jaká hořela

v naších srdcích. Vždyť nacisté vypálili a vyvraždili tam u nich Český Malín, jednu z nejkrásnějších a nejpokrokovějších osad. přitom překonali řádění svých „kulturních soukmenovců“ v Lidicích. Neutratili jen nebezpečné muže, nýbrž i ženy a děti, upálivše je za živa v hořících statcích, v cerkvi a ve škole. Český Malín se stal částí nesmrtelné trojice osad Lidice – Ležáky – Český Malín.

Zaplatili tedy volyňští krajané draze za naše osvobození. Ale je vyšší spravedlnosti : Němci, udýchaní neustálými vítězstvími, museli se jednou obrátit a nyní je pronásleduje porážka za porážkou – od Stalingradu až k Volyni a dále Haliči k Dukle a na Slovensko. V řadách nejrozhodnějších bojovníků proti německé armádě stály volyňští hrdinové, kteří tvořili jádro Svobodových vojsk. Větev čítající 50 000 duší, dala na 12 000 bojovníků, v tom několik set odhodlaných dívek a žen. Válečného tažení se zúčastnili i starci a chlapci i patnáctiletí. Nebylo řídkým zjevem, že bojovali otec se synem, případně i vnuk. Volyňští krajané odvedli tisíce pytlů mouky, stovky koní, krav, postrojů, vozů a všech ostatních potřeb na válečné tažení proti nepříteli.

Zkrátka : Nejen ze zahraničních větví, nýbrž z celého národa přinesli volyňští Čechové největší oběti pro osvobození vlasti. Celá třetina jich padla při dobývání Dukelského průsmyku, který byl poprvé v dějinách zdolán.

Nyní jsou tito hrdinové již půldruhého roku mezi námi, pokud se zklamaní nevrátili domů, a čekají s trpělivostí, nezvyklou u bojovníků, na své rodiny, aby mohli pokojně a úspěšně hospodařit na novém působišti. Původně jim byl slíben celý okres žatecký, příp. část sousedního okresu podbořanského, ve skutečnosti byli rozdělení do 22 okresů severozápadních Čech, severní a jižní Moravy. Ale i tu roztříštěnost by odpustili, jen kdyby bylo pro ně více porozumění a kdyby zde měli co nejdříve své drahé. Zdá se, že jejich přání se nyní po úspěšném jednání se sovětskými úřady přece jen brzy uskuteční, a tak se k nám bude moci přestěhovat celá větev, která žila asi třičtvrtě století na Rusi.“

Reemigrace – návrat do staré vlasti

Reemigrace z Volyně do Československa se uskutečnila dvěma způsoby. Tím prvním proudem prostřednictvím Československé armády v SSSR přes bojová pole již v roce 1945. Tehdy přišlo asi 9 000 mužů a žen. Druhým a mohutnějším pak na základě mezistátní DOHODY, se vrátilo do ČSR asi 33 000 Volyňských Čechů. Podle Dohody ze dne 10. 7. 1946 mezi vládou ČSR a vládou SSSR o právu OPCE A VZÁJEMNÉHO PŘESÍDLENÍ občanů české a slovenské národnosti, žijících v SSSR na území bývalé Volyňské gubernie, se vydávávalo OPČNÍ OSVĚDČENÍ dne 12. 2. 1947. V měsíci březnu a to 10. 3. 1947 byl projednáván a schvalován SOUPIS ZANECHANÉHO JMĚNÍ – stavby, pole, lesy, chmelnice, studně – průmyslové podniky apod.

Doma se pak všechno balilo do velkých dřevěných kufrů s víkem na zámek a do dřevěných bedýnek. Všechno bylo připraveno k odjezdu. Mnohým pomáhali Ukrajinci s povozy. Na vozy je naložen všechen vybraný rodinný majetek z každého domu. Dobytek je uvázán k vozu. Prasata v dřevěných – větraných bedýnkách a tak podobně i ostatní drůbež. Jede se na nádraží do ROVNA. Všechno se musí dobře hlídat, jak při nakládání, tak i při skládání na nádraží do připravených vagónů. Kolem kroužilo hodně „branských“ – zlodějů i žebráků, aby se zmocnili toho, co jen na chviličku nebylo hlídáno.

V transportu – vlaková souprava, se převážely vedle osob také koně, krávy, prasata, kozy, ovce, drůbež aj., dále obilí i krmivo. Každý, pokud mohl, chtěl mít v Československu pro začátek přece jen to svoje. Vagóny se staly na několik dní domovem lidí. Bylo třeba je uspořádat tak, aby na ploše asi 3 x 8 metrů čtverečních bylo místo pro bedny, pro odpočinek 10 – 15 osob, kamínka a topivo, pro hygienické potřeby i pro jídlo. Z beden se na každé straně vagónu vytvořila 1,5 m vyvýšená schodkovitá plošina, kde bylo místo pro odpočinek, či na spaní pro několik lidí najednou. Příruční bedýnky zůstávaly dole a sloužily jako schůdky, či jako sedačky. U trvale zavřených dveří uprostřed, stále kamínka – obyčejný plechový „bubínek“ s komínkem, na kterém se vařilo. Když se v něm topilo, bylo od něj sálavé teplo, ale když se přestalo topit, tak chladil.

Dobytčí vagón byl uspořádán obdobně. Na jedné straně stály koně a na druhé krávy (2 – 4 ks na každé straně), přivázané k příčně zakotvenému trámu. Jednotlivá stání byla oddělena „drůčkem“ – silnější tyčí. Uprostřed pak bylo místo na krmení a nádoby s vodou. Vagón měl stále pootevřené dveře a bylo z něho vidět na projíždějící krajinu. Jelo se však obyčejně v noci, aby ve dne bylo možno dobytek poklidit, napojit a krávy vydojit. Podobně to bylo i s ostatní převáženou drůbeží.

Z okresního města ROVNO bylo nutno urazit asi 500 km za 10 dní. Rodiny z Velkého Špakova se přemístily přes hranici ČSR 7. dubna 1947. V MUKAČEVU bylo překladiště. Došlo k přemísťování veškerého majetku do Československých vagónů. České vagóny byly kvalitnější a lepší. V Karpatech vlak táhly 2 lokomotivy a v těžkém úseku dokonce 3 lokomotivy.

Pro některé Špakovské rodiny byly cílovou stanicí HLADKÉ ŽIVOTICE - Hlavní nádraží . Tady skončila cesta :

Josefa	Kubového s rodinou	Kostelec 14
Vladimíra	Kubového s manželkou a maminkou Růženou	Kostelec 4
Vladimíra	Duška s rodinou	Vlkovice 1
Josefa	Duška s rodinou	Bílov
Františka	Duška s manželkou	Bílov
rodiny	Maškových	Hladké Životice
rodiny	Zemanových	Kujavy
Josefa	Knopa s rodinou	Vlkovice
Ludvíka	Knopa s rodinou	Hladké Životice
Vladimíra	Mandíka s rodinou	Vlkovice
Václava	Dvořáka s rodinou	Vlkovice
Emana	Mandíka s rodinou	Vlkovice
rodiny	Malých	Kujavy

Ostatní rodiny pak jeli do různých částí Čech a Moravy.

Píseň, kterou zpívali rodiče na Volyni když vzpomínali na vzdálenou vlast

Jak bolno u srdce v daleké cizině,
kde často slzy mé smáčejí líc.
Mysl má zalétá přes hory k dědině,
kterou snad bohužel nespatřím víc.
A zrak můj stále hledí v dál,
kde jsem své drahé zanechal.
Útěchu žádnou víc nemám,
Kde domov můj – si zazpívám.

V té vísce tichounké, háječkem vroubené,
na návsi kaplička pod lipami
a za ní v chaloupce, stávala chudičká
ze dřeva sroubená kolébka má.
Dětský ráj chvíli kratičkou,
žil jsem tam s otcem, matičkou,
ta když po práci mívala,
Kde domov můj – mi zpívala.

Na návsi kostelík se skloněnou věžičkou,
jak smutně pohlíží do okolí,
kde každou neděli s pobožnou písničkou,
ty malé prostory zahlaholí.
A když ve večerní hodině,
hlas zvonu plyne v dědině,
Když na ty zvony vzpomínám,
Kde domov můj – si zazpívám.

Okolo kostela hřbitov se zelená,
lípy tam tajemně šepotají.
Dříme tam věčný sen otec, máti milená,
růže jim na hrobě rozkvétají.
Tam jsem rád v podvečer chodíval,
jim chudé hroby zdobíval,
Když na ty hroby vzpomínám,
Kde domov můj – si zazpívám.

Proč miluji ten rodný koutek?

Proč miluji ten rodný koutek,
kde jsem svá mladá léta žil?
Ó proto, že tam mému štěstí
Bůh pevný základ položil.

Zde každá hrouda, strom i kvítek
mně k svědectví a službě stál,
když na otcovské půdy dlaní
svět ducha se mi otvíral.

Zde u kolébky zpívala mi
tak sladké písně matička,
když lásku k vlasti vštěpovala
do srdce svého miláčka.

Zde první brázdu učil jsem se
já s otcem svojím vyorat,
v modlitbě tiché, rodičové
Boha zde učili mne znát.

Zde poprvé jsem školu poznal,
v ní naučil se číst a psát,
zde první touha vznikla ve mně
bych věrným synem vlasti směl se zvát.

Já toužím po tom z celé duše,
bych tváře drahých mohl již zřít,
tam skloniti se pokorně a tiše
a s nimi šťasten být a žít.

Já věřím, že mně vlídně přijme
vlast naše drahá, milená,
ta, která tolik vytrpěla
a krví otců byla skropená.

Přesto, že toužím po své vlasti,
já rodný koutek nepřestanu ctít,
a vzpomínka naň nikdy nevymizí,
Zde jsem se zrodil, zde se učil žít!

Čestnou stráž stojí vojáci Stanislav Kopecký (vlevo) a Josef Soukup.

V roce 1947 odhalil generál Oldřich ŠPANIEL pomník PADLÝM VOJÁKŮM obou světových válek z obcí ŠPAKOV a JÁNOVKA v Hladkých Životicích na křižovatce u mlýna. Dnes je pomík umístěn před kostelem. V Hladkých Životicích našli nové domovy čeští krajané především ze Špakova a Jánovky.

Na pomníku PADLÝM RUDOARMĚJCŮM, kde jsou uvedena jména 5 známých a 14 neznámých osvoboditelů obce Děrné, u příležitosti 25. výročí osvobození obce dne 5. května 1970 byla přidána destička se jmény :

Rostislav	KUBOVÝ, nar. 2. 11. 1913,	padl u Dukly 1. 9. 1944
Vladislav	KUBOVÝ, nar. 1. 1. 1927	padl u Dukly 14. 9. 1944

Rodiny obou padlých v obci Děrné žili.

Pomník PADLÝM OSVOBODITELŮM v obci Kujavy nese jména :

Josef	BENEŠ	Alexandr	MALÝ
Petr	LISČINKA	Václav	KIKAL

V obci Děrné u Fulneku po přesídlení z Volyně do ČSR žili :

BAČA	Václav a Antonie	Malý Špakov
DUBEC	Antonín a Marie	Velký Špakov
KOPECKÝ	Václav a Marie	Jánovka
KUBOVÝ	Josef a Marie	Velký Špakov
KUBOVÝ	Václav a Anna	Rovno
KUBOVÝ	Vladimír a Františka	Ploska
MANGOLT	Josef a Anna	Martinovka
NOVÁK	František a Alžběta	Malý Špakov
SAVR	Josef	Malý Špakov
SVOJANOVSKÝ	Vladimír a Františka	Malý Špakov
ROUŠAL	Josef a Marie	Jánovka

Obec Děrné na výšině nad Fulnekem (vlevo)

Setkání odbojářů u příležitosti 30.výročí Karpatsko-Dukelské operace a otevření síně tradic v Děrném 6.10.1974.
Zleva: Vladimír Svojanovský, Valentin Kozubal, Vladimír Kubový, Pavel Kovařčík, František Daňa, Josef Mangolt, zástupce OVS Nový Jičín, Jan Musial (tajemník OV ČSPB) a Josef Kubový.

XX. VZPOMÍNKY

1. Můj nezapomenutelný 1. máj

Vladimír Dušek

Jako řadový samopalník jsem se probojoval přes československou hranici dvakrát : poprvé u Dukelského průsmyku a podruhé v polovině dubna 1945 na Opavsku, vzpomíná četař v záloze Vladimír Dušek.

Naše četa – záloha praporu – přijela na dvou ukořistěných obrněných transportérech k okraji lesa. Svítalo. Nadporučík Petras vydal rozkaz a vedl nás do útoku na železniční stanici Bolatice. Za podpory tanků štábního kapitána Šrámka jsme vybili nepřítele ručními granáty a stanici dobyli. O Bolatice, ležící na dvou výšinách, se rozpoutaly urputné boje mezi našimi a nepřátelskými tanky a samohybkami. Opakované útoky sovětské pěchoty a nás samopalníků vázly v palbě automatických zbraní ze střílen v betonových sklepích a palebných srubech. Teprve po čtyřicetihodinovém boji a po odražení nepřátelských protiztečí, byl tento opěrný bod dobyt.

Tank, k němuž bylo naše družstvo přiděleno, večer shořel a proto jsme ráno osedlali jiné téčko – bylo to při útoku ve směru na Dolní Benešov. Nepřítel kladl houževnatý odpor. Mlha, táhnoucí se od řeky, ukrývala četné tanky a samohybky zakopané až po věž. Čekaly, až se přiblížíme a znenadání zahájily palbu. Tankisté utrpěli ztráty, několik hodin jsme nemohli postoupit ani o metr dál. Nápor sovětských vojsk na levém křídle nám pomohl : nepřátelská palba a odpor slábly.

Kupředu vyrazily hlídky průzkumné roty. Podle zpráv průzkumníků tankové brigády, zajišťovali se fašisté při ústupu za řeku pravděpodobně jen slabými krycími jednotkami. Poměrně snadno se podařilo je potřít a jeden tank, který manévroval, dokud nezapadl, jsme ukořistili. Osádka vzala do zaječích s výjimkou jednoho tankisty.

„Polez ven, hni sebou!“ nařídili jsme. Před namířenými samopaly jektal : „Nestřílejte, já jsem Čech“. Zajíkavé dušování zajatce, že po nás nestřílel a že prý pochází z Dolního Benešova, bylo typické. Bojují až do poslední chvíle, potom.....“Hitler kaput“ a najednou je každý beránek....K čertu!

Další směr útoku představovala vesnice Háj u Opavy. Tam to bylo horší: obrana na výšinách, lesy vhodné pro skrytý manévr při protiztečích a v předpolí železobetonové pevnosti, jejichž kulomety křížem krážem postřelovaly dlouhé a rovné pole. Fašisté v tomto úseku fronty čelili značnými silami útoků rudoarmějců a několika našich tanků s výsadkem. Pevnosti před řekou Opavou byl umlčeny údernými skupinami. Jak vysokého morálního ducha a kolik bojové zdatnosti všech vyžadovala taková noční akce. Dělostřelci vyjížděli dokonce s houfnicemi největších ráží, aby těžkými granáty zblízka a účinněji drtili betonové zdi. Jarní půda nasákla hodně krve vojáků na obou stranách. Po krutých bojích byla i vesnice Háj dobyta.

Hrabyně – to byl velice těžký oříšek. Hlavní úloha v hrozném boji o pevná stavení z cihel a kamene v zalesněném kopci se smolkovskou tvrzí připadla opět sovětské pěchotě, kaťuším a letectvu. Ale i nás bylo víc a tím podpora účinnější, když jsme se spojili s tankisty

a samopalníky, kteří předtím bojovali o Štítinu. V osvobozené Hrabyni zůstalo snad jen šest nepoškozených domů, i bytelná zámecká věž vzala za své.

Na dva nebo tři dny nás stáhli z přední linie. V dílnách ve dne v noci opravovali tanky. Já a moji kamarádi jsme se pořádně vyspali, poslechli si se zájmem i přednášku osvětového důstojníka k 75. výročí narození V. I. Lenina a hlavně se připravovali k závěrečným bojům o Ostravu.

Fašisté fanaticky bránili každou vesnici, každou samotu, každý vrch a vrhali tanky do protiútoku. Nic jim však nepomohlo. Blížil se konec dubna a my k městu. Po ránu tanky ostřelovaly okraj Klimkovic a naše četa s rudoarmějci vnikla do prvních domků. Najednou přišel rozkaz – vrátit se. Když tanky v pochodovém proudu projížděly vesnicí, kterou jsme předešlou noc osvobodili, napadlo mě: velitel zabloudil. Co mohl tenkrát vědět o záměru sovětských generálů obejít město OSTRAVU, aby hutě a doly příliš neutrpěly?

Z kopečku kousek za Odrou jsem poprvé v životě spatřil pohromadě tolik komínů a těžních věží. Nejdůležitější při brodění řeky bylo nenamočit zbraň a náboje, žádný tank v Odře také neuvízl. Nasedli jsme na stroje, z nichž při jízdě nějakým dlouhým úvozem ukapávalo bahno. Vpravo i vlevo úvozu se bojovalo, ale tanky kryté vysokými náspy stále jely vpřed. K překvapení fašistů vyjely až k vilové čtvrti, u hostince převálcovaly kanóny, samopalníci seskákali dolů a v běhu stříleli. Pohozené zbraně, hlavně pancéřové pěsti i vypřažené vozy svědčily o překotném útěku nepřítele. Ze sklepů vycházeli šťastní občané.

U velkého stadiónu nový velitel roty podporučík Sas nařídil: „Tankový prapor štábního kapitána Šrámka má za úkol co nejrychleji proniknout přes Vítkovice do středu města, tam se zmocnit přechodu před řeku a udržet ho. Samopalná družstva povedou boj za jízdy z tanků, aniž sesednou. Hlavně budou ostřelovat možné úkryty tankoborníků“.

Splnění úkolů nám usnadnilo to, že nepřítel již neměl sil k úporné obraně rozsáhlých provozů Vítkovických železáren a městských čtvrtí. Někdy ze střílny zaštěkl kulomet, jinde byla barikáda, z okna padl výstřel odstřelovače. Vzápětí se ozývaly samopaly a tankové kulomety. Zbývající odpory, které zůstávaly za námi, ničila sovětská pěchota.

Ze středu města tanky přeťaly ústupové cesty nacistů na druhý břeh Ostravice. Naše družstvo z poschodí obchodního domu kontrolovalo část náměstí a úzkou ulicí vedoucí k mostu. Každou vteřinu mohl vyletět do vzduchu. Strachoval jsem se o osádku tanku rotmistra Ivasjuka, kterou velitel poslal na most. Na protějším břehu však začal stroj hořet. Nad Ostravicí se křižovaly střely. Dávkami ze samopalů jsme kryli únik tankistů. Řidič ochránil Ivasjuka, popáleného s krvácející bezvládnou rukou před dotírajícími esesáky a dovlékl ho k nám. Postoupili jsme ještě za most, ale dokončit navečer osvobození města připadlo rudoarmějcům s těžkými tanky, které mezitím přijely.

Ačkoliv fronta byla nablízku, s Ostraváky a sovětskými soudruhy jsme oslavili 1. máj 1945. Podobnou manifestaci jsem již nikdy nezažil, tolik lidí a radosti, s jakou vítali svobodu a své osvoboditele kráčející v průvodu.

Tanková brigáda měla na konci války mnoho opěšalých tankistů a též samopalníků ubylo, reorganizovali nás do dvou čet. Když v boji nedaleko Ostravy jeden náš tank shořel, museli jsme se rozdělit na zbylých sedm bojeschopných. Hodně jsme si zastříleli 3. května 1945 u Krmelína. S rudoarmějci jsme obklíčili v řídkém lese velkou jednotku, z níž se

zachránilo nejvíce 70 zajatců. Mezi raněnými byl též velitel mé čety – už čtvrtý od zahájení ostravské operace. Fašisté bránili své ústupové cesty na západ v četných a důkladně připravených postaveních za protitankovými zátarasy a mosty.

Společně s tankisty a sovětskou pěchotou jsme bojovali ve dne v noci a přiblížili se k Fulneku. Celý střed osvobozeného města, kam se tanky přesunuly, hořel, hlavními náměstím se valil štiplavý kouř a dým. Přesun serpentinami Oderských vrchů až k Olomouci byl občas přerušen šarvátkami s ustupujícím nepřítelem.

Do pouličních bojů nás sovětské velení nezasadilo. Blízko Litovle se fašisté znovu pokusili nás zastavit. Společně se sovětskými vojáky jsme nepřítele rozdrtili a pokračovali dál ve směru na Prahu.

Zpráva o ukončení války nás zastihla za Hlinskem. Radostně jsme se objímali, dokonce i zaslzeli. Ovšem při rychlém postupu k Čáslavi nás čekalo další překvapení – spousta fašistů ukrytých v Golčově Jeníkově a okolních lesích. Bylo jich asi třikrát tolik co nás a zahájili palbu. Velitel tankové brigády nařídil stůj co stůj odpor hitlerovců potlačit. Následoval rozhodný útok. Válečnické štěstí nám přálo, proto vše rychle skončilo. Zajatců bylo mnoho. Odhozených zbraní byla také velká hromada.

Přes Kutnou Horu a Kolín přijela naše kolona večer v půl jedenácté do Českého Brodu, kde zůstala přes noc. Proslýchalo se, že dál nemůžeme aby se útočící vojska nepomíchala.

Kde v jedenáct hodin večer hledat nocleh? Ulehli jsme s kamarády Fedorem Tezgou, Josefem Siťařem a dalšími u zamčených vrat. Za rozbřesku vrata vrzla. Uchopil jsem samopal a čekal. Ve štěrbině se objevil stařík, prohlížel si nás, protřel brýle: „co se tak díváte, dědo, asi nás nepoznáváte, že?, oslovil jsem ho. „Večer, než jsem šel spát, leželi takhle zde Němci..... a teď vy.“ Hbitě přiběhl, objel mě a začal líbat.

Než tanky a nákladní auta vyjely z Českého Brodu, byly ověnčeny kyticemi a transparenty. Kde to všechno tak narychlo lidé vzali – zorganizovali? Pospíchali jsme a brzy ráno 10. května přijeli do Prahy – nejdříve na Žižkov a dále pak k Vltavě. U dřevěného mostu chtěl pražský barikádník v africké uniformě kolony zastavit. Říkal, že dál nemůžeme, že ve městě se ještě bojuje. Jeli jsme dál. Poslední zbytky poražené fašistické armády ještě běsnily, ale opravdu poslední.

(Z knihy Československé tankové vojsko v SSSR – vydané nakladatelstvím Naše vojsko 1978 a edici Živá minulost. Sestavil plukovník Sergej Petras)

2. Z vyprávění paní Vlasty Sikorové, rozené Fialové

„Já sem se narodila 4. března 1929 ve Velkém Špakově. Můj tatínek Václav Fiala se narodil 2. května 1896 a maminka 22. května 1886. Tatínek byl o 10 roků mladší. Maminka byla pokřtěna v katolickém kostele jako Amálie, ale když dospěla a chtěla si koupit půdu, tak ji v Rusku prodávali jen pravoslavným a tak měla ještě pravoslavné jméno Ludmila. Za svobodna byla Zemanová. Tatínek byl řezník.

Na Velkým Špakově jsme měli malý obchod – řeznictví a hospodu. Bydleli jsme na Souhrati. Mám i několik fotografií z našeho Velkýho Špakova i z Okresního města Rovna.

Bylo to 11. ledna 1944, kdy u nás bylo asi 15 maďarských vojáků. Banderovci hned věděli, že jsou u nás. Vezli okolo nás dva vozy nějaké munice. Došlo ke srážce mezi Maďary a Banderovci a byl postřelen miličský Žid. Tak ho Maďaři vzali k Josefu Maškovi – byl samaritánem a byla u nich „v cháti“ – v domě Stanice červenýho kříže. Tam ho ošetřili. V noci byl zákaz vycházení, ale mojemu tatínkovi se chtělo na záchod – na velkou. Záchody byly na dvoře a tak tatínek šel na hnůj – ten byl blíž stavení. Ve tmě viděli Maďaři něco se pohybovat a tak do toho místa vystřelili z lehkého kulometu. Tatínek si akorát zapínal kalhoty., Střelili ho přímo do hlavy – skácel se. Tak ho honem naložili na vůz a vezli do Rovna k doktorovi. V Dětkovicích ale umřel a tak ho přivezli zpátky. Maminka umřela 19. listopadu 1968 v Přerově a tady je taky pochována.

Do školy sem na Velkým Špakově chodila s Mařenkou Dvořákovou (Dubcovou), Emilkou Maškovou (Soukupovou) z Velkýho Špakova a z Malého Špakova to byl Véna Kopecký, Lída a Milka Zajíčkovy, Anička Soukupová,Bětka a Mařenka Mauerovi. Učitelem ve škole byl Jan Voronič. Učila nás taky učitelka, ale její méno si už nepamatuji. Do školy sem začala chodit v roce 1936.

Zleva: Jan Sikora, Rostislav Zeman a Vlasta Sikorová, roz. Fialová
při vyhledávání fotografií ze Špakova, Přerov, 20.5.2004

Když sem měla 10 roků, vdávala se Tvoje máma Marie Dušková. Bylo to na jáře 1939 a brala si Josefa Kubovýho z Plosky. On měl eště dva bratry Rosťu a Vláďu. Na té veselce – svatbě - bylo plno kočárů, koně s rolničkama, družičky a mládenci. Do kostela jeli do Hrušvice. U Zemanové „Volejny“ u cháti, je mládež z Velkýho a Malýho Špakova stavěla a Tonička Savrová (Bačová) tam přeříkala moc a moc pěknou básničku. Z kostela potom přijeli do naši hospody a muzika tady vyhrávala jen ho! Veselka to byla pěkna, moc dobře si na to pamatuju.

U nás v sále se v zimě hrávalo taky divadlo. Hráli to dohromady z Velkýho i Malýho Špakova. Často u nás vyhrávali muzikanti z Jánovky a Martinovky. Hrával s nima i Josef Svoboda, Josef Knop, Václav Kopecký, Josef Mangolt , Josef Rozšlápil.

Na Velkým Špakově byl taky Zámeček – říkalo se mu Kuchařův zámeček. Byla tam i Zvonice. Zbyly z něj trosky. Koupil ho Jakubec z Plosky. Jakubcovi byli – Jurínová, Šimsová, Záveská. I jejich majetky Jakubec koupil, ale nezaplatil je – neměl čím platit. Co bylo dobrého v chatrném zámečku rozebral a odvezl do svýho statku na Plosce – kachle i nějaké podlahy – parkety a starý věci. Tak se o tom povídalo. Jakubec se pro neplacení dostal k soudu. Vzal si advokáta, ale ten ho varoval, že ten soud prohrajou a všechen majetek mu vemou. On však říkal advokátovi ať se nebojí, že ví dobře, jak to má udělat. Soud měl bejt v okresním městě v Rovně. Přespali tam u někoho známého a odpoledne v ten den před soudem si Jakubec koupil nějaký jed a otrávil se. Soud nebyl a majetek vostal těm, kdo ho měli. Jurínovi měli 50 ha pole, Šimsovi taky asi 50 ha pole a Jakubcovi asi 100 ha dohromady i s lesem a loukama. Po Jakubcovi hospodářství zdědila Lída Jakubcová i auto, které půjčovala panu faráři Josefu Střížovi, když přijížděl na Volyň na misie ze Staré Bělé u Ostravy.

Lída Jakubcová měla nějakýho bohatýho polskýho oficíra a ten chtěl, aby za ním šla do Polska a že pak spolu odjedou do Anglie. Lída ale vostala na Plosce a nešla za ním. Když zakládali kolchozy, tak jí vyvezli na Sibiř, ale vrátila se. Na Sibiř vyvezli i Víťu Jurína, syna mlynáře Josefa Jurina a Víťa Jurin byl vyvežen i se svojí ženou, ale každej na jiný místo. Bydleli v Šestákově. Ze Sibiře se jim podařilo utéct do Anglie. Utek, ale každéj sám. V Anglii se jim zase nějak podařilo sejít a tam vostali.

Tak to je asi všechno, na co sem si z našeho Špakova vzpomněla.“

Bylo zaznamenáno v Přerově v neděli 18. dubna 2004

Na historii Špakova se paní Vlasta Sikorová moc těšila, po těžké nemoci však 15.6.2004 zemřela.

3. Josef Hynek z Malýho Špakova, dnes žijící v Kanadě – vzpomíná

„Milý Josefe s celou Tvojí rodinou,

mně bylo 10 let, když jsme se z Malýho Špakova před vánocemi 1925 vystěhovali na Slovensko. Vzpomínám si jak sem byl u dědečka a babičky Zajičkových na Plosce a kamarádil s Josefem, Rosťou a Vládou Kubových a v obchodě na Velkým Špakově sem si koupil foukací harmoniku a to bylo moje velké potěšení.

Můj tatínek Josef Hynek se narodil 15. 3. 1879 ve vesnici Zduchovice, okres Příbram. Když měl jeden rok, tak se vystěhovali na Volyň a usadili se na Malým Špakově. Tam se tatínek taky oženil a vzal si nějakou Vostárkovou, se kterou měl dceru Albínu (narodila se 23. 11. 1908) a tři chlapce. Pak přišla nějaká nemoc a zemřela mu žena i tři kluci. Zůstala jen dcera Albína. Pak se otec oženil podruhé a vzal si Boženu Zajíčkovou, sestru Růženy (tvojí babičky). Božena se narodila 1. 10. 1887, porodila mu 5 chlapců – Josefa 12. 4. 1915, Vláďu 5. 8. 1917, Stáňu 5. 5. 1919, Boleslava 30. 4. 1925 a na Slovensku Václava 9. 3. 1927.

Za 1. války byl otec kovářem v ruském vojsku a když se blížilo vojsko, bydleli jsme hned u silnice, tak máma mě vzala do náruče, kravičku na provázek a hajda se skovat do lesa, kde čekala dokud vojsko neodešlo. Jak to tam přežívala, to nevím.

Když mi bylo 6 let v roce 1921, přišel na Malý Špakov český učitel, který utíkal z Ruska, tak ho zadrželi a tak jsme k němu chodili 3 roky do školy. Čtvrtý rok odjel do Čech a tak škola nebyla. Když jsme přijeli na Slovensko, měl jsem už být v 5. třídě a dali mě do druhé třídy a tak jsem ztratil 3 roky školy.

Doma jsme já a o dva roky mladší Vláďa pomáhali – pásli jsme krávy, vyhazovali hnůj a dělali co bylo na hospodářství třeba.

Na Slovensku jsme bydleli u Jana Kolára a pak jsme se přestěhovali do Velkého Légu, dnes jsou to Lehnice, kde jsme měli kousek pole a nový domek. Tady jsem dokončil školu a 8 let jsem jezdil vlakem do Bratislavy do Masarykova státního reálného gymnázia, kde jsem v roce 1937 maturoval.

S Rosťou Kubovým jsem si dopisoval a je mi líto, že za války padl u Dukly. V té době už Hitler štěkal po radiu, jako vzteklý pes a tak, aby nás kluky táta zachránil od vojančiny a války, všechno prodal a vystěhoval se do Kanady.

Já už sem byl odveden do vojska a tak mě nepustili, musel jsem narukovat a v případě války, bránit republiku. Absolvoval jsem důstojnickou školu a byl povýšen do hodnosti četaře aspiranta. Ale přišel Mnichov, naší spojenci nás hodili Hitlerovi do náruče a já s pomocí Boží dostal ještě pas a odejel za našima do Kanady, kde jsem sloužil v kanadském vojsku až do konce válku v hodnosti četaře.

Když jsme byli ještě na Slovensku, byl bratr Vláďa dobrý harmonikář a já hrál na housle a na trubku. Dali jsme dohromady malou kapelu – harmonika, dvoje housle, trubka, klarinet a buben s celým bubnovým zařízením. Hráli jsme tak pěkně, že nás zvali hrát po vesnicích při tanečních zábavách i při svatbách. Tenkrát nám bylo veselo. Hráli jsme taky

divadla a měli jsme i s druhéjma vesnicema divadelní soutěže. Rozumí se, že my jsme to vždycky vyhráli.

Sestra Albína si vzala za muže Slováka od Piešťan a jmenoval se Vojtěch Dudík. S naším tátou se měli moc rádi a rozuměli si a tak Vojtěch chtěl také s námi do Kanady, ale moje sestřička mu v tom zabránila. Každý týden vozila do Bratislavy – máslo, vejce i nějakou tu slepičku a tak si to chválila, že má dobrou Kanadu tam, kde žije a nějakou Kanadu s indiánama, že nepotřebuje.

Její rozum ale skončil, protože za rok přišlo Maďarské vojsko a naše lidi vyhnalo. A tak najednou ze sestry a její rodiny byli žebráci, odkázáni na pomoc přátel až do konce války, kdy se zase mohli vrátit do svých původních domovů.

Když ženili prvního syna, tak bílila strop, upadla ze židle tak nešťastně, že se uhodila do hlavy a ztratila paměť. Když jsem ji s manželkou v roce 1970 navštívil, tak mě ani nepoznala.

Já jsem byl z mých bratří nejstarší, ale následkem té bídy za 1. světové války, jsem zůstal nejmenší a taky nejslabší. Všichni bratranci až na Vladka Hynka v Polsku (město Ostróda), kterému je 92 let, spolužáci i kamarádi mého věku, všichni jsou pryč a tak je mi trochu smutno, co já tu ještě dělám.

Vždycky, když někomu ještě píšu, tak si myslím, že je to možná naposled.....

Tak to je prozatím všechno z toho mýho vzpomínání a tak se s Vámi loučím, pozdravuj Josefe své bratry a jejich rodiny. Přeji Vám všem hodně dobrého zdraví, radost a spokojenost do dalších let Vašeho života.“

Za všechny Hynkovi srdečně Vás všechny zdraví a vzpomíná

Josef Hynek s rodinou (vlastnoruční podpis)

Mississauga 2. dubna 2004

Zprava: Josef Hynek, jeho dcera Jana, Josef Kubový s manželkou Jarmilou
Hrabyně, 2.6.1981

4. Vzpomínky na Špakov

„Velmi rád a často si vzpomínám na Špakov, kde jsem se narodil 6. 3. 1928 a bydlel do svých 19 let. Byla to šťastná, ale za války i po ní, až do 1947 roku velmi pohnutá a nebezpečná doba.

Nejraději vzpomínám na svá chlapecká, bezstarostná léta. Rád jsem chodíval na kopeček zvaný zámek. Tam jsem ve své bujné fantazii snil o dobách dávno minulých. Představoval jsem si, že tam ve skutečnosti byl jen dřevěný, poněkud větší a členitý dům, kterému se říkalo zámek. Ten patřil rodině Kuchařové. Zbyly tam pouze sklepy, stodola a zahrada. Od jihu byl prudký sráz až k loukám a bažinám s rákosím a olšemi. Tam na vyvýšeném ostrůvku stála kaplička sv. Jana Nepomuckého, na kterou bylo ze zámku krásně vidět. Na zámčisku byla rozložitá lípa, která mi sloužila jako rozhledna. Asi 1 a půl km za loukami byla ukrajinská vesnice Janovice (Janeviči), z které v podvečer v létě často se rozléhal zpěv mládeže.Kousek dál od zámku byly Jurínovy rybníky (říkali jsme jim sážovky), kde jsme se v zimě klouzali a v létě koupali. Louky a močály pokračovaly až k Maškové tůni, neboli malému jezírku dokola zarostlému vrbami a olšemi. Tam jsme si s kamarády často hrávali.

Špakov byl za Polské vlády (1930 – 1939) rozdělen na Špakov velký český a Špakov velký ukrajinský a Špakov malý. V české vesnici byla škola, která sloužila pro český, malý, ukrajinský i části Zaricka. Učitelem v době mé školní docházky byl polský učitel Jan Voronič. Byl to můj ideál a vzor a velmi jsem ho měl rád. On si mne také nějak oblíbil a proto mne pověřoval různými povinnostmi, které jsem velmi rád vykonával. Často mne zval k sobě a jelikož jsem rád četl, tak mi půjčoval časopisy a knihy, hlavně historické, které jsem dychtivě četl až ve mně vypěstoval velkou lásku k dějinám, která mně drží dodnes.

Když přišli v roce 1939 Sověti, tak mě pozval na vycházku a tam se se mnou rozloučil a asi za 2 dny ho NKVD odvezli na Sibiř, anebo jako důstojníka v záloze do Katyně. Víc jsme o něm neslyšeli. Byl to dobrý člověk a pro Špakov byl nejen učitel, ale i právník, notář, rádce atd. Sepisoval všechny kupní smlouvy, psal na úřady, radil rodinám i mládeži.

Mezi Špakovem velkým a malým byl hřbitov, který sloužil oběma vesničkám. Každý rok se 16. 5. slavila pouť. Lidé se shromáždili na hřbitově, z Hrušvice přijel kněz a po pobožnosti u kříže se šlo s procesím do vesnice. Modlilo se a zpívalo nábožné písně za úrodu. Před školou bylo ohrazené místo, kde byl kříž a vedle zavěšený zvon. Tam byla opět pobožnost a kněz měl kázání a po něm řečnil učitel. Odpoledne začala taneční zábava v sále u Fialů. My kluci jsme stávali pod okny. Na podzim, v půlce října se slavilo posvícení, do Špakova přijížděli příbuzní a opět se hodovalo, oslavovalo a opět bývaly taneční zábavy a různé radovánky.

Kulturní život probíhal ve Špakově skromněji než ve velkých českých vesnicích, kde byly různé spolky , sokol, české školy, pěvecké a divadelní soubory a jiné. Ve Špakově byla mládež za Poláků organizovaná ve Svazu katolické mládeže. Četlo se hodně českých knih a kalendářů, které se navzájem půjčovaly. Staří občané při večerních setkáních vyprávěli o staré vlasti, kterou jsme i my, kteří jsme jí nepoznali, nadevše milovali.

Naše chalupa – bývalá ruská škola, bylo poslední české stavení, za námi už byly jen Ukrajinci. Naši ukrajinští sousedé, Kolesov a Ševčuk, byli velmi čestní a přátelští. Velmi často nás navštěvovali, hlavně večer a vykládali různé staré historky a pověsti o Špakovu a o starých časech, kterým já jsem velmi pozorně naslouchal.

Řemeslníků Čechů ve Špakově moc nebylo. Byl tam kovář Malý, který pak zemřel a po něm byl Vladimír Mandík, u kterého pracoval můj bratr Vladimír. Koláři byli Holan a můj bratr Josef, ten dělal ode dřeva všechno. Švec Kubový bydlel na Malém Špakově a krejčí Zeman rovněž tam. Zedník byl Karlík. Zeman měl u nás Olejnu a když byl ještě ve Špakově Jurinův parní mlýn, tak tam pracoval můj otec jako strojník a Josef Knop jako mlynář. Asi ve 1936 roce mlýn odstěhovali do Dědkovic asi 10 km od Špakova. Obchod smíšeným zbožím byl u Fialů a u Komárků.

Čas plynul a blížil se rok 1939. V září 39 Německo přepadlo Polsko a tím začala II. světová válka a to byl konec klidného života na Volyni. 17. 9. 1939 přišli na Volyň Sověti. Život se úplně změnil. Několik polských rodin a bohatého Ukrajince vyvezli na Sibiř. Začala kolektivizace, provázena různými nátlakovými akcemi, přesvědčováním a zastrašováním. Malý Špakov se bránil až do války. Byla to těžká doba, nedostatek zboží, fronty v obchodech, velké dodávky zemědělských produktů. Avšak ta nejhorší doba nás teprve čekala.

Začala válka. Německo napadlo SSSR a za 3 dny byli Němci u nás. Někteří Ukrajinci Němce vítali a bláhově se domnívali, že jim Ukrajinu předají, avšak nic z toho se nestalo a na Ukrajině byl vyhlášen Reichskomisariát se sídlem v Rovně.

Nastalo velké pronásledování a vraždění Židů. V Rovně bylo zřízeno na Bílé ulici židovské ghetto. Pomocná ukrajinská policie Němcům pomáhala a bylo vyvražděno moc tisíc židů a sovětských zajatců. V roce 1942 došlo k neshodám mezi ukrajinskými policisty a Němci a policisté utíkali se zbraněmi do lesů a s ukrajinskými nacionalisty založili Ukrajinskou povstaleckou armádu UPA, jímž se říkalo Banderovci (podle jejich vedoucího). Ti chtěli mít Ukrajinu čistou bez menšin, proto se pustili do vyvražďování a vypalování polských vesnic a k vraždění komunistů. Pro nás to nebyli dobré vyhlídky, čekali jsme, kdy dojde i na nás. Naštěstí se tak nestalo, zachovávali jsme přísnou neutralitu, i když v každé české vesnici nějaké oběti byly. Docházelo k potyčkám mezi Banderovcemi a Němci. Němci za to vypalovali a vyvražďovali celé vesnice. Stejný osud potkal i českou vesnici Český Malín. Volyň žila v hrůze a strachu.

Já jsem v té době chodil do školy vyššího stupně v Janovicích, asi 5 km (něco jako za 1. republiky měšťanka). Jednou při návratu domů jsem byl svědkem, jak vraždili židy v Janovicích. několik židovských rodin i s dětmi postříleli v bažině před vrbami. Němci i policisté byli opilí. Byl to hrozný pohled a měl jsem to velmi dlouho před očima.

V únoru 1944 přišli opět Sověti a naVolyni začalo tvrdé pronásledování Banderovců a ti se zase mstili na nevinných lidech. Ve Špakově na Svatodušní svátky 27. 5. 1944 zavraždili Banderovci 7 lidí. Celkem ve Špakově i Ukrajinském bylo zavražděno 16 osob. Byla to doba hrůzy. Čeští hoši, i moji 2 bratři Josef a Vladimír, šli do války jako příslušníci Svobodovy armády. Po válce byla na Volyni stále velmi nebezpečná situace a proto jsme s nadšením uvítali naši reemigraci do naší staré vlasti.“

Václav DUŠEK (Budišov nad Budišovkou, květěn 2004)

Zleva: MUDr. Marie Dušková, její maminka Aloisie a Josef Kubový
Ostrava-Hrabůvka , 30.12.2003

Zleva: Jaroslav Moravec, jeho manželka Alžběta, Anna a Josef Moravcovi
naproti sedící Jarmila Kubová, Fulnek 28.5.2001 - 95 let Josefa Moravce

Zleva: Václav Dušek, Josef Kubový a Markéta Dušková
Budišov nad Budišovkou, 10.5.2004

Zprava: Ing.Jaroslav Kubový, jeho manželka Jana a Josef Kubový
Brno - Úvoz , leden 2004

5. Kulturní a společenský život na Volyni

Dlouhé zimní večery na Volyni byly pro krajany nejen odpočinkem po celoroční dřině, ale také obdobím, kdy se konaly různé kulturně společenské akce. Hrála se divadla, pořádaly se zábavy, organizovaly se různé soutěže a sokolská cvičení apod. Byly to nezapomenutelné chvíle, na které se občané velmi těšili.

Kulturní činnost v obcích organizovali a prováděli především vesničtí učitelé a nadaní jednotlivci, kteří měli většinou pouze základní vzdělání. Jejich láska ke kulturnímu dědictví ve staré vlasti je vedla k pravidelnému studování dovážené literatury z Čech. Získaných poznatků využívali při zakládání různých kroužků, spolků, souborů, při provádění jejich činností a organizování celovolyňských soutěží. To vše přispívalo k prohlubování vlasteneckého cítění, utužování národní minority a šíření české kultury mezi tehdejším zaostalým domorodým obyvatelstvem.

Podobně jako i v ostatních obcích i na Dembrovce bylo několik význačných osobností, které se svou kulturně společenskou činností zasloužily o bohatý a kulturní život v naší vesničce. Jmenujme alespoň několik z nich. Byl to František Dvořák, který založil dechovou kapelu složenou z hudebníků českých obcí Dembrovky, Martinovky a Janovky. Později založil a řídil pěvecký soubor, který střídavě vedl s Josefem Kadlecem. Soubor měl na tu dobu dobrou úroveň, o čemž svědčí jeho umístění na předních místech v rámci různých pěveckých soutěží na Volyni. Po vzniku druhé kapely v obci, založené Teodorem Kadlecem se jeho kapela rozpadla a veškerý svůj volný čas věnoval výhradně výchově mladé generace. Řídil pěvecký soubor, učil děti zpívat a hrát na hudební nástroje. Angažoval se při výchově mládeže. I v sousedních obcích založil „Kolo“ české mládeže v sousední české vesničce Chomoutě.

Dalším vynikajícím hudebníkem byl Teodor Kadlec. Založil vlastní kapelu, známou v širokém okolí. V kapele hráli jeho čtyři synové. Zbytek členů tvořili dembrovští občané Josef Moravec a jeho syn Josef, Bohumil Krušina, Josef Stryja, Václav Kubáček, Josef Zatrapa a další. Jeho nejstarší syn Josef měl vynikající nadání. Své znalosti si doplňoval soustavným studiem oblíbených českých hudebních novinek, objednávaných z Čech. Dokonce komponoval i vlastní skladby.

Zakladatel dechové hudby, starý pan Teodor Kadlec během osvobozování obce v r. 1944, kde fronta stála čtyři dny, když boj utichl v nestřeženém okamžiku opustil sklep, kde se skrývala rodina a rozhodl se vrátit domů, aby odvázal a vyhnal domácí zvířata z hořící usedlosti a odnesl si své oblíbené housličky . To se mu stalo osudným. Ustupující Němci ho zastřelili. Rodina jej později našla mrtvého, jak klečí v kuchyni opřen o židli a ve ztuhlé ruce pevně svírá svůj oblíbený nástroj.

Dalším kulturním projevem bylo ochotnické divadlo, které v obci založil a režíroval Karel Václavík. Divadla se hrála většinou v zimním období. Po představeních se pravidelně konaly taneční zábavy. Divadelní hry se objednávaly v Čechách. Divadelní kroužek si s malými přestávkami ve válečném období udržel svou tradici až do reemigrace.

Nezapomenutelným zážitkem pro občany Dembrovky byla silvestrovská zábava s veselými kuplety na přelomu roku 1939/40. Na sestavení kulturního programu se tehdy podíleli uprchlíci z Československa . Ti po přepadení Polska v září 1939 pod tlakem nacistických metod opustili výcvikový tábor v Leszné u Bazanowicz v Polsku a přišli na Volyň. V obci jim rodiny poskytly dočasné přístřeší a podporu. Jednalo se o Václava Fogelhuta, Otakara Kaminského a Antonína Nechutného. Jejich krátký pobyt, nezlomná víra ve vítězství nad fašismem, osvobození ČSR, povzbudil u krajanů národní uvědomění a vyvolalo ještě větší nenávist proti fašismu.

Nikdo z uprchlíků v obci nezůstal natrvalo. V měsíci březnu 1940 odjeli dál na východ do SSSR. Jejich další osudy zůstaly neznámé.

Po osídlení Volyně se četly knihy dovezené z Čech. Ty si občané půjčovali navzájem. Později byla zřízena obecní knihovna u Václavíků. Knížky a časopisy se objednávaly z Čech. Část z nich, zejména české učebnice, dostávala knihovna darem od různých institucí v ČSR.

Za dlouhých zimních večerů, někdy již v odpoledních hodinách, ženy draly peří pro výbavu dívek. S děvčaty chodívali na draní i chlapci. Většinou sedávali ve vedlejších místnostech, hráli karty, prováděli různé lumpárny nebo se obveselovali vodkou (samohonkou). Vyvrcholením byla „doderná“, která končila malým pohoštěním. Mezi tradiční jídla většinou patřily koblihy, koláče a pečené maso. A samozřejmě že nescházela samohonka.

Krátce po návratu do vlasti František Dvořák založil dechový orchestr, převážně z bývalých dembrovských hudebníků v městysu Slezské Rudoltice. Pro kapelu složil pochod „Návrat do vlasti“. Skladba byla několikrát hrána v československém rozhlase. Pro malý zájem o dechovou kapelu ze strany místního obyvatelstva se kapela rozpadla. Mladí volyňští hudebníci jeho odchovanci, později hráli v různých kapelách na Osoblažsku. V současné době jeho vnuk Stanislav Moravec je vedoucím dechového orchestru v Městě Albrechticích na Krnovsku. Asi za 14 dní po návratu se naposledy sešli členové dembrovského pěveckého kroužku na pohřbu Emilce Vegrichové, rozené Denysiukové, kde pod vedením Františka Dvořáka se rozloučili se zesnulou, zazpívali několik pohřebních písní a tím činnost jejich kroužku skončila.

S úctou vzpomínejme na všechny ty občany, kteří mají neocenitelnou zásluhu na vznik obcí na Volyni a jejich hospodářský, kulturní a společenský rozvoj. Byli to poctiví, pracovití a oddaní vlastenci, kteří neznali únavu a kteří veškerý svůj volný čas věnovali kulturnímu a společenskému životu v obcích. Nezastupitelnou úlohu sehráli v rozvoji kultury a vzdělanosti domorodého obyvatelstva. Některé české tradice, zvyky a obyčeje se u ukrajinského obyvatelstva dochovaly dodnes.

Vladimír SAMEC

6. Vzpomínka na 1. máj na Volyni

Jsou chvíle v lidském životě, na něž se nedá zapomenout. Měsíc máj, jenž v květy strojí přírodu a lidskou duši povznáší, je mládím lidského stáří, je dobou, kdy mysl člověka mladého bloudí v květech štěstí a člověka staršího se vrací a nutí jej, aby vzpomínal...

Člověk má hodně pěkných vzpomínek. Jen ten, kdo bere život lehce na váhu, přijímá jej tak, jak přijde, lehce zapomíná. Vše, co bylo, patří minulosti. Ale opravdu vše patří minulosti? Vždyť jsou chvíle v životě, na něž se nezapomíná. Ze vzpomínek člověk čerpá sílu pro přítomnost a vzpomínky hladí člověka v každé době, vzpomínky na to dobré, na to krásné...

Vzpomínám si na jednu báseň volyňské Češky, kterou napsala do našeho týdeníku „Krajanské listy“ na Volyni :

„Až se louka zazelená
chtěla bych tam jít
a své strmácené nohy
v trávu ponořit.
Do travičky mezi kvítí
pohodlně usednout
a na dávná prchlá léta
klidně sobě vzpomenout.“

Autorka měla jistě život těžký, ale přesto ráda vzpomíná. Vzpomíná, jak se těšila na luka, až se zazelení, jak sedala do trávy s pocity štěstí v srdci. Pro ni určitě život nešel jen tak jednoduše dál, pro ni byly vzpomínky pobídkou pro život, byť jen krátké vzpomínky :

„Vzpomínka nejednou zacinká
jako když ptačátko
usedne na krátko
tichounce na větve,
zahřeje srdce tvé.“

A vzpomínek, věřím, má každý hodně. Každý má jinou a každý jinak vzpomíná. Moje vzpomínka – a myslím, že bude vzpomínkou všech Volyňských – patří vlastně období jara, patří máji na Volyni.

Není krásnějšího měsíce v roce, než máj. Snad proto, že zanechal ve mně nezapomenutelný dojem, snad proto, že tam na Volyni byl tak krásný. Ale nejen proto! Máj na Volyni – dnes vzpomínka na rodný domov, na domov dětského života. A kolik je těch, kteří vzpomínají se mnou. I když vlast nás přijala do svého klína a mile hřeje, nelze zapomenout na prosté rodné chaloupky, plné štěstí a radostného života, tam – daleko na Volyni. Kolik něhy, starosti a štěstí, bolesti a smutku skrývají pod sebou jejich doškové střechy! Kolik potu a mozolů bylo vloženo do tohoto rodného domova! Kolik kouzla je skryto v tomto rodinné´m prostředí! To víš jen ty a já. Já, který to píši a ty, který vzpomínáš se mnou. V nás vzpomínky stále žijí a v nich žije vše, co bylo krásné.

A pro mne byl krásný máj na Volyni...Vzpomínám na příchod jara do našich dědin. První paprsky jarního slunce něžně pohladily naše vísky na znamení, že život se znovu probouzí. A slunce hřálo, život pučel...

Brzy se chalupy skryly v zeleni zahrad. Tisíce květů višní a jabloní zavoní opojnou vůní života. Jednoduché akordy hudby zní zahradou. Včelky v plné práci oblétávají každý otevřený květ a soutěží. Vše dýchá nových životem, krásným a snad bezstarostným.

Krásný je máj na Volyni! Pamatuješ si luka, první blatouchy a později tisíce květů různých barev? Oko nelze krásou nasytit. Sedneš si po práci za soumraku na lavičku u domova a vdechuješ svěží jarní vzduch. Měsíc se vyhoupl na oblohu. Volně se stmívá. Nad hlavou proletěl čáp. Byl ještě na lovu a pozdě se vrátil. Po chvilce slyšíš, jak jej přivítala u souseda na střeše jeho „paní“ klapáním zobáku. Snad byl napomenut, že se toulal. Nasloucháš dál. V čapí rodině nastal klid. Večerní nálada. V dálce úplný jazz. Tisíceré hlasy žabího „kuňkání“ se nesou ozvěnou. Zamyslíš se. Usínající příroda klidně dýchá vlahým dechem noci.

A tobě je tak lehce, tak dobře. Jsi doma, u prahu rodné chaloupky. Jak je krásné žít, těšit se a žít! Pamatuješ se? Bylo ti tak dobře, tak lehce na staré lavici pod dvěma kaštany. Myslel jsi tehdy o štěstí a kouzlu domova. Já také!

To bylo v máji na Volyni...

Vladimír ŘEHÁK

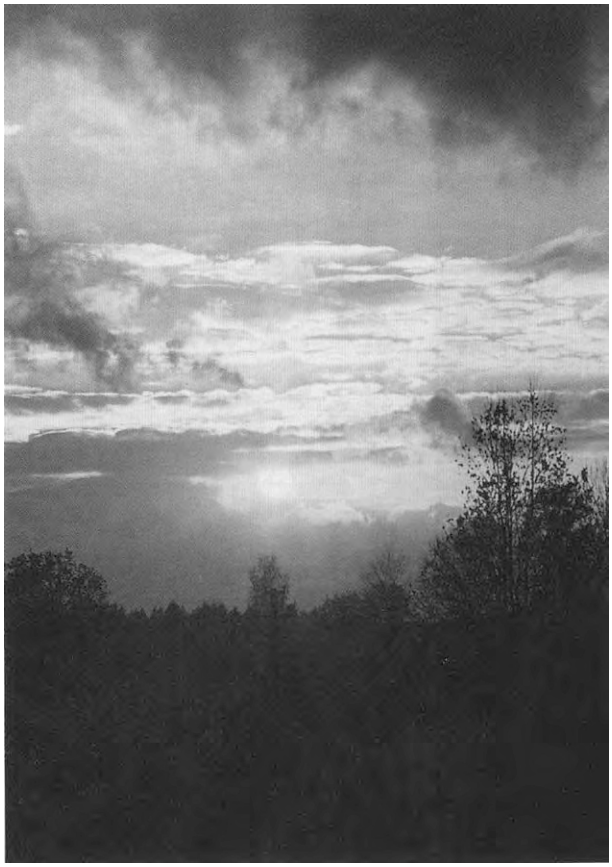

7. Z rodinné kroniky Rostislava Zemana nar. 1943

Rozsáhlá rodina Zemanova pochází z obce České Libchavy č. 62, okres Ústí nad Orlicí. Zemanovi měli na vesnici několik domků a to č. 36, 62, 94 a 136. Obec dosud existuje a má směrovací číslo 561 14. Josef Zeman si vzal za manželku Františku, dceru sedláka Františka Votavy z Koldina č. 33. Měli spolu 10 dětí – 5 dcer a 5 synů.

dcera	Anna	nar.	2. 1. 1838
syn	Josef	nar.	22. 2. 1841
syn	František	nar.	1. 4. 1843
dcera	Františka	nar.	26. 3. 1845
syn	Antonín	nar.	25. 10. 1847
syn	Václav	nar.	3. 6. 1849, který jako malý, zemřel
syn	Václav	nar.	22. 8. 1850
dcera	Amálie	nar.	5. 1. 1853
dcera	Cecílie	nar.	2. 4. 1855
dcera	Barbora	nar.	16. 8. 1858

Všímejme si cesty dvou Zemanů a to Františka a Antonína.

František ZEMAN**,** nar. 1. 4. 1843 pro neshody s otcem, musel opustit hospodářství a odjíždí na Volyň se 4 dětmi a ženou Annou, která byla v jiném stavu. Cestou na Volyň mu žena s dítětem umírá.

Děti jsou : Josef Zeman - Stodolský, bydlel ve Velkém Špakově
Jan Zeman – Krejčí, bydlel na Malém Špakově, který při různých příležitostech a událostech, skládal všelijaké kuplety, básně a písně
Václav Zeman, bydlel na Chomoutě.

Antonín ZEMAN**,** nar. 25. 10. 1847, bratr Františka si vzal za manželku 17 letou Kateřinu Kuchařovou. Kateřina dostala věnem 50 ha polnosti a bydleli na „Kuchařovém zámečku“ – honosnějším hospodářství ve Velkém Špakově, viz. foto.

Měli spolu 3 děti :
Anna nar. 1880 – dostala věnem 4 tis. rublů ve zlatě
Josef nar. 1882 – dostal věnem 50 ha polností
Ludmila nar. 1886 – dostala také věnem 4 tis. rublů ve zlatě.

Antonín Zeman byl ke své manželce velmi krutý, ale využíval její dobroty. Kateřina ve svých 36 letech přestala chodil a 10 let ležela jen na posteli. Ve svých 46 letech umírá. Podruhé se oženil s vdovou Klepsovou, která měla polskou národnost. Spolu vychovávají dceru a syna z jejího dřívějšího manželství.

Syn Karol Klepsa měl také 2 děti – dceru Geňu a syna Vladimíra, který se narodil 6. 9. 1924. Vladimír Klepsa byl vychováván od svých mladých let u rodiny Zemanové. V roce 1944 dobrovolně vstoupil do 1. československého armádního sboru v SSSR a dělal pomocníka velitele. Po válce bydlel v Hladkých Životicích a pak se přestěhoval s rodinou na Hutisko, kde jeho rodina dosud žije.

Anna Zemanová, nar. 1880 se provdala za učitele Kačera, který bydlel v Kvasilově. Dětí měli hodně, ale zůstali jen 2 synové. Syn Josef se oženil s Hlaváčkovou a bydleli u Hlinska. Druhý syn Vladimír se oženil s ruskou učitelkou Leonilou. Děti neměli. Vladimír vystudoval pravoslaví a stal se pravoslavným knězem a sloužil v Ulbárově. Po příjezdu do Československa, pak bydlel v Uničově. Oddával také Vlastu Svobodovou, když si brala Jana Sikoru.

Ludmila Zemanová se narodila roku 1886 v „Kuchařově zámečku“. Provdala se za Josefa Sádlo a bydleli ve Velkém Špakově, měli spolu 3 děti, ale všechny zemřely. Josef Sádlo odjel do Ameriky a už se nikdy nevrátil. Ve svých 38 letech se Ludmila v roce 1924 znovu provdala za Václava Fialu, ten byl o 10 let mladší, narozen v roce 1896. Ludmile a Václavu Fialovým se 4. 3. 1929 narodila dcera Vlasta.

V lednu 1944 maďarští vojáci, kteří bydleli u Fialů nešťastnou náhodou zastřelili Václava Fialu na dvoře jejich vlastního domu. V roce 1947 pak Ludmila Fialová spolu s dcerou Vlastou přijely do Československa a bydlely společně i s manželem Vlasty – Svobodou v obci Bílov u Bílovce. V roce 1962 se všichni přestěhovali do Přerova, kde se v červnu 1962 Vlasta rozvádí a 22. 6. 1965 se znovu provdala ve svých 36 letech za Jana Sikoru a mají syna Romana. Ludmila používala i jméno Amálka. Je pochována v Přerově na hřbitově. Její dcera Vlasta zemřela 15. 6. 2004.

Josef Zeman, nar. 1882, bydlel ve Velkém Špakově. 4. 5. 1903 si vzal za manželku 17 letou Marii Šteklovou. Svatbu měli v „Kuchařově zámečku“. Měli spolu 2 dcery – Marii, nar. 1904, která zemřela, Annu, nar. 1905 a syna Rostislava, nar. 1906. V roce 1912 mu žena zemřela. Oženil se tedy podruhé s Olgou Kolářovou, nar. 1896 a s tou měl 3 dcery – Libuši, provdanou Novotnou, která zůstala v Rusku, její manžel pocházel z Kvasilova, dceru Naďu, provdanou Papoušková a dceru Věru, provdanou Pospíšilová.

Za 1. světové války se Josef Zeman přestěhoval do Zdolbunova a pracoval na dráze jako strojvůdce lokomotivy. V této době byl život rodiny velmi chudý a proto se Josef Zeman znovu stěhuje na Velký Špakov, kde koupil „cháť“ – domek. Vedle domku pak přistavil VOLEJNU, kde dělal kroupy, hrečku, proso a volej. Volejnu si postavil celou sám. V širokém okolí byl známý jako Zeman – Volejník. V době rozkvětu Volejny byl také aktivním vedoucím představitelem Sboru dobrovolných hasičů na Špakově v roce 1920, viz. foto.

V roce 1944 byla jeho žena Olga zabita banderovci a celá budova jimi zapálena, shořela. Josef Zeman s nejmladší dcerou Věrou se proto stěhuje na Malý Špakov do usedlosti svého syna Rostislava, který v té době slouží v Československé armádě. V roce 1947 odjíždí Josef Zeman s celou rodinou do ČSR. Na Osoblažsku bydlí ve vesnici Kasnice, svůj život však dožívá s macechou své druhé ženy Barborou Kolářovou. Stěhují se pak do Kujav a žijí zbytek života u dcery Věry Pospíšilové. Pohřbeni jsou v Kujavách.

Syn Josefa Rostislav Zeman se narodil 11. 8. 1906 ve Velkém Špakově, za manželku si vzal Boženu Votavovou, nar. 19. 2. 1912 v Chomoutě. Bydleli na Malém Špakově a měli spolu 2 děti a to Marii, nar. 2. 4. 1938 a Rostislava, nar. 2. 1. 1943. Dcera Marie se provdala za Josefa Vaněčka a bydleli spolu ve Stachovicích. Syn Rostislav si vzal za maželku Annu Milatovou, nar, 13. 5. 1946 a bydlí spolu v rodinném domku v Kopřivnici.

Rostislav Zeman starší, pracoval v zemědělství. Po osvobození Ukrajiny se v březnu 1944 přihlásil do Československé armády v SSSR, prošel bojovou cestou Československé jednotky. Po válce zůstal v Československu. Dekretem o půdě jim byla přidělena usedlost v Hladkých Životicích č. 79 s přídělem 13 ha půdy. V roce 1956 se stali členy zemědělského družstva, kde pracovali až do odchodu do důchodu. 18. 7. 1987 Rostislav Zeman umírá, jeho manželka Božena zemřela 19. 5. 1994.

Pokračovatelem rodu je opět Rostislav Zeman, nar. 26. 9. 1971, bydlící v Kopřivnici se svým otcem. Nejmladším pokračovatelem rodu ve 4 generaci, je Rostislav Zeman, narozený v roce 2002.

Tolik z rodinné kroniky Rostislava Zemana, nar. 1943.

Božena Zemanová s dětmi - rok 1945
Mařenka 7 let, Rostík 2 roky

Mařenka a Rosťa Zemanovi
Hladké Životice 1949

Rodina Rostislava Zemana, rok 1948

Djecezja
Łucko-Żytomierska
Parafja Klewańska
Dnia 29 Września 1935 r.
№ 401.
Pocztalstacja Kolejowa Klewań
Ziemia Wołyńska

Metryka Urodzenia.

Według Księgi metrykalnej Klewańskiej Rzymsko-Katolickiej parafji z 1912 roku № 24. Bożena, córka Józefa i Amalji z Wendolskich, ślubnych małżonków Wotawa, narodzona dnia 11 Lutego tysiąc dziewięćset dwunastego roku w Peredziach Klewańskiej parafji.-

Ks. Z Grzegorzewicz

Proboszcz Klewański.-

Rodný list Boženy Votavové, nar. 19.2.1912, provdané Zemanové.

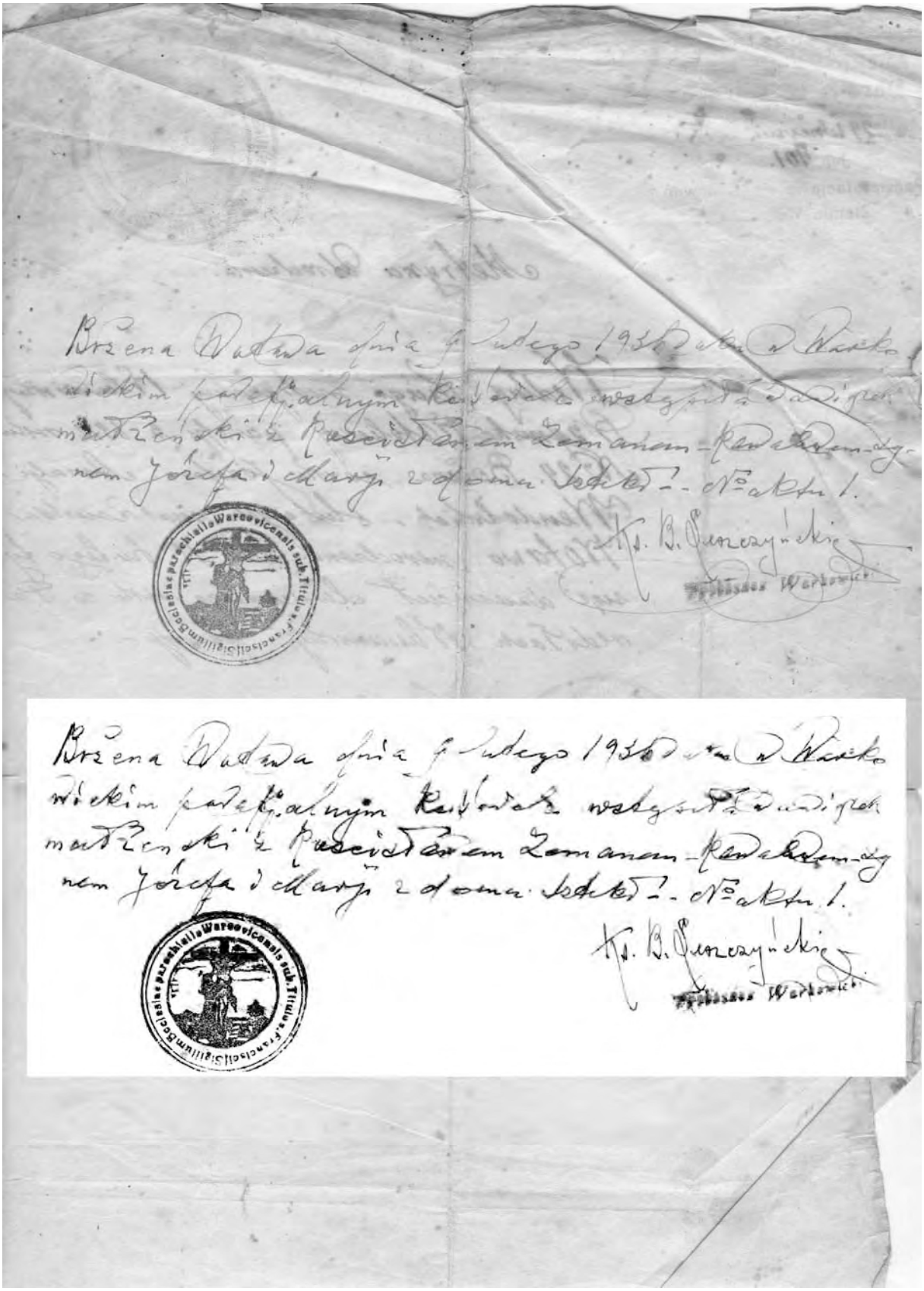

Oddací list Boženy Votavové a Rostislava Zemana – rok 1936.

Svatba Josefa Zemana s Marií Šteklovou ve Velkém Špakově na zámečku - 4.5.1903
Pod ženichem sestřenice Jurinová, před nevěstou Ludmila Zemanová (s drdolem), u zdi domku vpravo (s větším vousem) Antonín Zeman (otec ženicha), po jeho levé ruce jeho druhá žena Klepsová.

Kuchařův zámeček rok 1904
Zleva sedí Šimsová, vedle její manžel, v klobouku je voráč, vedle v čepici Zeman (krejčí), s koštětem jeho žena, vedle stojí Jurinová a Fialová Ludmila, u stromu stojí Josef Zeman s manželkou.

Václav Fiala jako řeznický učeň s noži v rokou
rok 1912

Na koni sedí Vladimír Kačer, koně drží voráč, a v zahrádce je maminka
Anna Kačerová

8. Dopis Vladimíra KLEPSY rodině Ludvíka KNOPA

Dne 14. 4. 1945

Vladimír Klepsa

Dobrý den drazí sousedé.

V několika slovech tohoto dopisu předávám Vám i Mavrom pozdrav. Jsem živ i zdráv, čehož i Vám z celého srdce přeji.

Milý strejdo, obviňujete mě, že Vám nepíšu. Poslal jsem Vám 2 dopisy, ale nevím, zda jste je dostali. Napsal jsem Vám i Ženi (Malých) celkem asi 10 dopisů, ale nedostal jsem na ně žádnou odpověď.

Milý strejdo, Ty víš, co se stalo s mým přítelem, on Vladimír (Knop) padl ze 14. na 15. října 1944. Vláďa byl dobrý kamarád, měli jsme se rádi a byl jako můj bratr. Těžko se mě o tom hovoří.

Sáša (Malý) padl 7. 3. 1945.

Po Vláďovi mám doklady i fotografie a po Sášovi břitvu. Nashledanou a buďte zdrávi.

Až bude po vojně, tak Vám napíšu více.¨

Kamarád Vládi a Sáši Klepsa Vladimír, čekám dopis.

Pozdravujte všechny známé, tetičky i Fijalovi s Bohem a nashledanou

Klepsa Vladimír

(Dopis je přeložen z originálu, který byl napsán v ukrajinském jazyce.)

9. Používaná slova na Volyni

Akorát - je to dobré, přesné
Almara - skříň na šaty (někdy se zrcadlem)

Banderovci - ozbrojené oddíly, bojující za samostatnou Ukrajinu pod vedením svého vůdce BANDERA proti Sovětské moci
Batina - tvárnice ze směsi hlíny, plev a slámy, smíchaná s vodou
Batinový domek -domek postavený z batin, někdy z dlouhé slámy namáčené v hlíně a písku, smíchané s vodou a vzájemně propletené (dnes ekologický a teplý)
Beranice - teplá vysoká čepice s klapkami na uši
Brány - 3 části dřevěné či železné konstrukce s trny asi 12 -15 cm dlouhými (k rozbíjení hlíny), složenými vedle sebe v šířce 2,5 m
Brička - slavnostní kočár
Burka - dlouhý plášť z vlněné látky a s kapucí
Bukše - kovová konycká část hlavy kola vozu
Butylka - láhev
Burák - řepa
Bráha - odpad při pálení domácí pálenky
Bajstruk - nemanželské dítě
Bláta - podmáčené louky a bažiny

Cajk - bavlněná látka
Cajkové kalhoty - kalhoty z bavlněné látky

Čabraka - zábrana proti mouchám na prsa koně
Čelo - přední část postele u hlavy
Černá máčka - jídlo – sušené švestky, jablka a hrušky s bramborovými knedlíky
Černidlo - inkoust, používal se při psaní perem či brkem

Díž - kulatá, trochu konická dřevěná nádoba na zadělání těsta na chleba
Došky - svazky žitné slámy, sloužící jako krytina hospodářských budov
Drabina - žebřík
Dračky - draní peří v zimním období skupinou žen
Drůček - silnější kulatá tyč na oddělení dobytka
Držák - řetízek na ojeti k přivázání chomoutu koně

Fasuněk - lehký vůz s nižšími nástavci boků vozu
Fitil - ventilek do duše kola
Firháňky - záclony
Floky - dřevěné hřebíky pro ševce na opravu obuvi
Frenč - sako se zapínáním až ke krku s límečkem či stojáčkem
Fufajka - prošívaný zimní kabát se zapínáním ke krku
Fusekle - ponožky pánské

Gamora - duše, plášť na kolo
Galife - rajtky - nad koleny rozšířené kalhoty (vojenské)
Gánek - veranda
Gryf - šroub do podkovy koně (v zimě špičatější, aby se zarazil do ledu a kůň měl dobrý záběr)

Hnojnice - močůvka
Hřečka - pohanka
Hruzovník - nákladní auto

Harka - kultivátor
Hrubka - kachlová kamna
Hrabačka - 2 m široký stroj pro 1 koně k hrabání sena či slámy
Holinky - vysoké boty pracovní, nebo leštěné sváteční
Hrabice - kosa s obloukem s výplní na sekání obilí

Chabar - podvodník, dávat Chabara – podplácet
Chomout - oválný postroj, dával se na krk koně na podušku

Jahelník - kaše z jahel a sušeného ovoce

Kozlík - sedadlo na voze
Kvas - částečně lihový nápoj PIVO, hrušky, jablko, chleba
Kaloše - nízké gumové boty – větší velikosti, aby se mohly natáhnout na válenky
Knejp - ševcovský nůž
Klanice - boční upevnění prken či žebřin vozu (někdy Slupice)
Klapky - byly na ochranu koně v části očí při jízdě, aby zvlášť mladý kůň nebyl divoký a neviděl koně vedlejšího
Kolejka - zástup lidí, fronta na něco – potraviny, zeleninu
Krchov - hřbitov
Krůček - malá láhev 1/3 litru
Kulak - zámožnější sedlák

Liška - límec okolo krku z liščí kožešiny pro ženy
Ližiny - spodní část vozu, mezi přední a zadní částí
Loukotě - výplň obruče kola u vozu

Mandel - do kříže složené snopy obilí, klasy dovnitř 4 x 4 snopy + 1 (a pak přikryté čepicí)
Misník - příborník, část kuchyňského nábytku
Mufky – štucly - ochrana rukou žen a dívek před zimou a chladem. Nosily se před tělem, někdy na šňůrce na krku. Dávaly se do mufek kapesníčky, zrcátka, hřebeny. Měly na krajích gumky, aby nefoukalo do vnitř a do rukávů.
Mašinka - jakýkoliv strojek na maso, mák
Mlejnek - strojek na čištění máku, jetele, pohanky apod.
Mork - plošná míra v carském Rusku (0,6 ha)
Nahajka - karabáč – pomlázka

Norník - pluh bez předních koleček

Ohlávka - postroj na hlavu koně
Onuce - kousek látky na ovinutí nohou do vysokých bot místo ponožek
Obrok - směs řezanky a ovsa pro koně
Oplen - přední část nápravy vozu
Oringle - naušnice
Opratě - dlouhé kožené pásky asi 8 m dlouhé, 3 cm široké z kůže na vedení koní, dávaly se přes chomout k ohlávce koně
Oje - tyč zastrčená do vozu, slouží k ovládání vozu, z každé strany oje byl kůň. Někdy i jeden kůň.
Okov - nádoba na čerpání vody u studny

Pasák - pásl ovce, krávy, koně, prasata
Panák - složené snopy obilí na stojato
Pastorek - převod mezi žentourem a strojem – řezačka, pila, mlátička
Paravoz - lokomotiva
Povříslo - stočený kus slámy ze žita na vázání snopu obilí
Pomeje - zbytky od jídla – dávali se prasatům
Patelna - pánev v kuchyní
Papirus - cigareta
Papirusnice - špička na cigarety
Pavuza - kulatá tyč asi 6 m dlouhá na uchycení sena či snopů obilí na žebřiňáku, přidělávala se provazem k žebřinám z přední i zadní části
Papacha - zimní panská čepice – beranice na uši
Pavuzák - provaz k upevnění pavuzy
Pero - na psaní ve škole, dříve se namáčelo do inkoustu
Pelest - bok postele
Poduška - oválná prošívaná podložka ze žíní, dávala se pod chomout na krk koně
Plotna - kuchyňská kamna
Plavajs - tužka na psaní
Poteh - kožený pásek pro ševce na držení obuvi
Podkova - obutí pro koně letní a zimní – kování koně
Postraňky - boční popruhy od chomoutu k rozporce u vozu
Pomidor - rajče
Pilotka - angorská čepice pro děvčata a ženy
Placky - těsto někdy s mákem, pečené přímo na tálech plotny
Půšorky - lehké kožené koňské postroje
Pumlíč - míč, balón

Ráf - obruč kola u vozu
Rádlo - pluh na ohrnování okopanin – brambor a řepy
Rolničky - drobné zvonečky na krku koně asi 6 cm široký řemínek. Používali se při svatbách a slavnostních příležitostech. Krásně zvoní při jízdě na saních v zimě či v kočáře.
Roubík - asi 15 cm dlouhý kousek klacku k vázání snopu na poli
Rover - pánské či dámské kolo
Rozvora - spojovací dřevěná tyč přední a zadní části vozu
Rozporka - sloužila k zapřažení koně do vah, připevněných do vozu

Řezanka - drobně nařezaná sláma pro koně, nebo skot (sečka)

Saltyson - tlačenka
Sráč - dřevěná kadibudka umístěná obyčejně na dvoře
Skarpetky - dámské ponožky
Sulc - rosol ze zabíjačky, velmi oblíbené jídlo
Stoupa - nádoba na tlučení máku – dřevěná
Sekačka - žací stroj na sekání trávy i obilí do řádku
Strožok - podklad z dlouhé žitné slámy v látce pro spaní – dnes matrace
Seknice - pokoj v domě – obývák
Sirob - sladidlo z cukrové řepy

Šulák - pták – káně či jiný dravec
Šajba - řemenice
Šíny - kolejnice
Šlehy - slavnostní postroje koní místo chomoutu
Šmíř - kolomaz na mazání vozu
Šorník - sedlář a čalouník, šil chomouty, podušky, postroje pro koně i krávy
Špice - výplň loukotě a hlavy kola u vozu

Tufle - polobotky
Turma - vězení
Trnož - lišta mezi nohy stolu asi 10 cm na zemí. Někdy se na ní odkládaly nohy pro pohodlnější sezení.

Udidlo - 2 kovové části ohlávky, dávaly se do tlamy koně a slouží k vedení koní pomocí opratí
Ušanka - čepice zimní s krytím na uši

Vál - asi 2 m dlouhá válec, obyčejně dřevěný na rozbití hrud a vyrovnání půdy pro setí a branování. Někdy měl sedátko na sezení.
Válenky - dnes kozačky – holínky z teplejší filcované látky s koženým spodkem
Valcha - vlnitý plech, někdy smaltovaný v dřevěném rámu o velikosti 35 x 45 cm, sloužila k praní prádla
Vareniky - knedlíky s tvarohem, marmeládou či povidly
Vazák - kousek řemínku s přezkou na hlavu koně k uvazování ve stáji
Verpánek - stolek pro ševce
Vijalka - stroj na ruční čištění obilí po výmlatu
Vlasovci - bojovníci pod vedením generála Vlasova
Vlňák - větší vlněný šátek s třásněmi nebo bez nich, nosil se přehozený přes ramena místo kabátu
Voráč - čeledín
Vůz - zemědělský pohyblivý prostředek se 4 koly k vození brambor, řepy, trávy, jezdilo se s ním na pole. Někdy měl v předu kozlík na sezení.
Výhon - louka, větší prostranství sloužíci pro vyhánění slepic, hus, kachen apod.

Vyobrechcovat - pěkně se upravit
Vyplenit - pozabíjet a zničit
Vydrancovat - vykrást a zničit

Závěrucha - silný vítr se sněhem
Zic - sedadlo na kole či dřevěné sedátko na voze
Zouvák - šikmé prkénko s půlkulatým otvorem na zouvání bot či vysokých holínek

Žebřiňák - asi 5 m dlouhý vůz se žebřinami na svážení sena či obilí
Žebřiny - boky vozu na svoz obilí nebo sena
Žentour - soukolí, které pohánělo řezačku, mlátičku – pohonem byli koně, krávy (chodilo se dokola)
Žnivárka - žací stroj na sekání obilí, který pomocí 4 lopatek přenášel posekané obilí na vedlejší řádek
Žorno - šrotovník na obilí

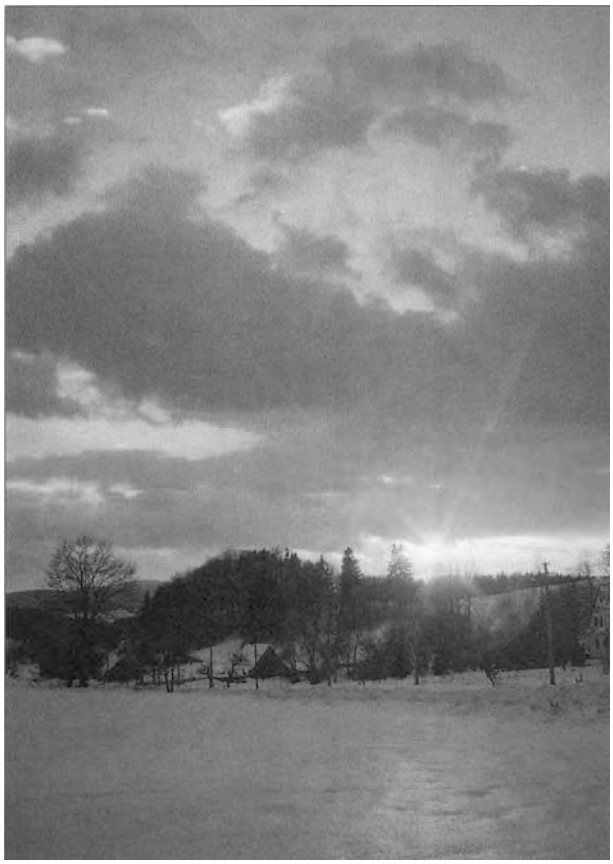

XXI. DOSLOV

V tomto svém zpracování MINULOST ZAVÁTÁ ČASEM, jsem se snažil zachytit pár stránek života ve Velkém Špakově, ale nejen v něm, nýbrž Čechů vůbec, žijících v jeho okolí – na Volyni.. Některé události jsem zaznamenával z vyprávění svých rodičů Josefa a Marie Kubových a pamětníků Josefa, Anny a Jaroslava Moravcových z Fulneku, Vladimíra Duška z Vlkovic, Františky Kubové z Kostelce, ing. Jaroslava Kubového z Brna, Vlasty Sikorové, Marie Svobodové z Přerova, Václava Duška z Budišova nad Budišovkou, Josefa Hynka z Kanady a Rostislava Zemana z Kopřivnice.

Používám i několik článků, které byly v minulosti zvěřejněny ve Zpravodaji Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel a mají vztah k místům, o kterých se zmiňuji.

Dobové fotografie ukazují na školní léta, na život Čechů na Volyni a doplňují tak psaný text. Poznáváme z nich, jak se Volynští oblékali, jaké měli hospodářství, jak se bavili a hlavně, jak pracovali – jak plynul rok i den.

Uplynul již značný čas – letos, je tomu již 57 let, kdy jsme přijeli do staré vlasti – země svých prarodičů. Většina z nich pocházela z jižních Čech, okolo hradu ORLÍK a obcí KOŽLÍ, ORLÍK, LETY, ZDUCHOVICE, ROHOZNÁ, VITEJOVES okres Polička, ze Severních Čech z vesnice JIŘETÍN, z obce ČESKÉ LIBCHAVY a řady dalších vesnic.

O Velkém Špakově nebylo nic napsáno ve VĚRNÉ STRÁŽI – týdenníku Svazu Čechů z Volyně, který v poválečných létech psal historii mnoha českých obcí na Volyni. Mnohé fotografie jsou zaváté časem a řada mladých, kteří je vlastní ani neví, kdo se na nich nachází. Ukazují však dobu, ve které se žilo. Fotografie a další materiály jsem dával dohromady postupně od roku 2000. Různé vypravování jsem si postupně zaznamenával do Rodinné kroniky.

Dále bylo čerpáno z :

VACULÍK	Jaroslav	**D**ějiny Volyňských Čechů	2001
HOFFMAN	Jiří	**K**ronika obce Martinovka	1965
BAČOVSKÝ	Miroslav	**80** let v cizině – Kronika české obce Chomoutu na Volyni	1993
ŠÍMA	Jindřich	**O**sudy českého vystěhovalce	2003
VLK	Josef	**H**istorie českého Boratína	2000
a dále pak z		**K**alendáře Volyňských Čechů rok 1937 a 1938	
		Zpravodaje Sdružení Čechů z Volyně	

Mé poděkování patří všem, kteří mi zapůjčili fotografie a různé materiály . Jsou to :

Rodina	Bačovských	z Fulneku
Rodina	Duškových (Aloisie)	z Ostravy
Rodina	Duškových (Vladimíra)	z Vlkovic
Rodina	Duškova (Václava)	z Budišova nad Budišovkou
Rodina	Dragounova	z Kujav
Rodina	Horutova	ze Stachovic

Rodina	Kubová	z Kunína
Františka	Kubová	z Kostelce
ing. Jaroslav	Kubový	z Brna
Alžběta	Matějková (Vohralíková)	z Fulneku
Rodina	Moravcova	z Fulneku
Josef	Novák	z Kostelce
Rodina	Řehounkova	z Vlkovic
Rodina	Soukupova	z Hladkých Životic
Rodina	Šrekova	z Fulneku
Vlasta	Sikorová (Fialová)	z Přerova
Dobroslav	Zajíček	z Kujav
Emil	Zajíček	z Jistebníku
Rostislav	Zeman	z Kopřivnice

Mé poděkování patří i těm, kteří mi při zpracovávání materiálů pomáhali a to paní Emilii Bartoňové, Vladimíru Pojdovi a ing. Václavu Langerovi. Zvláštní dík patří panu Rostislavu Zemanovi, který zajistil vytištění této publikace.

Zprava Ing.Václav Langer a Josef Kubový ve Fulneku 16.6.2004

Marie Svobodová a Josef Kubový, Přerov 18.4.2004

Marie Svobodová a dcerou Marií Horutovou
Přerov, duben 2004

Zleva: Terezka a Dobrouš Zajíčkovi a Josef Kubový
nad historií Špakova - Kujavy 27.6.2004

XXII. Přílohy

a) Dokumenty

1. Carský dekret (1870) jedna stránka ze čtyř
2. Dějinné souvislosti
3. Mapa správního rozdělení Volyně
4. Dopis Rostislava Kopeckého rodině
5. Oznámení o zahynutí Rostislava Kopeckého
6. Poslední 24. dopis Vladimíra Knopa rodičům
7. Originál dopisu Vladimíra Klepsy Ludvíku Knopovi
8. Oznámení, že Vladimír Knop padl
9. Křestní list Jana Duška – 1828 Lety č. 13, okres Písek
10. Křestní list Václava Duška – 1858 Lety č. 13, okres Písek
11. Křestní list Václava Dvořáka – 1863 Vítějoves, okres Polička
12. Úmrtní list Kateřiny Havlíčkové, nar. 1852
13. Křestný a rodný list Marie Daňhelkové – 1874 Vestec, okres Příbram
14. Rodný list Marie Svobodové – 1903 Špakov
15. Oddací list Josef Kubový a Marie, Růžena Zajíčková – 1908
    Rodný list Josef Kubový – 1908 Ploska
    Rodný list Rostislav Kubový – 1913 Ploska
16. Vkladní knížka Václava Duška – 1917 Rovno
17. Platební příkaz Vladislav Svoboda – 1938
18, Plánek ohraničení pozemků lesa rok 1927
19. Opční osvědčení – Josef Kubový 12. 2. 1947
20. List o přesídlení – Vladimír Kubový 15. 3. 1947
21. Soupis zanechaného jmění – Josef Moravec 10. 3. 1947
22. Soupis zanechaného jmění – Ludvík Knop 10. 3. 1947
23. List o přesídlení – Václav Klopecký 15. 3. 1947
24. List o přesídlení –Zemanová Božena 15.3.1947
25. Soupis zanechaného jmění – Zemanová Božena 10.3.1947
26. Potvrzení o sňatku Libuše Průšové a Václava Vohralíka, 8.10.1934

b) Články ze Zpravodajů Svazu Čechů z Volyně

1. 70 let České matice školské v Lucku
2. 50. výročí osvobození Dembrovky
3. Katolická komunita na Volyni – Martinovka
4. Kněz Josef Stříž a jeho působení mezi Volyňáky
5. Ze života Rovenského rodáka Jana Nováka
6. Nad stránkami naší historie
7. Rok 1919 na Volyni, Hašek na Volyni
8. Zemřel Eduard Haken
   Hrdinství a odvahy není nikdy nazbyt

c) Fotografická část

a) Dokumenty

1. Carský dekret

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, въ 10-й день Іюля 1870 года, Высочайше утвердить соизволилъ положеніе Комитета Гг. Министровъ о водвореніи чеховъ въ Волынской губерніи.

1. Согласно сему предлагается чехамъ переселенцамъ, по каждому поселку отдѣльно, подать прошеніе о принятіи ихъ въ подданство, за подписаніемъ всѣхъ домохозяевъ, ихъ совершеннолѣтнихъ дѣтей и родственниковъ, съ приложеніемъ о своемъ званіи документовъ, съ которыми они прибыли въ Россію. Въ прошеніяхъ этихъ чехи должны объяснить къ какому сельскому крестьянскому обществу и волости они желаютъ быть причислены; если же намѣрены образовать изъ себя отдѣльныя общества и волости, то должны выразить свои по этому предмѣту желанія.

2. На основаніи вышеприведеннаго, Высочайше утвержденнаго положенія Комитета Гг. Министровъ, чехамъ переселенцамъ, по принятіи ихъ въ Русское подданство, предоставляются слѣдующія права и преимущества:

а) Они могутъ быть водворяемы или въ селеніяхъ и деревняхъ, или же на фермахъ и хуторахъ, подчиняясь во всякомъ случаѣ, по отдѣльному, а общему для прочихъ состояній, мѣстному завѣдыванію и управленію. (Высочайше утвержденное мнѣніе Общ. Собранія Госуд. Совѣта 18-го Декабря 1861 года, обнародовано указомъ Правительствующаго Сената 23-го Января 1862 года, ст. II, пун. 2-й).

б) Они пользуются свободою вѣры съ наличными, при водвореніи ихъ въ россіи, сыновьями, пожизненно освобождаются отъ рекрутской повинности. (Того же закона ст. II, п. 3-й).

Примѣчаніе: Согласно постановленію Волынскаго Губернскаго по воинской повинности Присутствія, состоявшемуся 11 Сентября 1874 года, льготою отъ воинской повинности могутъ пользоваться только чехи вступившіе въ подданство Россіи до 1-го Января 1874 года.

в) Они обязаны причислиться къ свободному податному состоянію, но приписка ихъ въ званіе колонистовъ съ предоставленными симъ послѣднимъ, по прежнимъ указаніямъ, правами и преимуществами не допускается. (Того же закона ст. II, п. 5-й).

г) Тѣ изъ заграничныхъ выходцевъ, которые, вступая въ свободное сельское сословіе, пожелаютъ приписаться къ крестьянскимъ обществамъ безъ участія въ пользованіи мірскою землею, ни въ какихъ пріемныхъ приговорахъ не нуждаются, по истеченіи же льготныхъ лѣтъ, они лично отвѣчаютъ за исправный взносъ податей и

2. Dějinné souvislosti

	RUSKO (POLSKO)	RAKOUSKO ČESKÉ ZEMĚ	AMERIKA	VOLYŇ
1860	**1855** Nástup reformátora Alexandra II. na trůn		**1860-1868** Prezident Abraham Lincoln	**1863** Konfiskace majetku polské šlechty
	1861 Zrušení nevolnictví	**1866** Prusko-rakouská válka	**1861-1865** Občanská válka	
	1863 Potlačené povstání polské šlechty	**1867** Rakousko-uherské vyrovnání	**1863-1865** Zrušení otroctví	**1870** Vydání carského dekretu zvoucího české zemědělce
1870	**1867** Národopisná výstava v Moskvě		**1865** Obnoveno přistěhovalectví	
		1879-82 Vznik Trojspolku		
1880	**1881** Atentát na cara, nástup Alexandra III. a obnova samoděržaví		**1880-1905** Do USA proudí milion přistěhovalců ročně	**1887** Opevnění Dubna, Lucka a Rovna
			1892 Zřízeno v New Yorku přijímací středisko	**1889** Návštěva carské rodiny v Lucku
1890	**1887** Opevňování jihozápadní hranice			**1888-91** Postupné zrušení všech českých privilegií
	1894 Vznik Trojdohody, nástup cara Mikuláše			
1900			**1898** V Pittsburgu vychází 1. číslo Křesťanských listů (česky)	**1894-1903** Vystěhovalectví do Ameriky
	1905 Po potlačené revoluci konstituční reforma			**1905** Náboženská a národnostní svoboda
1910				**1914** Vznik České družiny
	1914-18 První světová válka			**1915-18** Východní válčiště světové války
	1917 Bolševická revoluce. Zrušení monarchie	**1918** Vznik ČSR v novém uspořádání Evropy		**1918-21** Občanská válka
1920				**1922** Založena Česká matice školská
	1924-26 a 1933-35 Hladomor v sovět. Rusku			
1940	**1939-45** Druhá světová válka			
		1946 Odsun Němců a Maďarů z ČSR		**1944** Vstup dobrovolníků do čs. armády

3. Mapa správního rozdělení Volyně

Administrativní členění Volyňské gubernie

Újezd	Počet usídlených Čechů při sčítání v roce 1897	Podíl českého obyvatelstva v % v roce 1897
Dubno	10 320	5,29%
Izjaslav	330	0,16%
Kovel	850	0,04%
Křemenec	260	0,12%
Luck	3 810	1,51%
Novohrad Volyňský	490	0,14%
Ostroh	2 690	1,59%
Ovruč	650	0,32%
Rovno	4 700	1,72%
Starokonstantinov	40	0,02%
Vladimír Volyňský	1 650	0,59%
Žitomír	2 600	0,60%

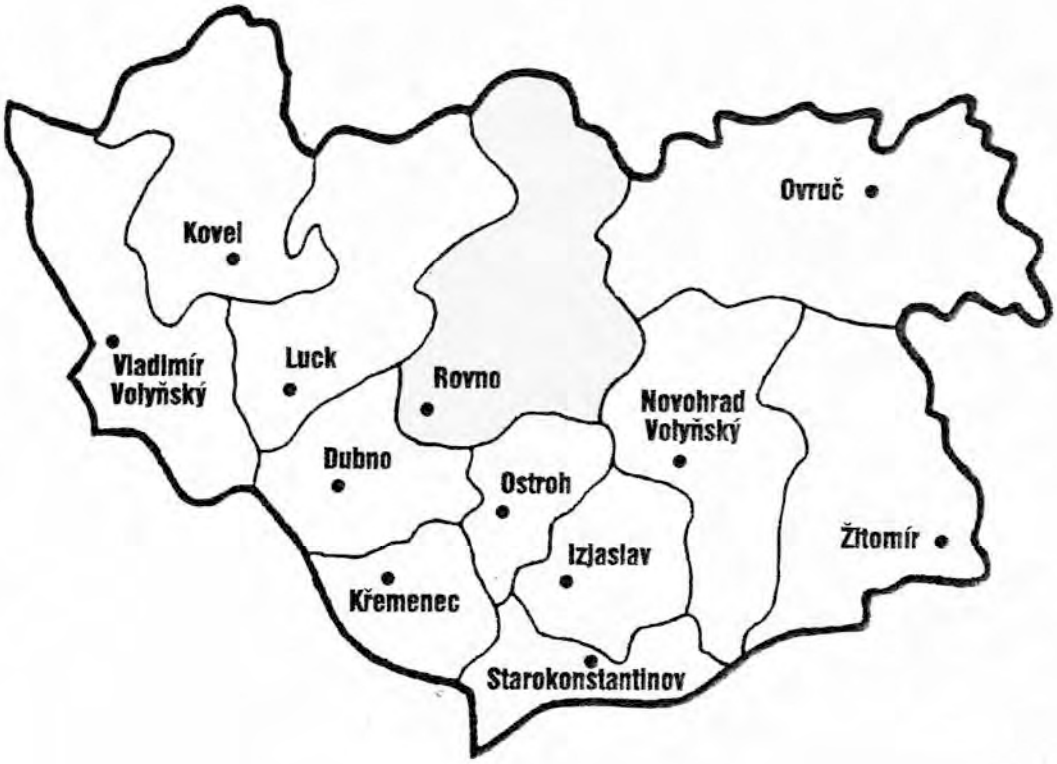

4. Dopis Rostislava Kopeckého rodině

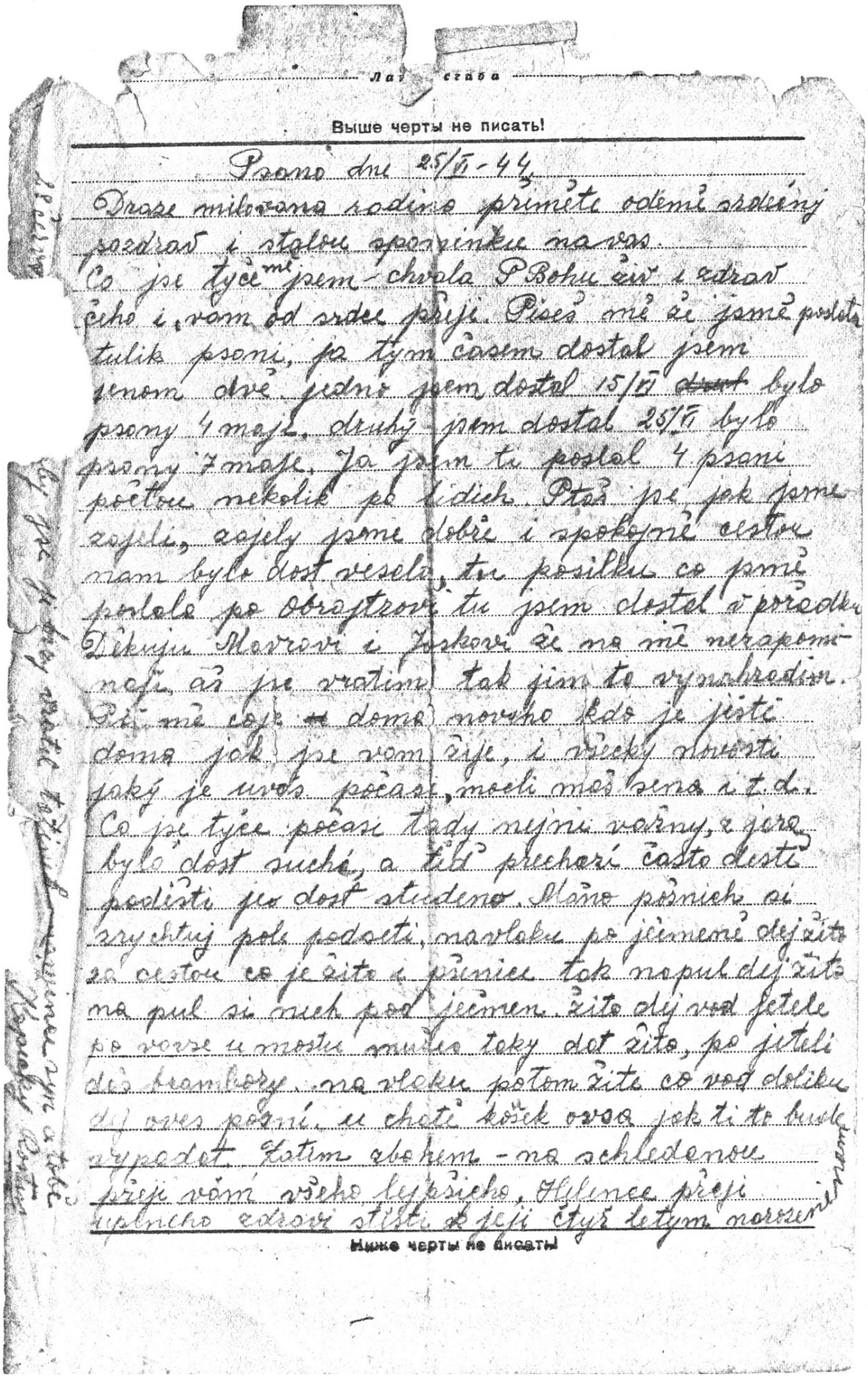

Лагерная почта

Выше черты не писать!

Psano dne 25/II-44.

Drahá milovaná rodino přijměte odemě srdečný pozdrav i stálou vzpomínku na vás.
Co jsi tyče mi jsem - chvála PBohu živ i zdráv čeho i vám od srdce přeji. Píšeš mně že jsme poslal tolik psaní, za tým časem dostal jsem jenom dvě jedno jsem dostal 15/II ~~dvě~~ bylo psaný 4 máje, druhý jsem dostal 25/II bylo psaný 7 máje. Ja jsem tu poslal 4 psaní počtou několik po lidích. Ptáš se jak jsme zajeli, zajely jsme dobře i spokojně cestou nám bylo dost veselá, tu posilku co jsmě poslala po obroptrovi tu jsem dostal v pořádku. Děkuju Mavrovi i Joskovi že na mě nezapomínají, až se vrátím tak jim to vynahradím. Piš mě co je doma nového kdo je ještě doma jak se vám žije, i všecky novinky jaký je u vás počasí, mají mě žena i t.d.
Co jsi tyče počasí tady nejsou vrány, z jara bylo dost suché, a teď přechází často deště podíšti je dost studeno. Máme pšenici si zrychtuj pole podzeti, navlaku po jičmeně dej žito za cestou co je žita i pšenice tak napul dej žito na pul si nech pod jičmen. žito dej vod jetele po vorse u mostu můžes taky dat žito, po jetelí dáš brambory na vlaku potom žito co vod dolíku dej oves pozní u chatě košek ovsa jak ti to bude vypadat. Zatím zdrahem - na schledanou přeji vám všeho lepšího. Helence přeji úplného zdraví štěstí k její čtyř letým narozeninám

Nyní jsme jsi tady vrátil tajnůstku a tobě Vyroky Ruta

Ниже черты не писать!

5. Oznámení o zahynutí Rostislava Kopeckého

Překlad.

Číslo. 5 BP

Národní komisariat obrany
SSSR.
Rajonný vojenský komisař
Rovenské oblasti
Obvod I
28.června 1945
Číslo. 2807
Rovno.

Opis.

Správa

Žádám oznámiti ono.Kopecké Marii Josefovně,bydlící ve Malém Špakově,že její manžel Kopecký Rostislav Frant. v boji za socialistickou vlast,věren vojenské přísaze, projeviv hrdinství i mužnost zahynul 17.ledna 1945. Pochován se vzdáním vojenských poct u Dykly.

Vojenský rajonný komisař
major Kovalev

Za správnost: Přednosta L.odd. Kapitán Těrechin

L.S.

podpis nečitelný

Za správnost překladu:

6. Poslední, 24.dopis, Vladimíra Knopa rodičům

(24) Dne 27-IX-44 roku

Drazi milovani Rodiče přijměte odemne srdečne pozdraveni a vduchu polibeni.
Vědomost Vam dávam že jsem chvala Bohu živ i zdrav čeho i Vam od srda přeji. Dlouho netrpelivě sem čekal na dopis a myslel sem že ho snad uplně nedostanu přece sem se dočkal, 24-IX- jsem obdržel od Marky maly dopis. Velmy mě to potěšilo, že muzu vědět co se doma děla. těši mě že doma dosud je všecko vporadku. Saša Malých a Holan sou blisko mě, dosud vše vporadku. Pastin s dětkovic byl doma tak přiveshodně psanich. Srdečny pozdrav odemě všem našim přátelum. Žijte s Bohem
Váš syn Knop Spakov

7. Dopis Vl. Klepsy L. Knopovi

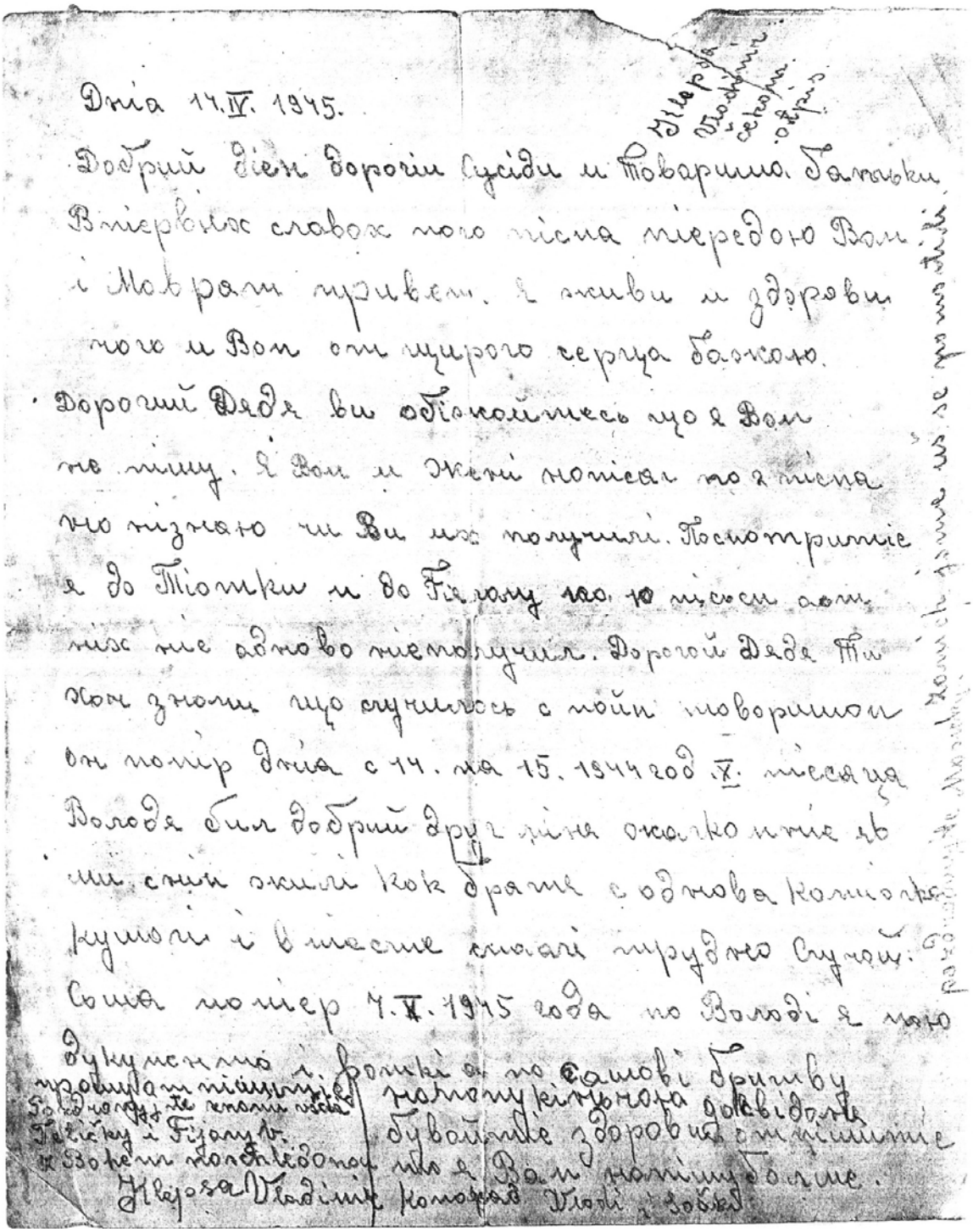

Дніа 14.IV. 1945.

Добрий діен дорогіи сусіди и товариша Балаки.
Вперовах словах мого місна передаю Вам
і Матрам привет. Я живи и здрови
мого и Вам от щирого серця бажаю.
Дорогий Дядя ви обіцоймесь що я Вам
не пішу. Я Вам и Жені писа но я місна
но пізнаю чи Ви мо получилі. Посмотрите
я до Тіотки и до Гіжому ~~но~~ ~~10~~ місяси ан
ніс ніе одно ніе получиля. Дорогой Дядя Ти
хон знаш що случилось с нойи товаришом
он помір дніа с 14. на 15. 1944 год IV. місяця
Володя бил добрий друг ніна окалко ніе ів
ми сиіи жили как брате с одно ва Колиска
куцоли і в місте сиогаі трудно случай.
Сона помер 7.V. 1945 года по Володі я мало
Дукументо і фотки а по самові бритву
пришлам пішлуйте Бо нету кілько дорогі
Бо нету те знаю місца дуваймте здоровіи и щастіте
Гейчку і Гіжому. що я Вам пішу болше.
и Вовем поклонкідно
Клепса Владімір Колоро Вісті і зобов.

8. Oznámení, že V. Knop padl

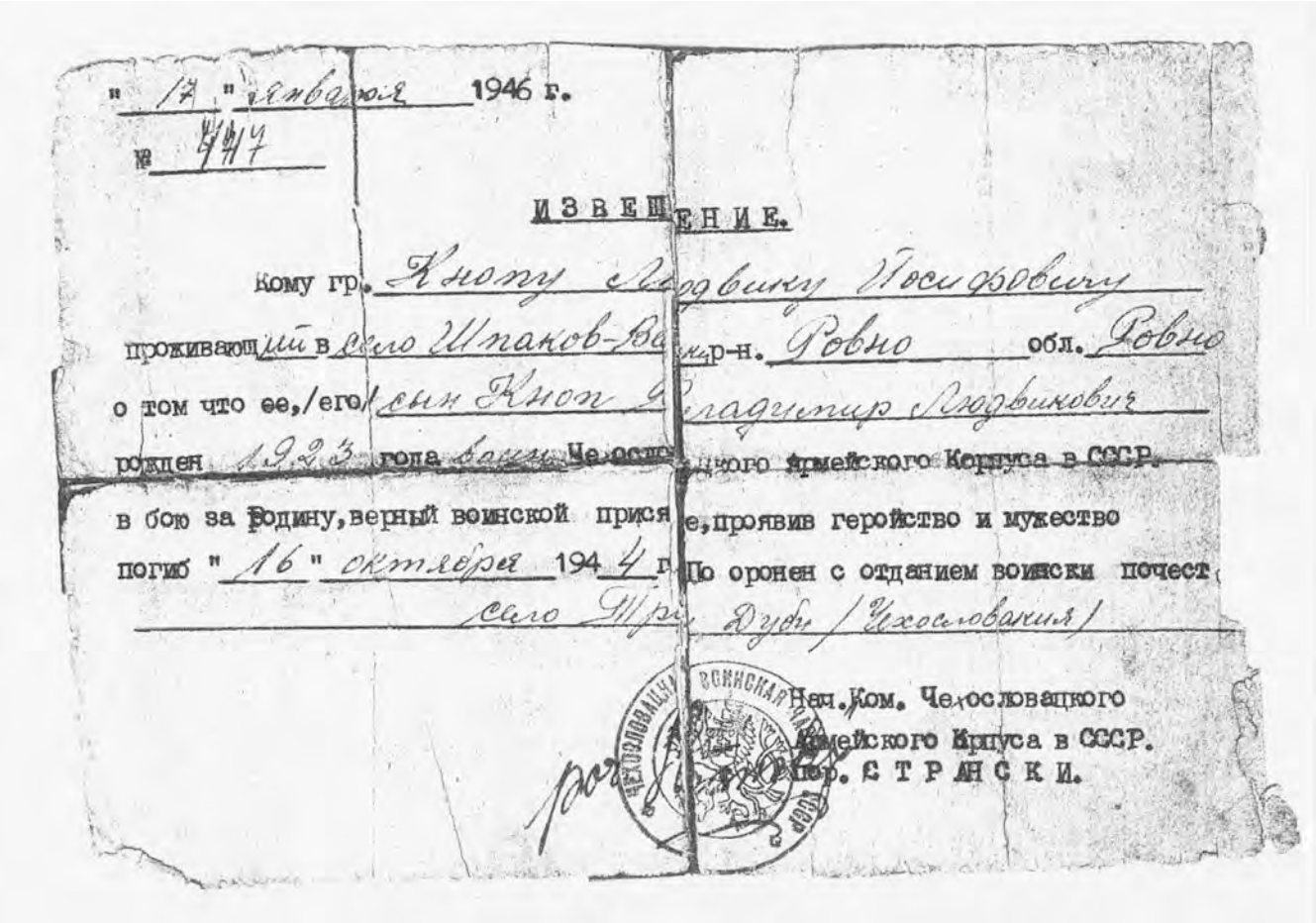

"17" января 1946 г.

№ 447

ИЗВЕЩЕНИЕ.

Кому гр. Кнопу Владимиру Иосифовичу

проживающему в селе Шпаков-Ва[illegible] р-н. Ровно обл. Ровно

о том что ее,/его/ сын Кнопп Владимир Владимирович

рожден 1923 года [illegible] Чехословацкого Армейского Корпуса в СССР.

в бою за Родину, верный воинской присяге, проявив геройство и мужество

погиб "16" октября 1944 г. Похоронен с отданием воинских почестей

село Три Дубы /Чехословакия/

Нач. Ком. Чехословацкого Армейского Корпуса в СССР.

Полк. СТРАНСКИ.

Vladimír Knop

9. Křestní list Jana Duška 1828

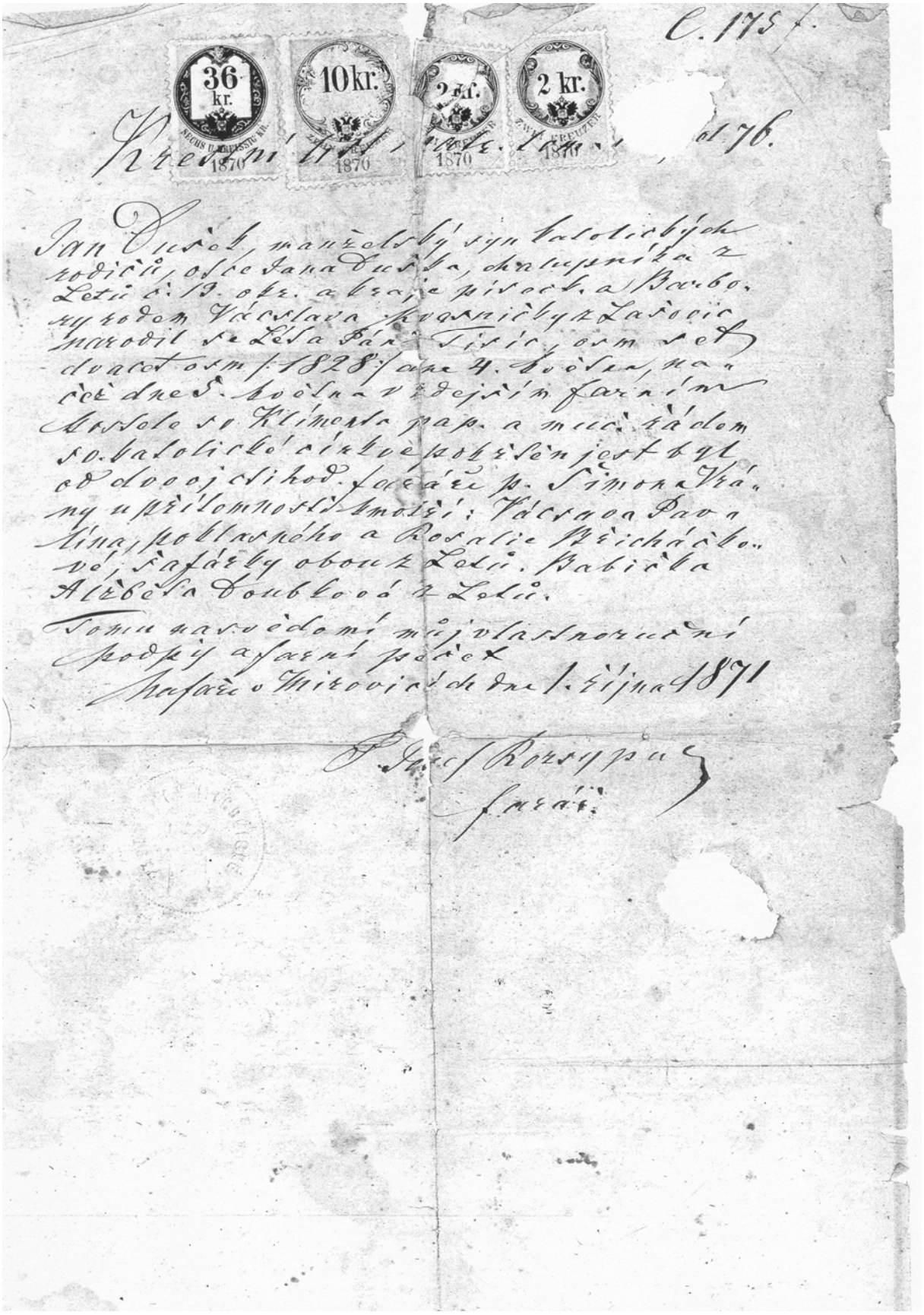

Č. 175 f.

36 kr. 10 kr. 2 kr. 2 kr.

Křestní list, oddíl 76.

Jan Dušek, manželský syn katolických rodičů, otce Jana Duška, chalupníka z Letů č. 13. okr. a kraje písecký a Barbory rodem Václava Kocourkovy z Lažovic narodil se v Letech pátého listopadu dvacet osm. r. 1828 a téže 4. hodiny, na též dne 5. hodinu v tejším farním kostele sv. Klimenta pap. a mučedníka od sv. katolické církve pokřtěn jest byl od dvou příslušných farářů p. Simona Kvíny u přítomnosti kmotří: Václava Pavlíny, poddaného a Rosalie Přichárkové, sousedky obouch z Letů. Babička Alžběta Doubková z Letů.

Tomu navědomí mojí vlastnoruční podpis a farní pečet

Farář v Mirovicích dne 1. října 1871

P. Jakob Rozsypal
farář.

10. Křestní list Václava Duška 1858

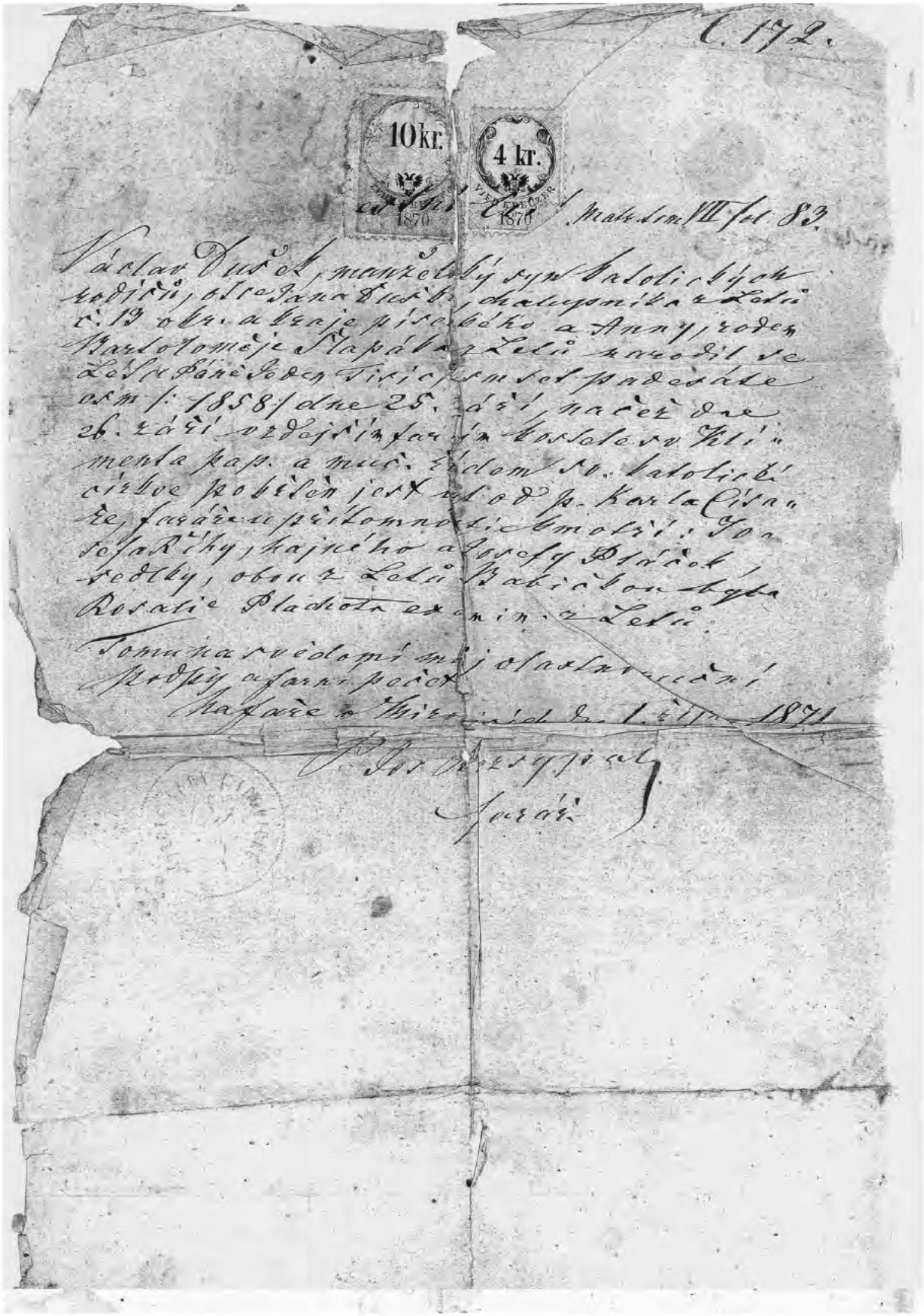

11. Křestní list Václava Dvořáka 1863

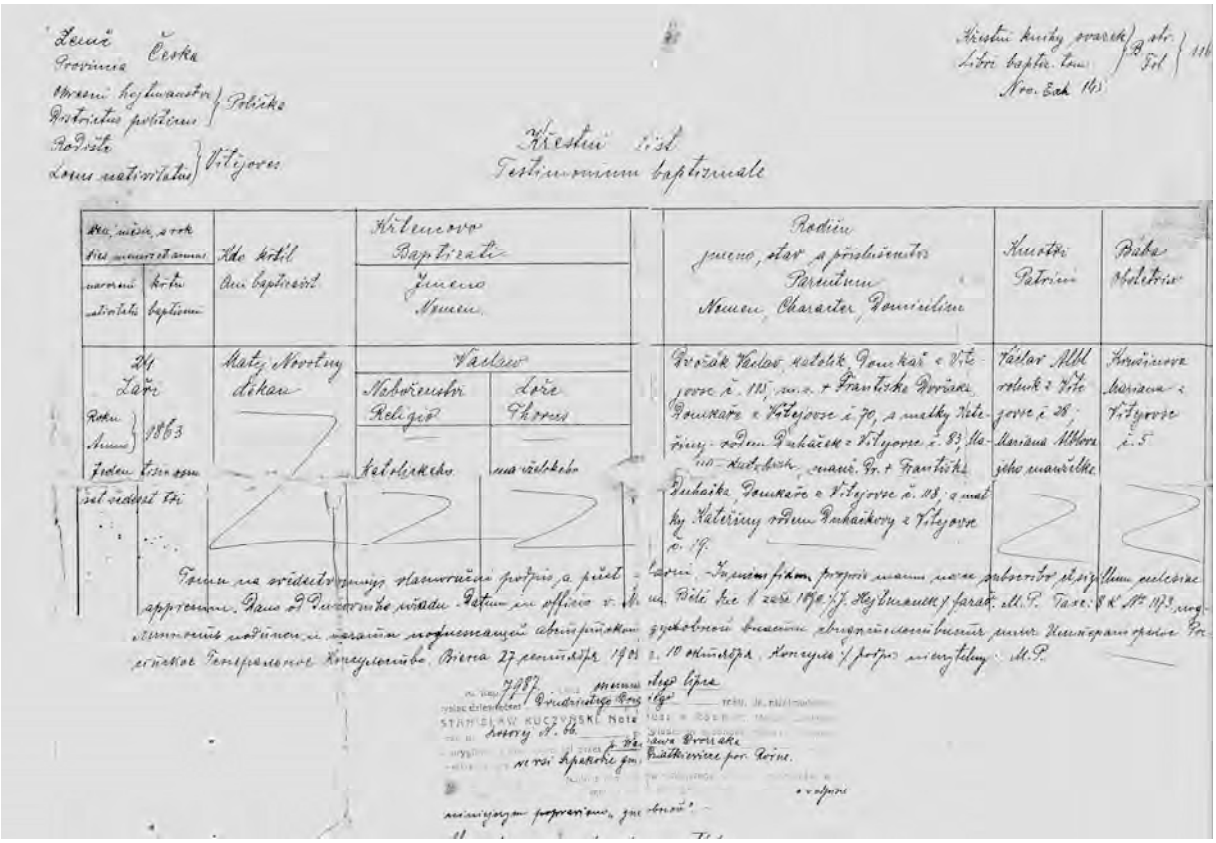

Křestní list
Testimonium baptismale

Dne, měsíc, rok narození matriky	Kdo křtil	Křtěnec Baptizati		Rodiče	Kmotři	Bába
	Ano baptizavit	Jméno Nomen		Jmeno, stav a příslušnost Parentum Nomen, Character, Domicilium	Patrini	Obstetrix
24 Září Roku 1863	Matej Mrostny děkan	Václav		Dvořák Václav, rolník Domkař v Vítyjovce č. 115, m. r. + Františka Dvořáka Domkaře v Vítyjovce č. 70, a matky Kateřiny rozdílem Dubáček z Vítyjovce č. 83 Ma-	Václav Abl rolník z Vítyjovce č. 28, Marianna Ablová jeho manželka	Kroužíková Marianna z Vítyjovce č. 5
		Náboženství Religio	Lože Thorus			
		katolického	manželského			
Syl. ordinat. tři						

12. Úmrtní list Kateřiny Havlíčkové, roz.Carbochové, nar.1852

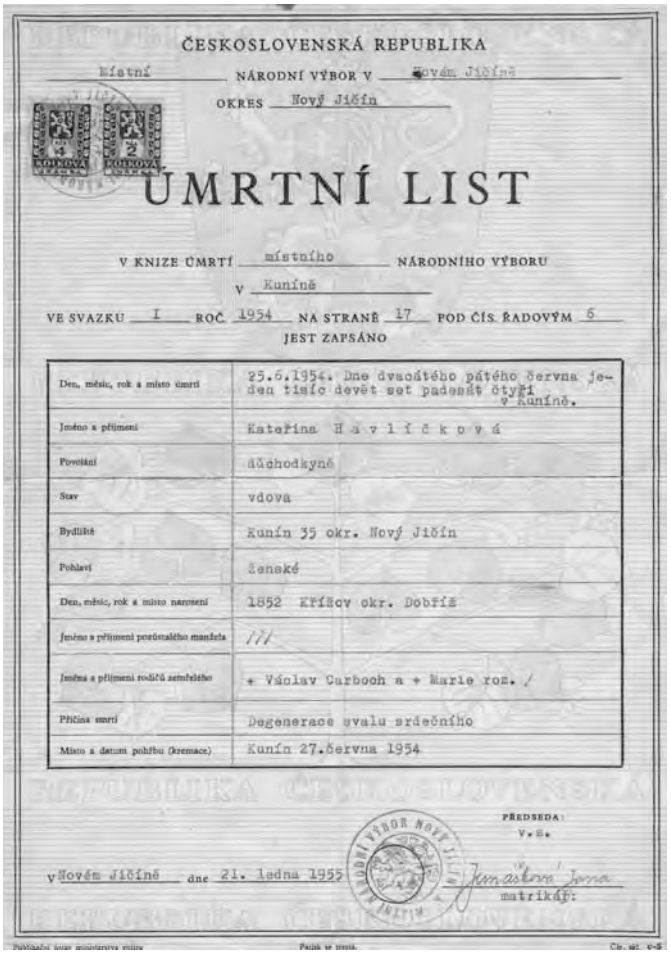

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Místní NÁRODNÍ VÝBOR V Novém Jičíně

OKRES Nový Jičín

ÚMRTNÍ LIST

V KNIZE ÚMRTÍ místního NÁRODNÍHO VÝBORU

V Kunínně

VE SVAZKU I ROČ. 1954 NA STRANĚ 17 POD ČÍS. ŘADOVÝM 6

JEST ZAPSÁNO

Den, měsíc, rok a místo úmrtí	25.6.1954. Dne dvacátého pátého června jeden tisíc devět set padesát čtyři v Kunínně.
Jméno a příjmení	Kateřina H a v l í č k o v á
Povolání	důchodkyně
Stav	vdova
Bydliště	Kunín 35 okr. Nový Jičín
Pohlaví	ženské
Den, měsíc, rok a místo narození	1852 Křížov okr. Dobříš
Jméno a příjmení pozůstalého manžela	///
Jméno a příjmení rodičů zemřelého	+ Václav Carboch a + Marie roz. /
Příčina smrti	Degenerace svalu srdečního
Místo a datum pohřbu (kremace)	Kunín 27.června 1954

PŘEDSEDA:
V.Z.
Jmašková Jana
matrikář:

V Novém Jičíně dne 21. ledna 1955

13. Křestní a rodný list Marie Daňhelkové 1874

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ

Okres politický: Dobříš

Okres soudní:

Arcidiecése pražská

Vikariát: příbramský

Fara: Hříměždice

KOLKOVÁ ZNÁMKA 12 Kčs REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ 29/1 1939 3 8 42

Čís. jedn.

Křestní a rodný list

Testimonium baptismale

Kniha pokřtěných: svazek: VI. list: 248 poř. čís.: –

Den, měsíc a rok	**narození** 20.I.1874, t. j. dne dvacátého ledna léta tisícího osmi stého sedmdesátého čtvrtého **křtu** 22. ledna 1874
Jméno křtícího	Karel Burian, farář
Jméno křestní	Marie Daňhelková
Náboženství	římskokatolické | **Pohlaví** mužské - ženské | **Lože** manžel
Místo narození	Vestec č. 17 | Okres { politický: / soudní: } Příbram
Otec Jméno a příjmení, povolání, bydliště, místo narození, jméno otce a matky, náboženství	Jakub Daňhelka, rolník ve Vestci č. 17, syn kabel. rodičů; † Václava Daňhelky, rolníka z Vestce a Anny rodem Krejčíové z Věrměřic č. 15.
Matka Jméno a příjmení dívčí, místo narození, jméno otce a matky, náboženství	Alžběta, dcera Františka Hacaperky, gruntovníka z Lipin č. 4 a Marie roz. Dragounové z Dřevník č. 5
Kmotrové Jméno a příjmení, povolání a bydliště	Josef (Mašek) Marhoul, rolník z Lipin Josefa Krejčíková, selka z Věrměřic
Porod. asistentka	Anna Holubová, vdova z Věrměřic
Poznámka	

Tisk č. 1/9a - 10.000 - 48 - Patisk vyhrazen.

132

Na důkaz tohoto můj vlastnoruční podpis a úřední pečeť.

Farní - Děkanský úřad v Hříměždicích

Razítko: FARNÍ ÚŘAD V HŘÍMĚŽDICÍCH

dne 20. června 1949

Podpis

Jos. Medula
admin.

14. Rodný list Marie Svobodové 1903

Den, měsíc a rok narození	3.3.1903 třetího března tisíc devět set tři - - - - - - - - - - - - -
Místo narození	Špakov,Volyňská oblast,SSSR
Jméno a příjmení dítěte	Marie S v o b o d o v á
Pohlaví	ženské
Otec – Jméno a příjmení, den, měsíc, rok místo narození, povolání a bydliště	Josef S v o b o d a,rodiště Rohozná, okres Polička,zemědělec, bytem Špakov, SSSR
Otec – jména a příjmení jeho rodičů	Josef S v o b o d a, Viktorie, roz.Kopecká
Matka – Jméno a příjmení, den, měsíc, rok místo narození, povolání a bydliště	Marie S v o b o d o v á, roz.Mrázová, nar.1879 Špakov,SSSR, v domácnosti, bytem Špakov,SSSR
Matka – jména a příjmení jejích rodičů	Josef M r á z, Kateřina, roz. Vaněčková
Poznámka	

Dne 19. května 1958.

Předseda: v.z.

V B r n ě.

matrikář

SEVT - C 1 III/56 Sčt 11-91904-56

15. Oddací list Josefa Kubového a Marie Růženy Zajíčkové 1908

Urząd Stanu Cywilnego
parafji Prawosławnej
w Nowosiółkach
L. dz. 374
Dnia 13/XI 1933 r.

Dla użytku służbowego o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P № 38 poz. 390 z 1932 r.) Wolne od opłaty stemplowej.

Wyciąg z ksiąg metrykalnych o zaślubionych
z roku 1908 Nr. aktu 11

a) Imię i nazwisko	Urodzony, umarł, zawarł związek małżeński w/g stylu st. now. Data	M-c	Rok	Imię i nazwisko rodziców,
Josif Kubowy — Marja Zajczyk —	15	II	1908	Aleksander i Anny Kubowy. Josif i Marja Zajczyk.
	w Płoskd gm. Dia.			

Rodný list Josefa Kubového 1908

Urząd Stanu Cywilnego
parafji Prawosławnej
w Milostowie
L. dz. 271
Dnia 16 XI 1933 r.

Dla użytku służbowego o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P № 38 poz. 390 z 1932 r.) Wolne od opłaty stemplowej.

Wyciąg z ksiąg metrykalnych o urodzonych
z roku 1908 Nr. aktu 20

a) Imię i nazwisko	Urodzony, umarł, zawarł związek małżeński w/g stylu st. now. Data	M-c	Rok	Imię i nazwisko rodziców,
Josif Kubow	24	VI	1908	Josif i Marja z/d Kubowy
	w Płosce gm. Wiatkiew			

Czerwca dnia dwudziestego czwartego roku tysiąc dziewięćset ósmego

m. p. Zgodność niniejszego wyciągu z oryginałem stwierdzam.
Urzędnik Stanu Cywilnego Prob A Łozinski

Urzędnik Stanu Cywilnego w Milostowie pow. Kobryńskiego

Rodný list Rostislava Kubového 1913

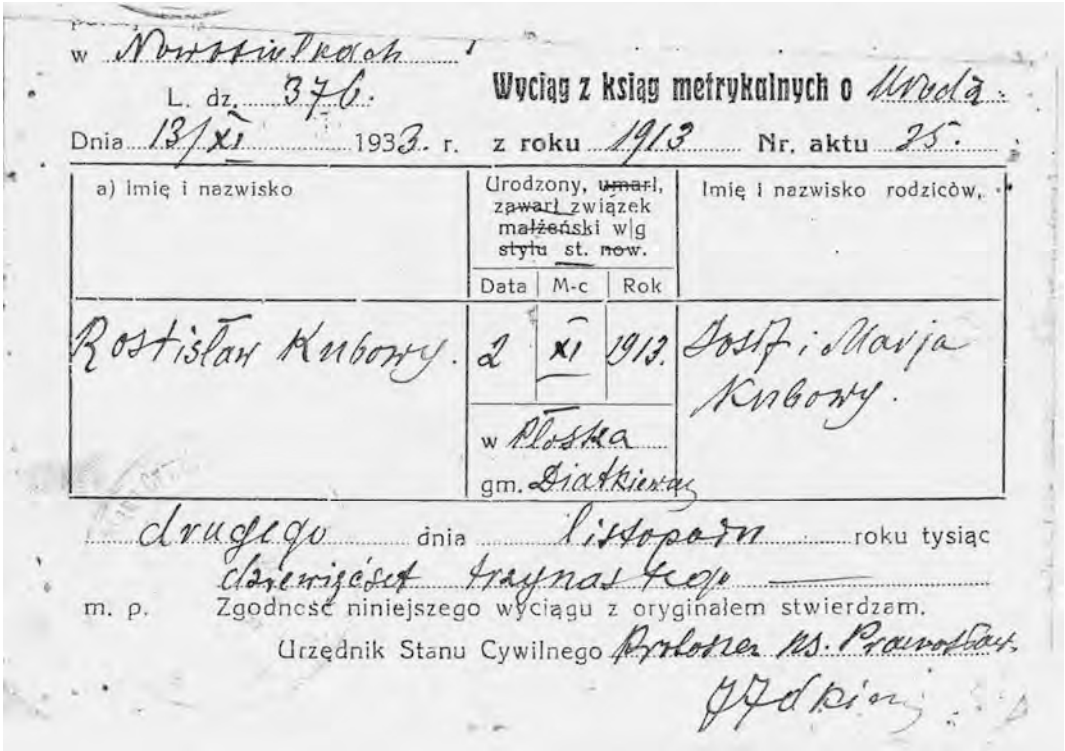

w Nowosiołkach

L. dz. 376.

Wyciąg z ksiąg metrykalnych o Urodz.

Dnia 13/XI 1933. r. z roku 1913 Nr. aktu 25.

a) imię i nazwisko	Urodzony, ~~umarł~~, ~~zawarł~~ związek ~~małżeński~~ w/g ~~stylu~~ st. ~~now.~~ Data	M-c	Rok	Imię i nazwisko rodziców.
Rostisław Kubowy.	2	XI	1913.	Josef i Marja Kubowy.
	w Płoska gm. Diatkiewcy			

drugiego dnia listopada roku tysiąc dziewięćset trzynastego

m. p. Zgodność niniejszego wyciągu z oryginałem stwierdzam.

Urzędnik Stanu Cywilnego Bronisław ks. Prawosławny

16. Vkladní knížka Václava Duška, Rovno 1917

Государственныя сберегательныя кассы принимаютъ во вклады для приращенія изъ процентовъ наличныя деньги и заполненныя почтовыми марками карточки.

Вклады принимаются: 1) до востребованія и 2) съ особымъ назначеніемъ или условные (ст. 34 Уст.).

Государственныя сберегательныя кассы отвѣчаютъ за вклады, которые внесены въ помѣщеніяхъ самихъ кассъ и отдѣленій, во время присутствія, т.-е. въ дни и часы, для того назначенные, и притомъ сданы на руки кассиру за указаннымъ столомъ.

Служащіе въ кассахъ ни въ какомъ случаѣ не могутъ брать на себя порученій отъ вкладчиковъ для взноса денегъ или вообще для какихъ бы то ни было операцій.

Книжка эта имѣетъ значеніе только въ рукахъ того лица, на чье имя написана; прочія же лица могутъ получать по ней деньги не иначе, какъ съ предъявленіемъ довѣренности отъ владѣльца оной.

Книжка эта именная и не можетъ быть передаваема другому лицу.

Вкладчикамъ предоставляется право производить дополнительные взносы въ ту кассу, изъ которой выдана книжка, или же въ другую какую-либо сбере-

См. на 3 стр. обложки.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ СБЕРЕГАТЕЛЬНАЯ КАССА № 352

при КАЗЕННОЙ ПАЛАТѢ

гор. РОВНО ВОЛЫНСКОЙ губ.

Книжка № 26335 Вкладчикъ:

Фамилія Душекъ

Имя Вацлавъ

Отчество Ивановичъ

Условія или особыя распоряженія по вкладу: Вкладъ удѣляется сыну Антону Антоновичу Душеку, уроженцу сел. Михайлевъ

24 Сентября 1917 г.

Завѣдующій кассою

Годъ, мѣсяцъ и число.	ОПЕРАЦІИ.	СУММА.
1917 Сентябрь 29	Принято отъ лица сто пятьдесятъ рубл	1350
	В. Е. По переводу...	

17. Platební příkaz proVladislava Svobodu 1938

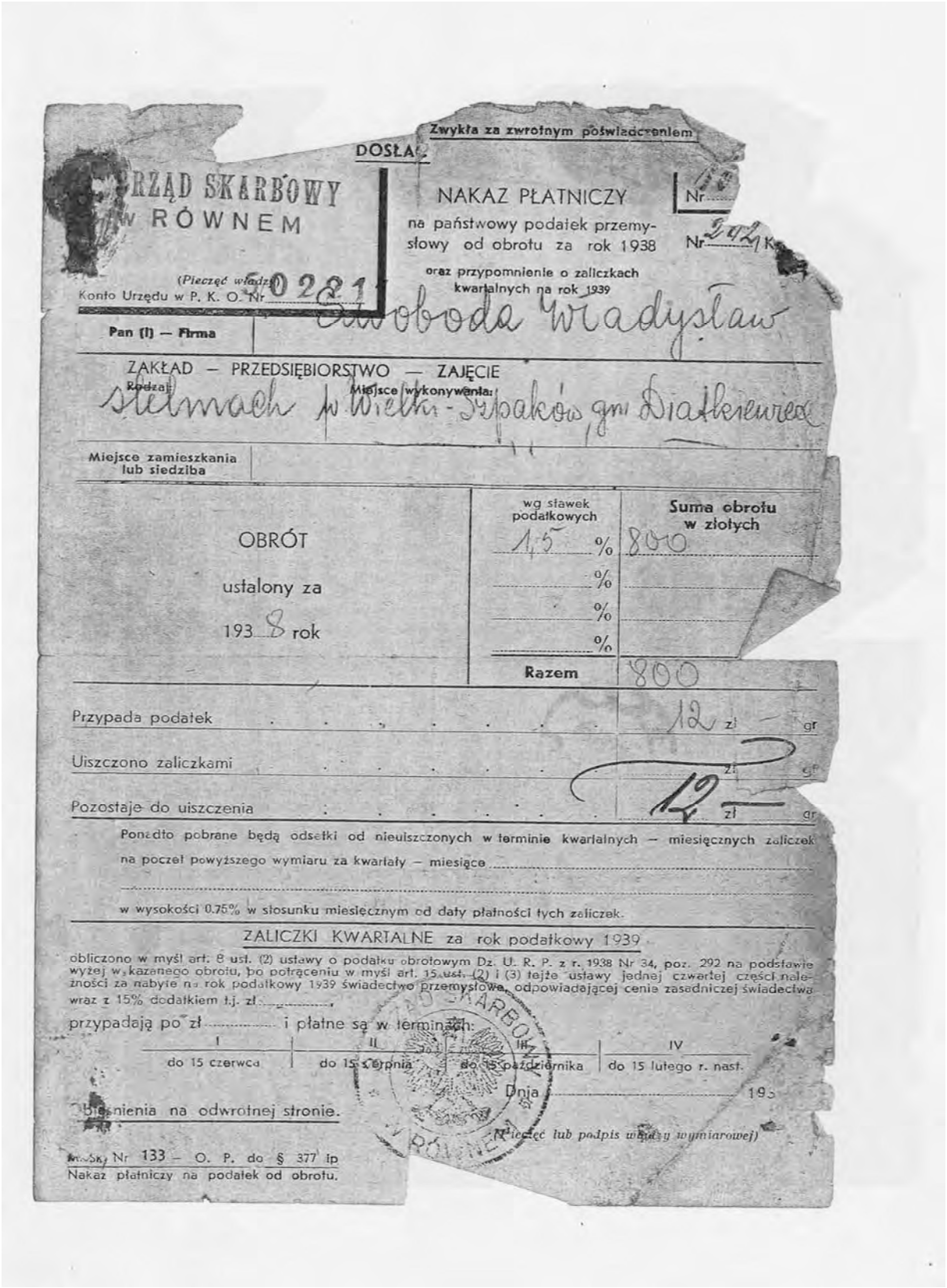

Zwykła za zwrotnym poświadczeniem

DOSŁA

URZĄD SKARBOWY w RÓWNEM

(Pieczęć władzy)

Konto Urzędu w P. K. O. Nr 50281

NAKAZ PŁATNICZY

na państwowy podatek przemysłowy od obrotu za rok 1938

oraz przypomnienie o zaliczkach kwartalnych na rok 1939

Nr

Nr 242/K

Pan (i) — Firma: Svoboda Wladyslaw

ZAKŁAD — PRZEDSIĘBIORSTWO — ZAJĘCIE

Rodzaj: Stolmach

Miejsce wykonywania: w Wielk.-Sypaków, gm. Działkiewicz

Miejsce zamieszkania lub siedziba

OBRÓT ustalony za 1938 rok	wg stawek podatkowych	Suma obrotu w złotych
	1,5 %	800
	%	
	%	
	%	
	Razem	800

Przypada podatek . . . . . 12 zł — gr

Uiszczono zaliczkami . . . . . zł gr

Pozostaje do uiszczenia . . . . . 12 zł — gr

Ponadto pobrane będą odsetki od nieuiszczonych w terminie kwartalnych — miesięcznych zaliczek na poczet powyższego wymiaru za kwartały — miesiące .....

w wysokości 0,75% w stosunku miesięcznym od daty płatności tych zaliczek.

ZALICZKI KWARTALNE za rok podatkowy 1939

obliczono w myśl art. 8 ust. (2) ustawy o podatku obrotowym Dz. U. R. P. z r. 1938 Nr 34, poz. 292 na podstawie wyżej wskazanego obrotu, po potrąceniu w myśli art. 15 ust. (2) i (3) tejże ustawy jednej czwartej części należności za nabycie na rok podatkowy 1939 świadectwa przemysłowe, odpowiadającej cenie zasadniczej świadectwa wraz z 15% dodatkiem t.j. zł .....

przypadają po zł ..... i płatne są w terminach:

I	II	III	IV
do 15 czerwca	do 15 sierpnia	do 15 października	do 15 lutego r. nast.

Dnia 193

Objaśnienia na odwrotnej stronie.

(Pieczęć lub podpis władzy wymiarowej)

Wz. Sk. Nr 133 — O. P. do § 377 lp

Nakaz płatniczy na podatek od obrotu.

18. Plánek ohraničení pozemků lesa, rok 1927

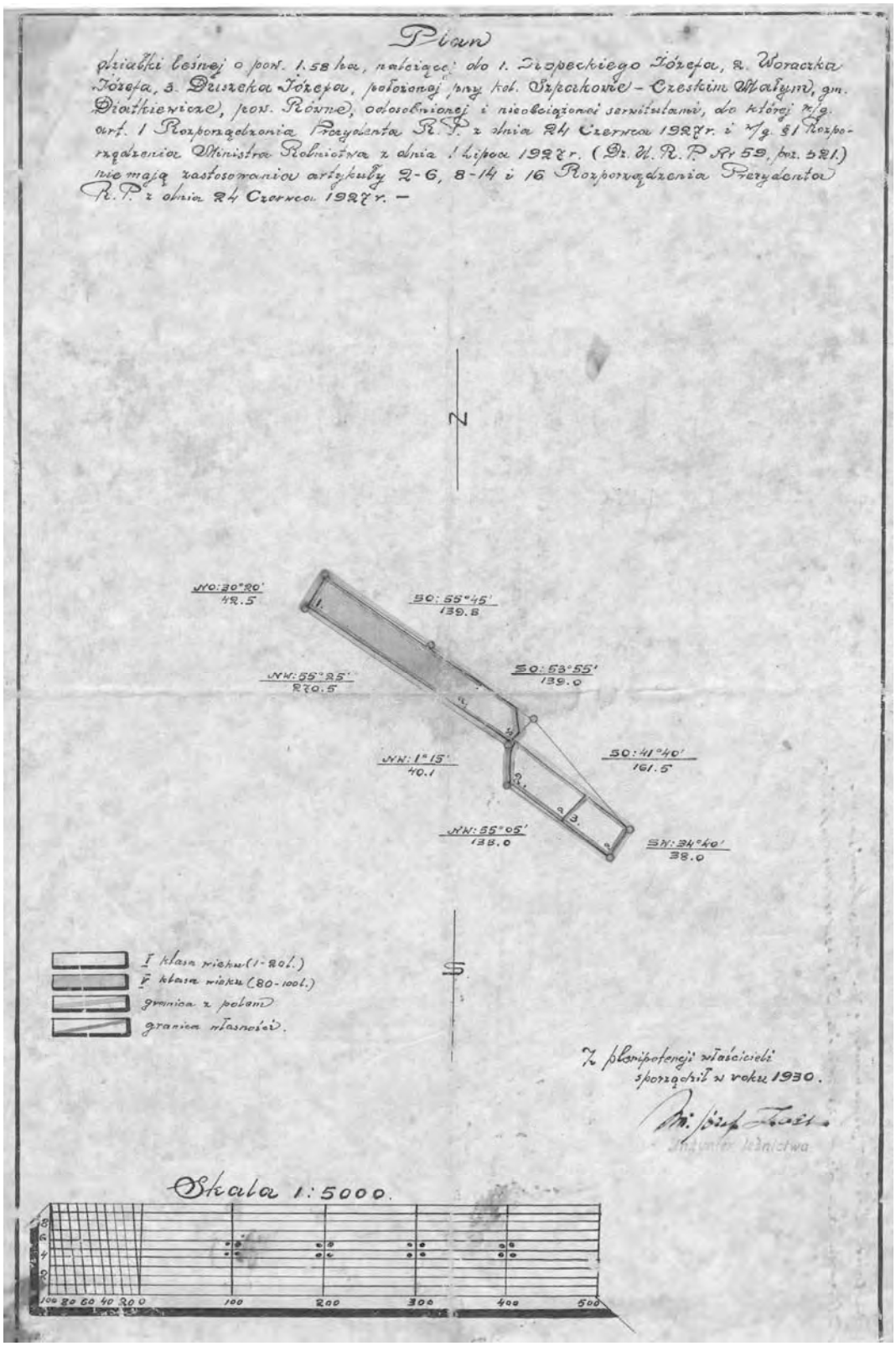

19. Opční osvědčení – Josef Kubový, 12.2.1947

MINISTERSTVO VNITRA REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ
МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННЫХ ДЕЛ ЧЕХОСЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Běžné číslo seznamu optantů: / No списка оптирующих: 50

Dne / Дня 12. února 1947

Ev. číslo: / № * 7199

XII

OPČNÍ OSVĚDČENÍ.
ОПТАЦИОННОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ.

Opční žádost podle Dohody ze dne 10. VII. 1946 mezi vládou Československé republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o právu opce a vzájemného přesídlení občanů české a slovenské národnosti, žijících v SSSR na území bývalé volyňské gubernie, kterou podal

Оптационное прошение по договору от 10-го июля 1946 года между правительством Чехословацкой республики и правительством Союза Советских Социалистических республик о праве оптации и взаимного переселения граждан чешской и словацкой национальностей, проживающих в СССР на территории бывшей Волынской губернии, которую подал

Kubový Josef

bytem v / место жительства Špakov

narozen dne / день рождения 1908

se béře na vědomí. / берется во внимание.

Tato opce se vztahuje
Это оптационное удостоверение относится

na manželku / к супруге Marie 1921 rozenou / рожденной

na děti: / к детям:

1. Josef 1940
2. Bohuslav 1944
3. - - - -
4. - - - -
5. - - - -
6. - - - -
7. - - - -
8. - - - -

a na ostatní členy rodiny: / и к прочим членам семьи: - - - -

Tímto opčním osvědčením se uvedené osoby staly československými státními občany a povoluje se jim vjezd na území Československé republiky.

Этим оптационным удостоверением, лица записанные в нем, получили гражданство Чехословацкой республики и разрешается им въезд на территорию Чехословакии.

MINISTERSTVO VNITRA 28

Za ministra vnitra republiky Československé:
За министра внутренних дел Чехословацкой республики:

čs. delegát v Smíšené československo-sovětské komisi.
чехословацкий уполномоченный в смешанной Чехословацко-Советской комиссии.

Státní tiskárna v Praze. — 4Ez-43

Čís. skl. 548.

20. List o přesídlení – Vladimír Kubový, 15.3.1947

Hlavní plnomocník vlády Československé republiky a Hlavní zástupce vlády Svazu Sovětských Socialistických Republik pro opci a přesídlení občanů československé národnosti.

Rayonní plnomocník v Rovně

Rayonní zástupce v Rovně

Nádražní velitelství v Hranicích

R XII

Registrační číslo 48

LIST O PŘESÍDLENÍ. Serie 02357

vydaný občanu (ce) Kubový Vladimír 1916

bytem v Spakově rayon Rovno

oblast Rovno, o tom, že podle Dohody mezi vládami Svazu Sovětských Socialistických Republik a Československé republiky z 10. července 1946 přesídluje ~~z území Svazu SSR~~ na ~~území~~ Československu.

S ním (ní) přesídlují tito členové rodiny:

Běž. čís.	Příjmení, křestní jméno a otčestvo	Poměr k hlavě rodiny	Rok narození	Poznámka
1	Kubová Františka	manželka	1923	

-8. IV. 1947

Jednorázová podpora vyplacena v částce 600.- Kčs

Ministerstvo sociální péče odbor XII.

Bere s sebou tento majetek:

Koní jeden kusů, krav jeden kusů, býků není kusů, ovec není kusů, koz není kusů, vepřů jeden kusů, mladého dobytka není kusů, velkého rohatého skotu není kusů, včel. stev není úlů, zemědělských produktů dva q, nářadí k obdělávání půdy jeden kusů-secích strojů není kusů, strojů pro sklizen není kusů, mlátiček není kusů, vozů jeden kusů, saní není kusů, předmětů domácí potřeby pět q, drůbeže jeden kusů, a jiné produkty pět q

6.

Vydáno v Rovně, dne 15. III. 1947

Rayonní plnomocník v Rovně

(podpis)

L. S.

Rayonní zástupce v Rovně

21. Soupis zanechaného jmění – Josef Moravec, 10.3.1947

№ .....
Čís.

„10" března 1947 г.
Dne

Форма № 9
Vzor č. 9

Регистр. № 1
Registr. čís.

ОПИСЬ ОСТАВЛЕННОГО ИМУЩЕСТВА
SOUPIS ZANECHANÉHO JMĚNÍ

Гражданин Moravec Josef s. Josef
Občan(ka) (Фамилия, имя и отчество) (příjmení, jméno a otčestvo)

города (села) Čpakovce bytem v ул. ul.

Rovenského района okresu Rovenské области oblasti

дом dům. č. ..... кв. byt. .....

пересел. из СССР в ЧСР
přesídl. z SSSR do ČSR

I. СТРОЕНИЯ
I. STAVBY

Название строений druh stavby	Колич. Počet	Размер Rozměry	Кубатура Kubatura	Описание строений (указать материал стен и крыши, наличие фундамента, пола, печей) Popis stavby (stavební hmoty, krytina, základy, podlahy, kamna)	Расценка за 1 м³ Hodnota 1 m³	Год постр. Rok stavby	Окончательная оценка в рублях Konečná hodnota rub.
Жилые строения. . . Obytné budovy	1	17,3x7x3,5	423	st. zděné kr. plechem	28.80	1930	12182
Кладовые. . . . . Skladiště							
Сараи, стайни . . . . Salaše, stáje	1.	8,3x7x3,5	203	st. zděné kr. plechem,	17.85	1930	3623
Стодола, шопа . . . . Stodoly kolny	1.	20x8,2x3	492	st. dřevěné kr. slámou	2.19	1934	1082
Sklep	1.	5x2,5x2,2	27m	Kamenný	13.20	1934	356
studně	1.	12 p/m	12 p/m	beton	35.30	1932	423
ИТОГО . . . CELKEM							17666

II. ПРОМПРЕДПРИЯТИЯ
II. PRŮMYSLOVÉ PODNIKY

Мельницы . . . . . Mlýny							
Маслобойки. . . . . Mlékárny							
Просорушки . . . . . Loupárny prosa							
Кирпичные заводы . Cihelny							
Кузни . . . . . Kovárny							
ИТОГО . . . CELKEM							

22. Soupis zanechaného jmění – Ludvík Knop, 10.3.1947

№ .....
Čís.

Форма № 9
Vzor č. 9

10 марта 1947 г.
Dne

Регистр. № 35
Registr. čís.

ОПИСЬ ОСТАВЛЕННОГО ИМУЩЕСТВА
SOUPIS ZANECHANÉHO JMĚNÍ

Гражданин Knop Ludvík (Фамилия, имя и отчество) (příjmení, jméno a otčestvo) города (села) Spařov ул. .....
Občan(ka) bytem v ul.

Rovenskoe района Rovenskoe области ..... дом ..... кв. .....
okresu oblasti dům. č. byt.

переселл. из СССР в ЧСР
přesídl. z SSSR do ČSR

I. СТРОЕНИЯ
I. STAVBY

Наименование строений druh stavby	Колич. Počet	Размер Rozměry	Кубатура Kubatura	Описание строений (указать материал стен и крыши, наличие фундамента, пола, печей) Popis stavby (stavební hmoty, krytina, základy, podlahy, kamna)	Расценка за 1 м³ Hodnota 1 m³	Год постр. Rok stavby	Окончательная оценка в рублях Konečná hodnota rub.
Жилые строения. . . Obytné budovy	1.	12x7x5x3	400	zděné, krit, plech, podlahy, pokoje	25.60	1908	10240
Кладовые. Sklad. . . Skladiště	1.	7,6x3x1,2	27	zděné, cihly, krit, slamou	4.50	1918	121
Сараи, стайни . . . Salaše, stáje	1.	6,4x7x3	144	zděné, kamen, krit, tašky	3.10	1923	446
Стодола, шопа . . . . Stodoly, kojny	1.	15,7x7x5x3	376	zděné, pokoje, krit, slama	1.80	1918	676
přístřeší	1	8x3x1,5	28	zděné, pokoje, krity, slama	2.80	1918	78.4
sklep	1.	6,3x3,1x2,2	43	cihly	13.20	1937	567
studna	1.	7		beton	41.30	1938	289
ИТОГО . . . CELKEM							13103

II. ПРОМПРЕДПРИЯТИЯ
II. PRŮMYSLOVÉ PODNIKY

Мельницы . . . . . Mlýny							
Маслобойки . . . . . Mlékárny							
Просорушки . . . . . Loupárny prosa							
Кирпичные заводы . Cihelny							
Кузни . . . . . Kovárny							
ИТОГО . . . CELKEM							

23. List o přesídlení – Václav Kopecký, 15.3.1947

Ústřední plnomocník vlády Československé republiky a Hlavní zástupce vlády Svazu Sovětských Socialistických Republik pro opci a přesídlení občanů české a slovenské národnosti.

Rayonní plnomocník v Rovně

Rayonní zástupce v Rovně

R XII

Registrační číslo 40

LIST O PŘESÍDLENÍ. Serie 01781

vydaný občanu (ce) Kopecký Václav 1901

bytem v Spakovi rayon Rovno

oblast Rovno, o tom, že podle Dohody mezi vládami Svazu Sovětských Socialistických Republik a Československé republiky z 10. července 1946 přesídluje z území Svazu SSR na území Československa.

S ním (ní) přesídlují tito členové rodiny:

Běž. čís.	Příjmení, křestní jméno a otčestvo	Poměr k hlavě rodiny	Rok narození	Poznámka
1	Kopecká Anna	manželka	1900	
2	Dvořáková Albertina	tchyně	1865	

8. IV. 1947

Jednorázová podpora vyplacena v částce 900 Kčs

Ministerstvo sociální péče odbor XII.

Bere s sebou tento majetek:

Koní jeden kusů, krav jeden kusů, býků není kusů, ovcí není kusů, koz není kusů, vepřů dva kusů, mladého dobytka není kusů, velkého rohatého skotu není kusů, včel. stev není úlů, zemědělských produktů čtyři q, nářadí k obdělávání půdy není kusů, secích strojů není kusů, strojů pro sklizeň není kusů, mlátiček není kusů, vozů není kusů, saní není kusů, předmětů domácí potřeby pět q, drůbeže není kusů, a jiné produkty šest q

17.

Vydáno v Rovně dne 11 III 1947

Rayonní plnomocník v Rovně

(podpis)

L. S.

Rayonní zástupce v Rovně

(podpis)

L. S.

Tento list o přesídlení platí na území Svazu SSR do dne 31 III 1947

24. List o přesídlení – Zemanová Božena, 15.3.1947

Hlavní plnomocník vlády Československé republiky a Hlavní zástupce vlády Svazu Sovětských Socialistických Republik pro opci a přesídlení občanů české a slovenské národnosti.

Rayonní plnomocník v Rovně

Rayonní zástupce v Rovně

R XII

Registrační číslo 84

LIST O PŘESÍDLENÍ. Serie 01791

vydaný občanu (ce) Zemanová Božena 1912

bytem v Špakově rayon Rovno

oblast Rovno, o tom, že podle Dohody mezi vládami Svazu Sovětských Socialistických Republik a Československé republiky z 10. července 1946 přesídluje z území Svazu SSR na území Československa.

S ním (ní) přesídlují tito členové rodiny:

Běž. čís.	Příjmení, křestní jméno a otčestvo	Poměr k hlavě rodiny	Rok narození	Poznámka
1	Zemanová Marie	dcera	1938	
2	Zeman Rostislav	syn	1943	

11. IV. 1947
Jednorázová podpora
vyplácena v částce 900.– Kčs
Ministerstvo sociální péče
odbor XII.

Bere s sebou tento majetek:

Koní jeden kusů, krav jedna kusů, býků není kusů, ovec není kusů, koz není kusů, vepřů dva kusů, mladého dobytka není kusů, velkého rohatého skotu není kusů, včel, stev není úlů, zemědělských produktů osm q, nářadí k obdělávání půdy není kusů, secích strojů není kusů, strojů pro sklizeň není kusů, mlátiček není kusů, vozů jeden kusů, saní není kusů, předmětů domácí potřeby šest q, drůbeže není kusů, a jiné produkty dva q

Vydáno v Rovně, dne 15. III. 1947

Rayonní plnomocník Rovně

(podpis)

L. S.

Rayonní zástupce v Rovně

(podpis)

L. S.

25. Soupis zanechaného jmění – Zemanová Božena, 10.3.1947

47

№ .....
Čís.

Форма № 9
Vzor č. 9

10 března 1947 г.
Dne

Регистр. № .....
Registr. čís.

ОПИСЬ ОСТАВЛЕННОГО ИМУЩЕСТВА
SOUPIS ZANECHANÉHO JMĚNÍ

Гражданин Zemanová Božena (Фамилия, имя и отчество) города (села) Spálov ул. .....
Občan(ka) (příjmení, jméno a otčestvo) bytem v ul.

Rovenského района Rovensko области дом ..... кв. .....
okresu oblasti dům. č. byt.

пересел. из СССР в ЧСР
přesídl. z SSSR do ČSR

I. СТРОЕНИЯ
I. STAVBY

Название строений druh stavby	Колич. Počet	Размер Rozměry	Кубатура Kubatura	Описание строений (указать материал стен и крыши, наличие фундамента, пола, печей) Popis stavby (stavební hmoty, krytina, základy, podlahy, kamna)	Расценка за 1 м³ Hodnota 1 m³	Год постр. Rok stavby	Окончательная оценка в рублях Konečná hodnota rub.
Жилые строения . . . Obytné budovy	1	14x8.5x3.5	416	stě betony, krit tašky pod kamen podle dřevěné	13.20	1938	5491
Кладовые. Chlív. Skladiště	1	9x8.5x3.5	267	stě betony krit tašky pod kamen stě prvek	9.75	1938	2602
Сараи, стайни . . . . Salaše, stájo							
Стодола, шопа . . . . Stodola, kolny	1	11.6x3	198	stě prvek krit slama	2.28	1937	544
Шопа	1	5x3.5x2	35	kamen	15.40	1937	539
Studně	1	32	32	beton	23.60	1937	755
ИТОГО . . . CELKEM							9931

II. ПРОМПРЕДПРИЯТИЯ
II. PRŮMYSLOVÉ PODNIKY

Мельницы . . . . . . Mlýny							
Маслобойки . . . . . . Mlékárny							
Просорушки . . . . . Loupárny prosa							
Кирпичные заводы . Cihelny							
Кузни . . . . . . Kovárny							
ИТОГО . . . CELKEM							

26. Potvrzení o sňatku Libuše Průšové a Václava Vohralíka, 8.10.1934

- Překlad -

Diecése Lucká
Farnost Hrušvická.
Dne 29.V.1945.
č. 2450.

Potvrzení o sňatku.

Vydává se na základě výpovědi svědků za příčinou zničených matričních knih.

My níže podepsané Josefína Mandíková a Marie Mandíková, bytem v Špakově, Velkém, okresu Rovenského, obě řím.-katol. náboženství, seznáváme pod naší osobní odpovědností trestnou, že osobně dobře nám známí Václav V o h r a l í k, syn Františka a Anastazie, narozený v roce 1910 a Libuše P r ů š o v á, dcera Petra a Františky, narozená v 1910 roce, vstoupili do stavu manželského dne 8.října roku 1934 ve farním kostele v Hrušvici.

Toto své seznání potvrzujeme.

1. Mandíková Marie v.r.
2. Mandíková Josefina v.r.

Vlastnoruční podpisy svědků potvrzují:

Kněz /podpis nečitelný /

L.S.
Kostelní pečeť
Farnosti Hrušvické.

Osvědčuji, dovolávaje se své přísahy, jako tlumočník, ustanovený dekretem Zemského soudu v Praze ze dne 13.12.1947 pres.69.490 5/47, že tento překlad souhlasí úplně s prvopisem sepsaným v jazyku polskem
V Litoměřicích dne 3/IV 1948

Ing. VLADIMÍR PRŮŠA
při zemském soudním tlumočníkem jazyka ruského a polského
LITOMĚŘICE - ŠAFAŘÍKOVA

KOLKOVÁ ZNÁMKA 20 Kčs

Ing. VLADIMÍR PRŮŠA tlumočník jazyka ruského a polského při soudu LITOMĚRICE

Ing. V. Průša v.r.

b) Články ze Zpravodajů Svazu Čechů z Volyně

1. 70 let České matice školské v Lucku

Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel 9/1993 4

NEZAPOMENUTELNÉ SETKÁNÍ

Za žáky a učitele bývalé české matiční školy v Lucku pozdravil přítomné tohoto slavnostního setkání žák a pozdější učitel této školy, pan **Jaroslav Chudoba**.

Přestože čas, ten neúplatný správce lidských osudů, vybírá soustavně svou daň, přihlásilo se na toto setkání ještě 92 bývalých žáků lucké školy.

S vděčností a úctou vzpomněl řečník na zemřelé učitele Josefa Kredbu, Aničku Kupcovou a Rostislava Krejčího. Vzpomněl i na ty, kdo v řadách 1. československého armádního sboru v SSSR projevili na Dukle svou statečnost, odvahu a lásku k vlasti, za níž tam položili své životy. Za všechny jmenoval svého žáka Antonína Valentu, neohroženého průzkumníka, jehož jméno se stalo pojmem a který padl u Liptovského Mikuláše, a spolužáky Vladislava Opočenského, Karla Šeráka a Bedřicha Opočenského. Poslední dva se proslavili mimo jiné tím, že jako první dorazili se svým tankem na pražský hrad v památných květnových dnech roku 1945. Připomněl, že ve zdařilé publikaci Ženy bojující, kterou vydalo nakladatelství Naše vojsko a kterou připravil kolektiv členek Českého svazu bojovníků za svobodu, je v obsáhlém jmenném seznamu příslušnic naší zahraniční armády i řada jmen bývalých žákyň české matiční školy v Lucku.

K úspěchům školy patří jistě i to, že žák a pozdější učitel této školy se stal v roce 1946 vedoucím redaktorem Věrné stráže, zájmového týdeníku volyňských Čechů, a později předsedou Svazu Čechů z Volyně. Mnozí žáci lucké školy a zvláště pak jejich děti vystudovali v Československu střední a vysoké školy a uplatnili se úspěšně ve svém oboru.

ČESKÁ MATICE ŠKOLSKÁ
v Republice Polské
SE SÍDLEM V LUCKU, UL. PIŁSUDSKIEGO 23a.

dodává školám a jednotlivcům veškeré na Volyni užívané české učebnice, jež má k disposici vždy na skladě.

Knihovnám a jednotlivcům doporučuje knihy v cenách mírných.

*

Zprostředkovává objednávku časopisů z Československa: Hvězda, Zpravodaj, Mládí, Nový lid, Lidový deník, Krajan, Národní Politika, Pražské noviny, Venkov, Ozvěny, Mladý svět, Malý hlasatel, Milotický hospodář, List paní a dívek, Jas, Širým světem, Národnostní obzor, Volná myšlenka, Pestrý týden, Národ, Národní listy, Svoboda, Rádce z Předmostí, Ahoj, Praktický Rádce, Domovina domkařů a malorolníků, Krejčovské „Akademické modní listy".

Ceník na požádání zdarma.

Vyňato z publikace "Rodinný kalendář Volyňských Čechů 1938", vydala ČMŠ v Lucku.

Vzpomínka na cestu
přes Zdolbunov
16. 6. 1995

Reprodukujeme z "Pamětní knihy ČMŠ a její školy v Lucku."

Jen básníka a spisovatele nám naše škola nedala. O to více si vážíme těch, jako byl Jiří Rébl-Volyňský z Malované, Jan Pospíšil z Hlinska a Marie Stryjová z Dembrovky, autorka pozoruhodné prózy Nad rovinou. I pravoslavný farář Václav Šimek patří k těm, kdo si zaslouží být jmenováni, konstatoval krajan Chudoba. Citoval ukázky z jejich tvorby, které evokovaly vzpomínky přítomných na známý kraj, místa jejich dětství a mládí, na školy a rodné obce.

V závěru svého pozdravného projevu řekl, že každý z nás máme své osobní zážitky a zkušenosti, které by vydaly když ne na román, tak alespoň na povídku. Osudy volyňských Čechů jsou miniaturou osudů českého národa. Máme i své Lidice a Ležáky - Český Malín a Michnu-Sergejevku. Je dobré a správné, že naše současná krajanská organizace Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel připravuje muzeum volyňských Čechů a rovněž dějiny naší krajanské větve na Volyni, která žila v carském Rusku, v Polsku a na Ukrajině v bývalém SSSR.

Jsou setkání, na která zapomínáme dříve, než dozní pozdrav na rozloučenou. Jsou však i taková, která nám nikdy nevymizí z paměti. Žatecké setkání žáků bývalých českých matičních škol v Lucku, Rovně, Zdolbunově a Omelanštině bude jistě patřit k těm nezapomenutelným.

Vážení hosté,
dámy a pánové,
drazí krajané!

Je mi velikou ctí, že mohu k vám dnes při této významné příležitosti 70. výročí vzniku České matice školské na Volyni promluvit pár slov jakožto bývalý a stále ještě žijící zaměstnanec ústředí této významné kulturní a vzdělávací organizace volyňských Čechů v Lucku pod vedením pana předsedy Vladimíra Mesnera a pana ředitele Bedřicha Šebesty.

Věnuji tuto vzpomínku všem volyňským Čechům, především těm, kteří padli v boji za osvobození "staré vlasti", jak jsme říkávali, kteří dnes už odpočívají věčným spánkem, dále těm, kdo pracovali "na národa roli dědičné" ve všech místních organizacích České matice školské v našich volyňských obcích a také vám všem zde přítomným, mezi nimiž bych tak rád našel alespoň někoho z mých bývalých přátel.

Já se cítím dnes mezi vámi tak trochu jako bílá vrána, jelikož myslím, že na rozdíl ode všech Volyňáků, kteří měli vztahy k ČMŠ a jejím školám, jsem jedním z mála, který se vrátil domů ze západní fronty.

Prosím, abyste se připojili k mému přípitku na počest vašich padlých hrdinů, na památku všech, kdo již dnes nejsou a nemohou být mezi námi, a s přáním úspěchu, optimismu a spokojenosti všem, kdo pracují pro blaho a rozkvět naší nové České republiky.

Přípitek pronesený panem **Rostislavem Chudobou** na setkání žáků bývalých českých soukromých matičních škol na Volyni v Lucku, Rovně, Zdolbunově a Omelanštině, konaném dne 12.6.1993 v Žatci.

Před ČMŠ s vyslancem dr. Jurajem Slávikem z Warszawy (1935).

Jaroslav Vaculík 70 let České matice školské v Lucku na Volyni

Volyňští Češi kladli velký důraz na uchování své národnosti. Hlavní úlohu v tom sehrávalo třináct českých soukromých škol, řízených od roku 1923 Českou maticí školskou (ČMŠ), podporovanou československým ministerstvem školství a národní osvěty a spolkem Komenský v Praze. Vydržování matičních škol vyžadovalo roční náklad asi 200 tisíc korun. Z této částky zabezpečovaly československé instituce jednu čtvrtinu, zbytek hradila ČMŠ se sídlem v Lucku z členských příspěvků, dobrovolných dávek ze zábav, koncertů a divadelních představení a sbírek v průběhu každoročního matičního týdne. Vybíralo se i při soukromých oslavách, např. svatbách a křtinách. Přesto se ČMŠ nedostávaly finanční prostředky na honorování učitelů a vybavení škol. Toho využívaly polské úřady, které se netajily tím, že nedostatečně vybavené školy uzavřou.

Ještě složitější byla situace v oblasti veřejných (státních) škol. Např. ve školním roce 1932-1933 existovalo na Volyni 16 škol s českým jazykem jako předmětem, 2 školy s vyučovacím jazykem českým a polským a asi 10 škol s českým vyučovacím jazykem. Polská vláda usilovala o to, aby ve východních vojvodstvích existovaly společné školy pro všechny děti bez ohledu na jejich národnost. Podle zákona z 31.7.1924 měl být jazyk menšiny zaveden do školního vyučování tehdy, když o to v daném školním obvodu požádali rodiče nejméně 40 dětí. Autentičnost podpisů však museli potvrdit notář, soud a obecní úřad. Aby získali právo výuky dětí v mateřském jazyce, museli rodiče chodit od úřadu k úřadu, často odlehlému. Místní administrativa si našla i jiné formy nátlaku na rodiče. Žadatelé byli např. prostřednictvím policie zváni ke školnímu inspektorovi k ověření žádosti. Na rodiče působil i tlak polských nacionalistických organizací. Pokud žádost nebyla podána, výuka probíhala v polském jazyce, i kdyby v obvodu nebyl jediný Polák. Lze uvést řadu obcí, ve kterých české a ukrajinské děti byly nuceny navštěvovat školy s polským vyučovacím jazykem. Část českých dětí navštěvovala polské školy také proto, aby mohla bez problémů přestoupit na střední školu.

Přes snahy polské administrativy o unifikaci školství ve východních vojvodstvích byla jazyková pestrost volyňského školství velká, o čemž svědčí příklad Rovna, kde kromě soukromé české obecné školy ČMŠ bylo pět státních polských škol, několik státních i soukromých židovských obecných škol a čtyři gymnázia, a to polské, židovské, ukrajinské a ruské. Dobové zprávy upozorňovaly, že zatímco v ČSR se polské děti učily všem předmětům ve své mateřštině a

český jazyk teprve v dalších letech, polské úřady usilovaly o to, aby se všechny děti učily v první řadě polsky. Předseda ČMŠ Vladimír Mesner poukazoval na skutečnost, že v důsledku výuky v polském jazyce české děti ztrácejí čistotu své mateřštiny.

V tzv. druhém typu, škole polsko-české, probíhala výuka v polském vyučovacím jazyce a byla doplněna 4-5 hodinami češtiny týdně. Podle československého honorárního konzula v Kvasilově, pana Jindřicha Švarovského, by bylo lepší, kdyby ve velkých českých střediscích existovaly čistě české školy, v nichž by se učily pořádně alespoň jednomu jazyku. To se týkalo např. Kvasilova, kde žilo 600 Čechů, ale zdejší škola byla polsko-česká.

V sousedním Zdolbunově sice existovala soukromá škola České besedy se 130 žáky, ale pro nedostatek místa bylo dalších 60 dětí nuceno navštěvovat školu polskou.

Významnou pomocí československého ministerstva školství bylo vysílání učitelů z ČSR na české soukromé (matiční) i veřejné (státní) školy v Polsku. S ohledem na reciproční vysílání polských učitelů na Těšínsko nemohla polská vláda, přes určité tlaky tamních nacionalistů, tuto praxi až do doby Mnichova zastavit. Tak např. v roce 1932 byl na polsko-českou státní školu v Malíně přidělen učitel Karel Švarc. Již při jeho nominaci si polské vyslanectví v ČSR zjistilo, že jde o aktivního člena Čs. strany národně socialistické a Sokola. Ve zprávě polského ministerstva zahraničních věcí se uvádělo, že jeho "činnost ve straně je intenzivnější než na poli pedagogickém". Také polské ministerstvo vnitra se stavělo k přijetí učitele Švarce negativně, neboť "nepovažuje za vhodné posilování českých kolonií českým elementem z ČSR". Toto ministerstvo změnilo své stanovisko teprve po sdělení polského ministerstva zahraničí, že odmítnutí Švarce by negativně ovlivnilo udělení souhlasu čs. vlády k výjezdu polských učitelů do ČSR. Nic tedy nebránilo Švarcovu působení na Volyni a jeho umístění v Malíně. "Než však Malín zvítězil", uvádí se v kronice obce, "stálo to mnoho starostí, mnoho návštěv a intervencí u školních úřadů, počínaje školním inspektorem v Dubně a konče ve Varšavě u ministerstva školství, které vyhovělo žádosti.....Pro Malín to byla událost a velká radost. Každý se těšil z úspěchu Matice a byl jí vděčen za námahu".

Seznam odborů (kol), rok založení České Matice Školské v republice Polské

1923.
1. Motovilina
1924.
2. Berezno
3. Iliinsk
4. Teremno Nové
5. [illegible]
6. Nova Hukinska
7. Ossany
8. Noviny
9. Lítkovcka
10. Mládež II.
11. Maljn
12. Sofiovka I.
13. Krupa Hvenice
14. Malovanka
15. Hulé
16. Stromovka
17. Knihynky
18. Poitno
19. Borbovka
20. Novo Kraiev
1925.
21. Novoslavne
22. Kupin
23. Matéin
24. Kvasilov
25. Teremno Staré
26. Milnin
27. Kamínv
28. Semihaby
29. [illegible]
30. Mikohólí
31. Rovno
32. Valkov
33. Sloskiev
34. Ulkatov
35. Dlouhé Pole
36. Mirolin
37. Podlisky
38. Budeszi
39. Dunahonija
40. Hrušivice
41. Borzenovka
42. Sklin
43. Mizaiva I
44. Istrika
1926.
45. Dembrovka
46. Spalne-Vlaky a Malý
47. Ojsedec
48. Novo Ralin
49. Luck
1927.
50. Chomovy
1928
51. Zikromovce
52. Rabatov
53. Sagerovce
54. Podemkov
55. Mikajlovce
1929
56. [illegible]
57. Ivančice Nové
1931.
58. Zavidov
59. Hulé-Josefín
60. Ledochovka
1932.
61. Selisko
62. Lipjaev
1933.
63. Novosilky Staroleské
64. Vetkrčmolínce

Údaje zpracované do tabulek reprodukujeme z publikace, vydané dne 19. 11. 1933 v Lucku u příležitosti desetileté činnosti ČMŠ.

XIV. Přehled příjmů a vydání České Matice Školské v republice Polské v letech 1924-1932.
(V letech 1926-1927 vedena byla pouze kniha pokladní, dle které bylo přijato Zl. 23.692·99 a vydáno Zl. 23.306·06.)

	1928		1929		1930		1931		1932	
	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání	příjem	vydání
	Zl.		Zl.		Zl.		Zl.		Zl.	
Podpory od ministerstva školství ve Varšavě	3.000·—		4.500·—				1.795·80			
Podpory z Československa					6.389·55		14.352·81		15.088·08	
Členské příspěvky	1.677·—		2.561·36		874·—		1.795·—		1.785·67	
Příspěvky od odborů a matiční školou							2.510·—		4.580·—	
Sbírky a dary od krajanů v Polsku	4.838·98		3.960·24		1.679·02		5.389·41		8.961·66	
Zisk z komis. prodeje knih a časopisů	976·95		194·70		2.936·98		2.954·97		2.064·62	
Koncese klubová a hlasové	2.045·87		1.792·50		988·40		241·80			
Výpravy do Československa			1.649·15				144·—		337·05	
Nepředvídané	390·66				22·25					51·—
Matiční školství		5.100·—		4.500·—		1.852·—		12.751·48		19.939·19
Podpory žákům na učitelských ústavech								230·—		780·—
Administrace		8.603·52		10.250·29		11.619·21		12.244·20		11.587·45
Amortisace inventáře						292·04		425·42		392·46
	12.927·46	11.703·52	14.618·05	14.750·29	12.855·33	13.756·35	29.092·42	25.651·20	34.187·05	32.749·50

2. 50. výročí osvobození Dembrovky

Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel 2/1994 3

50. výročí osvobození Dembrovky

Dembrovka byla ryze česká vesnička, založená v letech 1869-70. Před reemigrací zde žilo 58 rodin. Sousedila s českými obcemi Martinovkou, Hrušvicí, Omelanštinou, Hrabinou a Chomoutem.

V mírových dobách obec žila bohatým a kulturním životem. Ve velkém sále "U Dragounů" se pravidelně hrála divadla, která režíroval K. Václavík, zpíval zde pěvecký kroužek řízený F. Dvořákem, a při všech společenských událostech vyhrával místní dechový orchestr pod taktovkou T. Kadlece. Za války byl tomu všemu konec.

Před padesáti lety, 2. února 1944 dopoledne, přijela do obce ubytovací německá jednotka. Tentokrát už to nebyli zpupní, nadutí a sebevědomí hrdinové, ale vyčerpaní, zarostlí a unavení lidé. K velkému překvapení došlo v rodině u Samců, když se jeden z důstojníků najednou česky zeptal, kde se tu vzali Češi. Řekli mu, že zde žijí již více než 70 let. Na to on dodal, že pochází ze Sudet. Dále pokračoval, zda je jim známo něco o tom, že společně s Rudou armádou postupuje i československá jednotka, se kterou měli tu čest se setkat v boji o Kyjev. Samcovi se na oko tvářili, že o něčem takovém nevědí.

Toho dne, 2. února v odpoledních hodinách, sovětské jednotky postupující po silnici od Rovna na Mlynov obsadily sousední obec Martinovku. Odtud také ve večerních hodinách jejich rozvědka pronikla na Dembrovku. Němci v domnění, že se jednalo o útok partyzánů, se chtěli obyvatelům pomstít. Proto druhý den kolem poledne zahájili na vesnici útok v síle asi jednoho praporu. Při útoku vyháněli občany z budov, sklepů a hnali je před sebou dál do vesnice. Sovětští vojáci se urputně bránili německé přesile. Útok byl zastaven u Vegrichtů, silná palba a několik raněných německých vojáků přinutila útočníky k ústupu. Ve vzniklém zmatku se občané rozprchli a poschovávali do sklepů nebo stavení. Jeden Němec stačil ještě hodit ruční granát do sklepa na dvoře u Stryjů, kde se schovalo několik osob. Na štěstí granát dopadl do peřin, došlo k výbuchu, při kterém byla lehce zraněna stařenka Kadlecová. Když boj utichl, starý Kadlec v nestřeženém okamžiku opustil sklep a rozhodl se vrátit domů, aby odvázal a vyhnal domácí zvířata z hořících stájí a odnesl s sebou to nejcennější, svoje houslíčky. To se mu stalo osudným, ustupující Němci ho zastřelili. Rodina ho později našla mrtvého, jak klečí v kuchyni opřen o židli a ve ztuhlé levé ruce pevně drží svůj oblíbený nástroj.

Po odražení útoku se sovětští vojáci postupně z Dembrovky stáhli a ponechali zde několik předsunutých hlídek.

Němci však neupustili od pomsty a ještě téže noci pomocí svítících zápalných střel postupně zapalovali domy a hospodářské budovy.

Konečně třetí den v odpoledních hodinách se v obci objevily jako hlavní voj jednotky sovětské jezdecké divize. Němci tenkrát naposled po minometné přípravě se opět pokusili o útok, ale bezvýsledně. V tu dobu Rudá armáda přisunula na Martinovku kafuše a zahájila raketovou palbu na německá postavení. To přinutilo Němce k postupnému opuštění obranného postavení.

Fronta v obci stála čtyři dny a lidé z okolního kraje, když viděli tu hrůzu, která se na Dembrovce udála, nevěřili, že snad někdo z občanů tu tragédii přežil. Válka tentokrát obec krutě postihla. Byl zabit Teofil Kadlec, lehce raněna jeho manželka Anna Kadlecová a těžce raněn Václav Skalský. V boji o obec bylo zabito sedm sovětských vojáků, sovětský rozvědčík byl pohřben u Kubáčků na zahradě, tam, kde byl zabit, ostatní na českém hřbitově. Němců padlo údajně třináct, velké množství bylo raněných. Svoje zabité a raněné si Němci při ústupu odvezli s sebou.

Nedozírné škody byly způsobeny na nemovitém i movitém majetku. Shořela dvě obytná stavení, dvacet jedna stodol, mimo to bylo poškozeno několik dalších hospodářských budov.

Bezprostředně za frontou byla na osvobozeném území zahájena všeobecná mobilizace. V Rovně bylo zřízeno čs. vojenské velitelství k zabezpečení nástupu volyňských Čechů do čs. jednotky. Z Dembrovky bylo odvedeno 54 mužů. Ve válce padlo 9 občanů, 4 se vrátili jako váleční invalidé a zbylí, co zůstali naživu, měli většinou podlomené zdraví.

Vladimír Samec

Pěknou pozinkovanou střechu měl tento dům na Olšance okr. Čudnov Volyňsk. Moje rodina v něm spokojeně bydlela až do roku 1925. Tenkrát ale ta nevídaná spousta plechu padla do oka lidem z tamní traktorové stanice: zazdálo se jim, že by ji dovedli využít lépe než my, a tak jednoho dne přijeli, bez dlouhých řečí střechu strhli, zavezli na traktorovou stanici a tam z ní nadělali kbelíky na vodu, které se daly výhodně zpeněžit. Nato dům rozebrali a postavili si jej na dvoře traktorové stanice. Nás z domu vyhnali a nebýt strýčkovy dílny, asi bychom zůstali na ulici. Dnes už se tomu dokážu zasmát, ale věřte, že tenkrát nám veselo nebylo...

Maria Žďárská roz. Hrochová

3. Katolická komunita na Volyni – Martinovka

SČVP

Před 50 léty, v dubnu 1944, vznikala u volyňských vojáků na všech frontách již naděje, ba jistota, že konec 2. světové války se nezadržitelně blíží. Avšak boj ještě pokračoval. Zvlášť úporný a krvavý byl v průběhu ostravské operace. Zde se nacistický nepřítel urputně bránil. Padlo tu mnoho i našich volyňských chlapců - tankistů. Doma, na Volyni, bylo již přece jen lépe. Matky, manželky a děti věřily, že se vbrzku shledají se svými syny, manžely a otci.

ZPRAVODAJ

Josef Kubový
Děrenská 646
742 45 Fulnek 1

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

4/95
ročník 5

ÚVODNÍK

V měsíci velikonočních svátků splácíme diskusní dluh volyňským katolíkům. Náboženství hrálo v životě volyňských Čechů důležitou roli, zejména v prvních dvou desetiletích po usídlení. Docházelo tehdy, jak známo, k napjatým situacím, ideovým diskusím na sněmech, ba i k vzájemným sporům. Abychom náboženský život našich otců a dědů zachytili co nejvěrněji a nejobjektivněji, v nově sepisovaných dějinách jsme ho začali projednávat na odborných sympóziích s historiky různých univerzit, výzkumných ústavů, a vybranými zástupci jednotlivých církví. Do programu jednoho z prvních sympózií byla zařazena problematika pravoslavné církve. Na opakovanou žádost některých našich krajanů z řad jiných církví na Volyni jsme do programu dalšího sympózia zařadili situaci a postavení církve katolické, evangelické a baptistické. K oběma posledním jsme získali bez problému referenty. Nestalo se tak, bohužel, u církve katolické, i přes oficiální požadavek, zaslaný pražskému arcibiskupství. Takže o problematice volyňských katolíků jsme vlastně nejednali. A v tom máme určitou diskusní mezeru. Shodou okolností byl do redakce Zpravodaje zaslán poměrně rozsáhlý článek o katolické komunitě na Volyni, jehož autorem je S. Bača. Považujeme proto za vhodné otisknout ho v celém rozsahu, jednak jako náhradu za chybějící úvodní referát na výše uvedeném sympóziu, jednak proto, že je v něm zobrazen nejen nábožensky, ale i celkový život volyňských katolíků, nebo volyňských Čechů vůbec. Je to aktuální zvláště v období, kdy se tradičně připravujeme na velikonoce. Jsme si jisti, že v mnoha našich rodinách se na volyňské velikonoce vzpomínalo, a bylo nám přitom příjemné ale i teskno. Ta nostalgická struna přece jen ještě v nás zvučí, ještě kmitá. Vyplyne to, myslím přesvědčivě, právě z tohoto níže uvedeného článku, za který je nutno z krajanského a historického hlediska autorovi poděkovat.

V. Dufek

Katolická komunita na Volyni - obec Martinovka

Čeští katolíci přijeli osídlovat zemi, která byla převážně pravoslavná. I když oficiální místa udávala pro všechny přistěhovalce stejná pravidla, přesto některé místní úřady upřednostňovaly Čechy pravoslavného vyznání a poskytovaly jim určité výhody při získání půdy. Pravděpodobně se zde projevila snaha přetáhnout co nejvíce lidí k pravoslavné církvi.

Obec Martinovka, kde jsem se v r. 1912 narodil, byla převážně katolická. Bylo zde asi 70 domů a přibližně 250-300 obyvatel. Obec patřila pod polskou faru Kliváň (Klevaň), asi 22 km vzdálenou. Naši rodičové dojížděli většinou vozem, někdy dokonce i pěšky. Pamatuji se, že otec vstával ráno velmi časně, aby došel včas na mši.

Asi 10 km vzdálené Varkovice měly také katolický kostel, později byl převzat pravoslavnou církví. Po I. světové válce se opět vrátil zpět k Polákům. Ačkoliv jsme nepatřili do této farnosti, mnozí navštěvovali i tento kostel (např. i obyvatelé Kurdybáně).

Občas dojížděl polský kněz do Hrušvice, kde byla pouze kaple. Zde se občas konaly katolické bohoslužby. Chodíval jsem tam se svými rodiči. Fara byla zpočátku neobsazena. Patřilo k ní 7 ha půdy. Když mi bylo kolem 16 let, začal jsem se na nátlak polského kněze Jadczyka učit hrát na harmonium u jednoho polského varhaníka, kterého si P. Jadczyk pozval na faru a živil ho. Ten mu zároveň dělal varhaníka a přitom mne vyučoval.

České misie

České misionáře si pamatuji od svých 10 - 12 let. U jednoho z nich jsem byl u své 1. sv. zpovědi. Pak jezdili další. Naším největším dobrodincem byl P. Stříž, který se velmi staral o to, aby byla v Hrušvici založena farnost pro Čechy. Vzal si 6 měsíců dovolené a sloužil v českých obcích a povzbuzoval k vybudování českého kostela. P. Křenek, který ho vystřídal opět na dalších 6 měsíců, obohacoval náš duchovní život nácvikem českých písní (např. Sbohem, má radosti, Kníže náš, vyslyš nás...) a večerními modlitbami, k nimž jsme se 1x týdně scházeli ve škole na Martinovce. Od něho jsem dostal nabídku jít studovat do Čech. Rodiče mi to nedovolili. Po půlroční výuce hry na harmoniu jsem začal hrát při mších sám.

Výstavba kostela

Mezitím už probíhala výstavba hrušvického kostela. Roku 1930 u příležitosti položení základního kamene se konala velká slavnost v Hrušvici, jíž se zúčastnilo velké množství Čechů bez rozdílu náboženského vyznání. Šlo spíše o projev soudržnosti všech volyňských Čechů. Polští kněží a biskupové se ujali oficiálních záležitostí stavby. Při této slavnosti byla také velká účast polských a ukrajinských obyvatel. Ukrajinci vesměs viděli v Češích svůj kulturní vzor.

Češi z Martinovky, z Malého Špakova, České Janovky, Hrušvice (jen asi 20 čs. rodin, větší část byla ukrajinská), Dembrovky, Dětkovic (dětkovištní. Češi zakoupili pro hrušvický kostel harmonium, na které se doposud hraje - je v držení P. Krejzy). Farníci vlastnoručně kopali základy, zednický mistr s žáky z učňovského střediska (lyceum Křemeneckí) organizovali stavební práce. Členy ustaveného Výboru pro výstavbu byli zástupci všech zúčastněných obcí (jména a fotografie viz kronika). P. Jadczyk dal namalovat velký obraz sv. Václava, jemuž byl kostel zasvěcen (autorem byl jeho bratr).

Sdružení katolické mládeže

Z podnětu českých katolických misií (např. p. Dušek, laický bratr ze Žatce) bylo založeno "Sdružení katolické mládeže". Dostal jsem za úkol sezvat všechny mladé lidi ze všech 8 obcí náležejících k hrušvické farnosti. Na faře v Hrušvici proběhla ustavující schůze, kde jsme se dohodli také o náplni naší práce. Později jsme se dohodli, že každá obec si utvoří svůj vlastní spolek, aby se mohli scházet ve své vlastní obci. Hlavním cílem bylo vnášet křesťanského ducha do veškerého dění českých obcí, povznést jejich kulturní život, společenské dění, ale i náboženský život organizováním různých slavností. Dalším významným cílem bylo zvelebovat svůj mateřsky-český jazyk. Z tohoto důvodu byla založena v Martinovce česká knihovna. Knihy jsme dostávali darem od misionářů. SKM dalo podnět k založení ochotnického souboru, přičemž nám velmi pomáhal polský učitel Tvardowsky a jeho žena, která nám dělala nápovědu.

Hráli jsme hry, např. Paličova dcera, Srdce a prsten, Stržený kříž, Cikánčina pomsta, Bílá myš, Pýcha předchází pád (pokud si vzpomínám). Také tyto divadelní hry byly darem českých misionářů. Jim vděčíme za to, že jsme si uchovali svůj krásný mateřský jazyk a i v jazykové izolaci si ho mohli pěstovat a zdokonalovat.

Nácvik i samotná představení byla obrovskou školou českého jazyka nejen pro herce, ale i pro diváky. Tento ochotnický soubor působil na Martinovce, režíroval ho můj bratr Václav Bača, později já. První hra se hrála v místní hospodě, kde tesaři postavili jeviště. Protože jsme ještě neměli kulisy, namalovali jsme obrazy na papíry, připevněné do dřevěných rámů. Později jsme měli už krásné kulisy na plátně, představující potřebné prostředí - pro jednotlivé výstupy - les, vesnici atd. Peníze vydělané představením jsme investovali do divadelního vybavení a zařízení. Měli jsme i oponu na válci.

Představení byla velmi oblíbena a přispívala ke stmelení občanů všech okolních obcí, kteří bez ohledu na vyznání naše představení navštěvovali a utvrzovali se ve vzájemném přátelství. Při představení jsme zpívali i české písně (např. 60 let ušlo, šedesát let tomu, co se hrstka Čechů vypravila z domů...)

Úvodem ke každému představení jsme zpívali jako znělku tuto píseň: *Byl jsem též v Petrohradě, po Volze jezdil jsem, i po Ruském prospektu jsem se též procházel. Ať krásnou řeku Nevu, již kryje sníh a led, spatříš-li ruskou děvu, srdce ti bije hned. Však platno nic, má nejlepší je slast, naše zlatá Praha, naše česká vlast...*

Zvláště poslední slova dojímala přítomné k slzám a rozněcovala vlastenecké city. Sál byl vždy plný až k prasknutí, i když se hrálo při svíčkách. Vzpomínám si, jak všichni obdivovali, když jsme ve hře Cikánčina pomsta zaranžovali cikánské tábořiště s ohněm, nad nímž visel velký kotel, z něhož se kouřilo. Rozsvítili jsme totiž baterky, obalili je červeným papírem, což téměř věrně simulovalo hořící oheň a do kotle jsme nalili vařící vodu. Iluze byla téměř dokonalá.

O přestávkách hrála hudba. Po ukončení hry šli herci společně na večeři a pak s hudebníky vstoupili do sálu, aby zahájili společenskou taneční zábavu trvající často až do rána. SKM společně s místním hasičským sborem se účastnilo i oslav státních svátků.

Oslava 3. máje

SKM mělo na Martinovce asi 30 členů, hasičský sbor 40 členů. Oslava 3. máje (státní svátek Polska) byla zahájena společně mší v hrušvickém kostele. Jednou se této oslavy zúčastnil i představitel polského polookresu (gminy). Společně s hasiči jsme zorganizovali sportovní odpoledne, odehrávající se po mši na lukách za kostelem. Soutěžilo se v lehké atletice, běhu, házení granátem, oštěpem, skoku do dálky, do výšky. Pro malé děti zase připravil program místní učitel. Tento polský funkcionář si vše prohlédl, a když viděl, že patřím k organizátorům, přistoupil ke mně a řekl: "Tak, Češi nám oslavují náš polský svátek. A kde jsou naši Poláci?"

S Poláky jsem zažil později poněkud méně příjemnou zkušenost. Ohlásil návštěvu Martinovky starosta powiatovy (předseda okresu). Přivítali jsme ho místní kapelou a čekali, jaké zprávy nám přináší. To už bylo těsně před vypuknutím 2. světové války. Jaké bylo naše překvapení,

když jsme z jeho úst uslyšeli, že "Poláci bydlí na pískách, zatímco Češi si mažou krajíc na obě strany..." A že prý se to bude muset změnit. Značně se nás to tenkrát dotklo, protože jsme vždy žili s Poláky v maximální shodě a neexistovala mezi námi sebemenší nevraživost.

Martinovská kapela a pěvecký sbor

Kapelníkem byl František Dvořák (můj švagr), který byl vojenským kapelníkem a po návratu z vojny zorganizoval kolem sebe čtmáctičlennou dechovku. On sám nejen hrál na barytonovou trubku, ale také skládal hudební skladby. Hrávali nejen na Martinovce, ale i v okolí na všech poutích, zábavách, svatbách a samozřejmě také o svátcích v kostele, kde doprovázeli svou hudbou bohoslužby. Švagr vedl pěvecký sbor, který se scházel většinou na Martinovce u nás doma a nacvičoval nejrůznější liturgické zpěvy. Velmi oblíbená byla také Česká mše vánoční, kterou nám dovezli čeští misionáři. Švagr ji s námi nacvičil. Byl jsem přímo dojat k slzám, když jsem ji letos o Štědrém dnu slyšel z půlnočního televizního přenosu našeho vysílání ... V Betlémě, ve chlévě ... Při mši se běžně zpívaly polské písně, protože do hrušvického kostela chodilo i polské obyvatelstvo. Náš český pěvecký sbor však zpíval pouze česky. Polský kněz Jadczyk, který mi byl výborným přítelem, se někdy pokoušel i o české kázání, ale říkali jsme mu, aby se nenamáhal, že mu rozumíme dobře i v polštině. Vyprávěl mi, že jednou za ním přišly dvě polské ženy a stěžovaly si, že se v kostele hodně zpívá česky, že by si měl najít polského varhaníka. Se smíchem mi líčil, co odpověděl: "Já už jednoho biskupa mám a nepotřebuji poslouchat dalšího." Zval mě často po mši na oběd a pak mě šel doprovodit k nám na Martinovku. Hlavní cestou to bylo asi 5 km, my jsme však chodívali zkratkou lesem, asi 3 km. Sedli spolu na pařez a probírali nejrůznější témata, týkající se našeho tehdejšího života.

Místní hajný věnoval jednou plný koš smrčků, abychom si je vysázeli k okrášlení prostoru kolem kostela a fary. Já sám jsem si později koupil kolo a jezdil do kostela na kole. Někdy jsem se opozdil a pan farář už mě vyhlížel ze dveří a volal: Stašku, pospěš si, už je čas! Nikdy nezačal sloužit mši dříve, dokud varhaník neusedl na své místo. Taky mi říkával: Hraj si, co chceš, ty jsi pánem na "gufe", já u oltáře.

Přibližně tak nějak vypadal náš náboženský život na Volyni. Slavili jsme všechny křesťanské svátky, účastnili se s radostí všech oslav, ať už to bylo vysvěcení kostela, pouti či posvícení.

Vysvěcení kostela v Hrušvici bylo vskutku velkolepou událostí i pro obyvatele všech okolních farností. Martinovka prožívala všechny tyto události jako jedna rodina (i doslova, protože příbuzenské vztahy zde byly velmi propletené).

K nejoblíbenějším patřily pouti. První pouť se slavila 8. září, což byl sváteční den pro celou obec. Příbuzní a přátelé se sjížděli, radostná atmosféra ovládala celou vesnici. Nikdo nepracoval, znesvěcení svátku práci se pokládalo za velkou ostudu. V 11. hodin dopoledne se všichni svátečně oblečeni svorně sešli v hrušvickém kostele ke mši svaté. Po návratu z kostela následoval slavnostní oběd a posezení s příbuznými a hosty u bohaté tabule. Každá hospodyně napekla a navařila to nejlepší. Večer se šlo na taneční zábavu, kde se všichni veselili až do rána. Přicházely i matky s dětmi, které kladly své malé děti v hospodě v kuchyni do postele, kde děti bez nějakých problémů spaly, zatímco matky si šly zatancovat. O posvícení to bylo vlastně totéž, jen pro večerní zábavu se ujal speciální termín: "pěkná".

Z tohoto vyprávění vyplývá, že náš náboženský život byl úzce propojen s naším každodenním konáním.

Proto také, když mi jako starostovi obce Rusín v Československu při normalizačních prověrkách v 70. letech po sovětské okupaci položili otázku, proč chodím do kostela, odpověděl jsem: "Katoličtí kněží a katolická církev v Československu byli jediní, kdo o nás - českou menšinu na Ukrajině - projevil zájem, kdo se staral o naši kulturu, kdo nám pomohl uchovat si český jazyk, pěstoval v nás vlastenectví a ušlechtilost ducha".

Stanislav Bača

Svatováclavské posvícení

V obci Martinovce bylo posvícení na sv. Václava. V Hrušvici totiž stál kostel, který byl zasvěcen sv,. Václavovi. Ten byl postaven ze sbírek občanů z okolních českých obcí katolického vyznání Martinovky, Hrušvice, Dembrovky, Špakova Velkého a Malého, Pohoří Dědkovice, Čes. Jánovka. Základní kámen s nápisem je ve sklepě pod kostelem a je na něm uvedeno, kdo všechno na stavbu daroval peníze. Podle vyprávění mých rodičů a starších sourozenců si to pamatují jako velký prožitek z dětství. Jezdila jsem na bohoslužby s rodiči na bryčce nebo i pěšky přes Tomášovský les. Když vládli Poláci, byly tam stánky s různými suvenýry i dobrotami, což bylo pro nás děti stejně radostné jako pro rodiče. Ti se tu scházeli se známými a hovořili s nimi o svém hospodaření a my děti jsme si užívaly dětských radovánek. Můj švagr Báča S. hrál na varhany, starší sestry zpívaly. Byly to krásné chvíle spokojeného dětství. Horší to bylo, když přišel rok 1939 a všechno se hroutilo. Fara vyhořela, z kostela se nakonec stalo skladiště a všechno krásné, co naši rodiče zbudovali, přišlo v niveč. Když přišla druhá světová válka, sestra Emilka se provdala za Šindeláře, rodiče jí dali věnem tu naši bryčku, na níž jsem jako malá tak ráda jezdila.

Šindelářovi ji pak věnovali českému štábu darem. Naše hospodářství se hroutilo, 2 bratři museli jít do Ruska, prošli Sibiř a měli tam kruté zážitky - 5 let jsme o nich moc nevěděli. Už jsme nevěřili, že se někdy vrátí, to byl u nás v rodině smutný život. Bůh je však opatroval a po válce se šťastně vrátili. Je to už 53 let od toho prožitku, ale tím víc se mi vracejí vzpomínky na dětství, na domov, na kamarádky a zdá se mi, že i když nebyla žádná technika jako dnes, bylo více lásky a spokojenosti, úcty a porozumění, více než dnes. Když jsem před 4 roky naši Martinovku a naše domy navštívila, nemohla jsem uvěřit, co se tam stalo. Hrůza - devastace - z toho, co naši otcové a dědové zbudovali jsou jen ruiny, jako by tam ani nežili lidé ale jen černá zvěř. Zahrádky rozryté, stromy zničené, málem mi žalem puklo srdce nade vším, co jsem tam viděla a nemohu na to zapomenout. Proto jsem se rozhodla to napsat, snad se mi trochu uleví.

A dále autorka píše:

Paní redaktorko, vyberte, co se vám hodí, já každý časopis přečtu třikrát, doufám, že pochopíte, co pro mně znamenal život na Martinovce. Bylo nás 11 sourozenců - velká rodina, já jsem byla nejmladší a proto tolik zážitků a vzpomínání. Narodila jsem se v r. 1932, osm z mých sourozenců už spí svůj věčný sen.

Zůstaly mi jen vzpomínky. Za všechno děkuje
L. Bačovská, Hlubočany 12, okr. Vyškov

4. Kněz Josef Stříž a jeho působení mezi Volyňáky

Dopisy čtenářů

Vážení přátelé,

zásluhou mého strýčka se mi dostalo do rukou číslo Vašeho Zpravodaje, v němž byl článek od p. Ing. Josefa Kindla. Rozhodla jsem se na něj reagovat.

Jsem vnučkou manželů Josefa a Barbory Dvořákových, na které vzpomíná ve svém příspěvku. Narodila jsem se jako nejstarší a jediná z pěti sourozenců v Buderáži na Volyni.

Byl mi rok, když se naše rodina přistěhovala do Československa, takže si na svou rodnou zem nevzpomínám, ale díky mamince, která byla snachou Dvořákových, si ji dobře vybavuji. Maminka velice často a s láskou vzpomínala na svá mladá léta a později na soužití v rodině, kde vládla úcta, láska, pracovitost a velká hrdost k českému jazyku a vůbec vlastenectví. Maminka velice ráda a často zpívala i písničky, které se zpívávaly na Volyni. Vzpomínám také na to, jak otec hrával na harmoniu, které bylo doslova pokladem a studnicí vzpomínek na kapli v Buderáži, kde se na něm hrávalo při mších, a které si rodiče přivezli z Volyně. Jaké to bylo kouzlo hlavně o Štědrém večeru, kdy otec hrál koledy a my všichni s maminkou zpívali Tichou noc!

Maminka vzpomínala s úctou na svou tchyni, kterou nikdy nepojmenovala jinak než maminka. Já si na babičku moc nepamatuji, zemřela, když mi byly tři roky, ale z vyprávění rodičů vím, že se velmi přátelila s panem farářem, později kardinálem Beranem, který babičku vyprovodil i na její poslední cestě.

V naší rodině se zachovala i kniha, kterou svázal můj dědeček ze sebraných novin, které tehdy vycházely v českém jazyce a byly jakýmsi časopisem ze života volyňských Čechů.

Mnoho těch, kteří by si zasloužili trvalou vzpomínku, již z našich řad odešlo, ale měli bychom mít na paměti jejich odkaz. Jsem hrdá na to, že mezi tyto poctivé a pracovité lidi patřím, že patřím mezi Volyňáky, jak se vždy říkalo.

V závěru chci poděkovat p. Ing. Kindlovi za jeho příspěvek, který patřil mé rodině, čehož si nesmírně vážím. Chci touto cestou popřát pisateli touto cestou zdraví, klid a pohodu a Vám hodně pilných dopisovatelů a radostí z Vaší záslužné práce.

Marie Šneberger ová roz. Dvořáková,
Skočice u Přeštic.

Tento dopis nám zaslal pan J. Chudoba spolu s odpovědí pisatelce, z níž citujeme:

Obsah Vašeho dopisu jistě zaujme nejen krajany z Buderáže. Je zároveň svědectvím o těch vlastnostech volyňských Čechů, na něž jsme právem hrdi: dobré mezilidské vztahy, úcta a láska k rodičům, pevná manželská a rodinná pouta, péče o zachování českého jazyka, o kulturu a vzdělávání, pracovitost, úspěchy v zemědělství i v jiných oborech hospodářské činnosti a v neposlední řadě láska ke staré vlasti.

Další dopis je od p. J. Pchálka:

Vážená redakce, moji milí,

srdečně Vás všechny pozdravuji a dovoluji si Vám napsat několik slov, týkajících se náboženských misií katolické církve mezi českými kolonisty na Volyňsku před druhou světovou válkou.

Nejdříve bych rád předeslal, že mě velmi zaujaly články ve Vašem Zpravodaji čís. 4/95. Předně jde o úvodník pana V. Dufka a článek pana St. Bači Katolická komunita na Volyni. Oběma pisatelům velké DEO GRATIAS!

Proč? Zabývám se historií volyňských Čechů a připravuji článek do ostravských novin, který chci nadepsat "Vzpomínka na volyňské Čechy v Ostravě".

Starobělský farář a kanovník p. Josef Stříž byl v době první světové války polním kurátem 13. pluku zeměbrany rakouské armády. Na frontě se seznámil s mnoha Čechy z Volyně, s nimiž i po válce udržoval písemný styk.

Vyvrcholilo to tím, že byl v r. 1926 pozván českými kolonisty, aby u nich vykonal své misie. Podle záznamu to bylo poprvé od května do srpna 1926. Ale na podzim téhož roku tam odjel znovu a pobýval se svými věrnými po celý měsíc. Tehdy psaly tamější noviny, že na Volyňsku je 75.000 Čechů a ani jeden český katolický kněz. Tím se stal farář Stříž - první český misionář katolické církve.

Navštívil 53 českých vesnic, vykonal přes 130 promluv, jak se tehdy říkalo kázání. Podařilo se mu zřídit českou farnost v Hrušvici u Rovna. Promluvy v českém jazyce měly veliký úspěch a ohlas. V Hrušvicích bylo zavedeno v české škole vyučování katolického náboženství. To přijel vyučovat z Československa ze Staré Bělé farářův kaplan kněz P. Jindřich Křenek. Po půlroční působnosti tohoto kněze jej přijel vystřídat p. farář Stříž. Tento český misionář zajížděl na Volyňsko do oblasti Rovna a Lucka i dvakrát za rok.

Poslední církevní misie p. faráře Stříže mezi českými krajany na Volyňsku se konaly v roce 1938 v měsíci červnu. Jedna z nezapomenutelných Stížových vzpomínek praví, že do městečka Sienkiwičovska, kde se světil misijní kříž, se sjelo skoro celé Volyňsko.

Pokaždé, když se starobělský farář P. J.Stříž vrátil ze svého působení na misiích u českých krajanů na Volyni, konal ve Staré Bělé a celé farnosti přednášky se světelnými obrazy z daleké i blízké Volyně.

Závěrem dopisu prosím váženou redakci, aby vyzvala své čtenáře, kteří si pamatují na prvního misionáře, českého kněze P. J. Stříže, aby mi své vzpomínky - byť útržkovité - zaslali.

Jan Pchálek,
Mitrovická 98a, Ostrava-Stará Bělá, 724 00

(Pisatele prosíme za omluvu, že jsme neuveřejnili dopis pro jeho délku v plném znění. Redakce)

Putovní výstavě letos na cestu

Někdy se už asi zdá, že psát o výstavě OSUDY ČECHŮ Z VOLYNĚ je totéž co nosit dříví do lesa. Už toho bylo řečeno tolik! A tak si při příležitosti vstupu do dalšího roku její existence řekněme jen to nejdůležitější o její letošní cestě a záměrech, které se k ní váží. Teď je výstava instalována v Šumperku. 19. března ji zahájíme v Bruntále, 16. dubna pak navštíví Nový Jičín, od 29. května ji budou moci zhlédnout návštěvníci muzea v Olomouci. Odtud se vypraví do Brna, tam začne 16. července, a nakonec poputuje 19. září do Výškova. S dalšími pořadateli na Moravě jednáme, rádi bychom ji půjčili i zájemcům na Slovensku. I vy můžete navrhnout místa dalších zastávek.

*V Olomouci bychom při tiskové besedě rádi pohovořili o **českém pivovarnictví na Volyni.** Novináři tu získají informace, jistě je zúročí. Najdou-li se pamětníci, kteří zavzpomínají, bude setkání ještě zajímavější. Uvažujeme o přípravě dalšího panelu výstavy. Měl by připomenout **běžný život na frontě u Dukly.** Snad je třeba mluvit víc o lidech ve válce než o strategii války. Odcestuje-li výstava na Slovensko, možná právě na Duklu, bude jen dobře, doplní-li ji tento panel.*

*Připravujeme **Průvodce výstavou a Katalog.** Neměly by to být náročné tiskoviny. Průvodce nebude víc než letáček, dárek pro návštěvníky, v katalogu bude výstava popsána - tak jak bývá zvykem - se jmenovitým poděkováním všem, kteří svými dary umožnili její pořádání.*

*To nejnáročnější nakonec. Připravujeme **ukrajinskou verzi výstavy.** Pro muzea na Volyni a snad i pro jiná ukrajinská města. To už víte, již jsem o tom mluvil, byť jen nezávazně. Nyní už máme část nutné finanční částky i sympatie Velvyslanectví Ukrajinské republiky.*

Peníze ale musíme získat sami a nemáme jich ještě tolik, kolik potřebujeme. A tak stále hledáme podporovatele. Nedivte se tedy, že se obracím i na vás - pomozte nám v hledání sponzorů, firem, které by se rády na Ukrajině představily i svou velkorysostí nebo i těch firem, které by třeba spolupracovaly při přípravách (co třeba jen stojí výroba transportních beden!).

*Na závěr pak vysvětlení: za výstavu, jak víte, odpovídám jako zmocněnec Národního muzea, článek jsem ale napsal v množném čísle. Proč? Proto, a něco takového říkám při každé vernisáži, že vždy mluvím i za pomocníky, které mám kolem sebe. Jména by vydala na seznam. **Bez spolupracovníků bych stěží udělal krůček.** To není zdvořilostní pochvala, to je konstatování. Každý ví, že výstava si péče zaslouží, neboť ani zdaleka ještě nevykonala vše, co vykonat může.*

Těším se na setkání s vámi všemi. Všude tam, kam výstavu přivezeme.

St. Slavík, komisař výstavy

5. Ze života Rovenského rodáka Jana Nováka

SČVP

Při sepisování dějin volyňských Čechů se snažíme dodržovat životní krédo věhlasného profesora dr. Otto Urbana: "Nesuďme nespravedlivě minulé, nepřejímejme neuvážené závazky a podmínky pro budoucí" (1990)

ZPRAVODAJ

Josef Kubový
Děrenské 646
742 45 Fulnek 1

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

3/97
ročník 7

Mimořádný života běh volyňského Čecha ve světových rozměrech

S velkým zpožděním nám došla zpráva, že v Austrálii - daleko od milované vlasti - zesnul v požehnaném věku 99 let (nar. 27. 1. - zemř. 26. 6. 1996) v domově pro přestárlé, rovenský rodák, poručík čsl. legií v Rusku v první světové válce Jan Novák. Pocházel z početné rodiny - 12 synů a jedné dcery. Jeho otec byl známým a vyhledávaným zámečníkem v Rovně, opravářem strojů.

Před první světovou válkou studoval Jan Novák na rovenském reálném gymnáziu a v květnu roku 1915, jako osmnáctiletý, vstoupil dobrovolně do České družiny v Kyjevě. Již v prosinci téhož roku je nasazen do bojů u Baranovič jako rozvědčík. V únoru 1916 je na rozvědce poprvé zraněn do tváře. Po vyléčení se opět vrací k rozvědčíkům, získává první vojenské hodnosti a vysoká ruská vyznamenání - medaile sv.Jiří a později Rytířský řád sv. Jiří, který mu na prsa připíná velkokníže Nikolaj Nikolajevič na slavnostní vojenské přehlídce v Nesvěži za přítomnosti samotného cara.

Následují další hrdinské činy a vyznamenání. Bitva u Zborova, ústup, poté vojenské učiliště v Kyjevě, atd. Je jmenován subalterním důstojníkem u 5. roty, později ve 2. střeleckém pluku Jiřího z Poděbrad.

Po obsazení sibiřské železniční magistrály čsl. legiemi - to již v hodnosti poručíka - je jmenován velitelem štábního vlaku francouzkého generála M. Janina, který řídí sibiřskou anabázi. Za vzorné služby a plnění vojenských úkolů je vyznamenán vysokými vojenskými řády Francie.

Do osvobozeného Československa, poprvé ve svém životě, přijíždí legionář - volyňský Čech Jan Novák 20. 5. roku 1920. Až do začátku druhé světové války vykonává různé důstojnické funkce v různých posádkách čsl. armády. Naposled - před Mnichovem - jako velitel pluku v Berouně.

V květnu roku 1945 se aktivně zapojuje do povstání českého lidu během krátké doby organizuje pluk, který pak řadu měsíců působí v Chodově u Karlových Varů a chrání tu životy a majetky prvních osídlenců proti zákeřným útokům německých fašistických záškodníků.

V roce 1946 je jmenován velitelem zemského velitelství SNB v Ostravě, odkud v hodnosti plukovníka odchází v roce 1949 do exilu. Nakonec se usazuje až v daleké Austrálii. Zde začíná pracovat mezi krajany, stává se čestným předsedou zahraniční sekce Československé obce legionářské pro oblast Jižního Pacifiku. Ve svém stručném životopise Jan Novák uvádí, že jistá Ostravačka (jméno neuvádí) ve spolupráci s vietnamskými komunisty připravovala jeho únos. Ten se však nezdařil.

Velmi záslužná byla činnost Jana Nováka v různých společenských organizacích v Austrálii. Svědčí o tom skutečnost, že k jeho devadesátinám v roce 1987 mu anglická královna Alžběta udělila vysoké britské vyznamenání - řád MBE (Member of the Most Excellent Order of the British Empire) za - jak je uvedeno v příslušném dekretu - neúnavnou práci pro dobro a rozvoj Austrálie.

Jan Novák nikdy nezapomněl na svůj původ, hrdě se hlásil k volyňským Čechům, byl jedním z prvních zahraničních vol. Čechů, kteří se stali členy našeho Sdružení, byl stálým čtenářem Zpravodaje.

Janu Novákovi - našemu významnému krajanovi, hrdinovi, který od svého raného mládí bojoval za svobodu českého národa a právo Čechů na svobodnou vlast, patří čestné místo v dějinách naší bývalé, malé, ale významné menšiny!

Ať mu je lehká země daleké Austrálie, která se stala jeho druhou vlastí a místem jeho posledního odpočinku!

Rostislav Hlaváček

SJEZD volyňských Čechů k 50. výročí reemigrace

Organizační upřesnění:
Zahájení sjezdu: středa dne 21. května 1997 v 10.00 hod.
Místo konání: Posádkový dům armády, Dědická 2, 682 01 Vyškov na Moravě (sněmovní sál pro 500 osob, 4 klubovny a předsálí). V přízemí restaurace. Vycházka před budovu možná s výhledem na Vyškov a okolí. Pro všechny účastníky bude připraven Pamětní list.

V. Dufek, J. Kulich

ZPRÁVY Z REGIONŮ

Region Litoměřice

Setkání volyňských Čechů v Litoměřicích

24. ledna 1997 se uskutečnila Výroční členská schůze (dále jen VČS) Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel regionu Litoměřice. Schůze se zúčastnilo 84 členů a zástupce černobylských krajanů. Schůze měla splnit 3 hlavní cíle:

První - provést vyhodnocení činnosti Sdružení za rok 1996, druhý - vytýčit úkoly pro rok 1997, a třetí - dát možnost setkání krajanů z celého regionu.

Předseda regionu krajan Kozák v podrobné zprávě o činnosti Sdružení v r. 1996 se zabýval situací v České republice a současně zvýraznil zodpovědný přístup volyňských Čechů ve volbách do parlamentu a senátu a jejich vlastenectví, které se nezměnilo ani po 50 letech života ve vlasti. Byla konstatována plná podpora vývoji demokracie v ČR, což se také projevilo téměř stoprocentní účastí volyňských Čechů ve volbách. Byl zvýrazněn i zájem krajanů na bezpečnosti státu a bojeschopnosti české armády.

Ve druhé části zprávy bylo vyhodnoceno plnění úkolů stanovených "Plánem činnosti Sdružení na rok 1996". Na VČS byl projednán a jednohlasně schválen "Plán činnosti Sdružení na rok 1997". Součástí VČS byla vzpomínka a projev k 50. výročí reemigrace krajanů z Volyně do Československa. V bohaté diskuzi vystoupili krajané a krajanky v otázkách výstavby pomníku obětem Českého Malína (krajané Reichl z Mělníka, krajanka Dědková), vztah volyňských Čechů k benderovcům (krajanka Votrubová, krajané Novák a Reichl), k dopisu manželky legionáře Lizálka (krajan Somol), k reemigraci do ČSR a dalším otázkám souvisejícím se životem volyňských Čechů ve vlasti.

6. Nad stránkami naší historie

Nad zažloutlými stránkami naší historie

Listuji zažloutlými stránkami měsíčníku Probuzení. Začal vycházet v roce 1934 v Praze jako měsíčník a redigoval ho poštovní úředník z Libuše u Prahy Jindřich Dušek. List byl věnován Čechům v zahraničí, zejména vol. Čechům a měl výrazný katolický obsah. Přesto se však na Volyni nevěnoval jen katolíkům, ale snažil se zaujmout všechny vol. Čechy.

O čem tento měsíčník (vycházel vždy jako dvojčíslo) před 65 lety - tedy v roce svého vzniku (1934) psal? Zahloubejme se do jeho zažloutlých stránek a osvěžme si některé události z té doby na Volyni, ale i ve staré vlasti.

V čísle třetím uvádí, že dne 4. února se konal v Měšťanské besedě v Praze slavnostní večer nazvaný "Našim na Volyni" za účasti pražského arcibiskupa K. Kašpara. Slavnostní projev přednesl ministerský rada Dr. František Karas. Dodejme, že v dalších letech arcibiskup Beran i Dr. Fr. Karas navštívili Volyň. Večer byl zakončen básní Václava Vajse "Probuzené Volyni".

Jak je uvedeno ve dvojčíslí 4_5, konal se 4. března v sále Charitas v Praze dobročinný volyňský večer, na kterém volyňské Čechy zastupoval Dr. Pichrt. (Kdo byl Dr. Pichrt? Víme o něm něco bližšího?) Protektorát nad celou akcí, kterou uspořádal opět J. Dušek, převzal vyšehradský kanovník J. M. Otokar Vošahlík, akademická malířka Zd. Braunerová (dcera významného českého politika) a Dr. S. M. Braito. (Opět osobnost pro nás neznámá.)

Redakce dále uvádí, že ve Hrušvici a Martinovce na Volyni byly uspořádány vzpomínky na starou vlast a v Kupičově 4. března se konala oslava narozenin T. G. Masaryka.

Na straně 28 je také zveřejněna kritika J. Škopana, nazvaná "Radostně vpřed za velkým cílem". Pisatel kritizuje Josefa Mojdla z Chomoutu, v té době čilého dopisovatele Hlasu Volyně a Josefa Foitíka, redaktora "Zornice" - přílohy Hlasu Volyně pro mládež, za to, že nabádají k vytvoření organizace volyňské mládeže. Pisatel se domnívá, že postačující je jedna organizace mládeže Sdružení katolické mládeže, která má na 500 členů ve 20 organizacích.

2/1999

V číslech 6-7 je otištěna zpráva o zájezdu skupiny misionářů na Volyň, kterou tvoří J. Dušek, a katoličtí duchovní V. Hopko a Em. Mysliveček. Redakce stručně informuje o sjezdu SKM, nazvaném "Svatováclavský sněm křesťanské mládeže a lidu", který se konal v Lucku 24. června. Misionáři navštívili přes deset českých vesnic a v N. Hubinské, Vilhelmovce a Sergejovce předali organizacím ASKM podpory. - V uvedeném čísle je také zveřejněna hymna české katolické mládeže na Volyni. Slova napsal a hudbu zkomponoval významný menšinový pracovník z Kupičova J. Židlický a věnoval ji J. Duškovi.

Obsáhlá reportáž a zprávy ze IV. sjezdu SKM v Polsku a svatováclavského sněmu, který se konal 24. června v Lucku přinášejí čísla 8-9. První strana je zaplněna snímky z tohoto památného sjezdu, na kterém byly deseti organizacím SKM předány prapory. Průvodu městem se zúčastnilo na 400 mladých Volyňanů z 37 českých obcí a na 600 polských dívek a chlapců. Po skončení průvodu, ve kterém nechyběly české dechovky a tančila se Česká beseda, shromáždilo se před budovou Pracující inteligence, kde se konala bohoslužba pod širým nebem pro 3000 lidí. Byla zahájena Staroslověnským otčenášem v přednesu pěveckého sboru SKM z Ulbárova, který řídil obětavý krajan Antonín Vacek. Praporečník SKM Stanislav Vacek převzal slavnostně svazový prapor.

Součástí Svatováclavského sněmu v Lucku byla také soutěž hudebních a pěveckých sborů. První místo obsadil hudební sbor SKM z Kupičova, druhé hudební odbor SKM ze Sergejevky. Třetí místo obsadil pěvecký sbor z Ulbárova.

V témže čísle je také zveřejněn snímek z prvního sjezdu SKM, který se konal v Kupičově v roce 1932. Jak dále informuje redakce, nové organizace SKM byly ustaveny v Ulbárově, Janovce, Velkém a Malém Špakově, Josefíně u Lucka (40 členů!) a v Žornovské Kurdybáni.

V čísle 10-12 je stručná zpráva o národních dožínkových slavnostech, které se konaly ve druhé polovině srpna v Hrušvici, Buderáži, Martinovce a Janovce. Velkou pozornost vzbudila zpráva, že SKM Kupičov hodlá v roce 1935 uskutečnit cyklistický zájezd do ČSR. Organizátorem připravovaného zájezdu je Josef Toman z Kupičova.

Začátkem třicátých let začínalo mládežnické hnutí na Volyni nabírat na síle. K SKM přibylo Sdružení české mládeže (1935) a obě tyto organizace začaly spolupracovat. Posléze splynuly, ale další činnost přerušila druhá světová válka.

Rostislav Hlaváček

7. Rok 1919 na Volyni, Hašek na Volyni

ROK 1919 NA VOLYNI

Byl to rok neustálých bojů a šarvátek. Kozáci atamana Semena Petljury se bili s Poláky a bolševiky, bolševici s Poláky a do těchto bojů pak zasahovaly navíc různí Machnovci, loupeživé bandy, které nejen oloupily, ale také vraždily pokojné obyvatelstvo. V tomto chaosu neustálých šarvátek a zbytečného prolévání krve žili naši dědové a otcové, naše babičky a mámy. Žili v době, kdy lidský život na Volyni nestál za zlámanou grešli...

Proto také ve většině českých vesnic na Volyni vznikly oddíly sebeobrany, které chránily svá obydlí, své obyvatele a občas - preventivně - pročesávaly okolní lesy a vyháněly z nich nezvané hosty. Stalo se tak, někdy v květnu r. 1919 i v Mirohošti, kde velitelem české sebeobrany byl bývalý voják-krajan Vyletěl. (Křestní jméno se mi nepodařilo zjistit).

Při pročesávání okolních lesů totiž narazila mirohošťská hlídka v hlubokém lesním úvozu na zajímavou skupinku neznámých vojáků. Tvořilo ji několik kozáků, krásný, zřejmě kdysi šlechtický kočár zapřažený do krásného páru koní. V kočáře se povaloval po zuby ozbrojený muž. Na první pohled bylo zřejmé, že to byl velitel. Mohutná, okovaná skříň v kočáře, byla, jak se později ukázalo, naplněna různými bankovkami a značným počtem carských mincí.

Slovo dalo slovo a vcelku unavení kozáci i s velitelem se přiznali, kdo jsou: velitelem byl sám ataman petljurovských vojsk Oskilko, kozáci byli jeho ochrankou a zároveň hlídali veliký poklad. Oskilko přiznal, že se ve zlém rozešel se svým nadřízeným atamanem S. Petljurou a když ten odjel kamsi na kontrolu ke svým oddílům, Oskilko, který byl toho času v Rovně, stáhl z obranných linií, které držel proti Polákům a bolševikům kozácká vojska, zatkl v Rovně část členů prozatímní Ukrajinské národní rady a prohlásil se za diktátora a jediného vládce Ukrajiny. A nařídil ihned útok na Zdolbunov.

Když se ataman Petljuta doslechl o zradě Oskilka, shromáždil zbytek svých roztříštěných vojsk a v řadách oskilkovců nechal rozšířit letáky odsuzující Oskilkovu zradu. Většina kozáků uvěřila a vrátila se k Petljurovi a Oskilko musel rychle prchat z Rovna. S několika kozáky se pak ukryl v lesích kolem Mirohoště. Při útěku z Rovna nezapomněl sebrat s sebou vojenskou pokladnu atamana Petljury s velkým množstvím různých bankovek a zlatých mincí.

Mirohošští krajané byli dojatí osudem atamana Oskilky a jeho druhů, pozvali je do vesnice, kde jim nabídli tolik potřebný odpočinek a ochranu.

Jak dlouho využíval Oskilko pohostinnost Mirohošťáků se mi nepodařilo zjistit. Došlo však k jiné zajímavé události. Oskilko se oženil se sestrou velitele české sebeobrany Vyletěla!

Válka na Volyni pokračovala. Petljura byl nucen zachránit se před útočícími bolševiky kdesi v Polsku a polská vojska zatkla Oskilka. Dlouho však ve vězení nepobyl. Byl propuštěn a usadil se se ženou v Rovně, kde vytvořil jakýsi malý ukrajinský štáb a začal vydávat vlastní noviny nazvané Dzvin (Zvon). Kolik čísel vyšlo a jak byla v té chaotické době distribuována, nevíme. Víme jen, že ještě v roce 1919 byl ataman Oskilko ve večerních hodinách zastřelen přes nezastřené okno neznámým atentátníkem.

Hašek na Volyni

Významný český humorista a satirik Jaroslav Hašek pobýval v průběhu první světové války nějaký čas na Volyni. Píše o tom v několika svých humoristických povídkách, které byly zveřejněny v kyjevském týdeníku Čechoslovan a zmiňuje se o tom i Velká sovětská encyklopedie, která uvádí, že přešel do ruského zajetí u vesnice Chorupaň. Tato ukrajinská vesnice, narozdíl od řady jiných na Ukrajině, si tento název zachovala dodnes. Leží mezi Dubnem a bývalou českou vesnicí Podhajce.

Právě v Podhajcích v roce 1915 byl Hašek, coby rakouský voják, ubytován se svou jednotkou a to v rodině krajana Pokorného. Koncem padesátých let o tomto časovém úseku Haškova života pojednal týdeník Obrana lidu. Rakouská armáda opustila Volyň po známé Brusilovově ofenzívě, ale to Hašek už byl v rukém zajetí.

Koncem května nebo začátkem června roku 1945 navštívila delegace volyňských Čechů právě vznikající a obnovovaný Československý ústav zahraniční v Praze. Pamatuji se, že delegaci vedl bývalý předseda České matice školské na Volyni Vladimír Mesner, byli v ní také redaktoři J. Foitík a J. Rejzek, předseda Sdružení české mládeže J. Mojdl a další volyňští Češi v uniformách svobodovců, na jejichž jména si již nepamatuji. V delegaci byl také významný a aktivní přítel Jindřich Dušek z Libuše u Prahy a já, jakožto Volyňák pověřený vedením agendy nově vzniklého Volyňského výboru se sídlem v Libuši u Prahy (v bytě J. Duška). Delegaci přivítal známý volyňský menšinový pracovník, rodák z Hlinska, novinář a redaktor Čechoslovanu Věnceslav Švihovský. Obnovoval činnost ČUZ (před válkou byl jeho místopředsedou) a připravoval se k převzetí funkce jejího předsedy, kterou pak vykonával několik let. V besedě, která trvala tři a možná i více hodin, se hovořilo o reemigraci vol. Čechů a možnosti ČUZ podpořit a uskutečnit co nejdříve přesídlení menšiny do osvobozené ČSR.

Věnceslav Švihovský v družném rozhovoru si vzpomněl na Jaroslava Haška. Uvedl, že ho znal ještě z Prahy (Švihovský byl nějakou dobu redaktorem časopisu Čas, jehož významným mluvčím byl T. G. Masaryk), znal jeho břitké pero satirika a humoristy. Jaroslav Hašek vstoupil do čsl. legií v Kyjevě roku 1916. Když redaktor Čechoslovanu V. Švihovský zjistil, že Hašek je v legiích a navíc v Kyjevě, nabídl mu spolupráci a později ho zaměstnal jako redaktora. Jeho humoristické povídky pak značně zlepšily krajanský týdeník a byly oblíbeny i v řadách rozšiřující se legie.

V průběhu svého působení v Čechoslovanu nabídl Hašek Švihovskému, že napíše pokračování svého Švejka. Skutečně zkrátka napsal další díl nazvaný Švejk v zajetí. Ten poté vyšel ve Švihovského nakladatelství v Kyjevě.

Dále nám Švihovský vyprávěl, jak od Haška koupil právo na poválečné vydávání Švejka. Je známo, že Hašek, jako nenapravitelný bohém, trpěl stále velkým nedostatkem peněz a tak jednoho dne nabídl Švihovskému práva na dramatizaci Švejka. Švihovský, který dovedl ocenit kvalitu tohoto díla, práva také koupil. A pak došlo i k tomu, že, jak zdůraznil Hašek, Švejk se pro svoji jedinečnost a literární kvalitu bude v budoucnu určitě filmovat, Švihovský tedy koupil i práva na filmování. Zkrátka - Švihovský měl koupena všechna práva na zveřejňování Švejka v jakékoli písemné či jiné podobě.

Válka pokračovala. Čechoslovan vycházel s určitými přestávkami, zavíněnými válečnými událostmi a nakonec byl zastaven. Švihovský se stal na nějaký čas vyslancem nově vzniklého státu - Československé republiky u ukrajinské vlády a když ta padla, vracel se s legiemi, řadu měsíců, přes Sibiř do osvobozené vlasti.

Po návratu do Prahy měl starosti existenční, rodinné a na Haška a jeho Švejka pozapomněl. Až jednou ...

To se procházel po Praze a seznamoval se ve výlohách různých knihkupectví s knižními novinkami. A ejhle - za výlohou objevil zbrusu nové vydání Osudů dobrého vojáka Švejka!

Po zjištění adresy nemile překvapil Haška důraznou otázkou jak to, že Švejk, na jehož vydávání má všechna práva, vyšel u jiného nakladatele? Vždyť on, Hašek, mu již v Kyjevě všechna práva prodal!

A Švihovský dále ve svém vyprávění pokračoval: "Hašek se na mně podíval takovým téměř dětsky nevinným pohledem, mírně se usmál a špitl: "Ale pane redaktore, snad tenkrát v Kyjevě, když jste ode mne kupoval všechna práva, snad jste to tenkrát nemyslel vážně?"

Tím pro Švihovského, který průběhem války a anabáze přes Sibiř přišel o mnoho písemností i o práva na vydávání Švejka, na jeho dramatizaci a zfilmování - končily všechny možnosti ujmout se svých práv a publikovat nejznámější český humoristický román o dobrém vojáku Švejkovi. *Rostislav Hlaváček*

8. Zemřel Eduard Haken, hrdinství a odvahy není nikdy dost

Zemřel Eduard Haken ...

Sólista opery Národního divadla v Praze mistr Eduard Haken, volyňský Čech, opustil navždy naše řady. Poslední rozloučení s ním se konalo v historické budově Národního divadla dne 19. ledna 1996 ve 13.00 hodin. Účastnila se ho též delegace SČVP, která byla poctěna důstojným místem v hledišti. Na stuze smutečního věnce jsme uvedli: "Volyňští Češi nejslavnějšímu rodákovi".

Vlastní pietní akt byl velkolepý. Rakev na jevišti tonula v záplavě překrásných věnců a květin. Čestnou stráž stáli střídavě členové opery, vedení, i dalších scén Národního divadla. V hledišti zaujaly místo delegace z různých sfér divadelního, uměleckého, kulturního i společenského života včetně vládních činitelů z ministerstva kultury a především z českého parlamentu, reprezentovaného jeho předsedou M. Uhdem.

V úvodu zazněla hudba Antonína Dvořáka "A jes je tichý" a po ní přednesl člen činohry ND R. Lukavský verše ze žalmů, které se staly podkladem pro Biblické písně A. Dvořáka. Poté zazněl z hloubi jeviště úryvek z opery Rusalka. Za zvuků hudby se přitom střídala v krátkých intervalech čestná stráž u rakve.

Pak přišel na scénu Ivo Žídek. Jeho projev na rozloučenou byl vnímán celým hledištěm s nesmírným citovým zaujetím. Mnozí zaslzeli. Slova jeho projevu stojí za zveřejnění:

Jsou šťastná údobí, kdy díky osobnostem mohou vzniknout éry, zasluhující zapsání do historie zlatým písmem. Vnější pozlacení budovy je jen symbolické. **Hodnoty vytvářejí teprve lidé.** "Kterýpak Čech by hudbu neměl rád?" Emotivní zpěv zalárníka ze Smetanova Dalibora nemohl naplnit lépe nikdo jiný, nežli to v jeho plném smyslu dokázal Eduard Haken.

Člověk odejde, ale legenda, vzešlá z výsledků jeho činnosti, přežívá. Ne pýcha, ale hrdost z pocitu vlastního osobního uplatnění ji opodstatňuje stejně jako bezmezná oddanost k té nejvyšší dosažitelné instituci Národního divadla, jak ji naše generace cítila a cítila.

Jestliže se spojí se silou ducha a mravní velikostí, s nekompromisním vyjadřováním pravdy i ve sféře společenské, pak takový život nemohl dosáhnout plnějšího smyslu. Obřad rozloučení z tohoto jeviště by neměl být výrazem zármutku nad nevyhnutelným odchodem, nýbrž poctou k oslavě celoživotního vkladu Eduarda Hakena. Vyoral hluboko brázdu a každý tvůrčí plod z ní vyrostlý demonstroval lidem naplnění smyslu zpěvu v dramatické akci. V tom nejspíše pochopitelném rozsahu se do povědomí kulturní veřejnosti zapsal Haken i svými koncerty, nikdy nežetřil námahy s touto činností spojené.

Zpěv byl náplní i smyslem jeho života, jeho posláním. Byl jsem šťasten, když jsme nedávno společně přebírali Zlatou desku Supraphonu za naši Rusalku. Bylo to dodatečné zadostiučinění pro generaci, dožívající dnes v pomalém zapomínání. Byl jsem šťasten, když jsme spolu rozehrávali scény v Prodané nevěstě a bylo jich požehnané. Provázely mne vlastně po celý můj aktivní život. Jsem za to osudu vděčný. Jenom jsem nešťasten, že to všechno skončilo, jak už v životě bývá někomu dříve, někomu později je určeno. **Jemu bylo dopřáno prožít triumf svého Vodníka v tomto posvátném prostoru v den jeho osmdesátých narozenin.** Kdo druhý by to byl schopen dokázat? Byla to síla jeho nesmlouvavé povahy, která ještě téměř po šest let se dokázala vzpírat pozdějším tvrdým zdravotním zkouškám. Svou vitalitu rozdával až po okraj naplnění života nejen z jeviště, ale i jako občan republiky. Jeho nevypočítavé, imponující vlastenectví bylo alespoň dočasně odměněno nadějemi na společenskou obrodu v roce 1968, kdy stál v čele obnoveného Klubu sólistů ND. Byl oporou této protestní organizace za okupace cizími vojsky, která nás tolik postihla na další dlouhá léta.

Ale v plné fyzické i umělecké síle se dožil a prožíval i euforii polistopadového zvratu. Vzal na sebe úkol apoštola, který svými vnitřními schopnostmi a přesvědčujícím uměním šířil víru v novou rodící se skutečnost po všech koutech naší vlasti.

Jedinci tohoto typu, téměř antické velikosti, jsou svým významem zaznamenáváni v dějinách lidstva jako význačné mezníky. Haken se k nim svou osobností zařadil.

Jeho domov byl však zde a stisk ruky jeho dcery posledním rozloučením.

Za vše mu patří naše úcta a věčk. Shohem!

Poté zazněla píseň B. Smetany Nekamenujte proroky a árie z opery Zd. Fibicha Nevěsta Messinská. A na scénu se přišel rozloučit šéf opery ND J. Průdek. I jeho projev otiskujeme v plném znění:

Vážený Mistře Eduarde Hakene,

přicházím se rozloučit jménem souboru opery Národního divadla.

Asi se ode mne očekává, že v této smutné chvíli pro nás pro všechny z funkce šéfa opery ND zasvěcené promluvím o ojedinělé umělecké dráze p. E. Hakena a o jejím historickém významu v dějinách celého ND.

Vážený Mistře, promiňte, neměl jsem v sobě k tomu odvahu. Začal jsem se obávat své povrchnosti, která mě dovede pouze k výčtu našich uměleckých úspěchů, které jsou nota bene všeobecně známy, že ustrnu na vyjmenovávání Vašich vynikajících vokálních a herecких kreací, ale že se mi nepodaří popsat Vaši lidskou i uměleckou osobnost, která daleko přesahovala svým významem přes rámec budovy tohoto pro Vás i pro nás posvátného divadla a stala se pro český národ synonymem umělecké i lidské kvality. Toto musí udělat hudební vědci i divadelní historici, kteří jistě založí tlustý spis s nápisem **Eduard Haken**, aby i příští generace věděly, jak vzácný umělec a člověk tvořil a žil plných 50 let v souboru opery ND. Moje slovní zásoba je na to chabá a nedostatečné.

Mohu Vás však ujistit, že všichni víme, že opera byla Vaším celým životem a Vás celý život jste hudbě a zpěvu, a ND věnoval. Byl jste jedním z hlavních pilířů slavné generace opery ND. Byl jste osobností, která před nás postavila tak vysoká umělecká i lidská měřítka, která v nás vzbuzují obavy, zda i při vší pokoře a neúnavné umělecké práci se nám podaří jich alespoň dotknout.

Děkujeme Vám, Mistře, za tuto inspiraci.

V našich srdcích, vážený pane Eduarde Hakene, zůstanete pěvcem národa českého!

Čest Vaší památce!

Pak zazněla Gounodova árie Ave Maria a po ní se ozval ze záznamu hlas samotného Eduarda Hakena v árii z Kouzelné flétny. Zdálo se nám v tu chvíli, že pěvec sám je mezi námi, živý, a nikoli jen jeho podobizna v prostoru nad rakví, že opět burácí v celém Národním divadle, že opět rozdává radost a potěšení.

Na závěr pietního aktu zazněla hymna, při níž dojatí účastníci povstali, a opona Národního divadla se zatáhla.

Hakenův hlas, vpravdě Mistrův hlas a zpěv, zachycený moderní technikou, mu zajistí nesmrtelnost. **Eduard Haken bude zapsán zlatými písmeny do dějin volyňských Čechů.**

V. Dufek

Hrdinství a odvahy není nikdy nazbyt

S velkým zaujetím jsem si přečetl článek v časopise MF DNES - VT - o tom, jak česká rodina na Volyni zachránila život židovskému děvčeti.

I když od té doby uplynulo více než 50 let a zachráněná žena je již důchodkyně, stále má panický strach ze smrti. Dodnes prý mívá hrozivé sny, nechce prý uvádět své jméno ani místo, kde bydlí, nenechává se fotografovat, aby její obličej nebyl poznán. Stále žije v domnění, že doposud platí rasové zákony, obzvlášť když v poslední době vidí a slyší od některých extremistických skupin "Židé do plynu" a podobně. Je prý dokázáno, že děti nejen židovské, ale i ostatní, týrané, pronásledované, skrývané v různých podmínkách, jsou v dospělosti i v pokročilém věku neurotické, roztřesené a nemocné. Žijí ve stálém stresu a napětí.

Po přečtení tohoto článku jsem si vzpomněl na tragické události, které se staly v naší vesničce. Obec Dembrovka byla vzdálená asi 1 km od hlavní dopravní tepny spojující města Rovno a Dubno. Proto jí navštěvovali nežádoucí hosté - Němci nebo vojska jejich satelitů. Z uvedených důvodů byl úkryt Židů zde riskantní a prakticky nemožný.

Jak je nám známo, krátce po okupaci již v roce 1941 byli Židé viditelně označeni šestícípou hvězdou a násilím zahnáni do ghetta. Nejbližší ghetto bylo zřízeno v malém městečku Varkoviče, vzdáleném asi 6 km od naší vesnice. Odchod z ghetta byl pouze na propustky. Práceschopní Židé pracovali na výše uvedené silnici za kus chleba a pár brambor, když předtím museli Němcům odevzdat všechno, co měli nahospodařené. Nesnesitelné poměry je nutily k útěku. Jediným útočištěm pro ně v té době byli Češi.

Tak se stalo, že někdy v dubnu 1942 uteklo z ghetta Varkovič asi 18 Židů různého stáří. Jednalo se vesměs o známé rodiny, které zde hledaly úkryt. Občané jim poskytli občerstvení a čekali, co bude dál. Neuběhla snad ani hodina a do obce přijela ukrajinská policie pod velením německého důstojníka a všichni Židé byli pochytáni. Pod záminkou, že je propustí, od nich vymámili zbytek cenností. Později občané skryté se slzami v očích sledovali, jak 6 policistů žene skupinu 18-20 Židů po polní cestě k dembrovskému lesu. Byl to otřesný a zdrcující pohled, na který nikdy nezapomenu. Jak malá skupina bezbranných lidí jde pomalu, tiše, snad již smířená se svým osudem na jistou smrt. Přesto, že ve skupině byla většina dospělých mužů a žen, nikoho z nich nenapadlo zorganizovat odpor a i kdyby část z nich to zaplatila životem, někteří by se snad mohli zachránit útěkem. To se však neztalo, všichni byli na kraji lesa postříleni a zakopáni.

Tentýž den vpodvečer šel pan Josef Samec do chléva poklízet domácí zvířata. Při světle lucerny zahlédl v koutě schoulené slabounké, třesoucí se děvčátko ve věku asi 8 let, které při pronásledování uniklo pozornosti, opustilo rodiče a schovalo se zde před policisty. Zubožené děvčátko zavedl do kuchyně, nakrmil, oblékl a uložil ke spaní v komůrce. V noci udělal se svými syny skrýš ve stodole a tam ji schovali. Později zjistil, že děvčátko trpí silným záněte plic a i přes vydatnou stravu a laickou léčbu během týdne zemřelo. V noci vykopal pan Samec na konci své zahrady hrobeček, děvče zamotal do prostěradla a pohřbil. Čerstvý hrob zakryl větvemi, aby zahladil stopu. Jeho děti a děti sousedů o hrobečku věděly a v letních měsících tam kladly květiny.

Ještě jednou prokázal pan Samec svou odvahu a hrdinství, když při etnických čistkách v r. 1943 potají odvezl pronásledovanou polskou rodinu do města Rovna. Tím ji zachránil před jistou smrtí.

Pan Josef Samec neměl lehký život - zemřela mu manželka, musel se starat o 3 nezletilé děti. Všechny potíže překonal dík své veselé povaze, často hýřil vtipy a překvapky, byl ochoten kdykoli komukoli pomoci, i když to bylo nebezpečné pro celou rodinu. Jeho dva synové, Josef a Václav, sloužili v 1. čs. armádním sboru ve II. paradesantní brigádě, byli vysazeni na Slovensko. Válku přežili a usadili se na Vyškovsku.

V článku jsem popsal pouze dvě tragické události, které se v obci staly. Podobných případů za první a druhé světové války bylo na Volyni stovky.

Samec Vladimír

c) Fotografická část

Marie Kopecká - Svobodová

Jaroušek Moravec (4 roky) se sestřenicí
Aničkou Moravcovou-Bačovskou (2,5 let)
Rok 1938

Miroslav Cupal
Rok 1937

Víta Cupal
Rok 1939

Anička Dubcová (8 let) u 1.sv.přijímání.
Rok 1936

Marie Kubová u 1.sv.přijímání
Rovno, rok 1931

Aloisie Savrová u 1.sv.přijímání - 7 let
rok 1928

Marie Dvořáková
Foto Rovno

Dole zleva: Táňa Lebedová, Františka Dušková
učitel Jan Voronič, Marie Kubáčková, Mauerová
Stojí: Marie Dušková, Josef Holan, Marie Zajíčková,
Aloisie Savrová, Marie Kopecká
Rok 1936

Emil Zajíček, 8 let
Malý Špakov

Škola Velký Špakov 1936

Špakovské děti v roce 1942
Nahoře třetí zprava Věra Zemanová-Pospíšilová
Sedící zleva: Boženka Knopová-Dvořáková, Libuše Svobodová-Řehounková
Vlevo dole Jaroušek Moravec (8 let)
učitelka Kasčuková a její dcera Olga (s mašlí)

Velký Špakov - škola rok 1937
1.řada dole: 2.zleva Lída Zajíčková-Čejková (v námoř.obleku)
2.řada zleva: 1.Emilka Mašková-Soukupová, 2.Vlasta Fialová, 3.Krystýna Dubcová,
7. Milka Zajíčková-Volejníková, 8.Anna Soukupová
3.řada zleva: 2.Marie Dvořáková-Dubcová, 3.Bětka Mauerová-Kopecká, 5.Marie Mauerová-Vilhelmová
4.řada zprava: 1.Mendlík, 3.Václav Kopecký, 4.Václav Dušek
učitelka Janina Měřijevská (Polka)

Špakovské školní děti v roce 1943
vpravo Anna Moravcová-Bačovská

Vlevo Kovářová, s copy dcera učitele Dedešuka.

Vpravo dole Josef Dušek, za ním bratr Vladimír.

Václav a Josef Satrapovi

Ukrajinská mládež.

Ochotnický divadelní kroužek.

Alžběta Mauerová, roz. Kopecká

Jenda Klaban, zámečník Malý Špakov

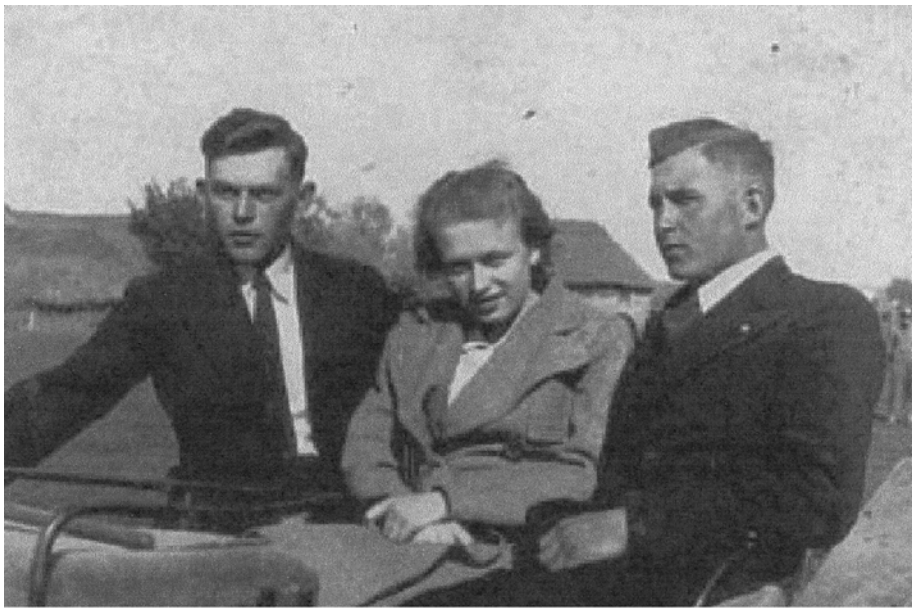

Zleva: Josef Dušek, Marie Burešová, Vladislav Bačovský
neděle 30.4.1939 na Plosce

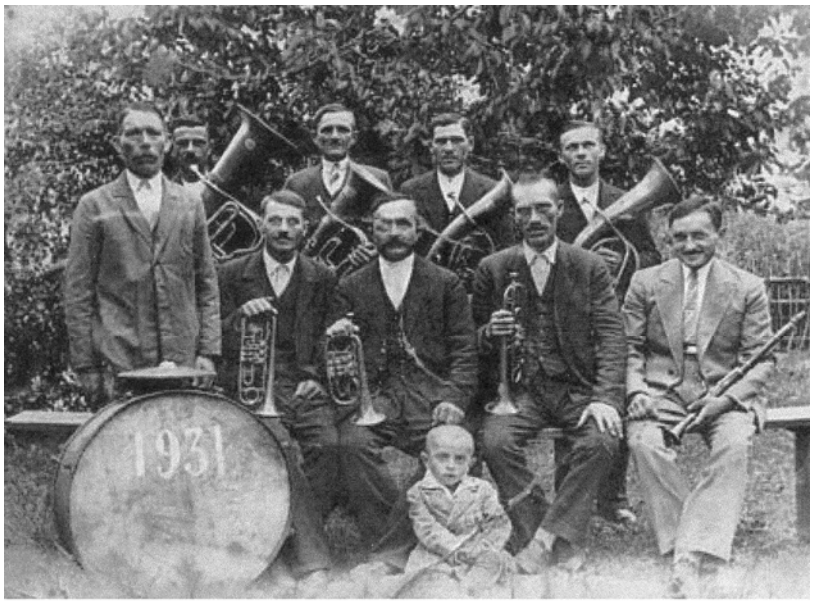

Dechová hudba z Jánovky
rok 1931

Dole zleva: Josef Dušek, Václav Koželuh, Vláďa Danělka, Vláďa Knop, Vláďa Svoboda
Sedící zleva: Božka Danělková, Aloisie Danělková, Aloisie Savrová-Dušková, Marie Mauerová, Marie Kubáčková, Františka Dušková-Kubová, Marie Soukupová-Kopecká,Anička Mauerová-Tučková, Anička Mauerová (Šestakov), Marie Mauerová-Kubová
Stojící zleva: Josef Holan, Antonie Savrová-Bačová, Josef Savr, Marie Dušková-Kubová, Slavěna Mendlíková, Naďa Zemanová,Marie Kopecká-Svobodová, Marie Křesinová, Marie zajíčková, Bětka Danělková, Vladislav Vaněček
rok 1938

Volyňská kapela, 14.11.1928

Josef Mašek
Rok 1928

Anna Svobodová roz.Mašková
a Alžběta Svobodová roz. Mauerová
Rok 1926

Rostislav Kubový, Václav Satrapa, Vladimír Kubový a Václav Bača.
Ten malý vzadu je Jozífek Kubový.

Rostislav Zeman (vlevo) jako polský voják
rok 1928

Polští vojáci - Chelm 1938.
Stojící vpravo: Vladimír Kubový

Josef Vaněček jako voják polské armády.

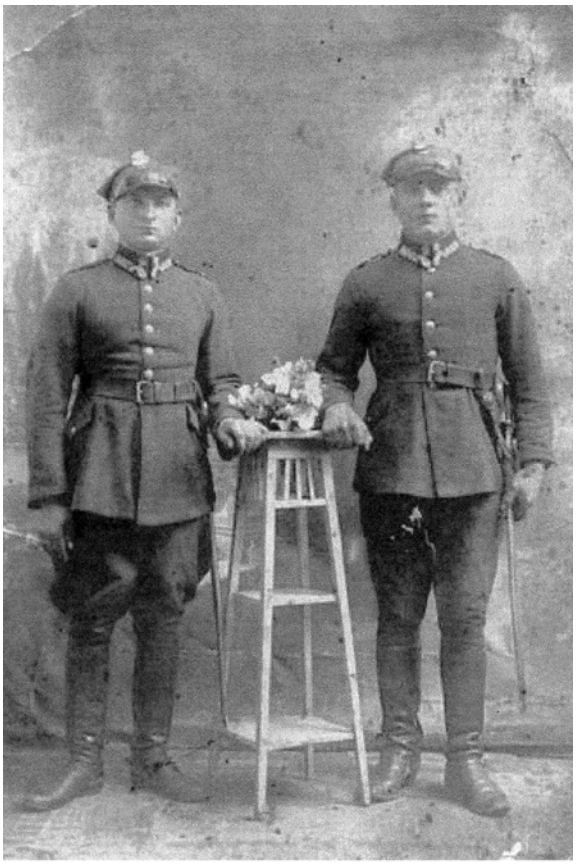

Vpravo Josef Moravec nar.25.5.1906 v Polské armádě
rok 1928

Polský voják Josef Kubový na svadbě své sestry
Marie Satrapové v roce 1930

Sedící zleva: Václav Kopecký, Josef Svoboda
Stojící zleva: František Dubec, Josef Knop

Vnitřek kostela v Hrušvici 30.4.1939.
Josef Kubový a Marie Dušková, mezi nimi bratr nevěsty Josef Dušek, za nevěstou Anička Cupalová, dále Vladimír a Josef Dušek.

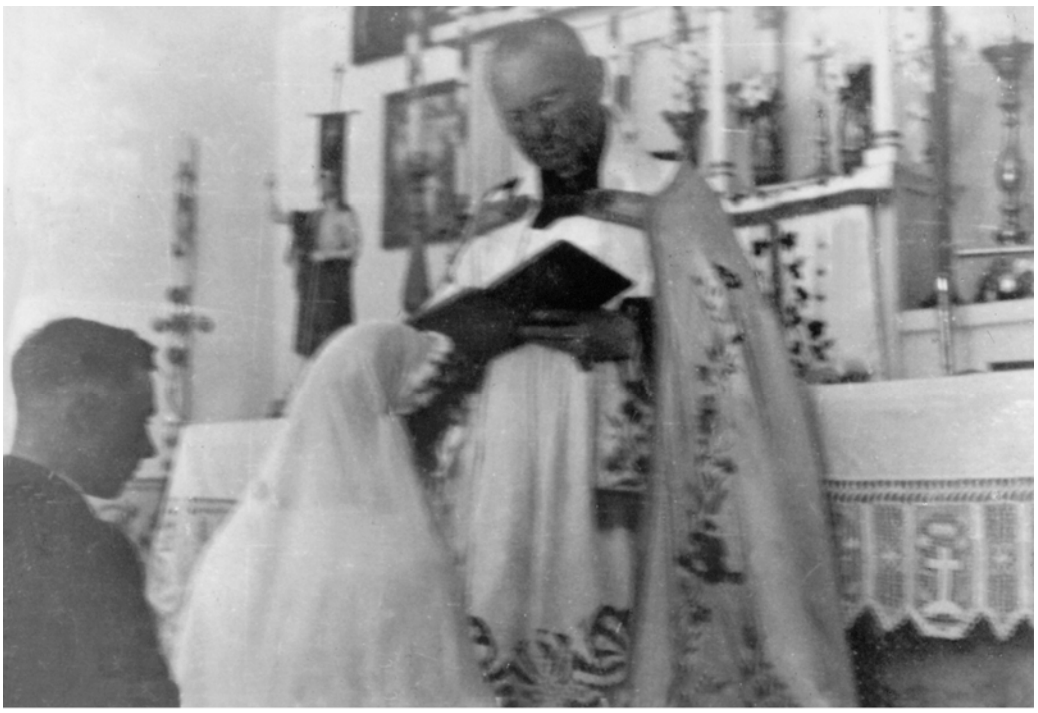

Josef Kubový a Marie Dušková, oddávající probošt Stanislav Višnievski.

Marie Dušková a Josef Kubový.
30.4.1939

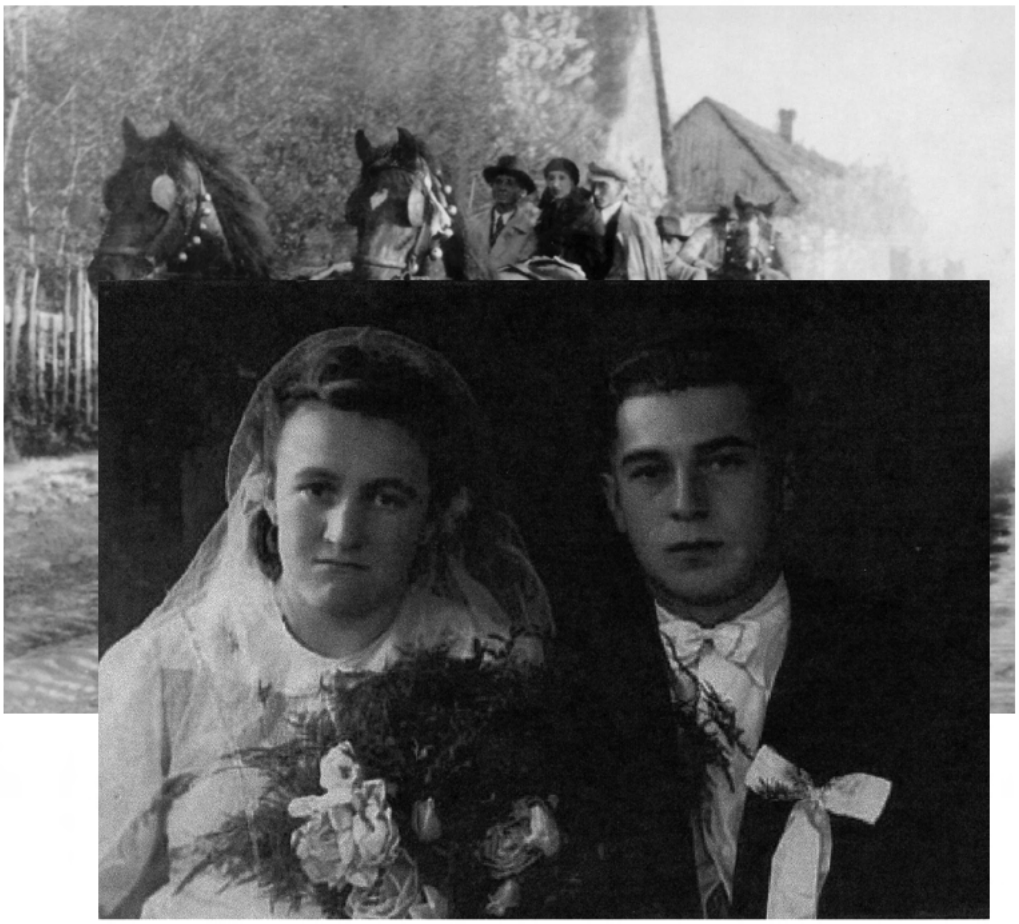

Mařenka Dvořáková a Antonín Dubec

Marie Savrov

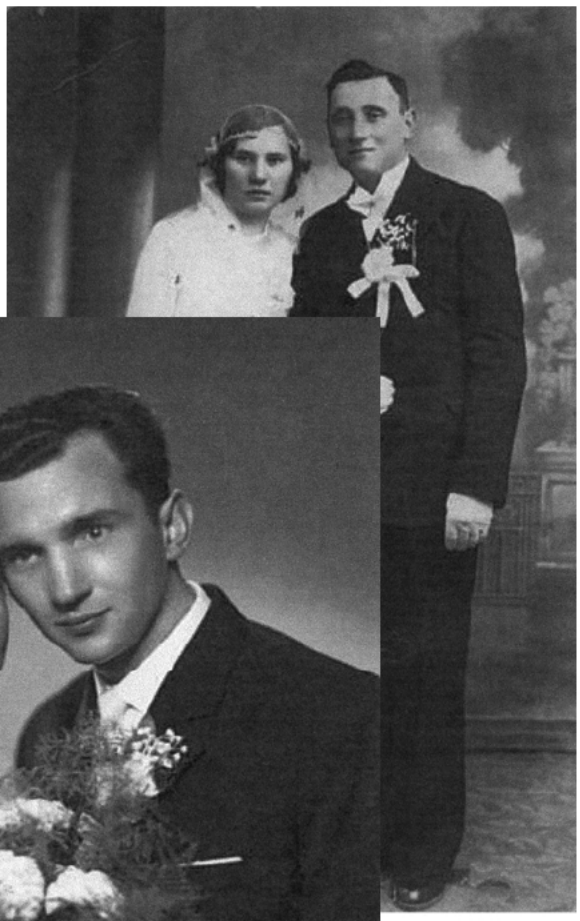

oravec
1942

Vlasta Fialová (*4.3.1929) a Jan Sikora (*21.11.1939)
svatba květen 1965

Foto ze svatby Vlasty Sikorové.
Vpředu Věra Pospíšilová, Josef Zeman, Václav Kopecký, pravoslavný kněz Kačer (s fousy), maminka Vlasty, Marie - sestra Boženy Zemanové, Božena Zemanová a Rostislav Zeman.

Josef a Alžběta Horníkovi -rok 1930

Novomanželé Křesinovi

Novomanželé Tenglerovi

Alžběta a František Novákovi

Rodina Holátková
Karel a Amálka, děti Karel a Stázka (rok 1935)

Rodina Zajíčková
Josef ml. a Anna, děti Emil a Emilie

Rostislav a Marie Kopečtí s malou Emilií Zajíčkovou

Rodina Krámská - Anna, sestra J.Maška

Božena a Rostislav Zemanovi s dcerou Marií

Václav a Marie Satrapovi v Rovně

Rodina Svojanovských
Vladimír a Františka rozená Dubcová, syn Vladimír a malá Anička

Josef a Marie Svobodovi s vnukem
Vladimírem Knopem

Sedící vlevo Anna Miková, vpravo Marie Kopecká,
mezi nimi Helenka Kopecká,
vzadu stojí důstojníci Rudé armády, Rovno 1946

Rodina Mauerová

Ludmila a Václav Fialovi s dcerou Vlastou (2 roky)
rok 1931

Josef a Marie Savrovi
rodiče Aloisie Duškové, Antonie Bačové
a marie Zajíčkové

Tychon Kyslička

Rodina Vaněčkova z Šestakova
Anna a Josef a jejich synové Josef, Vladislav a Václav

Miloslav Kubový, jeho otec Antonín, manželka Marie roz. Mauerová, vpředu maminka Anastazie a dva malí Josefové

Rodina Dušková - rok 1949
Stojí zleva: Josef, Anna, Vladimír a Václav
Rodiče Emilie a Vladimír s malou Zdenkou (*12.12.1948)

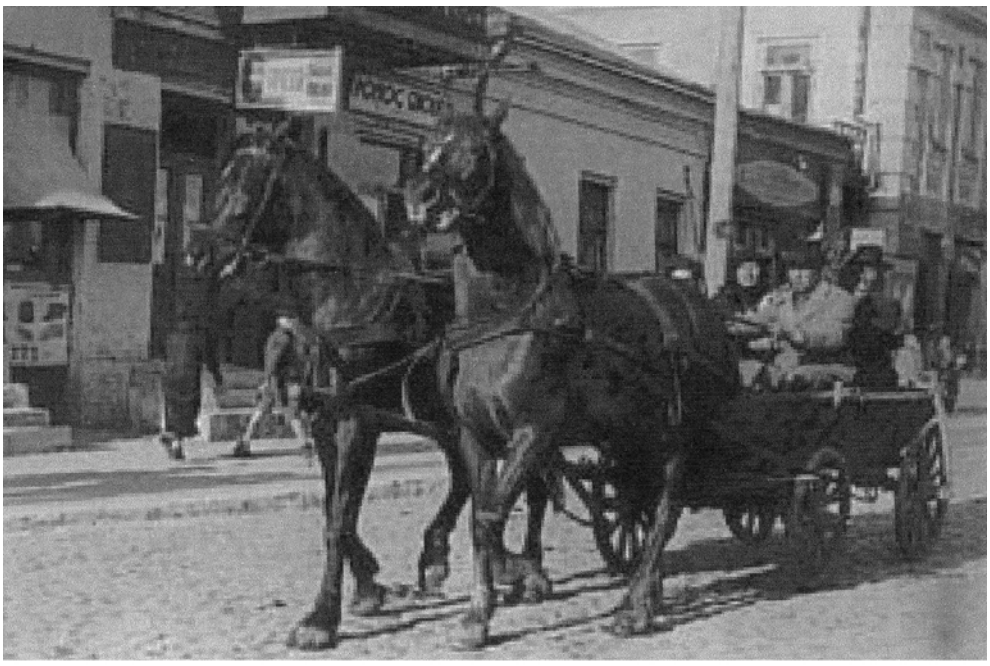

Josef Savr ml. s rodiči Josefem a Marií v Rovně.

Václav a Johanka Moravcovi s malou Aničkou (2 roky) z Velkého Špakova
v Rovně 1938

Cesta do kostela.
Marie a Ladislav Moravcovi

Marie a Václav Pěničkovi
v Rovně

Antonín Fiala veze pivo z Kvasilova do města Rovna

Cesta z okresního města Rovna.
Josef Dušek, Josef Kubový a Vladimír Kubový (v uniformě) po návratu ze zajetí - listopad 1940

Antonín Fiala (bratr Václava z Velkého Špakova) u svého statku v Kvasilově
(manželka rozená Šimsová z Plosky)

Hřbitov Rovno
Svěcení pomníku Marie Pěničkové

Ukrajinský pohřeb - funus, rakev a kříž.
Cesta v zimě na saních na hřbitov - krchov.

Pohřeb syna Václava.
První zleva Vladimír Svoboda, u dětí Sláva Mauer, jeho žena a dcera Alžběta, vpravo Josef Zeman

Pohřební průvod okolo domu Stanislava Mauera, křížek nese Ludvík Knop

Uprostřed rakve nese Josef Mašek

Pohřeb Josefa Svobody v roce 1936.
V pozadí česká škola na Velkém Špakově, vpravo dům Josefa Svobody. První vlevo (částečně skrytá) Anežka Dubcová, vedle Věra Zemanová (dítě), osmý vnuk Véna Svoboda, v šátku babička Mrázová, vedle manželka Marie Svobodová, dole malá vnučka Ludmila Svobodová, třetí zprava Vláďa Svoboda (nejmladší syn), vedle Ludvík Knop (zeť), v pozadí kněz, před ním Václav Svoboda a Josef Svoboda ml s knírkem starý Knop, vedle Alžběta Svobodová, vedle Marie Knopová a Cecilie Svobodová. Vedle levé vlajky Josef Zeman, vpravo od něj Antonín Dubec, s knírkem František Dušek a Václav Dvořák, u pravého okraje Josef Mašek, s vlňákem na hlavě vzadu Emilie Dušková, s knírkem Vladimír Dušek, za ním vlevo Josef Moravec, poslední vpravo Rostislav Zeman.

Rodina Svobodová

Nahoře zleva:Miloslav Kopecký, Josef Zajíček, Václav Kopecký, Josef Svoboda, František Mráz,
Josef Kopecký, Vladimír Kopecký, Václav Svoboda
Střední řada zleva: Marie Kopecká-Svobodová, Anna Kopecká-Dvořáková, Alžběta Svobodová-Mauerová
Anna Mrázová-Mandíková, Anežka Kopecká-Šustrová, Věra Kopecká, Vladislav Knop, Ludva Knop
Sedící zleva: Anna Zajíčková-Havlíčková, Alžběta Kopecká-Svobodová, Marie Svobodová-Mrázová,
Josef Svoboda, Anastazie Kopecká-Zajíčková, Cecilie Svobodová-Votavová,Marie Knopová-Svobodová

Vlevo Josef Hynek, Bratislava 29.6.1937

Hospodářství Josefa Zajíčka ml. a Anny, rozené Havlíčkové

Koně -pomocníci v hospodářství

Příchod na Malý Špakov - rok 1967

Syn Antonína Kubového Miloslav s manželkou Marií a polskou obyvatelkou domu.

Vstup z hlavní cesty do domku Antonína Kubového - rok 1967

Hospodářství Antonína Kubového - Malý Špakov 1946
Zleva: syn Miloslav, manželka Anastázie, Antonín Kubový a syn Josef

Hospodářství rodiny Holátkových - rok 1883

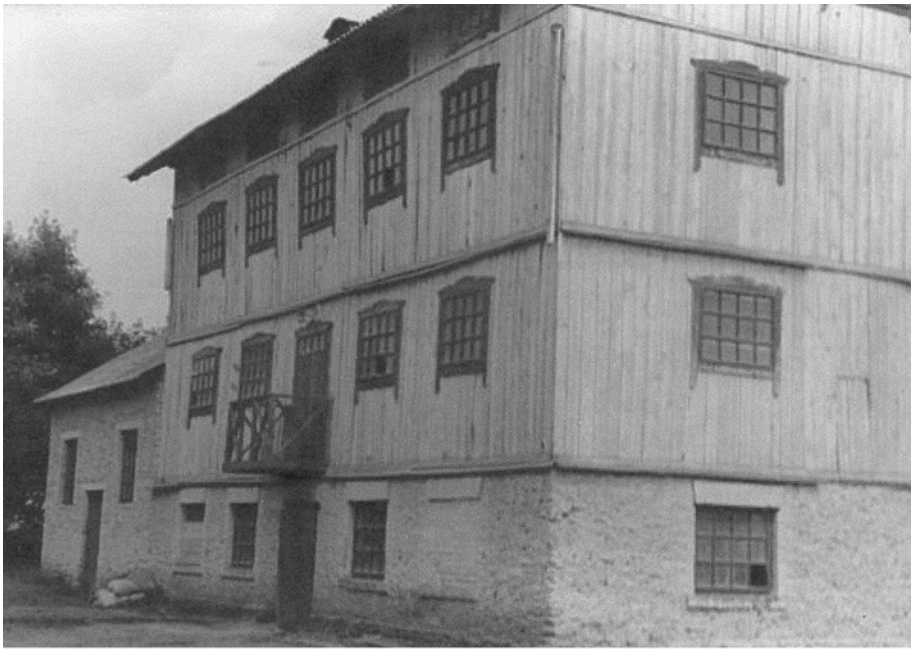

Jurinův mlýn, Dědkovice stav z roku 1979

Pohled na bývalé hospodářství Rostislava Zemana na Malém Špakově-1979

Dvorek na Zemanově hospodářství z roku 1979

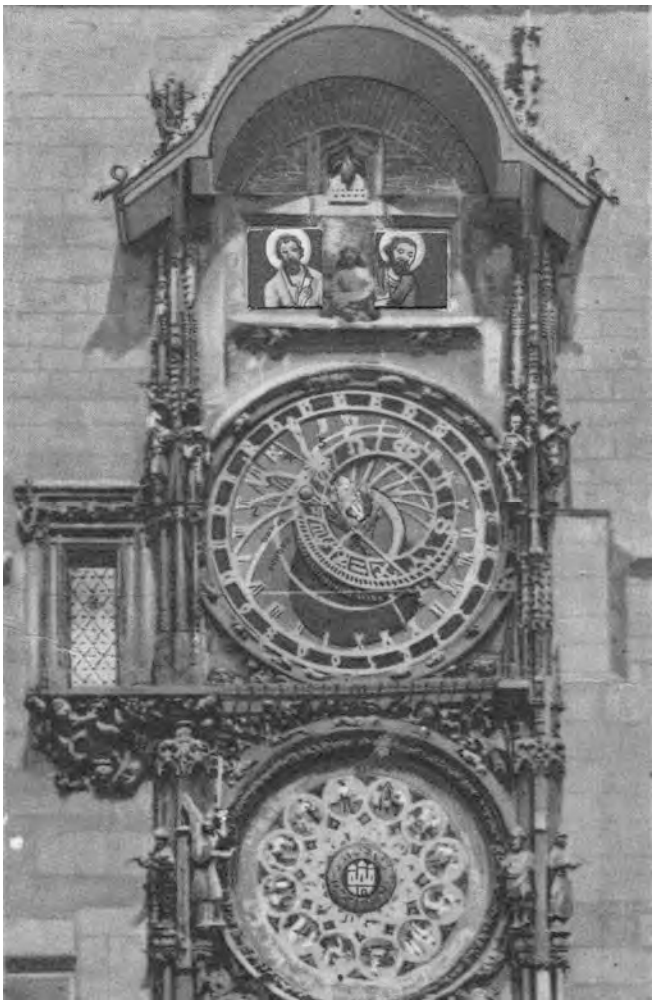

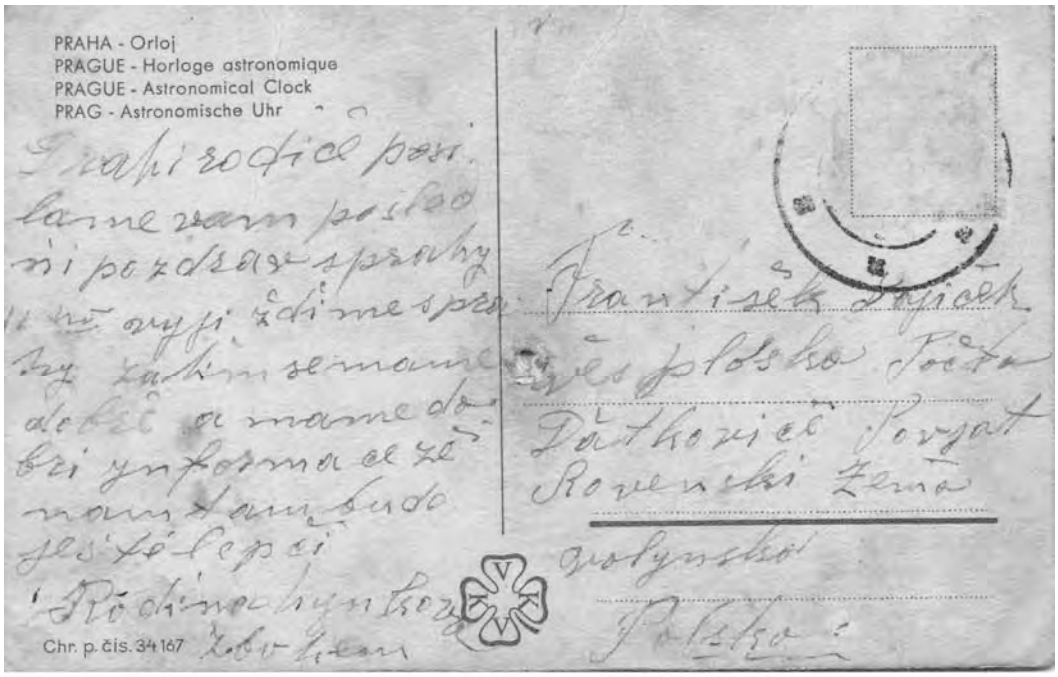

Poslední pozdrav z Prahy 10.5.1938 před odjezdem do Kanady od rodiny Hynkové.

Vladimír Zajíček
zámečník a opravář na Malém Špakově

Kostelec 2.6.1981
Zleva: Václav Novák, Josef Novák, Josef Hynek z Kanady
Vpředu zleva: Alžběta a František Novákovi, Jana, dcera J.Hynka

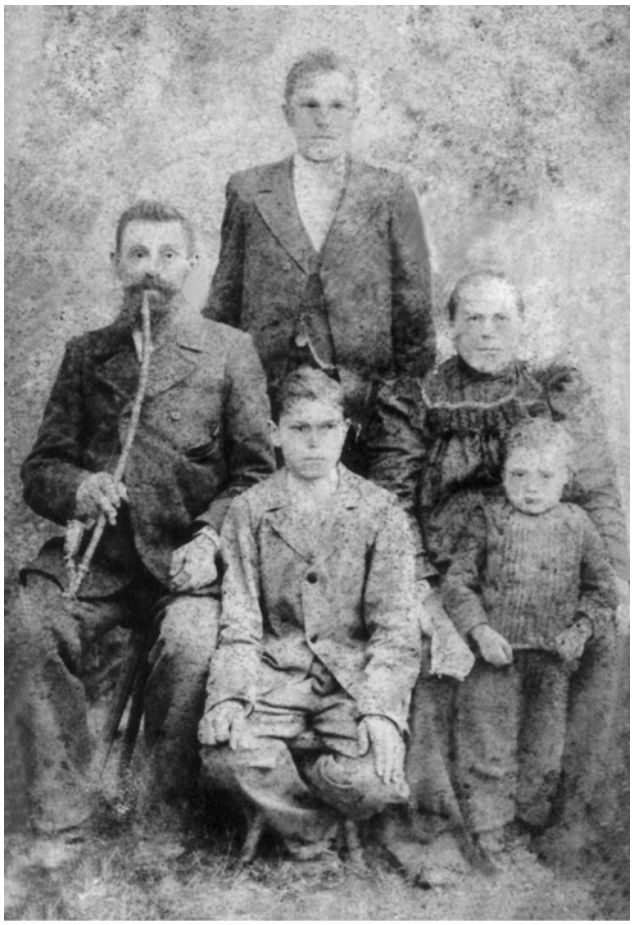

Rodina Dušková
Za rodiči Václav, vpředu sedí František, u matky Josef

Václav Dušek a Anna roz. Michálková, Lety č. 13

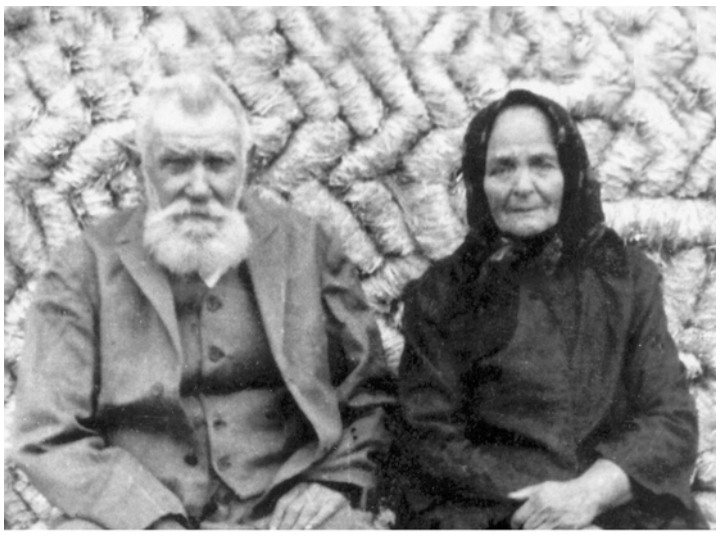

František a Marie Zajíčkovi, Ploska 1936

Celá rodina Zajíčková
Stojící zleva: Josef ml., Josef st., Marie (svob. Savrová), její manžel Václav, Anna a Josef Tučkovi
Sedící zleva: Božena Hynková, Růžena Kubová, Anastazie Kopecká, Marie Hybrantová, Anna Kopecká a Anna Zajíčková. Děti: Emilie a Emil Zajíčkovi

Vlevo Anna Mezerová (* asi 1860), první zprava Anna Zajíčková.

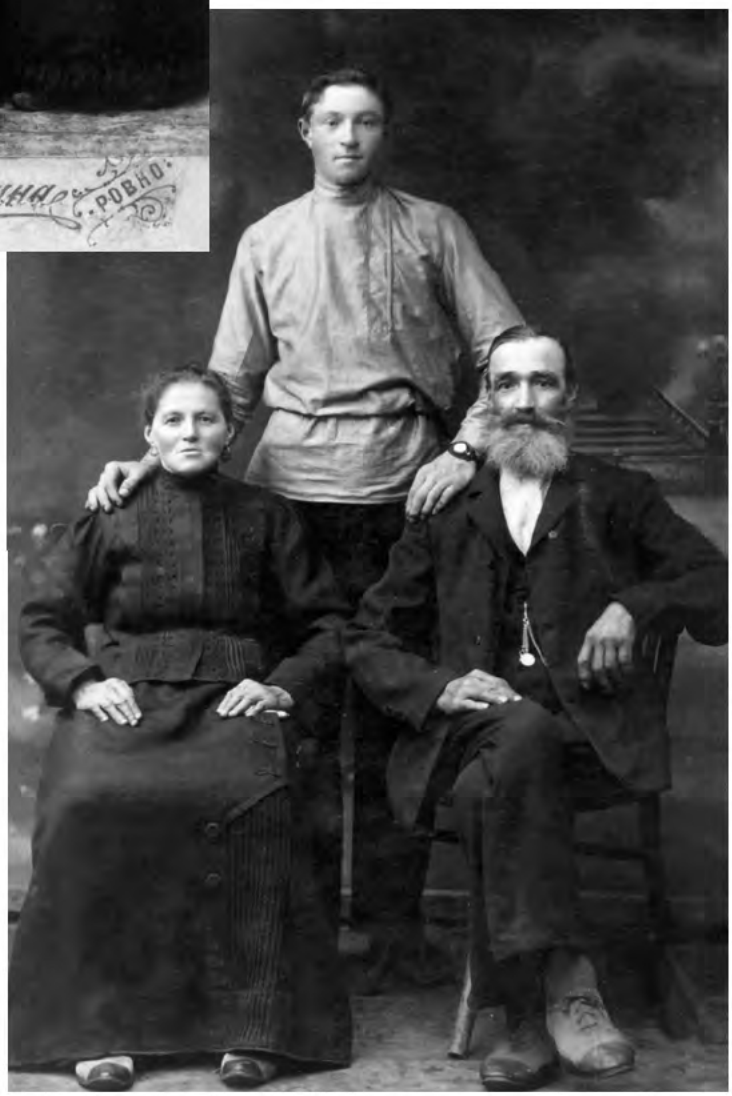

František Kubový a Anna roz. Mezerová se synem Antonínem (rok 1912)

Anna a František Kuboví s dětmi Annou a Františkem (rok asi 1898)

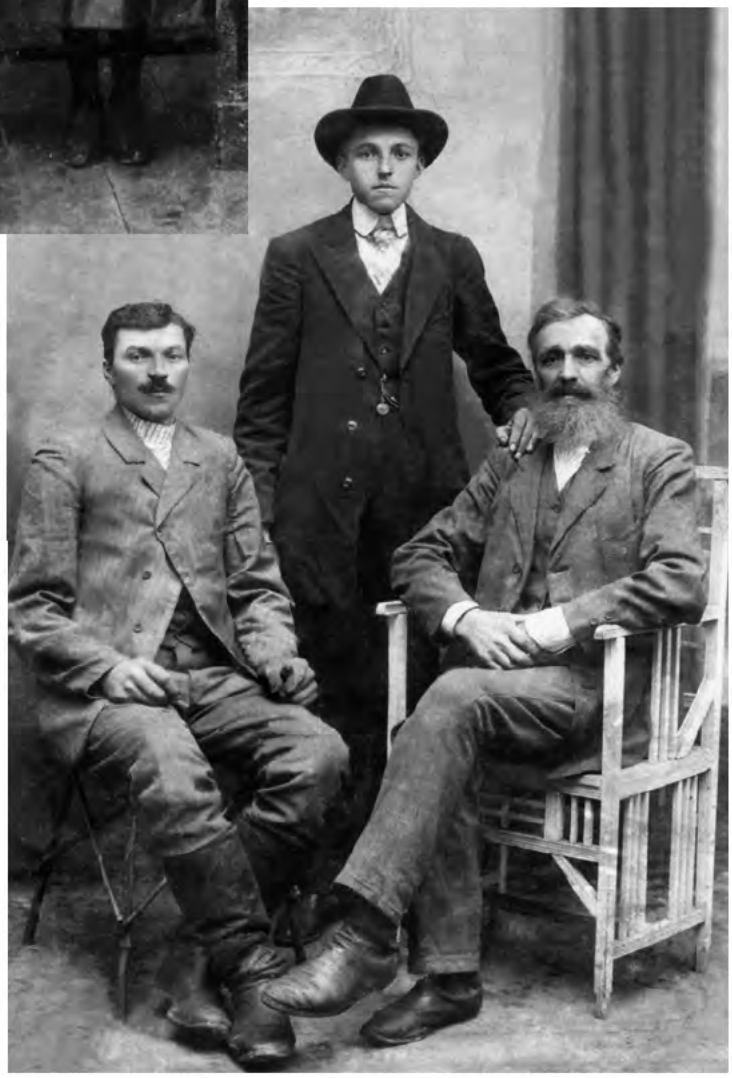

Otec František Kubový se svými syny, sedí Josef, stojí Václav rok 1915

Rodina Kubová, rok 1920
Zleva sedí rodiče František a Anna a syn Václav, stojí jeho přítelkyně Anna Váchová a bratr Antonín.

Svatba Václava Kubového a Anny Váchové, rok 1922
Sedící děti zprava: Rostislav, Josef, Vladimír a Marie Kubových
Sedící dospělí zprava: Anastazie Kubová, Anna (maminka ženicha), novomanželé Václav a Anna, vedle nevěsty její tatínek.
Stojící 1.řada zprava: Antonín Kubový,František Kubový, Emilie Váchová
Nahoře stojí druhá zleva Růžena Kubová, vedle Anna Miková, roz. Kubová
Ostatní nejsou známi.

Hospodářství příbuzných volyňských čechů na Ukrajině v Roce 2002.

Ukrajinský pomník obětem II.světové války v Českém Malíně.

Záběry z okresního města Rovno z roku 2002

Pro připomenutí mladým :

Dne 13.7.1943 v Českém Malíně upálila a vyvraždila německá fašistická vojska 374 Čechů: 105 dětí do 14 let
161 žen
108 starců a mužů

„ Bože dopřej klidu jejich duším ! „

U příležitost 55. výročí ukončení II.světové války věnují Volyňáci.